

קלקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת ויגש

לקראת שבת מלכתא

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
16:01	16:11	16:24	16:10	16:05	16:20	16:11	16:23	16:21	16:05	כניסת שבת
17:21	17:17	17:23	17:21	17:20	17:23	17:19	17:21	17:21	17:20	יציאת שבת
17:53	17:54	17:58	17:53	17:58	17:55	17:54	17:56	17:55	17:58	ר"ת

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

להצטרפות לרשימת התפוצה ולקבלת העלון ישירות לתיבת המייל - צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il

יום חמישי ז' טבת תשע"ז | פניני פרשת ויגש | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

אש אחזה בקרון הרכבת. "כולם לצאת!" זעק מפקח הרכבת ליושבי הקרון, בו ישב גם מרנא החפץ חיים... מה היתה תגובתו של החפץ חיים על כך?

הגדולה, התפרסמה השמועה כי זקן הדור, הכהן הגדול מראדין, נתן הסכמתו והוא ישתתף במעמד הפתיחה, הדבר גרם לפרץ של התרגשות שלא תתואר, ורבים יחלו וניסו את מזלם, לזכות להשתתף באירוע ההיסטורי ולחזות במלאכי עליון קדושי ארץ.

יהודים רבים, שלא היה באפשרותם להשתתף במעמד עצמו, ניסו את מזלם באופן אחר, וביום המיועד, התאספו אלפי יהודים בתחנות הנסיעה לאורך מסלול הרכבת, בה נסע החפץ חיים לכנסיה הגדולה, כדי לזכות לחזות פני הכהן הגדול ועמו צדיקי הדור, כשהרכבת תעצור בתחנות. כשהגיעה הרכבת ליד העיר צ'סטוכוב בפולין, נאסף קהל עצום ורב בצפייה דרוכה לראות את זיו פניו הקדושות של החפץ חיים. הקהל העצום הצטופף ליד קרוננו של החפץ חיים, והמתין בחרדת קודש לראותו ולזכות לברכתו, אך דמותו הקדושה לא נראתה...

בתוך הרכבת התחוללה דרמה קטנה... משלחת של רבנים נגשה לחפץ חיים ובקשה ממנו שיצא אל הציבור הרב שממתין לראות את פניו, אך החפץ חיים סרב!

ניגש אליו הגאון רבי מאיר דן פלוצקי, רבה של אוסטרובא ובקש שוב מן החפץ חיים לצאת לקהל שממתין בדריכות עצומה, הסביר לו החפץ חיים, שהיות וכל ימיו ברח מן הכבוד, כיצד זה יתכן לדרוש ממנו כעת לחפש כבוד?

"כבוד", הסביר החפץ חיים, "הריהו נסיון מסוכן", והמשיך וציטט את דברי ר' יהודה החסיד, שתמורת כל התענוגים הגשמיים - שאדם נהנה מהם בעולם הזה, אין מנכים לו מחלקו לעולם הבא, בעוד שעבור כבוד, שהוא תענוג רוחני, כן מנכים".

אך הרב פלוצקי טען כנגד: "ראשית, סבורני רבי, שכדאי אפילו להפסיד מקצת מן עולם הבא, ובלבד לספק את משאלתם של יהודים כה רבים, שודאי יצטערו באם לא תתמלא תקוותם, ושנית..." הוא ניסה לומר טעם נוסף, אך החפץ חיים הפסיקו ואמה: "אין צורך להוסיף, עבורי מספיק הטעם הראשון!..."

מיד קם הכהן הגדול מראדין, וניגש לחלון כדי להיראות בפני קהל. משנראתה דמות פניו הקדושות מעבר לחלון, עבר זרם של התרגשות בקהל העצום, וכולם החלו נדחקים כדי להושיט יד לברכת שלום עליכם. המשך בעמוד הבא >>>

הרב בנימין בירנצוויג
"וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מִעֲלָיו" (בראשית מ"א, א')

יוסף הצדיק ממתין עשרים ושתיים שנה, כשנפשו יוצאת לראות את אביו. הוא עומד בנסיון עצום כשפוגש את אביו. הוא רוצה לגלות להם כי הוא יוסף אחיהם, ובכך יוכל להגיע למשאת נפשו, לפגוש באביו. הוא מתגבר על עצמו ולא מזדהה, והכל על מנת שיתכפר עוונם.

אך ברגע שהוא שומע מיהודה כי גדול צערו של אביו על בנו חביבו שנמכר לישמעאלים - נמס לבו ומחליט מיד להתגלות לאביו, כדי שיוכל להיפגש עם אביו. וכאן קרה דבר משונה, במקום שיוסף יצעק מיד את הקריאה, שכה נכסף אליה: 'אני יוסף העוד אבי חי?! הוא עוצר בעצמו ומבקש: "הוציאו כל איש מעליו", ומדוע? מביא רש"י דברי המדרש: "שלא היה יכול יוסף לסבול שיהיו המצרים ניצבים עליו, ושומעים שאחיו מתביישים בהתוודעו אליהם".

אמנם הוא עומד בפני רגע מרגש במיוחד, כאשר המחשבות כולם נתונות לדבר אחד, והוא ההתגלות לאביו והכמיהה העצומה לראות את אביו, ובכל זאת עוצר יוסף את עצמו - אסור לגרום צער ובזיון לזולת. נחכה קצת, נמתין עוד מעט, העיקר שלא לגרום בושה לאביו!

ומביא רש"י את המשך דברי המדרש: "אמר רבי חמא בר חנינא, לא עשה יוסף כשורה [שהוציא כל איש מעליו ונשאר רק עם אחיו], שאילו בעט בו אחד מהן מיד מת". יוסף לקח על עצמו סיכון גדול, שהרי אחיו היו יכולין להרגו כשאין איש עמם מלבדו, ולא היה איש יודע מכה, ומדוע עשה כן?

מכאן אנו למדין, מבאר מרן הגאון רבי לייב חסמן בספרו אור יהל, כמה חמור הוא עניין כבוד הבריות, שלא לגרום צער לזולת, עד כדי כך שיוסף הצדיק העמיד את חייו בסכנה, ולא רק את חייו, אלא גם את חיי אביו, שיחשך עליו עולמו לכשיבין שלא יזכה לראות יותר את בנו יוסף... והכל בשביל שלא לבייש את אחיו!!!

בשנת תרפ"ג, נערכה הכנסיה הגדולה הראשונה של אגודת ישראל בוינה. התרגשות גדולה אחזה בכל תפוצות ישראל כאשר הגיעה השמועה על התאספותם של כל זקני הדור למקום אחד. בהתקרב מועד הכנסיה

אמר לו החוקר: "הורד מיד את הטלית הקטן!" "אני?! שאני אוריד טלית קטן?!" הוא סטר לחוקר סטירה כה עזה, עד כי הלה צנח מכיסאו וכובע המצחייה שלו, עם העיטור שעליו, נפל על הרצפה. יכולים אתם לתאר לעצמכם לאלו מכות זכה הוא לאחר מכן

הרב אהרן רבינוביץ זצ"ל נלחם על יהדותו בכלא הרוסי עד חירוף נפש

המאפיות, ושם אפה מצה אחת שתספיק ליכזית' מצה בעבור ליל הסדר הראשון. על המצה הזו שמר רבי אהרן כעל בבת עינו, ועד לסעודת החג נשא אותה עמו לכל מקום ומקום מחשש שמא תיגנב... בפעם אחרת אסף שיבולת שועל, הפעם לכבוד חג אהרן, לא זכור לי אם היה זה שבועות או ראש השנה. בינתיים כינסו בחוץ את כל יושבי המחנה, כדי להחתימם על ניירות. על פי הנהל המשונה שהיה נהוג במחנות הרוסיים, היו האסירים צריכים מידי פעם לחתום על

ניירות, ובהם מאושה, על פי איזה סעיף בחוק נאסר כל אחד מהם. היה זה ביום טוב ראשון (שחל אז ביום חמישי). רבי אהרן יצא ובידו ספל מלא שיבולת שועל. הוא עמד כה, מחזיק בידו את הספל, ובעוד כולם חותמים - המשיך לעמוד. המנהל היכה אותו על סירובו לחתום, הספל נפל מידו ותכולתו התפזרה, אך הוא לא חתם. למחרת שוב אספו את כל האסירים והודיעו כי מי שלא חתם אתמול - יחתום מי. אך רבי אהרן בשלו: "היום שוב חג". "יום אחר יום?" התפלאו הרוסיים. למחרת שוב חזר על עצמו הסיפור. "ומה היום. שוב חג?" שאלו אותו.

"היום שבת". וכך לא חתם רבי אהרן במשך שלושה ימים, ובכל זאת נותר בחיים!

בנו של רבי אהרן שומר אצלו טלית קטן, אותה תפר אביו לעצמו במחנה. היא תפורה מהרבה רצועות ופיסות אריגים. זוכר אני שבעת שהיה לובש את הטלית הזו - מפחיד היה להסתכל עליו. כל שנות צעירותו עברו על רבי אהרן רבינוביץ מאחורי גדר תיל... ולמעשה, כל משפחתנו עברה את 'חווית' בית הסוהר. (מתוך הספר 'להישאר יהודי' - רבי יצחק זילבר זצ"ל)

"אִנְשׁ אֱלֹיֵי יְהוָה" (בראשית מ"ד, י"ח)

וברש"י: "מכאן אתה למד שדיבר איתו קשות.

הרב אהרן רבינוביץ זצ"ל נשלח לסיביר למשך עשר שנים, כאשר עסק בענייני יהדות, שנחשבו אז ברוסיה לעבירה פלילית חמורה. במהלך החקירה אמר לו החוקר: "הורד מיד את הטלית הקטן, מדוע יושב אתה מולי לבוש כה?"

"אני?! שאני אוריד טלית קטן?!" הוא סטר לחוקר סטירה כה עזה,

עד כי הלה צנח מכיסאו וכובע המצחייה שלו, עם העיטור שעליו, נפל על הרצפה.

יכולים אתם לתאר לעצמכם לאלו מכות זכה הוא לאחר מכן?

סיפר לי רופא יהודי, שהביאו אליו את רבי אהרן אחרי המכות שספג, והוא חבש את פצעיו ורפא אותו. שנים לאחר מכן קראתי ספר של אסיר לשעבר, שם מתואר הקטע בפירוט, רק מבלי לציין שמות.

לאחר שחרורו, התגורר הרב אהרן בסמרקנד, שם היה מארגן ראשי של התפילות וההקפות בחג שמחת תורה, ואם כי בשנים הקשות הללו פחדו אנשים פחד מוות מן השלטונות הוא הצליח להחזיק את כל מתפללי בית הכנסת עד לשעה ארבע לפנות בוקר, כשכולם מתקהלים סביבו...

בסיכומו של דבה, עברו על ר' אהרן כתריסר שנים במאסרים, ובמשך כל הזמן הזה מעולם לא חילל שבת ולא אכל טריפה, דבר שכזה אין שומעים בכל יום, ואולי לא שומעים כלל.

אירועים רבים ארעו לרבי אהרן בכלא. הוא שהה בדולינקה, בצפון הרחוק. כאשר התקרב חג הפסח, אסף גרעיני שיבולת שועל שנשרו ארצה כאשר האכילו את הסוסים. לאחר שהצליח לאסוף בערך מחצית הכוס, טחן את הגרעינים באבנים וקיבל קמח. הוא הגיע להסכם עם אחת

<< המשך מעמוד קודם

בפקודה שכולם יעזבו מיד את הקרון ויעברו לקרון אחר, משום שבצד אחד של הקרון אחזה האש במוט האופי... מששמע החפץ חיים כי נאלצים לצאת מן הקרון אמה: "רואים אתם מה כוחם של רבים, מוכרחים לצאת!" "כדאי להפסיד מקצת מן העולם הבא, ובלבד שאוכל לספק משאלתם של יהודים!..." פסק הגאון הישישי, ואם על סיפוק משאלות כן, על אחת כמה וכמה שכדאי הוא כדי שלא לגרום בזיון וצער ליהודים!

בשביל זקן הדור, שהיה כבר ישיש וחלוש, היתה משמעות הדבר סכנת נפשות של ממש, ולכן הרים את ידו וברך את כולם במילים 'שלום עליכם יהודים' [בהעירו, כי כתוב 'שלום שלום לרחוק ולקרוב', ומכאן שאפשר לברך ב'שלום עליכם' גם מרחוק, ואין צורך להושיט את היד בדווקא]. אירוע זה היה מאמץ גדול בעבורו, והוא הרגיש חולשה, והחליט לבלי לצאת שוב אל הקהל בתחנות הנוספות. הוא ביקש שיסגרו את הדלת והחלונות, כדי לאפשר לו מנוחה. לפתע, רעש גדול... אל הקרון נכנס במרוצה המבקר של הרכבת,

מדוע בכה רבי ישראל סלנטר כשלמד את קושיית הגמרא?

"אל תחשבו כי זה נידון פשוט בדיני ממונות, זהו נידון מומשי ומעשי, האם יצטרכו לעבור באש של גהינום עבור גזל פרוטה ממומן הזולת"

הרב ישראל ליוש

"וְלֹא יָכֻלוּ אֶחָיו לְעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵיו" (בראשית מ"ה, ב')

כאשר למד הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל, את קושיית הגמ' בבבא מציעא דף י"ג על המשנה 'מצא שטר חוב אם יש בהם אחריות נכסים לא יחזיר, אם כשחייב מודה אמאי לא יחזיר', התייפח בבכי. כך מספר רבי יעקב ניימן זצ"ל בספרו 'דרכי מוסר'.

שאלו אותו תלמידיו: "למדנו רבינו, מה יש לבכות כאן?" ענה להם רבי ישראל: "בשעה שלמדתי את קושיית הגמרא אי כשחייב מודה אמאי לא יחזיר, נזכרתי כי לעתיד לבוא כאשר אעלה לבי"ד של מעלה, גם אותי ישאל הקב"ה אם כשחייב מודה אמאי לא יחזיר? זאת אומרת, אם הנך מודה שאתה חייב לקב"ה על כל הטובות שעשה עמך, מדוע אינך מחזיר לו? מדוע אינך חוזר בתשובה שלמה? ולכך בכיתי כי ירא אני מן הדין וחשבון שעתידי אני לתת בבי"ד של מעלה".

ממשיך רבי יעקב ניימן זצ"ל, חז"ל הקדושים - פחד ה' תמיד לנגד עיניהם. המשפט 'דע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון' ניצב בקביעות בסדר יומם. זוהי הסיבה שכאשר אבא כהן ברדלא למד את הפסוק: "וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אֶחָיו אֲנִי יוֹסֵף הַעוֹד אִבִּי הִי וְלֹא יָכֻלוּ אֶחָיו לְעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנָיו", דרש מיד: "אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה, בלעם תכם של העובדי פוכבים לא יכול לעמוד בתוכחה

של אֲתוֹנוֹ, הֲדָא הוּא דְקָתִיב (במדבר כ"ב, ל'): "הִהָסְפִן הַסְפַּנְתִּי לְעֲשׂוֹת לָךְ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא". יוֹסֵף קִטְּנָן שֶׁל שְׂבָטִים הָיָה וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְעַמֵּד בְּתוֹכָהֶן, הֲדָא הוּא דְקָתִיב: וְלֹא יָכֻלוּ אֶחָיו לְעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנָיו, לְכַשְׁיבּוֹא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וַיּוֹכִיחַ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי מַה שֶׁהוּא, שְׁנַאֲמַר (תהלים נ, כא): 'אוֹכִיחֶךָ וְאֶעֱרָכָה לְעֵינֶיךָ', עַל אַחַת כְּמָה וְכָמָה".

הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל מבאר את מה שדרשו חז"ל על הפסוק: (משלי ח, לד): 'אשרי אדם שומע לי' - אשרי לאדם בשעה ששמועותיו לי, אשרי האדם שכל מה שהוא שומע, הוא מקשר עם ענייני שמים, כי כל מעייניו ורעיוניו דבוקים בה, וזוהי הכוונה 'שמועותיו לי'.

מסופר על מרן החפץ חיים זצ"ל כי ארבע שנים לאחר נישואיו ירש מאחות אביו 150 רובל, בכסף זה פתח החפץ חיים לפרנסתו חנות מכולת. אשתו ניהלה את כל ענייני החנות והוא היה פנוי להמשיך ללמוד ולשקוד על התורה.

תפקיד אחד היה לחפץ חיים בחנות, מידי ערב בשו בו מבית המדרש היה מחשב את ההכנסות מול ההוצאות של אותו יום, ורושם אותם בפקס החנות. מנהג זה עורר את החפץ חיים להרגש' מיוחד ולמוסר

השכל על חייו הרוחניים. הוא עשה קל וחומר בנפשו, אם בחיי עולם הזה כן, בחיי עולם הבא לא כל שכן. אם חנות כה קטנה צורכת השקעה רבה כל כך, לשבת מידי יום ולנהל חשבון שחלילה לא ירבו ההוצאות על ההכנסות, קל וחומר בן בנו של קל וחומר, בדברים חשובים ונשגבים כמו חייו הרוחניים, צריכים אנו לערוך חשבון שחלילה לא ירבו ההוצאות - העבירות, מול ההכנסות - המצוות.

ואכן החפץ חיים היה נאה דורש ונאה מקיים. מידי ערב אחר שגמר לחשב את חשבונות החנות, היה מחשב גם את סדר יומו הרוחני, רווח מול הפסד, ובכך יבוא לבי"ד של מעלה עם פנקס חשבונות רוחני תקין ומאוזן.

מנת הייסורים של ישיבת ברנוביץ בראשותו של הגאון רבי אלחנן

וסרמן הי"ד זצ"ל, לא הסתיימה אף כאשר נכבשה ליטא בידי הרוסים, והיא מצאה מקלט בסימילשוק.

הצוררים ימ"ש גזרו על פיזור הישיבה, ומשלא נענו סירבו לספק לבני הישיבה לחם, במטרה לשבור את רוחם ונפשם, ובכך חשבו הרשעים כי בלית ברירה הישיבה תיסגר אך לא אדם כגאון רבי אלחנן יישבר מגזירות כאלו ואחרות. הוא החליט כי ייסע לוויילנא להביא משם לחם לתלמידיו. אך גם רעיון זה נתקל בקשיים רבים, כי במסגרת רשעותם, לא הרשו לר' אלחנן לנסוע

בתחבורה הציבורית עד לתחנת הרכבת. גם כאן לא נשברה רוחו של ר'

אלחנן, והוא שכר עגלון שיוביל אותו עם כמה מעוזריו לתחנת הרכבת. בחור אחד היה ידיד קרוב של העגלון, ואף היה מתאכסן בביתו, וחשקה נפשו להצטרף אף הוא אל הנסיעה. כאשר יצאה העגלה רץ אחריה, ובעזרת חבריו שהיו על העגלה, קפץ עליה הבחור וחשב להצטרף לנסיעה. כאשר הבחין בכך ר' אלחנן, שאל את הבחורים: "מי התיר לכם להעלותו על העגלה?" "הוא ידיד קרוב של העגלון, ובודאי הוא מרשה לו להצטרף לנסיעה" ענו הבחורים. נענה ר' אלחנן ואמר: "זוהי סוגיא לא פשוטה. ה'מחנה אפרים' מביא בזה דעות חולקות אם מותר להשתמש ברכושו של הזולת, בהנחה שהוא לא יקפיד". ראה הבחור שהעניין לא

פשוט, ויתר על תכניתו וקפץ מן העגלה.

בהמשך הנסיעה הסביר ר' אלחנן לבחורים שהיו עמו: "אל תחשבו כי זה נידון פשוט בדיני ממונות, אלא זהו נידון מומשי ומעשי, האם יצטרכו לעבור באש של גהינום עבור גזל פרוטה ממומן הזולת".

אף רבי אלחנן היה מאנשי המעלה שכל שמועותיו לקב"ה - שכל מעייניו ורעיוניו דבוקים בה, ולכן כל נידון שהיה לו, היה גם נידון בדיני שמיים, מה יענה ע"כ בבי"ד של מעלה.

כל אותו הלילה לא פסקו ההפגזות. מטוסי האויב הפציצו מחסני נשק. למחרת פורים, כשאנו צועדים כהרגלנו לעבודה, גילינו, ששתי פצצות נפלו על מחסן החיטה

החיטה התפזרה על פני כל השטח כמו מרבד קסום של גרעינים. כמה חלמנו אתמול על מעט חיטה, והנה, כל השטח מסביבנו מוצף בחיטה.

הרב ישראל מאיר שושן

מפגש מרגש נערך בין יוסף ובין אחיו. יוסף אומר לאחיו: "אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו" אומר המדרש: "אבא כהן ברדלא אמר או לנו מיום הדין, או לנו מיום התוכחה. יוסף הצדיק קטן של השבטים היה, ולא היו יכולים אחיו לעמוד בתוכחתו. לכשיבוא הקב"ה ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא על אחת כמה וכמה."

כאשר ביקשו אחיו של יוסף רחמים על אביהם, שבנימין לא ילקח – לא הוכיחם יוסף, אלא אמר רק חמש מילים: "אני יוסף העוד אבי חי". מובנן של חמשת המילים היה תוכחה גדולה יותר מכל התוכחות. האם באמת אתם דואגים לאבא? אם כן כיצד זה מכרתם אותי, ואת כותנתי הטבולה בדם הראיתם לאבא? האם אז לא חששתם לחיי?

בושה אדירה הציפה אותם, למשמע המילים המועטות הללו. לאחר מותו של האדם, כשיעלה לבי"ד של מעלה, יבדקו כל מצוה ומצוה: "למה ברחת מוקדם מבית הכנסת עוד לפני 'עלינו לשבח'?" "מאוד מיהרתי", יענה האדם, "חיכו לי בבית", או אז יראו לו לאדם את אותה תפילה בסרט, ויראו לו כיצד פגש ידיד מחוץ לבית הכנסת והתעכב עמו עוד 5 דקות בפטפט קליל...

הבושה תהיה עצומה. רב בית הכנסת של חוג חתם סופר בבני ברק, היה הרב אונגר זצ"ל. 350 מתפללים היו בבית הכנסת. רובם ניצולי שואה עם מספרים כחולים על היד. עקיבא שטיינברג היה אחד מן המתפללים. בשואה הוא היה אברך צעיר כבן 30 שאיבד אשה ושישה ילדים.

בוקר אחד בשנת תשל"ז, כשהוא כבר בן 60 שנה, הגיע עקיבא אל הרב אונגר כשהוא רועד מבכי:

"רבי, חלום נורא חלמתי בלילה ואני חייב לספר אותו. אך קודם עלי להקדים ולספר לרב את ההיסטוריה שלי:

הגעתי למחנה אושוויץ בחודש חשון של שנת תש"ה. את כל משפחתי איבדתי ביום שבו הגעתי לשם. נשלחתי מיד לעבודת פרך איומה בבית חרושת לפחמים. בסוף היום הראשון לעבודתי שם, כשאני עדיין בתוך היממה הראשונה לפטירת אשתי ושתי ילדי, שכבתי על הדרגש שבור ומיואש, ולא ידעתי כיצד אשרוד ומה יהיה בסופי. לפתע, חשתי נגיעה רכה בכתפי. היה זה אברך בשם ר' אריה, שהיה בנם של צדיקים ואדמו"רים. "עקיבא", הוא אומר לי, "לא למדנו היום כלום, בא נלמד משהו".

ר' אריה איבד משפחה של שמונה ילדים. הוא היה בקי בש"ס, וידע גמרות בעל פה.

התחלנו ללמוד ביחד, גמרא בעל פה. הלימוד החיה אותי, הוא סיפר לי וורטים, ופשוט העיר אותי לחיים.

חלפו ימים וחודשים, רבים מהקבוצה לא החזיקו מעמד ומתו, חלקם נהרגו. ואילו אני הצלחתי להחזיק מעמד בזכות הלימוד הלילי, על בשרי חשתי את מובנו של הפסוק: "כי הם חיינו... ובהם נהגה יומם ולילה".

ערב אחד, בחודש אדר, בשכבי על הדרגש אומר לי ר' אריה: "עקיבא, עוד פחות מחודש פסח – איך נאכל כזית מצה? איך נקיים 'בערב תאכלו מצות'!?"

"ר' אריה", זעקתי ביאוש, "על מה אתה מדבר, אנחנו פה באושוויץ! היכן נשיג כאן מצה!?"

"עקיבא", עונה לי ר' אריה במתינות, "אל תגיך ככה, אנחנו אמנם באושוויץ, אבל הקב"ה הוא כל יכול, 'והבא ליטרה מסייעין בידו'. אל תדאג, עוד נזכה לאכול כזית מצה... זהו חלומי של אב שכול, שאיבד שמונה ילדים, כיצד יוכל לקיים: 'בערב תאכלו מצות'..."

כל אותו הלילה לא פסקו ההפגזות. מטוסי האויב הפציצו מחסני נשק, למחרת פורים, כשאנו צועדים כהרגלנו לעבודה, גילינו, ששני פצצות נפלו על מחסן החיטה.

היה זה מחסן אדיר שהכיל טונות של חיטה שיועדו להזנת הצבא הגרמני. החיטה התפזרה על פני כל השטח כמו מרבד קסום של גרעינים. כמה חלמנו אתמול על מעט חיטה, והנה, כל השטח מסביבנו מוצף בחיטה.

כשחזרנו מן העבודה בשעת לילה מאוחרת, מיהרתי להתכופף ולאסוף שני חופנים, אחד עבורי ואחד עבור ר' אריה. ר' אריה היה המאושר באדם. "כיצד נטחן את החיטים?" שאלתי אותו. והוא עונה: "מי צריך ריחיים? נסה להשיג ארבע אבנים, שניים בשבילי ושניים בשבילך, נשים את החיטה על האבן ועם האבן השנייה נכתוש את החיטה עד שיהיה לנו קמח". וכך עשינו.

כל לילה טחנו עוד ועוד חיטים, "לשם מצת מצוה". בה' ניסן סיימנו לטחון את החיטים.

אמרת: "קמח כבר יש לנו, אבל איך נאפה את המצות?" "מה פירוש איך?" מתפלל ר' אריה, "בבית החרושת של הפחמים התנור בוער 24 שעות..."

"ומה עם התנור?" אני תוהה בקול, "כולו חמץ, שמן מכונות, דלק – איך נכניס אליו בצק?"

אך ר' אריה לא מתייאש: "יש לי רעיון. נכניס לתנור חתיכת פח, ולאחר שנלכך אותה היטב, נוכל להדביק עליה את הבצק ולאפות אותו". ומהיכן נשיג את חתיכת הפח? אנחנו באושוויץ! אני מזכיר לו שוב לידידי: "עקיבא", אומר ר' אריה בנועם: "חיטים השגנו? הבא ליטרה מסייעין בידו".

יום אחד, ביי"א בניסן, מצאתי לפתע בתוך החול מכסה של קופסת שימורים, עגול ודק. מיהרתי להרימו, ולהחביא מתחת לחולצתי וכך הגעתי לעבודה.

בשעה שתיים, כשיצאו הארורים להפסקה, מיהרנו להכין את הבצק: מים, קמח, לישה מהירה, ו--- הבצק מוכן. רידדנו את המצה במהירות, ועם מסמר עשינו בה חורים. הוצאנו את הפח מן התנור בזהירות, בעזרת סמרטוט, הדבקנו עליו את הבצק, ותוך 3 דקות כבר היתה לנו מצה למהדרין. שני כזיתים הכנו לכל אחד. החבאתי את המצה מתחת לחולצה, ושברנו למחנה, כשידי צמודה לגופי, ושומרת על המצה היקרה.

כשהגענו למחנה, ראה אחד השומרים את תנוחתי המוזרה, וצעק: "ז'יד, המשך בעמוד הבא <<<

מה אתה מחביא שם? בתנועה חדה הרחיק את ידי מגופי, ושברי מצה צנחו להם בדממה על האדמה הקפואה.

הרשע לא הסתפק בזאת, ובמגפיו המסומרות ריסק את המצה עד דק, ולקינוח אף חבט בי במקלו מכות אדירות. הרגשתי לאט לאט איך כל גופי הולך ונמעך תחת המכות האיומות שקיבלתי, ייסורי איוב ממש צנחתי על המצה מחוסר הכרה.

כעבור ארבע דקות שבתי להכרתי. הייתי מיוסר כולי, שברי שברים, אך נזכרתי שיש מתחתי אוצר. מצה מרוסקת אמנם, אבל גם בה אפשר לקיים מצות אכילת מצה.

כשכולי זב דם זחלתי לדרגש ובידי האוצר היקר. "עקיבא, מה קרה?!" זעק ר' אריה בראותו אותי, "במקום לשאול מה קרה, תשאל מה נשאר", גנחתי, "בקושי כזית אחד לברכה". ר' אריה פרץ בבכי: "אתה הבאת את החיטים, אתה חטפת מכות על המצה, אבל אנא, רחם עלי, איך אעבור את ליל הסדר בלי לאכול כזית מצה?"

"ר' אריה", עניתי בתקיפות, "אני מוותר לך על ארוחת הערב של מחר ושל מחרתיים, אבל המצה --- חיך קודמים, אני לא מוותר!"

עקיבא התחנן, כאילו חייו עומדים לו מנגד: "אנא, תן לי את המצה, אומר אתך את כל ההגדה של פסח, מילה במילה, מהא לחמא עניא עד חד גדיא, אני מתחנן, תן לי את המצה!!!"

"אין על מה לדבר, המצה שלי!!!" התעקשתי.

"אתה יודע מה?" הזדקף לפתע אריה, "בא נעשה עסקה. אני אוכל את המצה, ואתה - תקבל את השכר. שכר עצום של 'לפום צערה

אגרא'!"

הסכמתי לעיסקה. הוא אוכל והשכר - שלי. אתא ליל הסדר. שבנו מן העבודה שבורים ורצועים, 4 כוסות לא היו, מצה - בקושי פירורים של כזית, אבל מרור - היה לכולם בשפע.

שכבנו יחד על הדרגש, ואמרנו את ההגדה בבכיות נוראות. כשהגענו למילים: "השתא הכא, לשנה הבאה, בארעא דישראל", נזכרנו בליל הסדר של שנה שעברה, ר' אריה ישב אז עם שמונת ילדיו, ואני עם ששת ילדי, הגעגועים אכלו בנו ללא רחם.

סיימנו את ההגדה. המשכנו בשיר השירים.

אני כבר לא החזקתי מעמד ונרדמתי מרוב בכי ותשישות, אך ר' אריה שאכל מצה, לא היה מסוגל

להירדם מרוב התרגשות, וכי קלה היא בעיניכם, זכה הוא לאכול כזית מצה בגיא צלמוות, באשוויץ. לפנות בוקר החל להתפלל שחרית בהודיה עצומה ובלחש. בתפילת הלל כבר שכח היכן הוא נמצא, "אשר קדשנו..." נתן צווחה של התרגשות.

השומר הגרמני זינק ממקומו, הצמיד את האקדח לראשו ולחץ על ההדק. נשמתו הטהורה והמזוככת יצאה על קידוש ד', ביום טוב ראשון של פסח.

נשברתי לרסיסים. ר' אריה היה הרב שלי, אבי הרוחני, הוא החזיק אותי בתוך הגהינום הנורא, כיצד אוכל לשרוד בלעדיו?

הקב"ה נתן לי כוחות עצומים למשך שלושים יום נוספים. ב"ז באייר הגיעו האמריקאים. המלחמה הסתיימה. שקלתי 36 קילו. עור ועצמות. לא מצאתי עוד טעם בחיי. אך הקב"ה, אב הרחמים, הוא בעצמו מחיה המתים. אט, אט התאוששתי. הקמתי בית בפעם השנייה, ב"ה זכיתי בארבעה ילדים וכבר עשרה נכדים כן ירבו.

אתמול בלילה, 33 שנים אחרי אותו ליל סדר נורא הוד, הגיע אלי בחלום ר' אריה הקדוש, כשהוא לבוש בקיטל לבן.

"אריה!" זעקתי, "איפה אתה?"

"אתה יודע איפה אני?" עונה לי ר' אריה, כשכולו אור, "זכיתי ליהרג על קידוש ד', אני במדור שעליו אמרו חז"ל שאין כל מלאך ובריה יכולים להיות במחיצתם. כבר 33 שנה אני מחכה להזדמנות שיתנו לי לגשת אליך. היום לראשונה קיבלתי אישור.

עקיבא, על כל המצוות שעשיתי בעולם הזה יש לי שכר אדיה, אך מצוה אחת שעשיתי פה בעולם הזה, עד היום אין לי עליה שכה מצות אכילת מצה בליל הסדר תש"ה, כי היה הסכם בינינו, אני אוכל את המצה והשכר הולך לעקיבא. אם עקיבא יוותר - תוכל לקבל גם את שכר המצוה הזו. עקיבא, אני מתחנן לפניך, אנא, וותר לי על השכר!"

אמרתי לו: "אריה, אתן לך כל שתבקש ממני, אבל שכר של מצווה - אני לא מוכן!"

ר' אריה שראה עד כמה נחוש אני בדעתי, עזב אותי בפנים קודרות ועצובות וככה התעוררתי. האם עלי לוותר לו? הרי אני הוא זה שחטפתי מכות על המצה, אני הבאתי את החיטים, הסכם זה הסכם, למה עלי לוותר? מצד שני, כואב לי לצער נשמה שהגיעה אלי מגנזי מרומים..."

הרב אונגר שומע את השאלה ושותק. לבסוף הוא אומר: "שאלה כזו יש לשאול צדיק מן הדור הקודם, גש לרבי ממכונבא, יהודי קדוש של מסירות נפש ותשאל אותו."

11:30 בלילה. הרבי ממכונבא שומע את הסיפור ודופק על השולחן: "מן הישר עליך לוותר!" הוא פוסק.

"רבי", תוהה עקיבא, "הרי חטפתי מכות על המצוה הזו, למה מן הישר? אולי זה לפנים משורת הדין?"

הצדיק מחייך ועונה ברכות: "33 שנים עברו מן הסיפור הזה, האם ניסית לחשב כמה ברכות זכית להגיד ב33 השנים האחרונות? כמה מצוות, הנחת תפילין, שבתות, ועוד תמשיך בעז"ה לזכות בהמוני זכויות עד מאה ועשרים, ור' אריה המסכן, כבר לא נותרו לו הזדמנויות יותר, האם לא ראוי לוותר לו על הזכות הזו?"

"רביה, אני מוותר לו!" אומר עקיבא מיד. אך הרבי ממכונבא לא מסתפק בזה: "היכנס לבית הכנסת הסמוך, פתח את ארון הקודש, ושם ליד ספרי התורה תוכל להכריז בפה מלא ובלב שלם על מחילתך."

נכנס עקיבא לבית הכנסת בחצות הליל ומול ספרי התורה שבארון הקודש קרא: "ריבונו של עולם, אני מוותר לר' אריה בלב שלם על השכר של אכילת מצה בפסח תש"ה."

באפיסת כוחות, שב עקיבא לביתו וצנח על מיטתו. ויהי באותו הלילה, שוב נגלה אליו ר' אריה בחלום, והנה, פניו שוחקות ומאירות: "יישר כח, עקיבא! הויתור התקבל, אני מודה לך מעומק ליבי! העלו אותי לכאלה מקומות. אין לי מילים להודות לך."

למחרת, שב לאדמו"ר ממכונבא וסיפר לו את דבר החלום. הרבי הקדוש פרץ בבכי למשמע הסיפור: "סיפרת לי על יהודי קדוש, שעבר ייסורי איוב, חי בקדושה ובטהרה, ידע ש"ס, נמצא בגן עדן במקום הכי נשגב, ושווה לו לעזוב את כל העולם הבא, לרדת פה לעולם ולהתחנן על עוד מצוה, כי שם הוא לא יכול לעשותה. ואנחנו חיים פה בעולם, ומסביבנו מתגלגלות להן מצוות, בהישג יד, ומה נאמר למעלה?! או לנו מיום הדין או לנו מיום התוכחה. יום אחד ניפגש, עם כל האפשרויות שהיו לנו, עלינו לחטוף מצוות!!!"

"ושמרתם את המצוות". אומר רש"י: אל תקרא את המצוות אלא את המצוות. מצוה הבא לידך אל תחמיצנה. בואו נייקר את המצוות, והבא להיטהר מסייעין בידו.

לילה אחד מגיע רבי משה לנדינסקי זצ"ל ראש הישיבה, מעיר את הבחור ואומר לו: "אל תשכח מחר בבוקר לקנות לי לחמניה טריה". הבחור נבהל עד מאוד. מה קרה לראש הישיבה. מרוב בהלה לא ישן כל הלילה. למחרת מיהר ללכת אל ה'חפץ חיים' לספר את הסיפור המוזר

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל על מהות החיים של גדולי עולם

פטר הבקשה הזאת?
אמר לו רבי משה: "אצלי זה יום טוב, גמתי בפעם הארבע מאות את
הש"ס, ולכן לכבוד הסיום בקשתי לחמניה טריה"...

את התורה לא שוכחים

אגב זה שאמרנו כי גדולי עולם, גם אם רח"ל הם סובלים משכחה, הרי

את התורה שלמדו אין הם שוכחים. אספר לכם סיפור.

אחד מגדולי עולם היה רבי דוד קרלינר זצ"ל, בעל

ה"יד דוד". בזקנותו הראש כבר לא עבד. הוא לא

הכיר אף אחד. הוא גם כמעט לא ראה. אבל

כל הזמן ישב ולמד בעל פה, דף אחר דף.

היה ממש געשמאק לשמוע אותו לומד,

כאשר הוא חוזר על דף הגמרא יחד עם

כל הראשונים.

נכנס אליו משולח, ואומר לו שהוא

בא לאסוף כסף לשיבת נוברהרדוק.

הוציא רבי דוד את הארנק, נתן לו כסף

והמשיך ללמוד.

המשולח נשאר לעמוד על מקומו, תוך

שהוא מוקסם מלימודו של רבי דוד.

לא עברו כמה דקות ורבי דוד שואל אותו:

"רבי יהודי, מה אתם רוצים?"

והלה משיב לו: "באתי לאסוף כסף לשיבת נוברהרדוק,

אבל כבר נתתם לי כסף".

אמר לו רבי דוד: "אני נתתי כסף לנוברהרדוק? מוזר. אני לא זוכר..."

את מה שהוא עשה לפני דקות ספורות, הוא לא זכר, אבל את כל

התורה כולה הוא זכר!

אותו משולח הגיע ל"חפץ חיים" וסיפר לו את הסיפור שראה במו עיניו

אצל רבי דוד קרלינר. ה"חפץ חיים" התפעל מאוד ולימים כאשר נפטר

רבי דוד, עשו בראדן הספד עליו, וה"חפץ חיים" קרא לאותו משולח

ובקש ממנו לספר ברבים את אשר ראו עיניו.

ה' יהיה בעזרנו שהתורה תהיה חיינו ואורך ימינו, וכל מהותינו תהיה

חיי תורה ומצוות.

(מתוך 'יחי ראובן' הגאון הצדיק רבי ראובן אליצור קרלנשטיין זצוק"ל)

"אֲחֵרֵי כֵן דְּבָרוּ אֲחֵיו אֵתוֹ" (בראשית מ"ה, ט"ז)

על מה דברו האחים עם יוסף מיד לאחר שנתגלה אליהם?

בודאי דברו בלימוד לא שייך אחרת.

יוסף מדבר עם אחיו בדברי תורה, מיד מהרגע הראשון. הרי הוא שולח

ליעקב אבינו את העגלות, להראות לו שהוא זוכר את הסוגיה אותה

למדו קודם שנמכר למצרים, סוגית 'עגלה ערופה': מכך הסיק

יעקב אבינו כי "עוד יוסף חי", שהוא נותר בצדקותו גם

בהיותו משנה למלך מצרים. כי אם הוא זוכר את

מה שלמד עם אביו לפני עשרים ושתים שנה,

סימן שהוא 'חי'.

ר' משה לנדינסקי והלחמניה הטריה

רבי שלום זצ"ל סיפר פעם, כי בראדן

היה רבי משה לנדינסקי זצ"ל ראש

הישיבה בזמן ה"חפץ חיים". הוא היה

גאון עולם, אמרו שביום אחד הוא

לומד שמונים סימנים בשולחן ערוך.

א מויראדיגער גאון. היה בחור ששמש

אותו וישן איתו בחדרו.

לילה אחד מגיע רבי משה באמצע הלילה,

מעיר את הבחור ואומר לו: "אל תשכח מחר

בבוקר לקנות לי לחמניה טריה". הבחור נבהל עד

מאוד. מי יודע מה קרה לראש הישיבה. מה לו, גאון

עולם כמותו, ול'לחמניה טריה'? מרב בהלה לא ישן כל הלילה.

למחרת מיהר הבחור ללכת אל ה'חפץ חיים' לספר את הסיפור המוזר,

כדי שיבדוק מה קרה לראש הישיבה. ה"חפץ חיים" התפלא מאוד ואמר

לבחור כי למיטב ידיעתו, נשמע רבי משה בסדר גמון, אבל הוא יבדוק

את העניין.

לאחר התפילה ניגש ה'חפץ חיים' לרבי משה והחל לדבר אתו בלימוד.

הכל נשמע תקין. אמנם אין זו ראייה עדיין, כי הצדיקים הללו, גם אם

הם שוכחים את ענייני העולם, הרי את הלימוד אין הם שוכחים. החל

ה'חפץ חיים' לדבר אתו בענייני דעלמא, והוא שומע שהכל בסדר. או אז,

שאל את ראש הישיבה: "הבחור ישן אתכם בחדר, סיפר לי שבקשתם

שיקנה לכם 'לחמניה טריה', הרי היום לא ראש חודש ולא שבת, ומה

'לקראת שבת' אצלכם בתיבת המייל

<<< צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il >>>

ר' שלום סגר את העיניים והתחיל את ה"דרשה" בהתרגשות, כל גופו נשטף בזיעה קרה במאמץ לקיים את ציוויו של החזו"א וכשחלפו מספר רגעים עלה על דרך המלך, התחיל לדבר בשטף - כמו ב"זכרון משה"...

"החזו"א חייך הרבה בשעת הדרשה" סיפר ר' שלום

כשהחזו"א בחן את דרשתו של רבי שלום שבדרון זצ"ל, עם הדיבור והמנגינה

נמנעים עוד אסונות רבים".

מה שיש לציין הוא - אבחוננו של גאון ישראל בניגונו של ר' שלום, החזו"א ירד לשורשן של ניגון ומצא שם את מה שחיפש. את האחד בפה ובלב. ואז נעמד החזו"א על רגליו ואמר: כך צריך לדבר, ועם הניגון [און מיט די ניגון'לע, כלשונ].
למעשה, בכל מקום אמר ר' שלום סגנון אחר של דרשה. לבחורים בני תורה אמר "שמועס", לאברכים דיבר "שיחה" ולבעלי בתים "דרשה", בארץ ישראל בצורה שונה מחוץ לארץ, ובירושלים סגנון אחר מבני ברק וכו', אבל הניגון היה אחיד...

ניגון אחד לכולם, כי הניגון הוא עניין של מעמקי הלב. ולב יש רק אחד...
הניגון היה גדול כל כך עד שפשוטי העם הבינו זאת. הא לכם מה שסיפר ר' שלום לחתנו: לאחר דרשה בבית הכנסת הגדול בהרצליה אמר ר' שלום "קדיש דרבנן" כמנהגו. הוא יצא מביהכ"ס ופנה לכיוון הרכב. גבאי ביהכ"ס הלכו אחריו במהירות, עיכבו אותו ושטחו לפניו בקשה צנועה: האם כבוד הרב יסכים להיות לנו שליח ציבור בראש השנה? ר' שלום התפלל על עצם הרעיון ואף הוסיף לשאול: "הלא יש לכם בודאי חזנים מפורסמים וידועי שם עם קול ערב ומה לכם ולי?!"

רבי שלום שבדרון זצ"ל

מעוניינים בתפילה עם הניגון הזה...
"איזה ניגון?" שאל ר' שלום, "עם הניגון של קדיש דרבנן?" השיבו בהתרגשות...
לר' שלום לא היה קול צלול במיוחד והניגונים שלו לא נבדקו באולפני הנגינה, ומי מדבר על ה"קדיש דרבנן" שלא היה בו שום ניגון מיוחד, אם כך מפני מה יצאו מכליהם גבאי בית הכנסת הגדול לבקש ניגון שאין בו ממש? התשובה היא אחת ויחידה: הלב ניגן, ה-ל-ב. הרוח דיברה בו. כמו שנאמר בתורה "ויהי האדם לנפש חיה" ופירש התרגום "לרוח ממללא". לא פה שממלל אלא רוח שממללת...
הוא מה שאמר החזו"א על דרשתו - צריך לדבר, כך צריך לדבר, ועם הניגון...

(מתוך 'קול חוצב' אבני דרך מחיי רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון זצ"ל)

"דְּבַר נָא עֲבֹדָה דְּבַר פְּאֻזֵי אֲדֹנָי" (בראשית מ"ח, י"ד)

...באותם ימים הוסיף ר' שלום לקבל בתא הדואר מכתבים אנונימיים, המבקרים את סגנון דרשותיו והחליט לנסוע לבני ברק להתייעץ עם החזו"א.

אחד מגדולי הדור, מתלמידי החזו"א, אמר לנו, שלמעשה החזו"א מצד עצמו רצה להתחקות אחר דרשותיו של הגאון הצעיר, הוא הכיר אותו היטב וידע את כוחותיו בכל התחומים, גם שמע על מאות אנשים שצובאים על חלונות בית הכנסת הגדול "זכרון משה" וצמאים למוצא פיו, ורצונו היה לדעת את שיטתו בדרוש, את סגנונו החדש וכו'. כך שממילא מיד כשר' שלום הגיע וסיפר לו על מכתבי הביקורת ועל הבעיה עם רב בית הכנסת - אמר לו החזו"א: "דבר ראשון צריך לדעת מה כבודו אומר שם". ר' שלום לא הבין את כוונתו והחזו"א ביאר לו את כוונתו - שהוא פשוט רוצה לשמוע דרשה...

ר' שלום התעטף ביראת כבוד הזדעזע ואמר: "איך אני אדרוש כאן לפני--- מי אני ומה אני לדרוש לפניכם?!" אך החזו"א התעקש והאיץ בו לפתוח בדברים: "זאגט! זאגט! תגיד!" אמר החזו"א ומיד לקח כסא והתיישב ממולו בענווה מופלאה.

ר' שלום סגר את העיניים והתחיל את ה"דרשה" בהתרגשות, לאט לאט, בהתחלה היה לו קשה, כל גופו נשטף בזיעה קרה במאמץ לקיים את ציוויו של החזו"א וכשחלפו מספר רגעים עלה על דרך המלך, התחיל לדבר בשטף - כמו ב"זכרון משה"...

"החזו"א חייך הרבה בשעת הדרשה" סיפר ר' שלום "היו רגעים פשוט שצחק, דיברתי כעשרים דקות".

בסיום נעמד מרן ואמר - "כך צריך לדבר!"
אחד מגדולי ישראל ממקורביו של החזו"א ידע על ה"בחינה" וסיפר לנו ששמע מפיו של החזו"א שאמר בהאי לישנא: "צריך לדבר, וכך צריך לדבר ועם הניגון"...

מכאן ואילך היה החזו"א בטוח ורגוע, כי פה טהור חדש ניתן במתנה לכלל ישראל בדור תהפוכות. עם ישראל קיבל איש שיצא ויבוא לפני המחנה בכל התחומים. לנווט את שיירת הנצח בשליחותם של גדולי הדור. אומרים שהחזו"א התבטא בהזדמנות מסוימת: "אם היה לעם ישראל, בתקופת ראשית צמיחת ההשכלה את ר' שלום ודרשותיו, היו

ולא נתקררה דעת מרן החזו"א ובאותו מעמד הלך ובא אצל רבינו (בעל שבט הלוי) במעונו, משך בשרוולו ואמר: "אנו רוכשים כעת את המגרש... לא נזוז מכאן עד שנשלים את העיסקא בכי טוב..."

מרן בעל שבט הלוי מקבל את הכרעת מרן החזו"א שרוכש במפתיע מגרש עבור ישיבת חכמי לובלין

היכל הישיבה המפואה, חדרי הפנימיה והאוכל, המתנוססים כאבני נזר בטבורה של "זכרון מאיר".

לימים רבינו המליץ על מרן החזו"א את הפסוק (תהילים ל', א') "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד", דוד המלך הרי לא ראה את בנין בית המקדש בבניינו, אבל בגלל שהוא רואה את זה בעיני רוחו זה נקרא על שמו, כך גם מרן ה"חזון איש" ראה את הנולד מה שיצטרך לבנין הישיבה בגדלותה ובתפארתה, ע"כ ראוי הישיבה להקרא על שמו של מרן החזו"א זצוק"ל...

וכך נתגלגלו הדברים בקניית המגרש של הישיבה בהשתלשלות מופלאה, למרות שלא היה בידי רבינו שום אמצעים לרוכשו, לאחר קניית המגרש ועם התחלת הבניה נפל על כתפי רבינו חובות כספיים כבדים. והם אילצו את רבינו לצאת מגדרו ולנסוע כמה וכמה פעמים לחו"ל, במטרה לגייס עזרת תמכין דאורייתא

נקיות במזון

מן הראוי לציין פה את ההידורים המיוחדים והחומרות שהנהיג רבינו בכל הנוגע לניהול הכספים של הישיבה, והשימוש בהן יהיה ג"כ בכל הזהירות והחרדה כמו בכספי הקדש, וע"פ כל הכללים והסייגים בדיני ממונות המבוארים בשו"ע.

ולכן לא השתמש בשד"רים הנוטלים אחוז גבוה לעצמם, כנהוג בכמה מוסדות, אלא רק באופן שכל הכסף המובא בית ד' יהיה קודש לכלכלת הישיבה והקמת בנייניה. כמו כן הקפיד רבינו על הלנת שכר לעובדים ולספקים או לבנאים וכדו', חוק ולא יעבור.

וכן החמיר מלקחת הלוואות בבנקים על סמך היתר עיסקא, כאשר הנפש היפה סולדת מכך. רבינו היה סבור כי למרות כל מיני היתרים בדברים אלו מכל מקום לא באלה חלק יעקב, ואין זה ראוי לישיבה להשתמש בהיתרים אלו, מכיון שמזיקים אם לרוחניות הישיבה.

מרגלא בפומיה של רבינו מ"ש בספה"ק "אגרא דפרקא" (אות קכ"ו) משמו של הרמ"מ מרימנוב ז"ע, שאם ממונו של האב אינו צרוף מסיגים, לא יכול בנו להצליח בלימודיו. וכן היה רגיל להוסיף את דברי הגר"א מוילנא ז"ע שאם יש בבנין אפי' מסמר קטן אחד גזול א"א להצליח בלימוד בין כתליו.

ואמנם כן, עלתה בידו לשמור על עקרונות מקודשים אלו לכל אורך שנות קיום הישיבה, ולמרות כל הקשיים ראו בישיבה סיעתא דשמיא גלויה באופנים מעוררי התפעלות, כמ"ש חז"ל (מכות י', ב') בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו. בצדק ניתן לסכם ולומר שכל החזקת הישיבה ומימון הקמת בנייניה, שהסתכמו בסכומים אדירים, התרחשו ומתרחשים באופן פלאי שלא כדרך הטבע.

(מתוך ולא שבט הלוי בלבד)

ויקו יוסף את כל אדמת מצרים (בראשית מ"ז, ז')

עברו שנים אחדות מפתחת שערי הישיבה (חכמי לובלין, של בעל 'שבט הלוי') והנה הגיעה השעה וריבוי התלמידים גרם לצפיפות יתירה, עד שנוצר צורך להקים עבור הישיבה משכן מתאים.

היה זה מרן ה"חזון איש" זצוק"ל אשר רזז והפציר כמה פעמים ברבינו (בעל שבט הלוי), שיתן דעתו על בנית מבנה עבור הישיבה, ולמרות שרבינו התנצל כי אין הדבר בהישג ידו, מפני חוסר אמצעים, לא חדל מרן החזו"א מתיבעתו. בכל הזדמנות שנפגשו היה מרן החזו"א פונה אליו באמירה: "בעיני רוחי רואה אני כבר בנין גדול שיח"ל עומד על תילו, שוקק והומה תלמידים רבים, ואתם טרם התחלתם לבנותו - היתכן?!"

ולמעשה היה זה מרן החזון איש, שקנה בפועל את הקרקע עבור הישיבה. היה זה כאשר שני קבלנים, הגיעו להתייעץ עם מרן החזו"א, בנוגע לבנין מסויים, שהתכוונו להקים על שטח הגובל עם בית הישיבה. אמר להם מרן החזו"א שלא יבנו, מכיון שמגרש זה מיועד ליח"ל, ולא יוכלו להסיג את גבולה.

הלכו השניים אל רבינו וסחו לו דברים כהויתם, שהחזו"א אוסר עליהם לבנות מחמת שקרקע זאת מיועדת לישיבתו, אך דבר זה נודע להם רק עכשיו לאחר שכבר השקיעו ברכישת המגרש הרבה כסף, חמשת אלפים לירות (סכום גדול בימים ההם), ולא יוכלו לוותר על המגרש כי אם כשהסכום הזה יוחזר להם.

התנצל רבינו בפניהם, שאין לו שום אפשרות מבחינה כספית, לרכוש את חלקת המגרש, וממילא אין לו שום תכנית וסיכוי להשתמש במגרש, ומצידו הם יכולים לבנות עליו.

מאחר שהקבלנים היו למודים שלא לעשות שום צעד בעסקיהם, בלא הסכמת מרן החזו"א, חזרו אליו הקבלנים עם דברי רבינו, כשהם נבוכים ואינם יודעים מה לעשות. עמד מרן החזו"א ונתן בידיהם חמישים לירות שהוציא ממגירת שולחנו, כתשלום "דמי קדימה", ואמר: "בכסף זה קניתי עכשיו מידכם את המגרש עבור הרב וואזנר, ועליו להשלים את יתר הסכום..."

ולא נתקררה דעת מרן החזו"א ובאותו מעמד הלך ובא אצל רבינו במעונו, משך בשרוולו ואמר: "אנו רוכשים כעת את המגרש... לא נזוז מכאן עד שנשלים את העיסקא בכי טוב... (פאר הדור חיי החזו"א ח"ב עמוד רמ"ו).

לא נותרה, איפוא, שום ברירה בפני רבינו כי אם לקבל עליו את הכרעת מרן החזו"א. כך עבר המגרש לרשות יח"ל, ומאוחר יותר מגרש נוסף, וכך קמה במרוצת השנים קומה אחר קומה שרשרת בנייני יח"ל, ובכללם

מרן בעל שבט הלוי זצוק"ל

פעם אחת, לאחר ש'הענייה של יום שלישי' שכבה לישון, נכנסו אבא והחברותא שלו והתיישבו ללמוד. קול לימודם נשמע היטב, והגברת התעוררה משנתה, "שקט! אתם מפריעים לי לישון!" התרעמה. אבא שמע את דבריה וביקש מהחברותא כי מעתה ינמיכו את קולם...

הרבנית ר. צביון בסיפור מרתק על מידת החסד בבית אביה מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

ביקש לשאול לפני כן את אמא, וכמובן סירבה בכל תוקף... ואכן, לאחר פטירתה של אמא, בעת שסידרנו את ארונות הבגדים מצאנו שם שיירים מאותם סמרטוטים.

ערב אחד הגיעה 'הענייה של יום שלישי' בעת שאמא נעדרה מן הבית, באותה שעה כבר עלה אבא על יצועו, ואחד הנכדים ישן במיטה שבהול, האשה פתחה את הדלת ונכנסה, שהרי אין אדם דופק על הדלת טרם כניסתו לביתו שלו... בראותה שהמיטה תפוסה,

הרעימה בקולה: "קום מהמיטה שלי!" לשמע הצעקות קם אבא ממיטתו ויצא אל ההול. משראה את האשה, ביקש ממנה לחכות בחוץ עד שאמא תחזור משום איסורי 'יחוד', ברם האשה התעקשה כי המיטה שייכת לה, ואיש לא יורה לה מה לעשות וכיצד להתנהג. לאבא לא נותרה ברירה - הוא הושיט את ידו לנכד, והם יצאו אל הרחוב להמתין לאמא...

פעם אחת, לאחר ש'הענייה של יום שלישי' שכבה לישון, נכנסו אבא והחברותא שלו והתיישבו ללמוד. קול לימודם נשמע היטב ברחבי הבית, והגברת התעוררה משנתה, "שקט! אתם מפריעים לי לישון!" התרעמה. אבא שמע את דבריה וביקש מהחברותא כי מעתה ינמיכו את קולם...

פעם התעוררה 'הענייה של יום שלישי' באמצע הלילה. "בת - שבע מגרד לי באצבעות של הרגליים", התלוננה, "תני לי משחה", ביקשה. אמא התנצלה כי אין ברשותה משחה מתאימה, אולם זו לא האמינה לה: "הכל יש לך בבית! כיצד ייתכן שאין לך משחה בשבילי?" האשה קמה ממיטתה, חיטטה בעצמה בארונות הבית ומרחה לעצמה איזושהי משחה שמצאה, בא הבוקר - והגברת החלה צווחת, התברר כי המשחה לא היתה אלא דבק מגע, ואמא נאלצה לעמול קשות כדי להסיר את הדבק מרגליה...

'הענייה של יום שלישי' לא היתה היחידה. מלבדה התארחו אצלנו עוד מסכנות וגלמודות. גם להן היו 'חזקות' על לילות שבהם ישנו בביתנו ועל ארוחות שהגישה להן אמא. ועוד לא הזכרתי את עשרות האורחים שסעדו על שולחנו מדי שבת, ובהם נדכאים וקשי יום, חלקם מוזמנים על ידי אמא וחלקם מוזמנים על ידי עצמם... שהרי ביתם של אבא ואמא היה בעבור רבים מהם ביתם הראשון.

(מתוך הספר החדש 'בית אמ')

"לְגוֹר בְּאָרְץ כְּאֵנוּ" (בראשית מ"ז, ד')

היו כאלה שלא הסתפקו בביקורים בביתנו, אלא גם קבעו בו את משכנם...

אחת החליטה כי בזמנה הפנוי תשב בחדר ההמתנה בביתנו ותאמר תהלים. אשה אחת פקדה את ביתנו מדי יום בשעות אחר הצהריים - היא וכל ילדיה עמה. כך ישבה אצלנו עד הערב, ורק אז אספה את ילדיה והלכה לדרכה. היו גם נשים שבאו לביתנו כדי שאמא תאכיל את ילדיהן... אשה אחרת היתה מגיעה אלינו שנים רבות מדי יום שלישי, קראנו לה 'הענייה של יום שלישי'. במשך היום היא היתה מקבצת נדבות באזור, בלילה ישנה בביתנו, ולמחרת שבה לביתה שמחוץ לעיר.

כבר בשעות הצהריים המוקדמות של יום שלישי היתה נכנסת ועורמת בביתנו את החפצים שאספה בשעות הבוקר: בגדים משומשים, מאכלים, כלי מטבח ועוד 'שמאטעס' כאלו ואחרים. את המאכלים הכניסה למקרר או לפריזה, ואת הבגדים הניחה באיזו פינה שעוד נותרה פנויה בבית. בערב הגיעה לביתנו

בשנית עם 'מבחר סמרטוטים' נוסף, סעדה את ארוחת הערב שאמא הכינה לה ושכבה לישון, בבוקר היתה אוספת את חפציה ופונה לדרכה, לא לפני שאמא העניקה לה סכום כסף.

לא תמיד יכלה האשה להיסחב עם החפצים כולם מחמת ריבויים, והללו - שהיו יקרים לה מאוד - נשארו בביתנו עד לשבוע הבא: המאכלים מילאו את המקרה, הקפואים סתמו את הפריזה, ושאר הגרוטאות נדחסו בפניה כלשהיא... לא פעם ולא פעמיים ביקשנו מאמא לזרוק את האוסף המוזר שהשאירה לנו האשה, אולם אמא סירבה, מעולם לא העירה לה על שהפכה את ביתנו למחסן גרוטאות, אדרבה - היא שמרה על החפצים כעל בבת עינה.

אותה אשה הרשתה לעצמה להגיע בערב פסח כשבידיה שקיות נוטפות חמץ, ואמא לא עצרה בעדה - היא פשוט הלכה וניקתה אחריה... באחת השנים, בשעת בדיקת חמץ, מצא אבא את שקיות ה'שמאטעס' הללו באחת הפינות, שאלנו את אבא האם מותר על פי דין לזרוק את הסמרטוטים, והוא השיב בחיוב כי בוודאי אינם שווים פרוטה, אולם

ראה הרב מפוניבז' שאני מביט בו בתימהון, ואמר בהתרגשות: "וואס קוקט איהר מיר אזוי, מה אתם מסתכלים בי כך, הלא זו האמת לאמיתה!"

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, על דבריו המופלאים של הרב מפוניבז' בחתונה שהשתתף בה

ויתכופו ויתבטלו בפניהם - ירויחו. ובאמת, אז יפסידו. כי ייפלטו ממחסה ה' ומחסותו, והגויים יבזו להם, ונמצאו לוקים מכל צד. דווקא אם נלך בגאון, נדבק בארחותינו בקומה זקופה, "בצור ירוממני", אזי נזכה לחסות בהגנת הקדוש ברוך הוא, "יצפנני בסכה, ביום רעה יסתירני בסתר אהלו". וכסיפור הידוע -

הקיסרית, אמו של ניקולאי השני, קראה בספרה על היהודים וארחותיהם. תארו שם יהודים פולניים, עם כובעי מצחיה וכיפות קטיפה, מעיל ארוך ואבנט רחב. סקרנותה התעוררה: מימיה לא ראתה יהודי! היהודים נתחמו כידוע ל"תחום המושב" הצר בגבול פולין, שאף היא השתייכה לרוסיה באותם הימים, ונאסר עליהם להכנס לפני המדינה.

אמרה למשרתה: "חפצתי לראות פעם יהודי. אם תיתקל באחד כזה בפטרבורג - הביאו לפני, ואעניק לו מאה רובלים!" הן רב.

ויהי היום, והשלטונות התאנו למלמד עני. גבבו תואנות שונות, ונאלץ להסדיר רישיונותיו בעיר הבירה. קיבל המלמד אישור ממושל עיירתו, ונסע לפטרבורג. שוטט נבוך ברחובותיה, לא ידע להיכן לפנות. לפתע הרעים עליו לובש מדים בקול: "היי, אתה עצור!" התאבן המלמד העני מרוב פחד והמתין בלב הולם. "מה מעשיך פה???" תבע הלה לדעת. ביד רועדת הראה לו את רישיונו, והסביר בשפה רצוצה לשם מה הגיע.

"מחר באחת עשרה תעמוד ליד שער הארמון", פקד עליו הלה. "המלכה רוצה לראותך. היא תעניק לך מאה רובלים, ותסדיר את ענייניך!"

מצד אחד, בשורה טובה שאין כדוגמתה. גם יסדיר ענייניו בלא טורח, גם יתעשר עושר רב, כדמי מלמדות ליובל שנים. אך מצד שני, כיצד יופיע כך לעיני המלכה? הלא רגילה היא לראות אנשים מגולחים למשעי, לבושי קצרות. ודאי תתפלץ למראהו החריג. מי יודע, אולי תצוה ליסרו בשוטים, אולי תכלאהו בבית האסורים, ותהיה אשתו עגונה, ובניו כיתומים. אין בררה.

גונח ומיבב הלך למספרה, גזז פאותיו הנאות, וגילח זקנו העבות. עיניו חשכו כשהביט בראי, אבל פקוח נפש זוחה הכל. משם פנה לחנות בגדים. חולצה בעלת כפתורים, מיקטורן קצר, ומכנסיים ארוכות, הוא נראה כליצן. להשלמת המראה, רכש עניבה. כיצד יקבלוהו בעיירה, הלא כל האבות יוציאו את בניהם מרשותו?! דיה לצרה בשעתה....

למחרת בשעה היעודה, המתין בשער חומת הארמון. בעל המדים לא הכירו. הציג היהודי את עצמו, והובא לפני המלכה. רטנה: "החסרה אני מגולחים לבושי קצרות סביבי? יהודי רצייתי לראות!" וגרשה אותו מעל פניה... כך לקה בכפליים...

(והגדת - אלול הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל)

"וְיָאֵת יְהוָה שְׁלַח לְפָנָיו" (בראשית מ"ו, כ"ה)

וברש": להורות לפניו, לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה. באולמי וגשל בבני ברק נחוגה חתונתו של אחד מבחירי ישיבת פוניבז'. בחתונה השתתפו הרב מפוניבז', המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין, רבי דוד פוברסקי והרב שך. בשעת הסעודה ניגש דוד החתן, שהיה פרופסור מדרום אפריקה, אל הרב מפוניבז', מוטרד: "ממה יתפרנס הזוג?" שאל. "ממה הם יחיו?"

"אל דאגה!" הרגיעו הרב, "הוא למד מקצוע בשיבה. הוא קבלן מצליח, בונה בתיים!" "אה", נחה דעתו וחזר למקומו.

ראה הרב מפוניבז' שאני מביט בו בתימהון, ואמר בהתרגשות: "וואס קוקט איהר מיר אזוי, מה אתם מסתכלים בי כך, הלא זו האמת לאמיתה!"

גמרא מפורשת היא (ברכות סד ע"א), על הפסוק: "וכל בניך לימודי השם ורב שלום בניך" (ישעיה נד, יג), אל תקרי בניך' אלא 'בונך'!" "זאלט איהר וויסן", התרגש הרב מפוניבז', "זהו פשוט, ולא דרוש! הנה, אשאלכם, איזו היא העיר הגדולה? מוסקבה, פטרבורג, לונדון, פריז? כפרים נידחים הם! הלא כך אמרו בגמרא (מגילה ה ע"א): איזו היא עיר גדולה, כל שיש בה עשרה אברכים העוסקים בתורה בבית המדרש. פחות מכן, הרי זה כפר! מוסקבה היא כפר עם מיליון בקתות, ראדין היא עיר!"

תל אביב רבתי היא כפר ענק, וכל רחוב בבני ברק הוא עיר!"

התרגשותו של הרב מפוניבז' הרקיעה שחקים, פניו זהרו, ועיניו נצצו! "ולא סתם עיה, אלא עיר בירה! אברך זה, בונה ארמון תפארה!"

אמרו נא, איזו העיר היפה בעולם? אומר לכם! ושוב: גמרא מפורשת היא, עשרה קבין של יופי ירדו לעולם, תשעה נטלה ירושלים ואחד כל העולם כולו (קידושין מט ע"ב), ופסוק מפורש: "הזאת העיר שיאמרו כלילת יופי, משוש לכל הארץ" (איכה ב, ט"ו). ומה היה יופיה, שמעולם לא לן בה אדם ובידו עוון, תמיד של שחר מכפר על עוונות של יום (מדרש תהילים מח), זהו היופי האמיתי -

אמור מעתה, אברך זה, וחבריו - האם אינם קבלנים הם, בוני ערים וארמונות?!"

הבנתי, שמה שנראה בעינינו סכה ואהל, במבט של תורה הוא צור חלמיש -

ולהיפך, ארמונותיהם וטירותיהם, כבקתות של קש הם בעינינו! "כי יצפנני בסכה, ביום רעה יסתירני בסתר אהלו, בצור ירוממני" רבותינו עמדו על הסתירה בפסוק. מצד אחד: "כי יצפנני בסכה", יחביאני ויסתירני; ומצד אחד: "בצור ירוממני", כאילו עומד אני על סלע גבוה וחשוף. ובאמת לא סתירה כאן, אלא השלמה.

יש כאלו הסבורים, שאם יכנעו לפני ארחות הגויים, אם ידמו להם

הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל שסיפר את הסיפור סיים ואמר: "אתה יודע למה הם לא זכו להעמיד תלמידים, בגלל הקפידה של רבי שמעון שקופ זצ"ל שהקפיד על זה שעזבו את הישיבה

הגר"צ פלמן זצ"ל מספר על מנה שסיפר לו הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל על הקפידה של הבחורים

וממילא בוודאי תהיה תועלת ממה שיקבלו מר' ברוך בער נוסף על מה שקיבלו מר' שמעון.

וממחשבה למעשה הכינו את עצמם לצאת לדרך, ולפני יציאתם נכנסו לבית רבם, ר' שמעון, כדי לקבל ממנו ברכת הדרך, לקראת דרכם החדשה. ר' שמעון שמע על החלטתם הסופית, ונגרמה לו מעט חלישות הדעת מכך, הבחורים הללו הצליחו בישיבה מאוד, והוסיפו מאוד לכל אווירת הלימוד ולמה לעזוב את הישיבה כאשר נהנים ומצליחים

בה? וכי יש איזה פגם בדרך הלימוד שהוא מלמד בישיבה, שיגרם להם לעזוב ולעבור לישיבה

אחרת, ששיטת הלימוד שם שונה מכאן?

אבל הבחורים שהיו נחושים בדעתם, לא שמו לב לכל זה, ותכניתם יצאה לפועל, שלושתם יחד עזבו את גרודנא ועברו לקמניץ.

הבחורים הללו עלו והתעלו מעלה, ובאמת יצאו תלמידי חכמים מופלגים. אחרי המלחמה הם עלו לארץ, ובאמת היו תלמידי חכמים משכמים ומעלה על אחד מהם אמרו שהוא לא פחות מראש הישיבה מרן רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל.

אבל עם כל מעלותיהם הגדולות הם לא זכו להעמיד תלמידים, אחד מהם ניסה לפתוח ישיבה

ולא הצליח, והשאר כל אחד מסיבותיו שלו, לא זכה

הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל

להעמיד תלמידים.

ר' דוד פוברסקי שסיפר את הסיפור סיים ואמר, "אתה יודע למה הם לא זכו להעמיד תלמידים, בגלל הקפידה של ר' שמעון שהקפיד על זה שעזבו את הישיבה". הדור הזה הוא דור של הסתר פנים, לא תמיד רואים את השגחת הקב"ה בנגלה, אבל יש שני דברים שבהם רואים במוחש את השגחת ה'; הראשון הוא שידוכים, והשני הוא כבוד הרב. אם כתוב במשנה "ומורא רבך כמורא שמים", נאמר בזה שכבוד הרב הוא ככבוד השכינה, וכמו שהשכינה היא אש, ומי שלא מתנהג בקרבת השכינה כמו שצריך, מיד ניזוק מאש השכינה. כך אותו הדבר בכבוד ובמורא הרב, זה אש, ובאש לא משחקים.

סיים הגר"צ את דבריו ואמר "אתה חייב לנסוע, אסור שיגרם שום צד של צד של חלישות הדעת לרבך ראש הישיבה, בכך שלא תבוא אליו. אם יש איזה חשש רחוק שתגרם מעט חלישות הדעת לרב בכך שהוא רואה שהתלמידים אינם רוצים לשמוע את דבריו, אתה צריך לברוח מזה, ועליך לעשות כל מאמץ בעבור זה". מובן שלאחר דברים כאלו, שום חשבון לא עמד מנגד, וכבר ידע את אשר עליו לעשות.

(מתוך 'שלמים מציון' - הגאון הגדול רבי שלוי בן ציון פלמן זצוק"ל)

"יְאֵת יְהוּדָה שְׁלַח לְפָנָיו" (בראשית מ"ו, כ"ה)

וברש"י: לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה.

מספר אחד ממקורבי הגר"צ פלמן זצ"ל, מעשה מופלא ששמע מהגר"צ בעניין זה.

מספר הסיפור היה באותם ימים בשנות בחרותו בישיבה, והנוהג אצל בני הישיבה היה שבמשך ימי חול המועד נכנסים התלמידים לבית רבם ראש הישיבה להקביל את פניו, ליהנות ולהתבסס מתורתו בימי החג הנעלים.

באחת מהשנים בימי חול המועד סוכות הבחור

הזה לא חש כל כך בטוב, והיה קשה לו ללכת

לביתו של ראש ישיבתו. ראש הישיבה

התגורר בעיר אחרת ממקום מגוריו של

התלמיד, וכדי להגיע אליו היה צריך

לנסוע נסיעה ארוכה, ובמצבו שלא היה

לגמרי בקו הבריאות, זה היה לו מאמץ

קשה. ולכן חשב בלבו שהחג הזה יוותר

על הקבלת פני רבו, ולא יגיע לבית ראש

הישיבה. ובפרט שכל הנוהג לבוא לבית

הרב בימי החג, לא שייך לסדרי הישיבה,

אלא זה מנהג שהתלמידים נוהגים בו, ומצד

הנהלת הישיבה אין שום מחויבות לעשות כן,

וממילא בוודאי שלא צריך לעשות בשביל זה

מסירות נפש, ואפשר לכתחילה להשאר בבית במצב כזה.

והנה בדיוק יצא לו לדבר עם הגר"צ, והשיח לפניו את מחשבותיו

הללו. אמר לו הגר"צ "כדאי לך לעשות מאמץ ולנסוע לבית רבך,

לא כדאי לוותר על זה". הבחור התפלא, הוא חשב שבכלל אין מקום

להסתפק בזה, ואילו עתה הוא מקבל תשובה הפוכה, שצריך וחשוב מאוד

לנסוע גם במצב כזה שלא מרגישים טוב.

הגר"צ שראה בתמיהתו, אמר לו בוא ואספר לך סיפור ששמעתי

ממורי ורבי מרן הגר"ד פוברסקי זצ"ל.

והעמיד תלמידים

וכך סיפר: בישיבתו של מרן רבי שמעון שקופ זצ"ל בגרודנא, היו שלושה בחורים שהיו מהמובחרים בישיבה, היתה תועלת גדולה לישיבה מהם ואפילו ר' שמעון עצמו היה בשיעורו נהנה מהם מאוד.

יום אחד עלתה מחשבה במוחם שאולי כדאי להם לעבור לישיבתו

של מרן רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל בקמניץ, ומחשבתם היתה שאחרי

שכבר למדו כמה שנים אצל ר' שמעון, וכבר קיבלו ממנו הרבה תורה,

ממילא אולי כדאי לנסות ללכת ללמוד אצל ר' ברוך בער, אשר שיטת

לימודו שונה מר' שמעון, ולקבל ממנו עוד דרך בלימוד. שהרי כל רב

מנחיל לתלמידיו את דרכו שקיבל מרבותיו בלימוד, ולא ראי זה כראי זה,

לפתע שלח את ידו וסטר לר' דוד לייב על לחיו סטירת לחי מצלצלת. תדהמה!! הכל המתינו לראות כיצד יגיב, "זה היה בשבילי", הפטיר ר' דוד לייב בשלווה אופיינית, "אבל מה בשביל הצדקה?" שאל

אירועים וסיפורים מחייו של גבאי הצדקה המיתולוגי החסיד ר' דוד לייב שוורץ זצ"ל

חרדית. כשחלף מקבץ נדבות לידו, נהג להוציא מכיסו חמישים לירות (באותם ימים זה היה השטר הגדול) "עודף, בבקשה" - היה אומר... (מחמישים לירות לכמה אגורות). בדרך כלל לא היה עודף לעוסקים במלאכת הצדקה. גם אם היה להם, היו אלה מטבעות של כסף קטן משום כך עזבוהו לנפשו. ר' דוד לייב היה היחיד, שחייך והחל לתת עודף של שטרות ושל מטבעות... "אם כך", הפטיר היהודי בחיוך מבוש של מנוצח, "קח את הכל", ונתן את השטר כולו לצדקה (מפי הרב מ' ש').

"באחת השמחות שבהן השתתפתי שמעתי וראיתי קבוצת אורחים, שרועמת על שנורר חרדי הנדחף ביניהם, מספר הרב ב"פ, "לך לעבוד" קראו לעברו וסילקו אותו משולחנם. כך גם לעני נוסף, שהעז לגשת אל שולחנם אחריו. לא חלפו דקות ארוכות וראיתי את ר' דוד לייב בפתח. המתנתי לראות איך יפול דבה: האם יזכה לעבור בשלום ליד שולחנם? לא האמנתי למראה עיני. כולם, פתחו ארנקים ונתנו בשמחה".

לא היה זה סיפור נדיר. אירועים מסוג זה התרחשו בסביבתו של ר' דוד לייב בתדירות גבוהה. מה היה סודו של השנורר? סודו של הקסם

החסיד ר' דוד לייב שוורץ זצ"ל

נשאר עלום. הניחוח שנדף מאישיותו היה סוד חייו, אותו לא גילה לאיש. ר' דוד לייב היה אורח קרוא ליד שולחנם של נותני צדקה. בעצם לא תמיד: "באחת השמחות", סיפר עד ראייה, יצא בעל השמחה לקראתו בטרם נכנס לאולם. אולי רצה למנוע מאורחיו את "אי הנעימות" מנכוחתם של "קבצנים". הוא מיהר להוציא סכום כסף נכבד והגישו לר' דוד לייב. "בבקשה, קח את כל הסכום שאתה יכול לאסוף כאן, ואל תסתובב לי בין האורחים". קבוצת אורחים שישבה סמוך לדלת הבחינה במעשיו של בעל הבית. מבפנים בקעו קולות מחאה. "תכניס אותנו!! מה אכפת לך! תן לו להכנס!"

יהודים פשוט אהבו לתת. היו אף כאלה, שניגשו לתת לו פעמיים. בדרך כלל להוציא כסף מהזולת זו מלאכה קשה, ליד ר' דוד לייב התהפכו היצרות, היו שנתנו פעמיים... "ראה איך אוהבים לתת לו כסף" קרא פעם אחד מהצדיקים בהשתהות. "על הצדקה שנתת לר' דוד לייב, אין הכרח שאקבל שכר מן השמים, לא נתתי דוקא לשם מצוה, נתתי כמעט רק מכיון שאהבתי לתת לו..." אמר אחד מגדולי ישראל שליט"א.

(מתוך בחזקת יד - פרקי גבורה מחייו של החסיד ר' דוד לייב שוורץ זצ"ל)

"וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת פֶּל הַקֶּסֶף" (בראשית מ"ז, י"ד)

העבודה שלו היתה סביב השעון. כל סדר יומו היה סביב הצדקה. ליבו החם תקתק כמו שעון. ההקפדה שלו בכספי הצדקה היתה כמו שעון שוויצרי דייקני, הוא היה גם שעון מעורה, מעורר לבבות...

ר' דוד לייב חלף בדרכו ליד שני עצים גבוהים, עצים עתיקים המתנשאים לגובה רב. לפתע התרחב חיוך של הרהור על פניו: "אפשר להתרומם לגובה רב, ועם כל זאת להשאיר בול עץ... בני אדם, שאינם יודעים לתת, משולים הם לאותו עץ, מתרוממים עם כספם לגובה, אך נשארים בולי עץ. "חלילה, חלילה", השליך ר' דוד לייב את הרהוריו, "יהודים רחמנים בני רחמנים הם. כולם טהורי לב, עצים מבלבלים. אלא שלפעמים הם שוכחים. אז אני רק מזכיר להם. מרגיל אותם למה שהם באמת. מרגיל אותם לתת".

פעם נכנס ביום חורפי לביתו של עשיר בתל אביב. בעל הבית ניגש לדלת ונחרד "אוי, דוד לייב, ראה נא את נעליך המטונפות בבוץ, לכלכת את רצפת הבית שלי, דוד לייב, מה עשית?!"

נכמרו רחמיו של ר' דוד לייב על היהודי. הוא התנצל, אך מיהר להעלות חיוך על פניו: "ר' יהודי, עד עכשיו קיימת בנפשך 'ברוך מרחם על הארץ'. עכשיו, במטותא ממך, תקיים 'ברוך מרחם על הבריות' לבבו של של האיש התרווח, חודה המושחז של האמירה נגע בעצב רגיש בנפשו. משום כך מיהר לקיים בעצמו גם את ההמשך: "ברוך משלם שכר טוב ליראיו", הוציא חופן שטרות כסף - שכר טוב והגון והגיש אותו במאור פנים "ליראיו"- השנורר ירא השמים.

כך הרגיל אנשים... כך עורר את טיב ליבם.

סטירה ופשרה

ומעשה, שהגיע לאירוע מרכזי, שבו נכחו רבים מעשיריה של היהדות החרדית. הם היו לבושים במיטב מחלצותיהם, הפגינו נוכחות. לשדה פעילות נרחב וטוב מזה לא יכול היה ר' דוד לייב לקוות. הוא סובב בין הקרואים, וכיסו תפחו. אחד מהם עמד חמור סבר ומשך בכתפיו לאות סירוב. הוא אינו מחלק לשנוררים, מי שצריך שיתאם עמו פגישה בלשכתו. הוא לא יוותר על הכבוד הראוי לו.

אבל ר' דוד לייב אינו איש גינונים. "גיב מיין געלט", בקש, התחנן, הפציה. התחמקויותיו של האיש לא הועילו. הוא החל לשדר גלי משטמה לא נסתרים. ר' דוד לייב לא חדל מהפצרותיו. אט אט פקעה סבלנותו של האיש. לפתע שלח את ידו וסטר לר' דוד לייב על לחיו סטירת לחי מצלצלת.

במקום השתררה תדהמה. הכל המתינו לראות כיצד יגיב. "זה היה בשבילי", הפטיר ר' דוד לייב בשלווה אופיינית, וחיוך מרפרף על שפתיו. "אבל מה בשביל הצדקה?" שאל. ומול שאלה שכזו גם לב אבן נמס...

ואנשים התרגלו ונתנו. סח עד ראייה: "חילונו, קרוב משפחה, היה מרבה להשתתף בשמחותינו. היתה לו הנאה לזלזל במקבצי נדבות בעלי חזות

סיפור לי רבי איצק'ל מפשעוורארסק בעצמו, שבתחילת מלחמת העולם השנייה, הגלו הרוסים ימ"ש הרבה יהודים אשר ברחו מגליציה - לסיביר, ובשעת מעשה היה נראה הדבר כרעה גמורה...

גאב"ד העדה החרדית הגאון רבי יצחק טוביה וייס מספר על הרה"ק רבי איצק'ל מפשעוורארסק

"אני יוסף אהיכם" (בראשית מ"ה, ד')

סיפור לי הרבי זצ"ל בעצמו, שבתחילת מלחמת העולם השנייה, ביום כ"ג בסיון תש"א, הגלו הרוסים ימ"ש הרבה יהודים אשר ברחו מגליציה - לסיביר, ובשעת מעשה היה נראה הדבר כרעה גמורה, אבל אני אמרתי אז שכ"ג סיון הוא יום המסוגל להצלה, שהרי באותו יום שלחו בימי מרדכי ואסתר את האגרות השניות כמסופר במגילה (ח, ט), ולבי אומר לי שגם מגירוש זה יצא לבסוף טובה.

והנה בשעתו לא הבינו כלל מה שאמר הרבי זצ"ל, שהרי נשלחו אל 'ארץ גזירה' ושוממה, אך לבסוף התברר שדווקא אלו שנשלחו לסיביר נצלו ונשארו בחיים, ולעומתם אותם שנשארו ברוסיה - נהרגו אח"כ על ידי הנאצים ימ"ש.

ואמר רבינו שליט"א: זכרוננו סיפור כעין זה, כי הנה בליל שני של פסח, באמצע ה'סדר', תפסו הנאצים ימ"ש שבע קהילות אנשים נשים וטף מעסטרייך, ולקחו אותם בספינות, ושום מדינה לא הסכימה לקבל אותם, והיו תלויים ועומדים בין עסטרייך לסלאוואקיה, כי שתי המדינות לא רצו לקבל אותם, והיתה אז מהומה גדולה (בזכרוננו עדיין איך קרוב משפחתי הלך בערב שבת

חול המועד לעיירות הסמוכות לאסוף מצות בשביל האנשים שהיו על הספינות). והנה בשעת מעשה היה נראה שאלו שנלקחו בספינות היו בצרה צרורה, ואילו אלו שנשארו בבתיהם היו ברווחה, אבל לבסוף נתברר להיפך, שאלו שנשארו בעיר נהרגו רח"ל, ודווקא אלו שהיו על הספינה ניצלו והגיעו לארץ ישראל ולאמריקה.

בהזדמנות אחת הוסיף רבינו שליט"א: ידוע מה שפירש מרן החתם סופר זי"ע על מה שאמר הקב"ה למשה רבינו (שמות לג, כג) "וראית את אחורי פני לא יראו", דהנה אנו רואים כמה עניינים סיבות מסיבות שונות הנעשים בארץ, אשר בשעת מעשה מאוד נפלאות בעינינו, ואין אנו מבינים איזה טובה יש בזה, ולמה עשה ה' ככה, אך אנו מאמינים באמונה שלימה כי לא דבר רע הוא, ואף שטעמו כמוס ונעלם - בודאי הוא לטובתנו, אמנם לאחר רבות הימים רואים אנו ומבינים למפרע כי אכן כל הסיבות והמאורעות היו לטובתנו.

ולזה כאשר התפלל משה רבינו וביקש (שם לג, יח) "הודיעני נא את

דרכיך", ופירשו רז"ל (ברכות ז, א) שביקש לידע מפני מה "צדיק ורע לו", והיינו שרצה שיוכלו בני ישראל לראות ולהבין את הטוב הכמוס בכל הגלויות והטלטולים והמאורעות הלא טובים, השיב לו הקב"ה "וראית את אחורי" - כלומר: כך גזרה חכמתי העליונה שרק לאחר זמן תוכלו לראות את הטובה הגנוזה בדרכיך, אבל "ופני לא יראו" - כלומר: בשעת מעשה, שאז הוא בחינת 'פנים', לא תוכלו לראות ולהבין את תכלית הטובה היוצאת מזה, אלא תצטרכו להאמין בה' שהכל הוא לטובה.

ומובא בשם מרן החפץ חיים זי"ע שאמה: כשם שכשאמר יוסף אל אחיו (בראשית מה, ג) "אני יוסף", הנה באמירת תיבות אלו בלבד הבינו למפרע הכל ונסתלקו כל הקושיות והתמיהות, כמו כן לעתיד לבוא, כאשר ישמעו העולם מפי הגבורה "אני ה'", יסתלקו ממילא כל הקושיות והתמיהות על הנהגת העולם, ונבין כל מה שהיה בכל הדורות, ויראו כל בשר יחדיו כי עשה ה' את הכל לטובתנו.

ועל זה הדרך היה מבאר החפץ חיים זי"ע את לשון הכתוב (שמות יד, לא) "ורא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים", דהנה "היד הגדולה" היינו מידת החסד, ואיזה מידת החסד עשה ה' במצרים? ומפרשי הפשט כתבו שהחסד הוא במה שמתו המצרים על הים, אולם החפץ חיים מפרש שאחרי קריעת ים סוף הבינו בני ישראל למפרע שגם השעבוד וגלות מצרים, הכל היה חסד עבורם, וכל הצער והשעבוד שהיה נראה לעינינו - היה באמת בבחינת "היד הגדולה".

וכיוצא בזה ביאר ה"בני יששכר" (מאמרי ניסן ריש מאמר ט'), וכן איתא בשם הג"ר ישראל סאלאנטער זצ"ל, מה שאוכלין בליל הסדר את המצה קודם למרוה, והלא מרור הוא זכר ל'וימררו את חייהם', ומצה הוא זכר לגאולה, ואם כן היינו צריכין להקדים ולאכול המרור קודם המצה. אמנם הביאור הוא, כי אין אנו אוכלין את המרור בכדי "לזכור" את המרירות, אלא בכדי "להודות" על המרירות, והיינו כי אחרי שיצאנו ממצרים זכינו להבין שגם המרירות שעברה עלינו במצרים היתה לטובה - בכדי לזכננו שנהיה ראויים לקבל את התורה, ואם כן שפיר אוכלים מקודם את המצה, כי רק אחרי הגאולה הרמוזה במצה - ניתן להשיג ולהתבונן שגם הגלות עצמה היתה לטובה.

(מתוך הספר 'רבינו הגדול אמרו')

גאב"ד העדה החרדית הגאון רבי יצחק טוביה וייס שליט"א

משהופיע רבי משה חיים במלבושיו המסורתיים בין העשירים המופלגים שבלשכה, עורך הדבר פלא עד גיחון, בטוחים היו כי קבצן יהודי לפנייהם, ששיגעון גדלות נכנס בו

עמדו הסוחרים והמתנינו, כשאננם פוסקים מלהביע את לעגם אל מול הסוחר היהודי שצץ פתאום,
לפתע הופיע שר הפלך על סף האולם

“הוציאו כל איש מעלי” (בראשית מ”ה, א’)

גדולי ישראל היו ערים תמיד לצרת נפשם של צאן מרעיתם, אבל לא רק לצרתם אלא אף לצרתו של כל מי שנברא בצלם. גם הדבוקים בהם ובדרכיהם נהגו כן, ולא פעם היה שכרם גדול גם כאן בעולם הזה. שמו של הנגיד רבי משה חיים מחנטשין, הלך לפניו בפולין כולה, לבד מייחוסו כאחיו של החידושי הרי”ם, היה גם בעל ייחוס עצמי כבעל צדקה ונדיב לב, חסיד במעשיו ודבוק ברבו רבי מנחם מנדל השרף מקוצק. כיצד זה הגיע רבי משה חיים לעושרו המופלג?

היה זה לאחר מעשה מופלא שארע עמו. שנים אחדות אחר נישואיו, כשריחיים היו תלויים ומעיקים על צווארו ולרש אין כל, עמד לפני רבו, ושטח את צערו על עוללים השואלים ללחם ופורש אין להם. תמה הרבי ואמה: “ומה, אם אין פרנסה הולכים אל לשכת שר הפלך אשר בוורשה הבירה, ומגישים הצעה למכרז הממשלה!”

כחסיד נאמן, לא היסס רבי משה חיים אף לא לרגע, אחר שנטל רשות מאשתו נסע הישר אל וורשה הגדולה. אל לשכתו של שר הפלך הרוסי בוורשה נהרו אילי הון רבים מרחבי המדינה כולה. מידי פעם, פרסמה הממשלה הודעות על מכרזים עסקיים שונים, לביצוע עבודות ציבוריות רחבות היקף, רק לקבלנים ידועי שם, בעלי הון עצמי רב, התאפשרה הכניסה למכרזים מעין אלו. מתן שכר רב היה בצידם ועושר רב בצילם. משהופיע רבי משה חיים במלבושיו המסורתיים, בין העשירים המופלגים שבלשכה, עורך הדבר פלא עד גיחון. בטוחים היו כי קבצן יהודי לפנייהם, ששיגעון גדלות נכנס בו, שאם לא כן, כיצד זה מנסה דג רקק כמותו להתמודד מול כרישים שכמותם?!

הכל תמהו ולעגו לו, אלא שרבי משה חיים לא חנן אותם ולו במבט קל. חזק היה באמונת צדיקים והוא ביצע את הוראותיו של הרבי בעוז ובגבורה.

עמדו הסוחרים והמתנינו, כשאננם פוסקים מלהביע את לעגם אל מול הסוחר היהודי שצץ פתאום בינותם, לפתע הופיע שר הפלך על סף האולם. הס הושלך באולם, ובדומיה שהשתררה נשמע קולו של הש: “היכן הוא משה חיים רוטנברג?” תוך שהוא אחוז בטופס הרישום אותו מילא רבי משה חיים זמן קצר קודם לכן, עיניו של השר עברו במהירות בין הסוחרים, והוא זיהה עד מהרה את היהודי היחיד אשר עמד בירכתיים. “האם יליד מגנישוב אתה?” שאל השר, ורבי משה חיים השיב בחיוב, אך עיניו הביעו תימהון, בוודאות ידע הוא כי פרט זה לא מילא בטופס הרישום, שכן לא נתבקש לרשום היכן נולד, מהיכן אם כן ידע השר על מקום הולדתו, ומה עניינו בכך? תמה, אולם השר לא הניח לו לחשוב הרבה וביקש ממנו להיכנס אל לשכתו.

“הבה ואספר לך נשכחות”, אמר והחל מספר:

“לפני שנים רבות נדד לו נער רוסי מעיר לעיר. יתום היה הנער מאב ואם, ונפשו כמהה לרכוש חכמה ודעת. יכול היה להתגורר בכפר מולדתו במחיצת קרוביו ובני משפחתו, אך הללו נבערים היו מדעת, והיטב ידע

הנער כי אילו יעשה כן ישאר אף הוא עד סוף ימיו איכר פשוט וגם. ביכר אפוא לעזוב את מולדתו, ולנסות מזלו בעולם הגדול. הוא תכנן לחסוך סכום נאה ולנסות להתקבל באחד מבתי הספר היוקרתיים ללמוד מקצוע מבוקש. בנדודיו הגיע לעיר מגנישוב שם שימש כרועה צאן אצל איכר פולני, יום אחד נשמטה כבשה אחת מן העדר וברחה לנפשה. ניסה הנער לתור אחריה אך לשוא, הכבשה נעלמה לבלי שוב. בפחד ואימה הסתובב הנער ודמעות זולגות על פניו, מר היה לו בכפליים. ידע היטב את העונש הגדול, אשר מצפה לו מידי אדונו על רשלנותו. מודע היה גם לכך כי יפטר מיידית מעבודתו ויגורש ככלב חוצות ללא פרוטה על כל עמלו אשר עמל במשך השנה האחרונה.

בעודו עומד ובוכה, הבחין הוא לפתע בנער יהודי המתבונן בו ברחמים. הפציר בו היהודי להשיח בפניו את לבו. תחילה ניסה הרועה להתעלם ממנו, אולם משראה כי אך את טובתו הוא חפץ סיפר לו על האסון אשר ארע עמו.

‘מה מחירה של הכבשה?’ שאל הנער היהודי לפליאתו של הרועה, מששמע את מחירה שאל שוב: ‘באיזו שעה אמור אתה לסור אל בית אדונך?’ ‘עם השקיעה’ השיב הרועה.

‘המתן נא לי כאן עד סמוך לשקיעה’, אמר הנער ונחפז לדרכו. לתדהמתו של רועה הצאן שב הנער היהודי זמן קצר לפני השקיעה כשבידו הסכום במלואו, אותו אסף מנדיבי עם מקרב אחיו היהודים. הרועה היתום התקשה להודות למצילו במילים, אולם זה האחרון זרז לרכוש כבשה חדשה ולצרפה אל העדה, ולא נודע מאומה.”

“אני הוא הנער הרוסי, רועה הצאן אשר במגנישוב”, קרא שר הפלך בהתרגשות, “ואתה משה חיים הצלתי אז, לעולם לא אשכח לך זאת, ועתה הגיעה העת לגמול לך טובה תחת טובה!”

עיניהם של הנאספים באולם המכרזים נפערו בתימהון, כאשר יצא שר הפלך יחד עם הסוחר היהודי בפנים שמחות וטובות את האולם כשהודעה בפיו: “מתכבד אני להודיעכם כי הסוחר היהודי מר רוטנברג זכה בכל המכרזים הממשלתיים המתפרסמים היום, עמכם הסליחה על המתנתכם המיותרת...”

הדברים נפלו על הנוכחים כרעם ביום בהיר, אלא שלא היה לאל ידם לעשות מאומה, שכן סמכותו של השר עליונה היתה ובלתי ניתנת לערעור. מני אז, הפך רבי משה חיים לבן בית בלשכתו של שר הפלך, והיה נוטל חלק בראש מכרזים שונים כשרכושו הולך וגדל, וכך גם מידת נדיבותו וצדקותו.

עד סוף ימיו לא גבה בו לבו של רבי משה חיים ולא רמו עיניו. תדיר זכר חובת האדם בעולמו. גם את צאצאיו חניך בדרך זו, להיטיב עם הזולת ולעשות חסד עם כל אדם באשר הוא.

(מן המים משיתיהו)

אברך שישב בקרבתו, פנה אליו בגסות ואמר לו שאינו סובל את ריח העשן. ר' ישראל מסלנט לא ניסה להצטדק שהקרן מיועד למעשנים, אלא ביקש את סליחתו וכיבה את הסיגריה

על נסיעתו של רבי ישראל סלנטר ברכבת בקרון אחד עם אברך חוצפן

הרב אהרן כהן

"ויפל על צווארי בנימין אחיו ויבך" (בראשית מ"ה, י"ד)

פרש רש"י שיוסף בכה "על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחורב", ובנימין בכה "על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחורב".

ר' יחזקאל מקוזמיר זיע"א ביאר באופן מופלא את עוצמת בכייתם של השבטים הקדושים, שכאשר בכו על חורבן ביהמ"ק, הם גילו לנו את הסוד לבניית הבית השלישי, שיהיה על ידי אהבת אחים, כאשר כל אחד מהם יתעלם מצרכי עצמו, חושב על זולתו ומשתתף בצער. כך יש לפעול לבניית ביהמ"ק הניחאי.

מסופר על ר' ישראל סלנטר שנסע פעם ברכבת מהעיר קובנא לווילנא. כדרכו נסע לבד ללא מלווים. לבוש היה כאחד מבעלי הבתים, ישב בקרון שנועד לעישון ועישן סיגריה.

אברך שישב בקרבתו, פנה אליו בגסות ואמר לו שאינו סובל את ריח העשן. ר' ישראל לא ניסה להצטדק שהקרן מיועד למעשנים, אלא ביקש את סליחתו וכיבה את הסיגריה.

לא עברו רגעים מועטים ושוב נשמע קולו הנרגז של האברך: "אי אפשר לשבת כאן ב - ד' אמותיו של הזקן הזה, הוא פותח את החלון ומכניס קור לעצמותינו!" ר' ישראל התנצל בנעימות: "סלח לי, לא אני פתחתי את החלון, ואם הדבר מפריע לך אסגרונו". והוא קם וסגר את החלון.

כשהגיעה הרכבת לווילנא, המתין קהל רב אשר בא להקביל את פני גאון ישראל. ראה האברך ותמה להתקלות זו, ניגש לאחד הממתנים ושאלו, תמהו עליו: "האינך יודע כי רבינו מסלנט בא?" עתה זיהה האברך את האיש וחשכו עיניו, כל הלילה נדדה שנתו. למחרת הגיע לאכסנייתו של רבי ישראל ששהה בית חתנו. בטרם הספיק לפצות את פיו הקדמיו ר' ישראל בסבר פנים יפות והתעניין בשלומו.

האברך נדהם מקבלת פנים לבבית זו ופרץ בבכי תוך בקשת סליחה ומחילה. ר' ישראל עודדו שלא יצטעה, וגילה לו שאין בליבו שום טינה

חלילה, ודיבר עימו ארוכות במוסר. כשעמד לצאת, עצרו ר' ישראל ושאלו: "שמא תאמר לי לשם מה באת לווילנא?" האברך גילה לו שבא לכאן להשיג "סמיכה" לקבלת היתר שחיטה, צהל ר' ישראל ואמה: "בידי לעזור לך להשיגה, חתני הוא מראשי הרבנים בעיה, ואני אדאג לך שייתן לך מה שאתה צריך". הדלתות כבר נפתחו לפני האברך ההוא....

רבי אליהו אליעזר גרודז'ינסקי, חתנו של ר' ישראל, קיבלו מיד והחל מגלגל עמו שיחה בהלכות שחיטה, בדיקות וטריפות. אך לצערו גילה, כי כשם שהיה מלא בעזות ובמידות מושחתות, כן היה מנוער מחכמה. ניחמו ר' ישראל באומרו: "ודאי יגע אתה מן הדרך. תנוח מעט ותבוא שנית עוד ימים מועטים". בקושי מצא האברך את הדלת והסתלק.

עברו ימים אחדים והאברך לא חזר. ר' ישראל, שהצטייד בכתובתו

מראש, הלך בכבודו ובעצמו והמציא את עצמו אליו, נכנס לפונדקו ושאלו מדוע אינו שב, השיב הלה: "מחזיק אני טובה לרבינו, הוא פקח את עיני, כעת מכיר אני את מקומי ואחזור מיד לביתי". ר' ישראל לא הרפה ממנו. הוא עודדו והמריצו לחזור ללמוד היטב את הלכות שחיטה.

הלך ומצא לו שוחט מובהק שילמדו את כל הדינים, וסיפק לו כל אותו הזמן את

כל צרכיו. לא עברו ימים רבים ועמלו של ר' ישראל נשא פרי, האברך למד במרץ ושקידה את ההלכות, השתלם כשוחט מומחה, והוסמך ע"י כמה רבנים גדולים, ולא נתקררה דעתו של ר' ישראל עד שמצא עבורו קהילה הגונה שיושיבוהו בכבוד.

כששאלו את ר' ישראל: "כל כך למה?" השיב: "כשבא אלי אותו אברך וביקש את סליחתי, אמרתי לו כי אני מוחל לו במחילה גמורה ואין בליבי עליו שום טינה, ובאמת אמרתי את הדברים בלב שלם, אך היות ואני רק בשר ודם חששתי שתתנגב בליבי איזו קפיא עליו, לכן השתדלתי לחפש כל מיני הטבות לגמול לו כדי להוציא מליבי כל חשש טינה".

'לקראת שבת' אצלכם בתיבת המייל

<<< צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il >>>

איך בדק יעקב את יוסף שלא חטא כלל בכל השנים שהיה במצרים?

ומה ניתן לראות בשערות הראש ומצחו של האדם?

ערב וערב היה מסתכל בתלמידיו העומדים לפניו, ורואה בהם איזה פסוק מאיר יותר באיש ההוא מצחו מצד השרות נשמתו המאירה שם, והיה מבאר לו קצת מן הפירוש של הפסוק ההוא, כפי הפירוש השייך אל נשמתו כנזכר, וקודם

שהיה ישן האיש ההוא, היה מכוון אל הפירוש ההוא שבאר לו קצתו, והיה קורא בפיו הפסוק ההוא, כדי שכאשר תעלה נפשו למעלה בפקדון בשינתו ילמדוהו עוד תשלום.

ובפרי עץ חיים (למהרח"ו שער השבת פ"ג) כתב "גם שערות של אדם של ראש ושל זרועות ושל גוף, מורים על דברים רבים, וכפי גוונם או נטייתם למעלה או למטה וכיוצא, וכן כל אבר ואבר יש בו אותיות, אלא שבמחם הוא עיקרם, וכן בעיני בני אדם יש בהם גלוי אותיות".

”וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף אֲמוֹתָהּ הִפְעֵם אַחֲרַי רְאוּתִי אֶת פְּנֵיךָ” (בראשית מ"ו, ל') האלשיך הק' (בתורת משה) עה"פ (לעיל מה, כח) "ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלכה ואראנו בטרם אמות", כתב שאמר יעקב שקשה להאמין, שיוסף היה במקום זימה ולא חטא, ולכן אמה: "לא תתקרר דעתי עד אלכה ואראנו ואכירה בפרצוף פניו אם צדיק הוא אם אין".

שכן היו מכירים בזמנים ההם, כי שלומי אמוני ישראל קדושים אשר בארץ אשר היו לפנינו בימים ראשונים, מטוהר נפשם וחלאת חולשת זוהמתן, יכירו וידעו בהביט אל פני אדם גם פני איש, הצדיק הוא הרשע, ויעידון ויגידון פרטי מעללי איש בהכרת פניו ולא יחטיאו. ולפי"ז מבאר (להלן מח, ט) מה שאמר יעקב כאן "אמותה הפעם", שאחרי שראה בפניו של יוסף שלא חטא אמה: "אמותה הפעם" - אני כבר יכול למות, כי מצאתיך צדיק.

ועניין זה של הכרה בפרצוף, מבואר באריכות בזוה"ק (ח"ב ע. עה"פ ואתה תחזה וגו', ושם (ח"ג עה:) מובא על אחד שהיה לו רושם בפניו מחמת איסור עריות, והיה בוכה על זה ושב בתשובה, והעביר ר' אבא הרשימה מפניו ע"י מעשה נס ותפילה.

ועיין בשער הגלגולים (למהרח"ו הקדמה אות יז) ומורי ז"ל, בכל

האם יעקב אבינו ידע לבסוף שהאחים מכרו את יוסף?

”וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם” (בראשית מ"ה, כ"ז)

הרמב"ן כתב "יראה לי על דרך הפשט שלא הוגד ליעקב כל ימיו כי אחיו מכרו את יוסף, אבל חשב כי היה תועה בשדה והמוצאים אותו לקחוהו ומכרו אותו אל מצרים, כי אחיו לא רצו להגיד לו חטאתם, אף כי יראו לנפשם פן יקצוף ויקללם".

ובפסיקתא רבתי (פיסקא ג ד"ה דבר אחר ביום השמיני), מובא שכל זמן שהיה יעקב במצרים עד מותו לא נכנס אליו ולא היה אצלו כלל, כדי שלא יחקור אותו איך הגיע למצרים ויאמר לו היאך עשו בך אחיך ומקללם, (ולכן היו צריכים להודיעו שאביו חולה).

כי אמר יוסף אני יודע צדקו של אבא שכל דבריו גזירות הן, אמר ללבן "עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה" ומתה אמי, ואם יקלל את אחי השבטים נמצאתי מחריב את כל העולם, שלא נברא העולם אלא בשביל השבטים, לפיכך לא היה הולך אצל אביו בכל שעה, ע"כ.

מדוע רצה יוסף שהמלאכים ישארו בחדר כשהתוודע לאחיו?

”וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעֵלָיו” (בראשית מ"ה, א')

במדרש תנחומא (פרק ד') מובא שבשעה שהיו יהודה ויוסף מתווכחים זה עם זה אמרו מלאכי השרת זה לזה בואו נרד למטה ונראה שור וארי (יהודה ויוסף) מתנגחים זה עם זה בנוהג שבעולם שור מתירא מפני ארי ועכשיו שור וארי מתנגחים ועומדין והקנאה ביניהן.

וכתב האלשיך שע"פ המדרש יש לבאר שכשיוסף אמר "הוציאו כל איש מעליו", התכוון שרק אנשים יצאו אבל המלאכים ישארו משום שפחד מאחיו, ורצה שישמרו עליו.

וכתב הגרש"ז ברוידא זצ"ל (בספר שם דרך) שודאי שאין הכוונה שיהרגוהו מחמת שנאתם, אלא שחשש יוסף שיהרגוהו כפי הפסק שפסקו בשעת המכירה שהוא רודף, שהרי מעולם לא חזרו בהם מפסק דינם.

באיזה סוג כתב ובאיזה נוסח יותר לכתוב קמיע לגוי שחולה?

בתרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק "רַק אֲדַמֶּה הַכֶּהֱנִים לֹא קָנָה" וכו', כתב שהסיבה שיוסף לא קנה את אדמתם, היתה בגלל שהכהנים היפכו בזכותו בשעה שאדונו פוטיפר רצה להורגו והם הצליחו להצילו ממיתה. עובדה זו מופיעה בפירוש בעלי התוספות וכן בפירוש הרא"ש (וכן מופיע במדרשים ישנים ראה תורה שלמה) שמעשה יוסף עם אשת פוטיפר הגיע לדיון אצל "כהני מצרים", והם אמרו: נראה לפי הקריעה בבגדו של יוסף עם מי הצדק, שאם הקריעה לפניו הדין עמה, אולם אם הקריעה לאחוריו הדין עמו שהוא ברח מפניה והיא שהחזיקה בבגדו וקרעה אותו, בדקו ומצאו שהקריעה היתה לאחוריו, וכך יוסף ניצל, בשביל אותו "משפט צדק" זכו הכהנים שלא מכרו את אדמתם. (וראה הוספה לזה בחזקוני לעיל לט,כ).

השל"ה הקדוש (ספר בראשית דרך חיים פרשת ויגש) לומד מכאן, שצריך האדם לא להיות כפוי טובה, אלא ישלם טובה תחת טובה אפילו לגוי. שהרי הכומרים של מצרים עשו טובה ליוסף כשהיה דינו בפניהם בעניין מעשה דאשת פוטיפרע, שכשהבחינו שהאמת אתו הצילו אותו ממוות, ועל כן עתה גם כן הטיב עמהם. "הטיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם", ע"כ.

הכרת טובה לגויים באה לידי ביטוי גם בהזכרת גויים לטובה על מעשים טובים, כך מובא בספר חסידים (סי' תשמ"ו ותקפ"ב) "שכשאדם מדבר בשבח צדיקים בין על יהודים בין על גויים, כגון שאומר אותו פלוני עשה לישראל טובה, יאמר זכרוננו לברכה". וכתב שם (סי' תש"צ) שמותר לבקש מהקב"ה שיקל בדינו של נכרי שעשה טובות ליהודי. בשו"ת חיים ביד (לגרי"ח פלאגי זצ"ל סי' לג) מביא שנשאל מיהודי

סוחר שמתעסק עם סוחר גוי, ועסקים אלו גורמים רווחים גדולים ליהודי ומשפיעים לו טובה, והגוי נהיה חולה, ושואל האם מותר להתפלל עליו שיחיה וגם לתת צדקה בעדו לתלמידי חכמים שילמדו לרפואתו. וכתב שם להתיר ע"פ הספר חסידים הנ"ל, ומביא שם כמה ראיות לדבר, כגון מאלישע שריפא את נעמן מצרעתו, ועוד.

ומביא שם שרבי יהודה קצין זלה"ה היה יודע ללחוש, ובא אליו גוי אחד עם תינוק בידיו שמוטל על ערש דוי כמו פגר מת ועשה לו לחישה וברכה ומיד נתרפא, ויצא ממוות לחיים, ונעשה קידוש ה'.

ומביא שם ששאל אותו תלמידו, שגוי אחד יש לו כאבים עזים בלבו, ורוצה ומבקש מאוד שיכתבו לו קמיע, האם מותר הדבר, וכתב שם שיכתבו לו קמיע בלי שם ה' ורק בכתב רש"י ולא בכתב אשורי, ובנוסח זה: "הנני כותב קמיע זאת לשם הנושא אותה לשמירת גופו מן המזיקין ומכל חולי ומחלה ומכאב הלב".

איזו מצוה גדולה מקיימים הדוורים שמחלקים את המכתבים?

ולא טוב עשו העצלנים שבנסעם לדרכים אין כותבים לקרוביהם ולאנשי ביתם להודיעם את שלומם ונפשם ברעה תתמוגג לפי רוב האהבה, ובוודאי עתידים ליתן הדין. והאיש אשר הוא טוב ידיו רב לו לכתוב בכל מעבר ובהרבה דרכים כדי שיגיעו לידם אגרותיו אם לא כולם - מקצתם, ויזכיר את בני עירו הנמצאים אצלו. ומצוה על כל מי שיגיע איגרת לידו שיטרח בגופו וממונו לשלחה ולהריצה ולהגיעה ליד הבעלים ולמצוה רבה תיחשב לו כי לפעמים נפש הוא משיב, וכמה מצוות מקיים, גמילות חסדים, ומצות ואהבת לרעך כמוך, ומשמח לב אומללים ולהחיות לב נדכאים וישא ברכה מאת ה', ע"כ.

"וְשָׂרַח אֶהָתָם" (בראשית מ"ז, י"ז)

במסכת כלה (פ"ג) מובא שז' נכנסו חיים לגן עדן וא' מהם היא שרר בת אשר הסיבה שנכנסה לגן עדן בחייה, מובא בתרגום יונתן כאן וז"ל: "ושרר אחתהון דאידיברית כד היא קיימא לגינוניתא על דבשרת ליעקב דיוסף קיים" - פי' ששרר בת אשר נלקחה בחייה לגן עדן בזכות שהודיעה ליעקב שיוסף חי. (ועיי' שו"ת תורה לשמה סי' תקכ"ב).

בפלא יועץ (ערך בשורה) למד מכאן שמצוה רבה תיחשב לאדם שמבשר בשורה טובה לחברו, וכ"ש לאיש צדיק שהגורם שתחיה רוחו חיים יוסיפו לו חיים, וראיה משרר בת אשר שכיון שבשרה ליעקב על יוסף שהיה חי זכתה ליכנס בחיים לגן עדן.

מהי מידת חיובו של אדם בכבוד סבו?

האם כבוד ההורים קודם לכבוד הוריהם? והאם יש חובה לכבד 'סבא רבה'?

וכפי שכתב רש"י, ופסק הרמ"א - חייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד זקנו, ולכן צריך להקדים את כבוד אביו לכבוד זקנו. ויש שכתבו כי למרות זאת, לא ימלא את צורכי אביו, כגון להאכילו או להלבישו, לפני שימלא את צורכי זקנו, כיון שאין זה ראוי שזקנו ימתין עד שימלא את צורכי אביו שהוא בנו, ואף לאביו יחשב הדבר לחטא. ויש שכתבו שכבוד אביו קודם רק באופן שאין אביו חייב בכבוד זקנו, כגון לאחר מיתת שניהם - וכפי שהקדים יעקב אבינו את כבוד אביו לכבוד זקנו, והיה זה לאחר מיתת שניהם - או שאביו אנוס מסיבה כלשהי מלכבד את אביו; אבל כשאביו חייב בכבוד זקנו, כבוד זקנו קודם לכבוד אביו, שהרי שניהם חייבים בכבודו.

ויש אומרים שבכל מקרה צריך להקדים את כבוד אביו ואמו, לכבוד זקניו. ויש מי שכתב כי ראוי לכל אדם שיצוה לבנו להקדים את כבוד זקנו, ובאופן זה בודאי צריך להקדים את זקנו; ואף אם לא אמר האב לבנו בפירוש, אלא שידוע שזה רצון אביו, יקדים את זקנו.

[שו"ע י"ד רמ, כד, ונו"כ; פסקים ותשובות שם]

הרב יהודה יעקבזון

בפרשת השבוע נאמה: "וַיִּזְבַּח זָבְחִים לְאֱלֹהֵי אָבִיו יַצְחָק", וכתב רש"י, על פי המדרש: "חייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו, לפיכך תלה ביצחק ולא באברהם". ומשמעות הדברים שאדם חייב בכבוד זקנו, אלא שחייב יותר בכבוד אביו. וכך פסק הרמ"א: "יש אומרים שאין אדם חייב בכבוד אביו, ואינו נראה לי, אלא שחייב בכבוד אביו יותר מכבוד אביו אביו". ונחלקו הפוסקים אם חיוב זה הוא מדאורייתא או מדרבנן. ועוד נחלקו - אם חייב אדם בכבוד אביו אמו, אָם אביו ואָם אמו. וכן נחלקו אם חייב בכבוד אביו זקנו.

וחיוב כבוד זקנו, יש אומרים שהוא ככל גדרי החיוב בכבודם ומוראם של אביו ואמו, דהיינו שלא ישב במקומו, ולא יקראוהו בשמו, וחייב לעמוד מפניו, ולהאכילו ולהשקותו, ועוד; ואף לאחר מותו - לכבדו באמירת קדיש וכיוצא בזה. ויש אומרים שהחיוב הוא לכבדו יותר מאנשים אחרים, כגון לקום מפניו, אך לא ככבוד אביו ואמו ממש. (ויש מהפוסקים שסוברים שחיוב כבוד זקנו הוא משום כבוד אביו בחייו, ולאחר פטירת אביו פטור גם מכבוד זקנו, אך רוב הפוסקים לא חילקו בדבר).

הילולא דצדיקא

הרב הקדוש רבי נתן מברסלב זי"ע ליום ההילולא עשרה בטבת תר"ה

תלמידו המובהק של רבי נחמן מברסלב זי"ע א ומפיץ תורתו

ציון הרב הקדוש רבי נתן מברסלב זי"ע

נרתע ממאומה והמשיך ביתר שאת להפיץ את תורת רבו.

מיוחד היה במידת הזריזות ואת כל מעשיו היה עושה במהירות גדולה, ואף כתיבתו היתה להפליא בהיות סופר מהיר.

בשנת ת"ה, נפגש עם רבי מנחם מנדל מקוצק שאמר עליו "ראיתי מצח מאיר תחת כובע פשוט".

(שבת ט"ש)

מילדותו התמיד בתורה ודרך לימודו היה בפשטות ובהבנה ישרה. בגיל שתים עשרה השתדך עם בת רבי דוד צבי אורבך רבה של שריגד, שהעריצו מאד ואף ראה בו כירשו במשרת הרבנות.

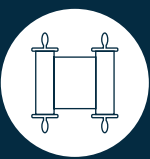
חותנו ביקש להרחיקו מהחסידות, אך הוא נמשך אליה ונסע לצדיקי דורו כדי לקבל תורה וחסידות מפייהם. הסתופף בצל רבי לוי יצחק מברדיטשוב ואף כתב חלק מתורתו, וכן שהה אצל רבי ברוך ממזיבזו וצדיקים נוספים.

בשנת תקס"ב השתקע רבי נחמן בעיר ברסלב, ושמעו הגיע לאזניו של רבי נתן, שגר אז בנמירוב הסמוכה. כשבא אליו בפעם הראשונה, התקשר אליו בקשר אמיץ לכל ימי חייו ונעשה תלמידו המובהק.

כמעט כל ספרי ברסלב נכתבו על ידו והוא מסר נפשו להדפיסם ולהפיצם בישראל. סבל רדיפות רבות עקב התקרבותו לרבי נחמן, אך לא

- איך עלה בדעת יהודה לנצח את יוסף, שברשותו כל צבא מצרים?
- מדוע המתין יוסף ולא התגלה לאחיו מוקדם יותר?
- מדוע נבהלו האחים כשמצאו את יוסף, הלא לשם כך ירדו למצרים?
- מדוע דוקא יהודה נבחר להקמת בית תלמוד, ולא לוי או יששכר?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

עשרים שנה למהפכה התורנית של 'דרשו' בעולם

הועידה השנתית הבינלאומית של 'דרשו' תיפתח בחודש הבא בקונטיקט שבארה"ב
בסיון 20 שנה לארגון דרשו ופריסת פעילות הארגון בכל רחבי תבל

יעקב לוסטיג

הועידה השנתית הבינלאומית – הקונוונשן של דרשו, תיפתח אי"ה בעוד כחודש בסטמפורד שבקונטיקט ארה"ב ותימשך לאורך שבת פרשת שמות, בהשתתפות גדולי הרבנים וראשי הישיבות, מאות נציגי מרחבי העולם, נבחני דרשו, מנהלי ורכזי פעילות הארגון בכל רחבי העולם, אשר פועלים מדי יום ביומו להאדרת והעצמת לימוד התורה במסגרת תכניות דרשו. הועידה מתכנסת בשנה זו בסיון 20 שנה לפעילות הארגון

ופריסתו הבינלאומית בעשייה התורנית לעידוד הלימוד השינון והחזרה – עשרים שנה למהפכה התורנית של דרשו.

במשך 20 שנה, המהוות שנות דור, פועל ארגון דרשו במגוון תכניות אשר מטרתן היחידה היא עידוד והאדרת לימוד התורה, דרשו הפך להיות חלק מהותי מסדר יומם של רבבות לומדי תורה, בחורים, אברכים וקובעי עיתים לתורה אשר באמצעות תכניות הלימוד השינון והחזרה של דרשו, קבעו לעצמם את המטרות ואת הגשמת שאיפתם

הטהורה לגדול בתורה ולהיות נטועים בבית המדרש ברוחם ובגופם. אלפי בני הישיבות משתתפי 3 תכניות דרשו לבני הישיבות, מעצימים מדי יום את "בין הסדרים" בשינון ובחזרה, בלימוד שעה לפני התפילה והשלמת דפי המסכת הנלמדים מדי 'זמן' בישיבה, בשעות שבימי שישי ושבת אחה"צ ובמוצאי שבתות, באמצע הזמן ובבין הזמנים, לומדים, חוזרים ומשננים ואף נבחנים על לימודם.

רבבות אברכים קבעו וייסדו לעצמם את השאיפה להיות 'יודעי ש"ס' באמצעות תכניות דרשו ללימוד הדף היומי, בעיון, חלקם הגדול בתוספת לימוד התוס' ונבחרים שביניהם בתכנית 'קנין ש"ס', אשר הופכת אותם להיות יודעי ש"ס, לומדים ומשננים, חוזרים ונבחנים, רוכשים לעצמם את הידיעה בהיקף אדיר שאין כדוגמתו.

אלפים זכו להיות נמנים על לומדי 'קנין הלכה' אשר מעמידה יודעי הלכה במקורותיה העושים דרכם בטוחה לעבר היותם מורי הוראה בישראל, בתכנית שאותה יסדו מרנן גדולי הפוסקים מרן רבינו הגרי"ש אלישיב ומרן בעל שבט הלי זיע"א ויבלחט"א מרן הגר"נ קרליץ שליט"א.

וביותר הגדיל הארגון עם יסודו של הדף היומי בהלכה, אשר הפך לנחלת כלל ישראל ורבבות רבבות קובעים לעצמם מדי יום ביומו לימוד יומי במשנה ברורה למען דעת את המעשה אשר יעשו ולקנות לעצמם קנין ידיעה בארחות חיי היהודי עלי אדמות על פי התורה הקדושה.

פעילותו של ארגון 'אחינו' – אשר מהווה את זרוע הקירוב של דרשו, הגיעה למימדים בלתי נתפסים של עשייה בקירוב קרובים ובקירוב רחוקים, בהכוונת נערי ישראל לישיבות הקדושות, בליווי הנערים בקליטתם בתוככי היכלי התורה למען ייקבע מושבם שם ויהיה זה בבחינת לקום במקום קדשו – לאחר העליה להר ה', ובסיוע אשר ניתן דבר יום ביומו, להקמת ישיבות ומסגרות תורניות חדשות בכל מקום

ואתה. פעילות 'אחינו' תצוין גם היא בהרחבה במהלך הועידה ותעלה על נס את הזרכים אשר גיבש הארגון במשך שנות קיומו להבאת כלל ילדי ישראל להרגשת 'מתיקות התורה' ולהטעימם את טעם חיי הנצח הטמון בדף הגמרא – בלימוד

התורה. משך שנות דור, עשרים שנה, ילדים ונערי חמד בישיבות, כבר נולדו לתוך עולמו של דרשו, באתגר האדיר שהציבו לעצמם לידיעת התורה ולשינון ולחזרה, לידיעת ההלכה ולקניית ההיקף בידיעת הש"ס וההלכה במקורותיה.

הפריסה העולמית של דרשו הינה כיום בכל רחבי ארץ ישראל, בכל מדינות אירופה, בצפון אמריקה ובדרום אמריקה, באוסטרליה ובדרום אפריקה ואף במזרח אירופה, כאשר הסניפים האחרונים נפתחו זה לא מכבר בהונגריה שבמזרח אירופה ובברזיל שבדרום אמריקה.

היקף בלתי נתפס זה, כמו גם המשמעותיות של השליחות של נציגי דרשו בכל מקום ואתר יעמדו בראש דיוני הועידה השנתית הבינלאומית – הקונוונשן של דרשו, אשר יתקיים אי"ה כאמור בחודש הבא בארה"ב במוצאי שבת קודש פרשת שמות, יתקיים מלווה מלכה ומעמד סיום הועידה כשבמרכזו סיום מסכת בבא מציעא בסדר הדף היומי בבלי, אשר דרשו הפך את לימודו להיות לימוד איכותי שמטרתו, לימוד שינון וחזרה עד לידיעה ורכישת היקף הידיעה במכמני הש"ס.

סיפור בהמשכים

מאת: יעקב א. לוסטיגמן

תקציר הפרקים הקודמים:

כל בתי העיירה עלו באש למעט 26 בתים, בהם בתיהם של החפץ חיים ובני משפחתו. החפץ חיים יצא לגייס תרומות בוילנא ובערים ועיירות נוספות ושב כעבור עשרה שבועות כשבידיו שלושת אלפים רובלים - סכום קטן מכדי שיספיק לשיקום הבתים הרבים שנשרפו כליל. ביקש החפץ חיים לישב בשלווה, אך צרה נוראה התרגשה על ביתו.

בערבו של יום חמישי בשבוע יצא מרנא החפץ חיים לעיר אראני, כדי לטפל בבית התמחוי המחלק אוכל כשר ומבושל לחיילים היהודיים בצבא הצאר. קודם לכן איחר את יציאתו, התענה וערך 'הטבת חלום', לאחר שחזה בחלומו גזירה קשה המרחפת על העיירה ראדין. בבוקר יום השבת פרצה דלקה באסמו של אחד הנוכרים, וכמעט

פרק ה // בני משפחת החפץ חיים נזעקו לרופאי וילנא

והנסיעה לוילנא, גרמו לכך שחלף זמן רב עד שהביאו את החולנית לרופאים בבירת ליטא. לאחר שבדקו את אשת החפץ חיים, קבעו הרופאים פה אחד כי היא איחרה את המועד, וכי אזלו הסיכויים להציל את חייה. "עליכם להתכונן לקראת הגרוע מכל", הם אמרו לבני המשפחה.

ימים אחדים הסתופפו כל בני המשפחה סביב מיטתה של החולה הגוועת, וביום שבת קודש כ"ב אב, השיבה נשמתה הטהורה לבוראה, כשהיא זכה ומזוככת מכל חטא ומכל שמץ של עוון.

במוצאי שבת קודש התקיימה הלווייתה של אשת החפץ חיים, והיא נטמנה בבית החיים של וילנא, כשבני משפחתה וכל מוקירי ומעריכי החפץ חיים המתגוררים בעיר מבכים מרה את לכתה בטרם עת של אותה צדקת זכה וטהורה.

"מעט התורה שרכשתי הוא בזכות אמך", אמר אז החפץ חיים לבנו רבי אריה לייב. בהזדמנות אחרת סיפר לו החפץ חיים כי בהיותו עלם צעיר דובר בו נכבדות על ידי עשירים גדולים שחפצו בו כחתן לבתם, ואף הציעו להעניק לו סכומי כסף גדולים כנדוניה. אך לבסוף גברה ידו של רבי שמעון הלוי אפשטיין מראדין, שהיה אביו החורג של החפץ חיים, והוא לקחו כחתן לבתו ומעשה שהיה כך היה: החפץ חיים הקדוש נולד לאביו רבי אריה זאב ולאמו מרת דבוסה בעיירה זיטל. לפרנסתו היה אביו של החפץ חיים נוסע לוילנא ומלמד שם תורה לבני העשירים, ואלו החפץ חיים נותר עם אמו בזיטל. כשהגיע החפץ חיים לגיל עשר שנים לערך לקחו אביו לוילנא עמו ושם היה החפץ חיים לומד תורה יחד עם כמה ילדים בני גילו, שהיו חריפים מאוד לשאול שאלות ולפרק קושיות. כך עברו עליו השנים עד הגיעו לגיל 14. באותה עת פרצה באזור מגפה קשה, וגם רבי אריה זאב הכהן היה בין הנספים כשהשיב נשמתו הטהורה לבוראו במוצאי שמחת תורה, כשהוא מותיר אחריו את ישראל מאיר הצעיר כשהוא מיותר ומרוחק מבית אמו.

המשך יבוא בעז"ה.

שבועות אחדים נהנה החפץ חיים מהשלווה הברוכה. שרידי הבתים השרופים כבר פונו אל מחוץ לראדין, ותנופת בנייה והתחדשות שולטת בעיירה. הכספים שהביא אתו ממסעו הממושך, והמעטפות שהמשיכו לזרום מכל רחבי רוסיה, ליטא ופולין עם תרומות גדולות וקטנות של הקהילות השונות, כל אלו חוללו פלאות. העיירה החלה להשתקם, גם אם עדיין היתה לפני כברת דרך ארוכה כדי שתוכל להגיע שוב אל המצב בו היתה לפני שפשטה בה האש.

אלא שסאת הייסורים של אותו צדיק עדיין לא התמלאה על גדוניה, ויד ה' היתה בביתו זו אשתו. בעיצומו של חודש אב לקתה הרבנית פריידא ע"ה במחלה קשה מאוד. בתחילה לא חשבו בני הבית שהמצב שלה אמור לעורר את דאגתם. כולם היו עסוקים בצרכי הרבים, טרחו בהכנת התבשילים עבור התושבים שעדיין לא הספיקו לבנות את בתיהם, הגישו עזרה וסיוע בחלוקת בגדים וכספים וטיפלו יומם ולילה בקשישים ובחולים שנזקקו לכך. בנו הגדול של החפץ חיים, רבי אריה לייב, שהה באותו היום בנסיעה מחוץ לראדין, בשל היותו עסוק בגיוס כספים ודאגה לענייני הכלל כמצוות אביו. רק למחרת שב רבי אריה לייב לביתו, וכשנכנס לבקר את אמו נחרד לראות כי מצבה הרפואי אינו כשורה.

באותה העת לא היה בראדין רופא מומחה, ורבי אריה לייב מיהר לצאת לעיר הסמוכה כדי להביא אתו רופא שאכן הגיע לראדין ובחן את מצבה הרפואי של רעייתו, אך נאלץ להודות בצער כי אין בידו כלים ותרופות שיוכלו להביא מזור לאשה החולה.

משראו כי כך הם פני הדברים, החליטו בני המשפחה בעצה אחת, לקחת את אמם אל הרופאים המומחים בוילנא הגדולה. לאחר התארגנות קצרה ומהירה יצאה כל המשפחה יחד עם החפץ חיים בעצמו, לדרוש בעצת הרופאים הוילנאים.

הזמן הרב שאבד עד שהתבררה מחלתה של האם, ההמתנה לרופא שלא הביא אתו מזור ורפואה,

מתולדותיו של מרנא החפץ חיים זי"ע"א
הבערה בעיירה

האם מותר לשוכר דירה להוציא את המזוזות שלו כשיוצא מהדירה? והאם הוא מזיק בכך את בעל הדירה או את עצמו? ומה הדין כשקובע מזוזות של שוכר אחר במקומם?

בעניין הסרת המזוזה:

מבואר בגמרא (דף ק"ב) שאדם השוכר דירה, החובה לעשות מזוזה היא על השוכר ולא על המשכיה, וכאשר השוכר יוצא לא יטלנה בידו ויצא. והגמרא מבארת לנו את חומרת העניין בלקיחת המזוזה ע"י השוכר, ומספרת לנו מעשה באחד שנטלה בידו ויצא וקבר את אשתו ושני בניו רחמנא ליצלן. אכן כששוכר דירה מגוי הותר לו לקחת את המזוזה ואין להשאירה ביד הגוי.

התוס' בשבת (כ"ב) הקשו שלגבי ציצית נפסק שמותר להתיר פתילי ציצית מבגד אחד ולקושרם בבגד אחר, ולמה דווקא במזוזה הדין הוא שונה ויש עונש כזה חמור להוציא? ותיצרו על כך שבמזוזה אותו אדם הוריד את המזוזה ולא נתנה בבית אחר ויש בכך ביזוי מצוה, עוד תירצו התוס' שמזוזה יותר חמורה מהתרת ציצית כיון שעשויה להציל מן המזיקים, ובסוגייתנו הוסיפו ביאור שהמזיקים באים בבית שאין בו מזוזה וכשנטלה כאלו הוא מזיק את אלו שידורו בבית, והריטב"א בב"מ כתב שלגבי מזוזה החמירו כיון שע"י קביעתה חלה קדושת השכינה בבית הזה ולכן אין לו לסלקה משם.

שוכר שעובר דירה ולוקח את המזוזה לדירתו החדשה

לפי הטעמים שהובאו לעיל יש לדון במקרה שאדם יוצא מדירה שכורה ורוצה להעביר את המזוזות לדירה אחרת שהולך לגור בה, שלפי התירוץ הראשון של תוס' הטעם הוא משום בזיון המזוזה, ממילא כאשר הוא קובע אותה בדירה אחרת מותר, [וכך מבואר בשאלות לרב אחאי גאון בפרשת שלח], אך לפי תירוצם השני שהטעם הוא כיון שנותן למזיקים להיכנס לבית, וכן גם לפי טעמו של הריטב"א שמסלק בכך את השכינה, הדבר אסור, וכן כתב הריטב"א בפירושו לאסור אף כשצריך אותה לבית אחר.

כמו כן יש לדון במי שיוצא מדירה שכורה ומגיע מיד שוכר חדש אחר לגור במקומו ומביא מזוזות משלו, באופן שאינו מניח את הדירה בלי מזוזה, שלפי הטעם משום מזיקין, הרי כאן אינו משאיר את הבית לרגע בלי מזוזה שכשזה יוצא זה נכנס, אך לפי הטעם שהוא משום בזיון המזוזה גם באופן זה יהיה עליו לחוש לבזיון, וה"ברכי יוסף" (יו"ד סי' רצ"א אות ה' ובאו"ח סי' ט"ו אות ד') דן בזה וכתב שלפי הטעם הנ"ל היה ראוי להתיר, ומסיק לאסור שנראה שלא חלקו חכמים במזוזה.

יוצא א"כ שיש שני טעמים באיסור הסרת המזוזה, 1. משום כבוד המזוזה 2. שהבית כעת ללא מזוזה, ולפי כל טעם יצא לנו חומרא וקולא לעניין אם מעביר את המזוזה לבית אחר ואם מכניסים מזוזה אחרת לבית, ולמעשה יש להחמיר מאד בדבר זה כיון שמפורש בגמרא שיש בזה סכנה, וחמירא סכנתא. **סיכום דיני מזוזה להלכה**
א. חיוב המזוזה בדירה שכורה
השוכר חייב בקביעת מזוזה בדירה ולא המשכיה, כיון שחובת מזוזה מוטלת על מי שדר בדירה ("חובת הדר") ולא על הבעלים.

ב. הוצאת מזוזה מדירת שכירות

אסור ליטול מזוזה. כאשר השוכר יוצא מהדירה אסור לו לקחת את המזוזות, ויש גם סכנה בדבר.

ג. הוצאתה כדי לקובעה במקום אחר

כאשר נוטל את המזוזות על מנת לקובעם בבית אחר יש דעות שמתירים, אך להלכה יש לחוש לסכנה ואין להקל.

ד. החלפתה במזוזה של שוכר חדש

כאשר נכנס לדירה שוכר אחר במקומו וקובע מיד מזוזות משלו, יש המקילים בכך, אך יש להחמיר מחשש סכנה.

ה. כיצד יטול השוכר את המזוזות

העצה לשוכר שיסכם עם בעל הבית שישים מזוזות אחרות, והוא השוכר עצמו לא יקח את המזוזות, רק ע"י הבעה"ב או השוכר שבא תחתיו, שיש להם רשות להחליף מזוזות, והם יתנו לו.

ו. העברת מזוזה מחדר לחדר

כתב המשנ"ב (סי' ט"ו ס"ק א') שאין להתיר ציצית מטלית של גדול לתנם בטלית של קטן שחיובו רק מדרבנן, לפי זה יש להקפיד לא להעביר מזוזה מחדר שחייב בודאי לחדר שאין חיובו ברוה, כגון, שאין לו דלת או שאין בו ארבע אמות, לכן כשבודקים מזוזות ראוי לסמן כל מזוזה בשקית נפרדת ולציין על דף לאיזה חדר שייכת.

ז. ברכה בהחלפת מזוזה

כאשר מחליפים מזוזה יש דעות בפוסקים אם צריך ברכה, לכן יש להקפיד כשמסירים את המזוזות לבדיקה להחזיר כל אחת למקומה ולא להכנס לחיוב ברכה.

ניפוי קמח

שאלה: האם חובה לנפות את הקמח קודם שימושו?

תשובה: כאשר הקמח עומד במקום אחד למשך זמן מרובה ובפרט במזג האוויר החם והלח כאן בארץ ישראל מסייע להתרבות חרקים. ולכן קודם השימוש יש לנפות את הקמח בין בימות הקיץ ובין בימות החורף בנפת משי צפופה [60 מש] בין בנפה ידנית ובין בנפה חשמלית. כאשר קונים קמח מנופה המגיע באריזת וואקום - שוב אינו מתליע ואין צריך ניפוי. וכן כאשר לאחר הניפוי הנחנו את הקמח המנופה בתוך המקפיא, שוב אינו צריך ניפוי. ולעניין קמח מלא: כאשר הקמח המלא טחון דק, יש לנפותו כדין קמח רגיל. אולם בקמח מלא טחון גס שאין אפשרות לנפותו בנפת משי, לכתחילה יקנה אותם כשרשום עליהם 'ללא צורך בניפוי'. או יקנה ישר מן הטחנה ביום שנטחון ויתנו לתוך תא ההקפאה. ואם אין ידו משגת יש לשומרו בקירור וקודם השימוש ישטח את הקמח בצורה שיכול לבדוק בידו ובמראית העין.

בדיקת אורז

שאלה: האם חובה לבדוק את האורז קודם השימוש?

תשובה: אורז על כל סוגיו [פרסי, שחור, עגול ועוד] מצוי בו תולעים ולכן יש לבדוקו קודם השימוש. יש לשטוח את האורז על גבי משטח ולהעביר בידו מעט מעט תוך כדי שהוא מתבונן בו שאינו נגוע. וחשש זה מצוי בפרט באותם שקי אורז גדולים באופן שעומד כך לזמן מרובה. אולם אף בשקיות אורז של 1 ק"ג גם שאין מצוי בו תולעים מכל מקום יש לבדוק קודם השימוש. באופן שעברו ובישלו את האורז ללא בדיקה והאורז הנותר נקי, המאכל מותר באכילה.

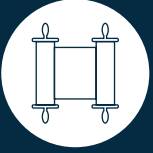

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה.
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

1-800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל- 10:30 בערב ★ שיחת חינם

המוקד לבני הישיבות מיסודו של אריזון אדוני
הישיבה

האם ניתן להבדיל על קפה? האם ניתן להשתמש בכוס חד פעמית ל'כוס של ברכה'? והאם מותר לענות לקדיש באמצע ברכת המזון?

'חמר מדינה'

- קידוש, הבדלה וכוס של ברכת המזון, אינם אלא על יין; אולם, במקום שלא מצוי בו יין, נחשב המשקה שהוא 'חמר מדינה' כ'יין', והיינו המשקה שרוב בני המדינה שותים ממנו בכל יום.
- במקום שהיין מצוי, אך לא בשפע - אין לקדש ולהבדיל על חמר מדינה, אך לענין כוס של ברכת המזון יש להקל, אלא אם כן יש ברשותו יין בכמות המספיקה הן לקידוש ולהבדלה והן לברכת המזון.
- קפה - יש אומרים שדינו כחמר מדינה; ויש שהקל רק במקומות שמגישים אותו בשמחות; ויש אומרים שאינו נחשב כחמר מדינה; ויש שהקל בשעת הדחק בקפה ללא חלב בלבד.

'יין פגום'

- יין ששתו ממנו - אפילו מעט, ואף אם לא נגעו שפתי השותה בכלי היין - נחשב ל'פגום', ואינו ראוי לכתחילה לקידוש, להבדלה ולברכת המזון.
- ניתן 'לתקן' יין פגום על ידי עירוי יין לתוכו; ובדיעבד - גם אם עירה יין פגום לתוך יין אחר, שאינו פגום, אשר כמותו גדולה משל הפגום - 'מתבטל' היין הפגום ביין האחר, והפגימה בטלה.
- כאמור, ישנן שתי דרכים לתיקון יין פגום, האחת לכתחילה, והשניה בדיעבד. ונוהגים לתקן בשתי הדרכים: מערים יין לתוך היין הפגום, ולאחר מכן מערים אותו לתוך יין אחר.

הכוס הראויה ל'כוס של ברכה'

- הכלי עצמו שבו מונח היין ל'כוס של ברכה' - דהיינו הגביע - צריך להיות שלם, ולא יהיה בו שבר ולא סדק ולא פגם בשפתו, ואף לא שבר בבסיסו. ואם אין כוס אחרת ניתן להקל.
- כוס חד פעמית - יש שניתן להשתמש בה ל'כוס של ברכה'; ויש שהורו שאין להשתמש בה; ויש שכתב שאם מנהג המקום לשוב ולהשתמש בכוס לאחר שטיפתה, ניתן להשתמש בה.
- ירא שמים לא יברך ברכת המזון 'על הכוס' עם כפפה לראשו בלבד, אלא יניח גם את הכובע על ראשו, ויש שנוהגים להתעטף גם בבגד העליון. ויש שכתבו שצריך להקפיד על כך אף בלא כוס.

דילוג והפסקה בברכת המזון

- משעה שנתנו למזמן את הכוס לקראת ברכת המזון, אף אם טרם נטל 'מים אחרונים', לא יפסיק בדיבור עד לאחר שתיית הכוס לאחר ברכת המזון.
- מי שדילג באמצע בברכת המזון וטרם סיים את הברכה - ישוב למקום הדילוג. ואם סיים את הברכה: אם דילג דבר הכרחי לכשרות הברכה, צריך לחזור לראש הברכה שדילג בה.
- מי שהפסיק באמצע אחת מארבע הברכות שבברכת המזון מחמת אונס הלכתי, למשך זמן שיש בו כדי לברך את כל ברכת המזון - צריך לחזור לראש אותה ברכה שהפסיק בה.
- יש אומרים ששלוש הברכות הראשונות של ברכת המזון דינן כדין תפילת 'שמונה עשרה', ואסור לענות לקדיש, קדושה ו'ברכו'. ויש שצייד שכל הברכות דינן כדין קריאת שמע וברכותיה.
- חובה לשבת בברכת המזון, ובדיעבד יוצאים ידי חובה אף בעמידה ובשכיבה. ומדברי הפוסקים נראה שאף בברכה הרביעית צריך לשבת; ויש שכתב שצריך לשבת עד 'עושה שלום'.
- ראוי שכל המשתתפים בסעודה יברכו בלחש יחד עם המזמן, כדי לקיים בכך את עיקרה של מצות הזימון: 'גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו'.

האם מותר לומר לבעל חי מאולף לעשות מלאכה בשבת?

בעל חי שברשותך עושה מלאכה בשבת - האם צריך למונעו?

ובעלי חיים המאולפים לעשיית מלאכות שונות, כגון כלב הלוחץ על מתג החשמל כשרומזים לו לעשות כן - אסור להשתמש בהם בשבת למלאכות אלו. ויש שכתב שאף אמירה לבעלי החיים לעשות מלאכה אסורה בדומה לאיסור 'אמירה לגוי', אשר אחת הסיבות לאסורה הוא משום "ודָבַר דָּבָר - שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול". אולם, אמירה לבעלי חיים בערב שבת לעשות מלאכה בשבת - במקרה שהדבר מציאותי - מותרת, מפני שאין בה דיבור של חול בשבת, וזאת בניגוד לאמירה לגוי האסורה אף בערב שבת, מסיבה שאינה רלוונטית לבעלי חיים.

[ביאורים ומוספים דרשו, רמו, 8]

הרב יהודה יעקבזון

נאמר בתורה: "וביום השביעי תשבות לעמן ינוח שורך וחמורך...", וקיבלו חז"ל שפירוש הדבר שאדם מצווה על שביתת בהמתו. ומבאר האור שמח את שורש המצוה - שרצון השי"ת שבעלי החיים ינוחו ויתענגו בקדושת השבת, ובעשיית מלאכה יש להם צער. ועם זאת, אסור לעשות מלאכה על ידי הבהמה אף כשאינה חשה בכך, ולא נגרם לה כל צער בעשייתה, ואף באופן שבבני אדם נחשבת מלאכה זו כ'מתעסק'; ולאידך גיסא - כאשר הבהמה עושה מלאכה מעצמה ומרצונה, ללא כל הוראה או פעולה מצד האדם, אין חובה למונעה מכך.

בחודש טבת אירעו צרות רבות לעם ישראל, ויה"ר שייהפכו לימי ששון ושמחה במהרה בימינו:

* * *

ט' בטבת נחשב אחד מעשרים ימי הצרה שצריך להתענות בהם, ובשולחן ערוך כתוב על יום זה: "לא נודע איזו היא הצרה שאירע בו". חז"ל הסתירו את הסיבה ליום זה, ויש אומרים שיום זה הוא יום הסתלקות עזרא הסופר, או שבו ביום נלקחה אסתר המלכה לארמונו של אחשוורוש. אחרים מציינים יום זה כיום לידת אותו האיש, או מות שמעון כיפא (פטרס) שהיה מראשוני המאמינים באותו האיש ומפיץ תורתו.

* * *

בעשרה בטבת (שהשנה חל ביום ראשון), סמך נבוכדנצאר מלך בבל על העיר והטיל עליה מצור, ומפני זה מתענים לזכר תחילת צרות החורבן.

(שבת ט"ש)

בחמישה בו, בא הפליט מירושלים אל הנביא יחזקאל ואמר לו: "הוכתה העיר", ולדעת ר' שמעון הוא הצום העשירי ולא בעשרה בטבת.

* * *

בז' בטבת דיר"ל, נאסרו שלושה מראשי היהודים שבבבל, ראש הגולה הונא מרי בר זוטרא, רב אמימר בר רב ינוקא, ומשרשיה בר פקוד, ולאחר זמן נהרגו על קידוש ה'.

* * *

בח' בטבת, הכריח תלמי מלך יון את זקני ישראל לתרגם את התורה ליוונית והיה העולם חושך שלושה ימים. התרגום גרם ליהודים להתבולל בתרבות היוונית ולהפוך למתיוונים.

גליון רל"ט
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלס"א

תודה למשפחת קליטן על אישור לפרסום בתמונה

סיפורי חז"ל

יהב חכמה לחכימין

רבי יוסי בן חלפתא היה גר בעיר ציפורי. והיה תלמיד של רבי עקיבא. מסופר: גבירה רומית אחת שאלה את רבי יוסי בן חלפתא: למה כתוב בספר דניאל "יהב חכמה לחכימין" – שהקב"ה נותן חכמה לחכמים. – למה שלא יתן לטיפשים?. אמר לה רבי יוסי: "אם יש לך תכשיט יקר, ויבואו שני אנשים, אחד עשיר ואחד עני וירצו ללוות את התכשיט. למי תלווי אותו? לעני או לעשיר?" אמרה לו: "לעשיר". שאל רבי יוסי: "למה?" אמרה: "אם יאבד העשיר את התכשיט הוא יוכל להחזיר לי כסף תמורתו – והעני מאיפה הוא ישלם!?" אמר לה רבי יוסי: "ישמעו אוזניך מה שפיך מדבר! אם הקב"ה היה נותן את החוכמה לטיפשים היו יושבים והוגים בה בבתי כסאות ובבתי מרחצאות שניהם מקומות מטונפים. הקב"ה נתן חכמה לחכמים שהוגים בה במקומות קדושים, כמו בבתי כנסיות ובתי מדרשות.

(עפ"י מדרש זוטא קהלת פרק א' – ז')

פרשת השבוע

הלילה אף נדנוד של נקמה בראותו את אחיו שמכרוהו והורידוהו מצרימה. ואמנם מעידה התורה: "ולא היה איש אתו בהתוודע יוסף אל אחיו". אז חשו וראו בעליל כל קהל הנאספים בבית המדרש שהצדיק גם חושב זאת על עצמו, שלא להתפעל כלל מן הקהל הרב ומן הכבוד הגדול שכיבדוהו.

אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם

עלה בראשית (מ"ז – ד')

הגה"ק רבי אליהו לאפיאן זיע"א סיפר, שלפני נסיעתו מליטא ללונדון עשה את הגורל של הגר"א זיע"א. (גורל זה, אמר פעם לתלמידיו, קיבל אותו מהגה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א) אם לנסוע או לא? הוא האריך הרבה כיצד עושים את הגורל ומה הם התנאים להצלחתו? בגורל עלה בידו הפסוק בפרשת ויגש "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה" ואמנם זכה רבי אליהו לאפיאן לעלות לאחר שנים מאנגליה לארץ ישראל ולהרביץ בה תורה ומוסר עוד שנים רבות.

אם לא ירד אחיכם הקטון אתכם לא תוסיפון לראות פני (מ"ד – כ"ג) מסופר על הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זיע"א שאמר: אותם צדיקים הדואגים רק לעצמם ולעולם הבא שלהם, אומר הקב"ה "אם לא ירד אחיכם הקטון אתכם" אם לא תתאמצו גם בשביל אחיכם הפשוטים וקטני הדרגה. אין לי חפץ בכם.

ויקרא הוציאו כל איש מעלי (מ"ה א') כשהתמנה הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זיע"א להיות רבה של העיירה והוזמן לדרוש בבית הכנסת הגדול, נתאספו בני העיירה כולם, והחל את דבריו בקול חוצב להבות ואמר: בשעה שיוסף הצדיק לא יכל עוד להתאפק והוא נגלה אל אחיו, מסופר בתורה: "ויקרא הוציאו כל איש מעלי", והכוונה היא שיוסף הצדיק התפלל והתחנן על התפשטות הגשמיות, וזה היה מבוקשו "הוציאו כל איש מעלי" משמע להוציא הימנו כל כח אנושי נפשי וגשמי, שלא יחוש

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 5:31 ת"א: 5:32 ר"ת: 6:09

פרשת ויגש

זמני כניסת השבת

ירושלים: 4:15 ת"א: 4:29

לטובה. ובאמת, כך קיוו מאוד הגבאים, ולכן, בעת עריכת השולחן אצל רבי מאיר'ל, הם הושיבו את האורח החשוב ממש ליד הרבי, כדרכו בקודש בימים הטובים. ויהי, מיד כאשר נכנס הרבי לעריכת השולחן, וראה את היהודי יושב במקומו הקבוע לידו, התחיל לביישו ברבים ולצעוק עליו בקול רעש גדול: סלקו את האדם הזה ממני, למה הוא יושב כאן לידי, מי הושיב אותו כאן? והרבי הסתובב לעברו והתחיל להוכיחו ברבים: הבנן של קדושים האלו חושבים שכל העולם שייך להם... והמשיך הרבי ואמר, שבפרשת וארא (שמות ו', ג') כתיב: וארא אל אברהם יצחק ויעקב, ופירש רש"י וארא - אל האבות, ונפלאו המפרשים בכוונת רש"י, הלא הדבר ידוע שאברהם יצחק ויעקב המה "האבות", מה בא רש"י להשמיענו וארא - 'אל האבות', ברם פירוש הדבר הוא כך, רש"י הק' בא להשמיענו, שיחוס אבות בלא זכות עצמו אינו שוה כלום, ואם האדם כשלעצמו אינו חשוב - אז מה לו ולכל היחוס! וזה בא רש"י להורות לנו באמרו וארא - אל האבות, שהגם שיצחק היה בנו של אברהם ויעקב בנו של יצחק, לא החשיבו עצמם ל"בנן" של קדושים, אלא היו "אבות" לעצמם, לא רק "בנן" של קדושים, כי כאמור עיקר מעלת היחוס הוא רק כאשר חשובים בזכות עצמם באמת, ולא רק בזכות אבות... - כך אמר הרבי להאיש הזה - ובגמרו לדבר, צעק עליו "לך מכאן מיד!", וציוה לסלקו ממקומו על אתר, ודרש מגבאיו שיורידו אותו לשבת האחרון ממש בסוף השולחן, והגבאים נאלמו לשונם בדומיה, הם עמדו כמאובנים ולא יכלו לעשות את המצווה עליהם - אשר היה בעיניהם כגזירה רעה, אך לאחר שהרבי הביט עליהם בעיניו הק' בפנים מאויימות, לא היתה להם ברירה אחרת, והם ניגשו אליו והורידו אותו לשבת האחרון בשולחן הרבי.

האורח וכמוהו יתר המשתתפים בעריכת השולחן, המה ראו כן תמהו, מה פשעו ומה חטאתו, למה הנחילו הרבי מנת בזיונות מרים כלענה, ועוד בפני קהל ועדה, אך יותר מלהחריש לא יכלו לעשות מאומה בנידון. למחרת החליט היהודי שהוא חוזר לשולחן הרבי, כי שמא אתמול היתה סיבה מיוחדת ואולי עכשיו כבר יתהפך מזלו לטובה. אך לאכזבתו, כאשר היה בליל שבת קודש, כך אירע ביום השבת, אשר הרבי ביזהו כל הזמן בבזיונות נוראים, והאורח כיתר החסידים כבר לא יכלו לסבול, והאורח כבר החל להתרגז מאוד על הרבי, למה הוא עושה לו כך, אך יותר מלשתוק לא יכל לעשות כלום.

סיפר זה סיפר הרב ש.ז. פרידמן שליט"א אב"ד סטאנוב לייקווד. הופיע בגליון "נועם שיח"

שמעתי סיפור נורא, שאצל הרה"ק הרבי רבי מאיר'ל מפרעמשלאן זי"ע, היה נוהג לבוא יהודי חשוב תלמיד חכם וירא שמים ובנש"ק, שהרבי קירבו וכיבדו מאוד מאוד, ולפעמים אף היה מכבדו בברכת המזון על הכוס, והגבאים, בראותם את הכבוד הרב שהרבי מכבדו, היו אף הם מכבדים אותו כערכו הרם. פעם אחת נסע היהודי החשוב הזה אל רבו הרבי רבי מאיר'ל זי"ע לשבת קודש. מיד כאשר נכנס לביהמ"ד קירבוהו הגבאים מאוד ונכנסו מיד אל הרבי להודיעו שהיהודי הזה הגיע, אך להפתעתם ולפליאתם הרבה, אמר להם הרבי: מה הוא רוצה ממני, למה הוא בא לכאן? אל תכניסו אותו אלי! הגבאים לא ידעו מה אירע כעת, למה הרבי כה מתנכר אליו, ויצאו ואמרו לו להאורח, שהרבי עסוק כעת ושאינן זמן להיכנס עכשיו ושיבוא לאחר זמן, אך לאחר שהאורח ראה שיהודים אחרים כן נכנסים אל הרבי, הבין שדברים בגו, ואמר להגבאים שיאמרו שוב להרבי שהוא נמצא, ואולי יסכים הרבי שיכנס אליו. הגבאים נכנסו שוב אל הרבי כבקשתו, והודיעו להרבי שהאורח החשוב הגיע, והרבי אמר להם שוב, שאינו יודע למה הוא בא עכשיו, ושיכנס אליו לאחר כל האנשים שבאו להיכנס אליו, והוא יהיה האחרון. כמובן שהדברים לא נעמו לאזנם של הגבאים שלא ידעו מה לומר להאורח, אך לאחר שהבין האורח שהם מסתירים ממנו מה שאמר להם הרבי, אז דרש מהם שיאמרו לו לאלתר מה אמר הרבי, ולא היה איפוא להגבאים ברירה אחרת, ובראש מושפל סיפרו לו דברים כהווייתן, והוסיפו שהם בעצמם אין להם שום מושג למה הרבי כה מתנכר אליו, אך נראה להם שאין ברירה, וחייבים להמתין להיכנס האחרון אל הרבי.

היהודי סבר וקיבל, ולאחר כמה שעות, כאשר אחרוני הממתינים נכנסו ויצאו מהרבי, נכנס אף הוא אל הרבי, ויהי, אך ראה אותו רבי מאיר'ל, הרים עליו בקולו, ושאלו בגערה, למה באת? לך מכאן מיד, וציוה על הגבאים להוציאו מחדרו. המה ראו כן תמהו, מה אירע פתאום, למה התחיל הרבי לזלול כל כך בכבוד היהודי החשוב, אך הם עשו כדבר הרבי גם בלא להבין את מחשבותיו הקדושים. האורח היה מאוד שבור, ולא ידע אם לחזור לביתו או להישאר לשבת קודש, בסוף החליט בדעתו להישאר לשבת קודש, וחשב שמא היה באותו יום איזה יום קשה, או סיבה מיוחדת להתנהגות הרבי כך, ושמא בשב"ק הכל ישתנה ויתהפך

צדק של ונמשל

למה להתקשר לצדיקים

יש החושבים, בשביל מה יש לנסוע אל הצדיק, לשמוע מפיו דברי מוסר ולהידבק בו? הרי יש כמה וכמה ספרי מוסר ועוד ספרים קדושים, המעוררים את לבו של האדם לתשובה ולמעשים טובים, אלמד בהם כראוי ואדבק בהם וירווח לי, ברם לא זו הדרך.

אפשר להמשיל את הדבר לכפרי אחד, שהיה נצרך מאוד לבוא אל המלך ולבקש ממנו דבר נחוץ בשבילו, אולם כידוע אין המלך סובל ריבוי דברים, כי אין זמנו פנוי לשמוע הרבה דיבורים ועניינים ארוכים, והוא אוהב את הקיצור, וקיצור דברים מועט שיחזיק את המרובה. ומנין לו לכפרי פשוט זה את מעלת קיצור הדברים? מה עשה הכפרי, הלך אצל אחד מהשרים הקרובים למלך, אשר הבין בדרך דיבורו של הכפרי הפשוט, וגם ידע כיצד יש לדבר עם המלך, והציע הכפרי לפניו את מבוקשו בלשונו הוא, והשר הביא את הדברים לפני המלך בראוי וכנכון, והכפרי קיבל את מבוקשו.

כן הדבר בענייננו, איזה יהודי לא ירצה להידבק במלכו של עולם, שכולנו זקוקים לעזרתו בכל רגע. אולם לאו כל אדם יכול לגשת אל המלך פנימה, כי צריכים לדעת מה לדבר, וכיצד, ולא כל אדם ראוי לכגון דא. על כן שולח לנו הקב"ה את צדיקי הדור, כדי שנידבק בהם ונביא לפניהם את אשר על לבבנו, ואת משאלותינו בפני הצדיקים, היינו שרי המלך, ויכולים אנו לדבר בשפתנו הפשוטה, והם מבינים אותנו, ויודעים גם כיצד לבוא לפני הקב"ה מלכו של עולם, ולהביא מאתו ית' את התשועה למבקש.

בשם הבעש"ט הקדוש זיע"א

לאחר השבת חזר האורח לאכסנייתו בפחי נפש, והחליט לחזור לביתו, כשנכנס להיפרד מהרבי, לא רצה הרבי להסתכל עליו, אך פטרו מיד שיצא מחדרו וילך לו לארצו.

בצאתו פגש ברבי אברהם חתנו של הרבי רבי מאיר'ל, ורבי אברהם ראה שהאדם החשוב הזה הוא שבור ורצוף מאוד, ושאל אותו מה קרה לו, למה הוא נראה כל כך רע, השיב לו היהודי, וכי לא ראית מה שהרבי עשה לי כל השבת, ואף עתה צעק עלי ובייש אותי? אמר לו רבי אברהם, באמת גם בעיני נחשב הדבר לפלא גדול, ובפרט שחותני הרבי מכבד מאוד כל אדם באשר הוא, וזהיר מאוד בכבודם, ולכן הציע רבי אברהם, אולי אכנס אל חותני הרבי ואשאלהו על התנהגותו, שמא יש לו איזה קפידה עליך, ושמא יש מה לעשות בנידון, אך היהודי דחה את הצעת רבי אברהם ב'לא רבתי, ואמר לו: אני גמתי עמו, אני נוסע מכאן ואיני רוצה להיות עוד כאן! ונסע לדרכו...

לאחר כמה ימים התקבלה ידיעה מרה בחצרו של הרבי, ונודע להם, אשר היהודי המדובר, כאשר נסע לדרכו עם עגלתו במורד ההר, נטתה העגלה על צידה ונתהפכה, והיהודי הזה נפל מהעגלה ונהרג במיתה משונה רח"ל, הדבר ציער מאוד את כל השומעים, שהכירו את היהודי החשוב הזה, ורבי אברהם חתן הרבי, נכנס מיד אל חותנו לספר לו את הסיפור הנורא על פטירתו הטראגית והנוראה של היהודי הנ"ל. מיד כאשר שמע הרבי את הבשורה הנוראה, החל לזעוק בזעקה גדולה ומרה: אוי וויי, כמה ניסיתי להמתיק את הגזירה הנוראה שנגזרה עליו! - חשבתי שאם היהודי יסבול ביזיונות, הם יכפרו עליו והגזירה תתבטל, כי הוא יהודי כל כך חשוב, בנן של קדושים ותלמיד חכם - פשוט ריחמתי עליו, וחשבתי איך אוכל לבטל את הגזירה, והחלטתי, שאם אגרום לו ביזיונות גדולים, הם יכפרו בעדו והגזירה תתבטל, וחבל שהוא לא קיבל את הביזיונות באהבה...

צ'ין אדם לחברו

מחילה בלב שלם

באחד ממסעותיו למכור את ספריו, קרה להגה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א, שברדתו לרגע מהעגלה לחלץ את אבריו, האיץ העגלון בסוסים וברח בהשאירו אותו לבד באמצע הדרך. ר' ישראל מאיר היה נאלץ ללכת רגלי עד לעיירה. בבואו לעיירה חקר ה"חפץ חיים" היכן מקום מגוריו של העגלון, שילם לו את שכר הנסיעה ומיד שכר עגלה אחרת ועזב את המקום מבלי שיוודע לאיש על ביקורו. הוא נימק את הנהגתו בכך שלא רצה לגרום עגמת נפש לעגלון, הוא בודאי חשב אותו להלך עני ומשום כך הרשה לעצמו להתלוצץ, אולם אם היה ה"חפץ חיים" מתעכב בעיירה עם ספריו, אולי היתה מגיעה השמועה לעגלון שהאיש שהתל בו הוא בן תורה ומוכר ספרים, והוא יצטער על כך מאד. וכדי למנוע ממנו צער זה הסתלק מיד מהעיירה.

ויתר על ארוחתו עבור עניים

מסופר: בימי נעוריו בסלאנט היה הגה"ק רבי ישראל זיע"א, יושב בעליית בית ולומד תורה, ואת מוונותיו היו שולחים לו מבית חותנו על ידי אחי אשתו נער צעיר לימים. בבוקר היה רגיל אותו נער להביא לו עוגות וקפה. פעם לחש ר' ישראל באוני הנער, שבבית המדרש יושבים עניים זקנים שקשה עליהם הלעיטה, ויש למסור להם את העוגות ואילו הוא יכול להסתפק בפת רגילה. הוא

הבין שבני ביתו לא יסכימו לזה, והתנה עם הנער שלא יגלה לאיש את הדבר. ומאו היה נוהג במשך שנים רבות למסור יום יום את עוגתו לעניים הזקנים והוא היה ניזון בלחם שחור.

דאגה לכל אחד

פעם נכנס הגה"ק רבי משה פיינשטיין זיע"א לבית המדרש, ומצא שם תלמיד יושב לבדו כשהבעה קודרת על פניו. מיד נגש אליו "עבדו את ה' בשמחה" נאמר בתהלים כך אמר לתלמידו. אחר כך הכניסו למשרדו והשניים שוחחו יחד זמן מה. תלמיד אחר שהיה נוכח בשעת מעשה נזכר, אינני יודע מה אמר לו ראש הישיבה, אך הוא יצא משם אדם אחר.

איך אפשר לעמוד מנגד לנוכח מצוקה של יהודי

מסופר על הרה"ק רבי אברהם אבא מפייטסבורג זיע"א (יומא דהילולא עשרה בטבת) כאשר התדפקו על דלתותיו גם בשעות כשהיה עסוק בעבודת הקודש שלו, כשהממונים לא רצו להכניסם. הלך בעצמו והכניסם לביתו באמרו: איך יתכן לשמוע קול דופק המבקש פתחו לי ולעמוד מנגד? והיה שגור בפיו לומר, אם יהודי דופק בדלת בשעה שאינה מקובלת, אין לך הוכחה גדולה מזו שכואב לו משהו וזקוק לעזרה.

הילולא דצדקיא

שבת קודש ט' טבת
עורא הסופר (ג"א - תמ"ב)
נחמיה בן חכליה
הרה"ק רבי אברהם חיים ב"ר נפתלי שור
(תורת חיים - שצ"ב)
יום ראשון י' טבת
זכריה בן ברכיה בן עדו הנביא (ג"א תמ"ח)
מלאכי הנביא
הרה"ק רבי נתן ב"ר נפתלי הירץ מברסלב (תר"ה)
הרה"ק רבי מאיר שלום מקאלישין ב"ר יהושע אשר
מפאריטוב (תרס"ג)
הרה"ק רבי אברהם אבא מפייטסבורג ב"ר יוסף
(תש"נ)
יום שני י"א טבת
הרה"ק רבי משה ב"ר הלל (ערוגת הבושם - תקמ"ה)
הרה"ק רבי דוד מזלאטיפאלי ב"ר יוחנן
מראחמיסטריווקא (תר"ע)
הרה"ק רבי יהושע ב"ר מאיר מדויקוב
(עטרת יהושע - תרע"ג)
יום שלישי י"ב טבת
הרה"ק רבי משה הלוי סופר מפשעווארסק ב"ר יצחק
(אור פני משה - תקס"ו)
הרה"ק רבי מרדכי חיים סלונים ב"ר יהודה לייב
(תשי"ד)
יום רביעי י"ג טבת
הרה"ק רבי משה מלעלוב ב"ר דוד (תרי"א)
הרה"ק רבי מנחם מענדל מווישאווה ב"ר ישראל
מיוזניץ (תש"א)
יום חמישי י"ד טבת
הרה"ק רבי לוי יצחק מסטעפין ב"ר יוסף
מאוסטילא (תרל"ד)
יום שישי ט"ו טבת
הרה"ק רבי רפאל מבראשיד ב"ר יעקב יעקיל
(תלמיד רבי פינחס מקאריץ תקפ"ו)
הרה"ק רבי חיים מרדכי מנדבורנא ב"ר איתמר
(תשל"ח)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פרפראות

באחת השנים בשבת פרשת תצוה כיבד הרה"ק ה"בית אהרן" מקארלין זיע"א את חתנו הרה"ק רבי דוד מזלאטיפאלי זיע"א (יומא דהילולא י"א טבת) בעליה לתורה אחרון. ה"בית אהרן" בעצמו היה קורא בתורה. ובהגיעו לסיום הפרשה הרים את קולו כשהוא מחוה באצבעו כלפי חתנו "קודש קדשים הוא לה"

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

ספורים בפרשה

ויגש אליו יהודה (מד, יח)

בילדותו, זכה רבי צבי הירש מלומאז' להפיר את זקנו רבי מנדל מוקצק, שכבר היה אז בערב ימיו. מדי שבת, היה הסב בוחן את-נכדיו, על-אף שהיה שרוי אז בהתבודדות ארפת שנים, ומעניק להם מיני מגדים. בשבת-קדש פרשת ויגש, שאל הרבי את-נכדו זה: "מדוע נאמר 'ויגש אליו יהודה'? לשם מה היה יהודה צריך לגשת ליוסף?" והילד השיב, כי כשאיסרעל עומד מרחוק אין שומעים היטב את-קולו. התרגש הרבי לשמע התשובה, שהיה בה יסוד חשוב בעבודת ה', קרא לנאמן-ביתו רבי הירש מטומשוב, ואמר: "שומע אתה את דברי הילד? אם אין מתקרבים - לא שומעים!"

והגדתם לאבי את-כל-כבודי במצרים (מה, יג)

ביקרו של רבי יששכר-דב מפלז, הקימו חסידיו שבהיכונב בית-פנקסת חדש, בתבנית בית-הפנקסת שבבלז, לתנפת הפית הגיע הרבי, ונחל כבוד גדול מההמון הרב, בשבת-קדש הזכיר הרבי פסוק זה ותמה: "וכי יתכן שיוסף הצדיק בקש מאחיו לספר לאביהם על-הכבוד שהוא נוחל במצרים? אלא על-כרחי מתבארת תבת 'לאבי' שבפסוק על הקב"ה, דהיינו שיוסף אמר כי הוא מוסר את-כל כבודו לאביו שבשמים". ובאומר דברים אלו, קם הרבי לפתע מפקאו, ובפנים חרות מרב התרגשות קרא: "איני מקנא במי שחושב לרנע אחד על-עצמו ועל-כבודו, ולא על אביו שבשמים".

רבי יהודה צבי מרוזלא, שהה פעם בעיר אחת וזכה בה לכבוד מלכים. בדברי תורתו אמר: "מציינו שיוסף הצדיק בקש מאחיו והגדתם לאבי את-כל-כבודי במצרים". וברור הדבר, שלא התפונן להתפאר לפני אביו שנעשה שר וחשוב, אלא שתלה את-הכבוד שלו באביו, וכך צריך להטעים את הפסוק והגדתם - לאבי את-כל-כבודי, שכל-הכבוד אינו שלי אלא של-אביו". וסיים: "ואף אני יודע, שכל-הכבוד שעשיתם לי כאן, אינו שלי, אלא בזכות אבי רבי משה מסמבור, וחונתי רבי צבי הירש מזידיטשוב".

ויאמר אליהם את-תרוננו בדרך (מה, כד)

רבי יואל מסטמר הגיע פעם לבקר את ה"אהבת ישראל" מוויז'ניץ, והרבי כבדו לשבת לימינו. הצטדק האורח על שהיה לשבת לימינו, שכן עשה זאת על-פי בקשתו, והזכיר את דברי חז"ל 'המהלך לימין רבו, הרי זה בור', והוסיף: "מדוע לא נאמר 'היושב לימין רבו'? אלא שרק בהליכה גנו חז"ל את ההולך לימין רבו". תמה ה"אמרי חיים" מוויז'ניץ: "והרי יהודי צריך להיות תמיד בבחינת הולך?" הביט ה"אהבת ישראל" ברבי יואל ואמר: "נו, נשמע מה בפיכם על-כך?" והרבי מסטמר, שנודע בגאונותו העצומה, נענה על-אתר: "הרי יש הרבה הלכות ודינים הנוהגים בין תלמיד לרבו, שאין מקפידים עליהם בשעת הלמוד המשתף. אולם בשעת ההליכה, הרי אסור ללמד, כפי שיוסף צוה לאחיו אלתרוננו בדרך, ומפרש רש"י שלא יתעסקו בדבר הלכה, ולכן ד"קו חז"ל ואמרו 'המהלך לימין רבו', שכן אז אסור ללמד, ואז נקרא המהלך בור"... ומספרים, שבאשר נפרדו, אמר רבי יואל מסטמר: "בכך צדיקים יראו" - נוטריקון 'ישראל בן-צפורה' כשם הרבי, והרבי ענה מיד: "חסידים ברנה יגילו" - ראשי תבות יואל בן-חנה...

פנינים

ויאמרו בי אדני (מג, כ) - רמז יש כאן לסגולה המובאת בספרים, כי הרוצה להנצל מפעם, יאמר הפסוק "במה יזכה נער את-ארחו", ולכן אמרו אחי יוסף ב" אדני, נוטריקון במה יזכה, כדי לשפך את פניו של-יוסף. (להניח ברכה)

ונפשו קשויה בנפשו (מד, ל) - קשויה בגימטריה תורה, כי רק על-ידי התורה הקדושה אפשר לקשר בקשר של-קמא את נפש האב עם-הבן, והבן עם-האב. (שנות דור)

ויפל על-צווארי בנימין אחיו (מה, יד) - התבות במלואן בגימטריה הרבן בית מקדש ראשון, הרבן בית מקדש שני, כרש"י. (נפלאות יעקב)

אל-תרנו בדרך (מה, כד) - מפרש רש"י, שאמר להם יוסף אל-תתעסקו בדברי-הלכה. דבר אחר, אל תפסיעו פסיעה גסה והפנסו בחמה לעירי, ואפשר לתבר את פלי-הפרושים, שיוסף הזהיר אותם שלא יעסקו בהלכה שלא לפסע פסיעה גסה, ויבואו למדד מדי ארקה של הפסיעה שהיא אמה, ויבואו גם למדידת תחום העיר, ומתוך כך יבואו למדד את מדת הבור שבו זרקוהו אם ישיבו כדי להמית, שכן היו בו עשרה טפחים, ויבואו למחלקת. (מגדנות)

וידברו אליו את פלי-דברי יוסף (מה, כז) - מפרש רש"י, שיוסף מסר להם סמן במה היה עוסק בשפרש ממנו, בפרשת ענגלה ערופה, ולמה הזכיר לו דוקא ענין זה מכל-מה שלמד עמו? אלא מפני שיעקב לא ידע מה ארע ליוסף, וחשש שמת בדרך לאחר ששלח אותו לאחיו, ואם-כן התחייב בענגלה ערופה לכפרה עליו. ולכן שלח אליו יוסף להזכיר לו שלמד עמו ענין זה, כדי לרמז לו שהוא חי ואף עמד בצדקתו, ולכן הוא פטור מכפרה. (שם)

ויאסר יוסף מרפבתו (מו, כט) - מכאן למדו חז"ל שאהבה מקלקלת את-השורה, שיוסף בעצמו אסר את-המרפבה לכבוד אביו. ובזכות זה, נצלו ישראל מפרעה שאסר אף הוא את מרפבתו בעצמו כשיצא לרדף אחרי בני ישראל. וכן אמרו חז"ל, מה ראה הים שנתקרע? ארונו של-יוסף ראה. ורמז לזה בפסוק הים ראה וינס, ה"ם נוטריקון מרפבת יוסף הצדיק, ואותה ראה וינס. (דברי עמוס)

היה היה

ויגש אליו יהודה ויאמר

ליל שבת קודש פְּרַשְׁת ויגש, שנת תר"ג. ה'סבא קדישא' רבי יששכר דב מרדושיץ, נסער פלו. זה שנים אָחֵדוֹת שִׁיְהוּדוֹת רוֹסְיָה בְּלֵא נִמְצָאת בְּמִשְׁבֵּר וּבְפֶחַד מִפְּנֵי הַבָּאוֹת, שְׁכֵן בְּאוֹתָהּ עַת הִחֲלוּ לְהִתְפָּרֵס דְּבָרִים אֹדוֹת הַחֶק הַחֲדָשׁ שֶׁהִמְמָשְׁלָה הַרוֹסִית מִבְּקִשְׁתָּהּ לְהִטִּיל, וּלְפִיָּה יִגִּישׁ לְצַבֵּא הַרוֹסִי כֹל הַצְּעִירִים מִגִּיל עֶשְׂרִים וְאֶחָת וּמַעְלָה. קֹדֶמָה לְכָךְ הִמְבֻכָה שְׁנוֹצְרָה לְאַחַר שְׁנַת ת"ר, שְׁהִיְתָה עֵת־פְּקִידָה כְּפִי שְׁצַדִּיקִים רְבִים קוֹו, אֲלָא שְׁמַעְשָׂה שֶׁטֶן הַצְּלִיחַ וּבְעֵטֶינן שֶׁל כְּמָה מַחְלֻקוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁהִסְעִירוּ אֶת הָעוֹלָם הַיְהוּדִי דָּאז, נִטְרָפָה הַשְּׂעָה וְעֵדוֹן לֹא נוֹשְׁעָנוּ וְהַשְּׁטָן מְרַקֵּד בִּינֵינוּ.

ה'סבא' נִזְעַק לְהִלָּחֵם מִלְחָמַת חֶרֶם נֶגֶד הַחֶק הַמְּאַיִם, וְאַף הַצְּלִיחַ לְבַטְלָהּ לְפִי־שְׂעָה, אֲלָא שְׁהִסְתַּלַּק בְּעַקְבוֹת פֶּה, וְהִגְזֵרָה הַחֲלָה לְאַחַר פְּטִירָתוֹ. כְּשֶׁהִגִּיעַ דְּבַר הַשְּׂמִיעָה עַל הַגְּזֵרָה, שָׁהָה ה'סבא' בְּפִשְׁדּוּבֹז' הַסְּמוּכָה לְרְדוּשִׁיץ, שָׁגַם בַּהּ בְּהֵן בְּרַבְּנֹת, וּתְכוּפּוֹת הָיָה מְבַקֵּר בַּהּ וְנוֹשֵׂא אֶת מִשְׂא הַקַּהֲלָה. הַבְּשׂוּרָה הַקִּשָּׁה גְּרָמָה לוֹ לְעַצְב רב, וְהוּא מְהֵר לְשַׁלַּח מִשְׁלַחַת שֶׁל מִנְיָן עֲשָׂרָה יְהוּדִים, אֶל הָעִיר פְּשִׁיטָהא הַסְּמוּכָה, וּבִידֵיהֶם סְפָר־תּוֹרָה. הִלְלוּ נְצִטוּו עַל־יָדוֹ לְהַשְׁתַּטַּח עַל־קִבְרוֹ שֶׁל ה'יהוּדִי הַקְּדוֹשׁ' מִפְּשִׁיטָהא, בְּהִתְאַס לְהִבְטָחָתוֹ לְתַלְמִידוֹ כִּי יַעֲמֵד לִימִינָם כְּכֵל עַת צָרָה לְיִשְׂרָאֵל, אִם יַעֲלוּ בְּמִנְיָן עַל־קִבְרוֹ עִם סְפָר־תּוֹרָה. הוֹרָאתוֹ שֶׁל ה'סבא' נִתְקַלָּה בְּתַמִּיחָה מִצַּד מְקַרְבָּיו, שְׁכֵן יָדְעוּ הַיֵּטֵב אֶת פְּסָק־דִּינוֹ שֶׁל ה"נֹדֶע בִּיהוּדָה" שֶׁבָּת שְׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן, שְׂמָא יִמְצֵא פְּסוּל בְּסְפָר־הַתּוֹרָה, וְהִדְבָּר יָבִיא לִידֵי נֹכַח גְּדוֹל חִלְיָה, אֲוֹלָם ה'סבא' טַעַן שְׁעַת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב, וְאִם ה'יהוּדִי' צוּה כֵּן לְדוֹרוֹת, הָרִי שְׁבּוּכָתוֹ לֹא יֵאָרֶע שׁוּם פְּסוּל בְּסְפָר־הַתּוֹרָה וּבְזָכוֹתוֹ יוֹכֵלוּ לַפַּעַל יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל.

בְּאוֹתוֹ לִיל שְׁבַת, טַרְם הִחַל הַקֹּהֵל בְּתַפְלַת קַבְלַת שְׁבַת, פְּרִיץ ה'סבא' בְּבִי מר. לְאַחַר מִפְּנֵי עֲשָׂה עִצְמוֹ מְמוֹחֵק דְּבָרִים מִתּוֹךְ הַפְּתָב, וּקְרָא: "הִם בּוֹתְבִים וְאֵינִי אִמְחָק, וְלִחָקָם אֵין שׁוּם תַּקֵּד". לְאַחַר הַתַּפְלָה, כְּשֶׁהִסְבֵּב לְסַעְדַת הַשְּׁבַת וְסִבְבוּ וַיִּשְׁבוּ נִבְכָּדִי הַחֲסִידִים, פְּרִיץ שׁוּב וְשׁוּב בְּבִכּוּת סוּעָרוֹת, וּלְבַסּוּף קָרָא בְּנִיחָה: "מִבְּטִיחַ אֵינִי לָכֵם, שְׁכָל־זַמָּן שְׁזַקִּינוּ הַלְבָּן יְהִיָּה קִיָּם בְּעוֹלָם, לֹא תִהְיֶה וְלֹא תָקוּם גְּזֵרָה זוֹ". לְאַחַר מְכוּן, שָׁבָה רִחוּז אֱלִיּוֹ, וְהוּא פָּתַח בְּדַבְרֵי תּוֹרָה עַל פְּרַשַׁת הַשְּׁבוּעָה, פְּרַשַׁת וַיִּגַּשׁ. בְּדַבְרָיו הִחַל בְּפָסוּק הַרְּאִשׁוֹן שֶׁבְּפָרָשָׁה: "וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי, יְדַבְּרָנָא עִבְדְּךָ דְּבַר בְּאִזְנֵי אֲדֹנָי וְאֶל־יָדָה אִפְּךָ בְּעַבְדְּךָ בִּי כְּמוֹךָ כְּפִרְעָה". וְדַרְשׁוּ עַל־עַיְנָן הַגְּזֵרָה הַמְּשַׁמֵּשֶׁת לְבּוֹא חִלְיָה. "וַיִּגַּשׁ" - אֵין גִּישָׁה אֲלָא תַּפְלָה, "וְהוּדָה" - רְמָז לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל בְּלֵא, דְּהִינּוּ שְׁבִינֵי יִשְׂרָאֵל נִגְשִׁים בְּתַפְלָה וּבְתַנּוּחָה, כְּפִי שִׁיְהוּדָה נִגְשׁ אֶל מוֹשֵׁל מִצְרַיִם, וּמְבַקְשִׁים, "בִּי אֲדֹנָי" - אֵל תִּגְדוּ גְזוֹרוֹת רַעוֹת עַל־יִשְׂרָאֵל, וְאַף אִם תִּגְדוּ דַע לְךָ, שְׁצַדִּיק גְּזוֹר וְהַקְּבָ"ה מְקַיֵּם, "בִּי כְּמוֹךָ כְּפִרְעָה" - מַה פְּרַעַה גְּזוֹר וְאֵינִי מְקַיֵּם, אִף אֲתָה תִּגְדוּ וְגְזוֹרְתֶיךָ לֹא יִתְקַיֵּם. "וְאַף עִתָּה", סִיַּם ה'סבא' וְאָמַר לְכָל־הַאֲסָפִים: "לֹא תִתְקַים הַגְּזֵרָה, וְהַקְּבָ"ה יַכְטֵל אֹתָהּ טַרְם תַּתְּחִיל". בְּאִישׁוֹן לִילָה שֶׁל מוֹצָאֵי אוֹתָהּ שְׁבַת, הִגִּיעַ שְׁלִיחַ מִהִיר וְרָשָׁה הַגְּדוֹלָה, וּבְפִיו בְּשׂוֹרָה טוֹבָה לְכַשׁוֹר ל'סבא', כִּי הַגְּזֵרָה הַנּוֹצְרָה בְּטִלָּה.

בְּיוֹם רִאשׁוֹן שְׁלֻמְחָתָה, ח' בְּטַבְּת תר"ג, נְעִרְכָה בְּרִית מִילָה לְאָחֵד מִמְעַרְצֵיו שֶׁל ה'סבא' וְהוּא כְּבַד בְּסִנְדְקָאוֹת לְרֹךְ הַנְּמוּל. ה'סבא' הָיָה שְׂרוּי בְּשִׁמְחָה עֲצוּמָה לְרַגַל הַבְּשׂוּרָה עַל בְּטוּל הַגְּזֵרָה, וַיְחַד עִם תַּלְמִידוֹ קָרָא לְאַחַר הַבְּרִית אֶת הַהִלָּל הַגְּדוֹל פְּסוּק בְּפָסוּק, בְּשִׁמְחָה וּבְהַתְּלַהּבוֹת גְּדוֹלוֹה, וְכָלֶם הַחֲרָדִי־הַחֲזִיקוּ אַחֲרָיו. שְׁמִחָתוֹ הִיְתָה כַּה גְּדוֹלוֹה, עַד שֶׁבִקֵּשׁ לְקַבַּע אֶת יוֹם ז' בְּטַבְּת, בּוֹ בְּטִלָּה הַגְּזֵרָה, לְיוֹם הִלָּל וְשִׁמְחָה לְדוֹרוֹת, אֲלָא שְׂלָא הַסְּפִיק לַעֲשׂוֹת כֵּן. כְּמִחְצִית הַשָּׁנָה לְאַחַר מְכוּן, בִּי"ח בְּסִינּוֹן תר"ג, הִסְתַּלַּק ה'סבא' לְבֵית עוֹלָמוֹ, וְצַדִּיקִים אָמְרוּ, כִּי מִפְּנֵי הַרְעָה נִאֲסַף הַצַּדִּיק, שְׁכֵן בְּשִׁמּוֹם נִגְדוּ כִּי הַחֶק יִצֵּא אֶל־הַפַּעַל, וּמִפְּנֵי שֶׁהַצַּדִּיק גְּזוֹר שְׂלָא תַּתְקַים, לְכֵן נִפְסַק שִׁיִּסְתַּלַּק מִהָעוֹלָם טַרְם תְּחוּל, וּמְסָפְרִים, כִּי בְּנֵן שֶׁל ה'סבא' הַתְּחַנּוּן בְּפִנּוּי לְחַדַּל מִלְּהַתְּעַצֵּם לְבַטְוֹל הַגְּזֵרָה, וּבִקֵּשׁ: "הַרְפָּה נָא מִלְּחָם בְּעַיְנֵי זֶה, שְׁכֵן הָעוֹלָם זָקוּק לָד', אֲוֹלָם הוּא לֹא הָיָה מְסָגֵל לַעֲמֵד מְנַגֵּד, וְלִרְאוֹת בְּעֵינֵי עַמוּ.

עַד רָאָה סָפְרוּ, כִּי בְּעַרְב אֹתָהּ שְׁבַת, בַּעַת שֶׁה'סבא' סָמַן בִּידוֹ כְּאָחֵד מִתּוֹךְ הַפְּתָב וְאָמַר "הִם בּוֹתְבִים וְאֵינִי אִמְחָק", נִרְאָתָה דְמוּת דְּיוֹקָנוֹ כְּשֶׁהִיא נּוֹסַעַת עַל עַגְלָה מְפָאֶרֶת אֶל עַבְר דִּירָתוֹ שֶׁל הַמוֹשֵׁל הַרוֹסִי שְׁבוּרָשָׁה. כְּמָה מֵאָלוּ שְׂרָאוֹ אֶת ה'סבא' עַל־הַמְּרַכְבָּה, חֲשִׁבוּ לְתַמָּם כִּי ה'סבא' בְּאִמַּת שׁוֹקָה בּוֹרָשָׁה, וְהַשְּׂמִיעָה הַתַּפְּשָׁתָה בְּעִיר כְּאַש בְּשָׂדֵה קוֹצִים. רְבִים מִחֲסִידָיו וּמְעַרְצֵיו הִתְאַסְפוּ בְּבֵית־הַכִּנְסַת שֶׁל חֲסִידֵי רְדוּשִׁיץ שְׁבַעֲרִי, בְּדִי לְשַׁמְע מִפִּי ה'סבא' עַל תּוֹצְאוֹת שִׁיחָתוֹ עִם הַמוֹשֵׁל הַרוֹסִי, וְלְהַתְּפַלֵּל יַחַד עַמוּ קַבְלַת שְׁבַת וְעַרְבִית, אֲוֹלָם לְפָלְאָתָם לֹא הוֹפִיעַ ה'סבא' בְּבֵית־הַכִּנְסַת כְּל־אוֹתָהּ שְׁבַת. מִשְׁעַבְרָה הַשְּׁבַת, שְׁלַחוּ בְּנֵי וְרָשָׁה מִשְׁלַחַת דְּחוּפָה אֶל ה'סבא' בְּפִשְׁדּוּבֹז, בְּדִי לְשַׁאֵל אֶת־פִּיו מִדּוּעַ לֹא בָּא לְשָׁהוֹת עִמָּם וּלְבַקֵּרָם, אֲלָא שֶׁה'סבא' אָמַנָם קַבַּל אוֹתָם כְּסָבֵר פְּנִים יְפוֹת, אִךְ לֹא הִשִּׁיב מֵאוּמָה עַל־תַּמִּיחָתָם. כְּשֶׁיִּצְאוּ חֲבָרֵי הַמְּשַׁלַּחַת הַיְהוּדָשִׁית מִחֲדָר שְׁלִי־הַרְבִּי, וּבָאוּ בְּדַבְּרִים עִם חֲסִידִים שְׂשׂוּהוּ שָׁם, הַתְּבַרֵּר לָהֶם לְמִרְבֵּה הַפְּלִיאָה, כִּי ה'סבא' שְׁבַת אַז בְּפִשְׁדּוּבֹז יַחַד עִם מֵאוֹת מְחִסִּידָיו, וְכָלֶל לֹא שָׁהָה בּוֹרָשָׁה. הַפְּלִיאָה הַתְּעַצְמָה אִפּוּא שְׁבַעֲרִים, אֲוֹלָם ה'סבא' סָרַב לְהִתְיַחֵם לְעֵינָיו וְהִדְבָּר נוֹתַר בְּגֵדָה תַּעֲלוּמָה. הַגְּזֵרָה הַקִּשָּׁה שֶׁל הַגְּיוּס, נּוֹסְפָה עַל גְּזוֹת הַקְּנִטְוִינִסְטִים שְׁכָבָר הַחֲלָה שְׁנִים רְבוֹת לְפִנְיָהֶן, וּמִהֶן כְּסָבֵלוּ יְהוּדִי רוֹסְיָה כְּמִשְׁדֵּשׁ שְׁנִים אַרְבּוֹת, וְרְבִים קֹדְשׁוּ שָׁם שְׁנִים בְּסָרְבָם לְהַתְּגַיֵּס גַּם בְּמִחִיר חַיִּיהֶם, עַד שֶׁהַגְּזֵרָה בְּטִלָּה בְּאִפְּן חֲלָקִי בְּשָׁנָת תרט"ו.

מאורות

ר' ישועה בסיס מתונים י"ג ליום ההולולא ט' בטבת תר"ב

ראש רבני תוניסיה, גאון ומקבל נודע בצדיק פועל ישועות. נערך בפי בני דורו שכנוהו "הרב הגדול", וספורי מופת רבים ספרו עליו. בטרם נולד, התנבא עליו רבי מסעוד אלפסי, רבה של תוניס, כי הוא עתיד להיות אור לישראל, ובקש מאמו להשיגו עליו במיוחד. מדי ליל שבת, היה נוהג לבקר את אמו הצדקנית, ובאשר ראה פעם אחת מפעל לחלון פי היא ישעה, המתין בחוץ בגשם שוטף כדי לא להפריע את מנוחתה. השכנים שחרדו לכבודו העירו אותה, אולם דעתו לא היתה נוהה מפיו, שכן בקש לקיים מצות כבוד אב ואם מהלכתה. את רב תורתו קבל מפי רבי יצחק טיב בעל ערוך השלחן, ולמים מהו יחד עמו פדון בבית הדין הגדול בתוניס. מדי שנה, נהג לערוך סעדת הודאה בהשתתפות תלמידי חכמים, לאחר שקלף חדש טבת, מפני שעליפי הקבלה בו נפטרים הצדיקים. ואמנם נפטר בטי' לחדש טבת בשנת תר"ב, בהיותו בן פ"ה, והמליצו עליו שגפטר בכ"ז פ"ה. לאות אבל התענו בני דורו יומים רצופים, ביום פטירתו ולמחרת בצום עשרה בטבת. חבורו "זכחי צדק" על השלחן ערוך נותר בכתב יד ונדפס לאחר פטירתו. כתב גם תשובות ופסקים רבים, ומשקעים בספרי גדולי דורו. מתלמידו רבי שאול הפהן בקש להרביץ תורה בכל כוחו באי גר'בא, כי עתידה תוניס להתרוקן מחכמיה, ויצטרפו לחכמי גר'בא". נבואתו התקיימה למרבה הצער, לאחר שבשנת תרל"ח נוסד בתוניס בית הדין אלפסי, וקצת התורה ירדה בה.

יוסיף דעת

בשעה שפגש פרעה את יעקב אבינו, שאלו מיד: "פמה ימי שני חייך?" רבים מפרשים זאת כתימה על שהאריך ימים כה הרבה, מפני שהדבר לא היה מצוי אז, ולכן תיבת פמה מוטעמת בזק גדול, שהיא נעימת תמימה והתפעלות, ולא שאלה הדורשת תשובה. תוחלת החיים בדורות הראשונים עד זמן נח, היתה ארוכה מאד, והרמב"ם כתב שחסינה כתב היתה העדר אכילת בשר, שהרי לא אכלו בשר עד אחרי המבול, וכן כתב הרשב"ץ שהמבנה בשר מרבה רימה. בימי הבבות חיו בני אדם שבעים ושמנים שנה כדברי הרמב"ם, ורק הצדיקים האריכו ימים, וכן מסתבר גם מדברי דוד המלך בתהלים "ימי שנתינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה". ב"דעת זקנים" מובא, שרק על משה נאמר "והיו ימיו מאה ועשרים שנה", ולא לשאר בני אדם. מתקופת רומא העתיקה עד ימי הרנסס, היתה תוחלת החיים קצרה ביותר, ועמדה על 25 שנה בלבד, כיוון שתינוקות רבים לא שרדו, ומי שהגיע לגיל 5 היתה תוחלת חיים עד גיל 48 בממוצע. אלכסנדר מוקדון למשל, חי כ-33 שנה בלבד, ובחיים קצרים אלו הספיק לשלוט על העולם כולו ולהותיר בו חותם עמוק. באנגליה של ימי הביניים חיו בממוצע 30 שנה, כאשר העניים חיו פחות מהעדר תזונה נכונה, ולפי מחקר שנערך, היתה תוחלת החיים של היהודים באירופה בתקופה ההיא, גבוהה בהרבה משל הנוכרים. החל ממשלת ת"ר עלתה תוחלת החיים באופן ניכר, שכן מאז החלו להקפיד על ניקיון והיגיינה, והוסיפה לכך הרפואה המתקדמת שבחסידי שמים מביאה לרפוי ואיכות ימים, רב טעיה גאון כותב, כי שבתי שארל האדם קצובות לו בעת היוולדו, ואם יתנהג בטוב יאריך יו מקב"ה ימים, ומעביר שהוא כותב בפירושו לקהלת, "שכן דרך בני אדם לחיות מאה שנים", האדם המבוגר ביותר בתקופה האחרונה, היתה אשה בצרפת שחיה 122 שנה. בגיל 90 התמה חוזה עם עורר דיין שירדש את ביתה לאחר מותה, אך הוא מת הרבה לפני...

בִּיאִיד אַעֲלָה אֶלְאִי וְהַנְעַר אֵינְנוּ אֶתִי

פִּנְיֵי אֹזֵר הַחַיִּים

מְדַבְּרֵי הָאוֹזֵר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

אֵי יוֹסֵף אַחִיקֶם וְגו' (מח. ד) - טַעַם שְׁחֹזַר פַּעַם ב' אֵי יוֹסֵף, לְצַד שְׂרָאָה שֶׁלֹּא עִנּוּהָ, טַעַם לִב' דְּבָרָם, הָא, שְׁפָחוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא יָכְלוּ לְהַשְׁמִיךָ בְּבִשַׁת גִּבְיָהּ כִּי יִמְצֵא וְהִב' שְׂלֵא הָאֲמִינוּהוּ שְׁהוּא יוֹסֵף, לָזֶה אָמַר, כְּנֶגֶד צַד הַדְּרָאָה שֶׁאֵתֶם יֵרְאִים וְנִבְחַתְתֶּם, לֹא תַחֲשׂוּ לְדָבָר, כִּי אֵי יוֹסֵף אַחִיקֶם, פְּרוֹשׁ מִתְנַהֵג עִמָּכֶם בְּמִדַּת הַאֲהָרָה וְכֹאֲלוֹ לֹא הָיָה הַדְּבָר הַהוּא, גַּם סִמְךָ לִמְוָר אַחִיקֶם אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם - לִמְוָר, שֶׁאֲפִלּוֹ בְּזִמְנָה הַמְּכָר לֹא כְּתַבְתָּ עִין הַאֲהָרָה מִמֶּנּוּ. וְכֶנֶד צַד הַצִּקְתָּ הַדְּבָר שְׁהוּא יוֹסֵף, אָמַר לְהֵם דְּבָר שֶׁבֹי יְצִדִיקוּ בְּסִמָּן מִכְּהָה כִּי הוּא זֶה, בְּאוֹמְרוֹ אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם אֶתִי מִצְרִימָה, דְּבָר זֶה לֹא יְדַעוּ אִדָּם וְאֲפִלּוֹ נְבִיא, אִם לֹא שְׁתֵּאֱמָר וְדַא' גְּמָר כִּי הוּא זֶה יוֹסֵף:

וְיֵאמָר וְגו' אֲמוֹתָה הַפַּעַם (מח. ט) - אֲכָן כְּנֻת דְּבָרֵי יַעֲקֹב הֵם, כִּי הֵגַם שְׁנֵתְפַשְׁרֵי בִי עוֹדְנֵי חַי, זֶה הוֹעִיל לְדַעַת שִׁישְׁטֵנוּ בְּמִצְיֹאתָ, אֲבָל עֵדוֹן לִבּוֹ דִּי עֵלְיוֹ לְצַד הַיְהוּתֵנוּ בֵּין הָאֲמוֹת שֶׁפָּל, עֲבָד מוֹשְׁלִים, אִם עוֹדְנֵנוּ בְּצִדְקוֹתָ וְלֹא כְּתַבְתָּ עֵינֵנוּ וְלֹא נֵם לַחוֹ, אוֹ לְצַד הַיְהוּתֵנוּ מְבָדֵל מִמֶּנּוּ וְנִתְּנוֹ תוֹךְ הַקְּלַפּוֹת וְהַכְּרַשׁ טְמֵאת מְצֻרִים, וְמַה גַּם לְצַד מַה שֶׁעָבְרוּ מִרוּחַ הַקְּדֵשׁ שֶׁאָמַר טֹרֵף טֹרֵף יוֹסֵף חַיָּה רְעָה אֲכַלְתֶּהּ. וְדַבְּרֵי יוֹדֵעַ הוּא, כִּי הַצִּדִיקִים יוֹתֵר יִחַפְּצוּ בַּהַעֲדָה הַבֵּן בְּהִיּוּתוֹ כֵּן מְכִישׁ, וְמַה גַּם יַעֲקֹב הַצִּדִיק, אֲשֶׁר עַל־כֵּן לֹא הִזְתָּה שִׁמְחָתוֹ שֶׁלְמָה מִסַּפֵּק זֶה, עַד וְיָדָא אֵלְיוֹ וְהִכִּיר בּוֹ בְּפִנְיֵי בִי הַכְּרַת הַפְּנִים תַּעֲנֶה בְּאִישׁ. וְכֵמוֹ כֵּן מְצִינוּ לְצִדִיקִים שְׂלֵמִים וְכֵן רִבִּים, שְׁהַכִּירוּ בְּרִשְׁם הַפְּנִים מִשְׁעֶשֶׂה אֲדָם, וּמְכַל־שָׂבֵן יַעֲקֹב אֲבִינוּ שִׁיכְבֵּר. לָזֶה בְּשִׁתְּכִיר בּוֹ, אָמַר אֵלְיוֹ יַעֲקֹב הַפַּעַם, פְּרוֹשׁ הַפַּעַם הַזֹּאת בְּרָאִיתֶךָ וְלֹא מְקַדֵּם בְּשִׁתְּבָשְׂרֶתִי. וְהַטַּעַם אַחֲרֵי רֵאוֹתִי אֶת־פְּנֵיךָ וְהַכְּרַתִי בְּהֵם שְׁעוֹדֶךָ חַי, פְּרוֹשׁ צִדִיק מְקַדֵּם וְלֹא נִשְׁתַּעֲבֵד וְיוֹקֵדֶךָ מִכְּמוֹת שְׁהָיָה, אֶלְאִי עוֹדֶךָ חַי, כִּי הַצִּדִיקִים קְרוּיִים חַיִּים, וְנִבְּנוּ:

דְּבָרֵי הַיָּמִים

בתולדות עם ישראל, היו נשים חכמות שונדעו כבקיאות בתורה להפליא. אחת מהן הייתה הרבנית אסנת מכוורדיסטאן, שנקרא בשמה של אשת יוסף הצדיק, וכונתה בפי בני דורה בכינוי 'אסנת התנאים'. אביה היה רבי שמואל אדוני, שנוולד בעיר בראזא ולכן כונה רבי שמואל בראזא. האגדה מספרת עליו, שבתחילה היה עם הארץ גנור, אך היה תמים וירא שמים, ומכיוון שלא ידע להתפלל, היה חוזר על האלפא-ביתא ומבקש מהקב"ה שישדר תפילתו ויסקל אותה לראצו. לימים, התגלה לפניו אליהו הנביא ולימדו תורה, וביקש ממנו לעבור לעיר מוצל שבבבל, היא מוסול שבעיראק, ושם יתמנה לרב העיר, והבטיחו כי אחידעשר דורות מבניו יהיו בקיאים בסגולות וקמעות ויצליחו. במוצל עמד בראשות ישיבה גדולה ורבים נהרו אליו, עד שהעיר הפכה למרכז תורה בבבל, ונשתמרו ממנו פיוטים אחדים. משערים, כי אליו הכוונה בדברי רבי חיים ויטאל בספר החזיונות 'שלו, אודות 'החכם גדול' שיש אשר באשור היא מוצל, שהוא חסיד מופלג ומתבודד בעלייה אחת לבדו, ואינו רואה פני אדם, ואלוהו ז"ל מצוי עמו, וכל ימיו הוא בחשק גדול לבוא לראות בפניו, אלא שאין בו כוח לבוא, ותמיד מצטער עליה לבוא לרבו עמך". בתו היחידה אסנת, נודעה כבקיאה בתורה, ובעלה היה רבי יעקב ב"ר יהודה מזרחי, רבה הראשי של קהילת עמאדיה. בעלה עמד בראשות ישיבת חותנו אחר פטירתו, אך לא האריך ימים, ואשתו אסנת מילאה את-מקומו בהנהגת הישיבה, ואף לימדה את התלמידים תורה. נותרו ממנו מכתבים בסגנון נפלא, המעיד על בקיאות גדולה בתורה ובשירה נמלצת. צאצאה כיהנה ברבנות בגד במשך כמאה וחמישים שנה עד שנת תק"ג, ובמוצל ישבו צאצאיה עד שנת תשי"א.

אָחַד מְגִדוּלֵי יִשְׂרָאֵל הַנוֹדְעִים, הָיָה רַבִּי אֲרִיָּה לִיב גִּינְצְבוֹרַג, בְּעַל "שְׂאֵגַת אֲרִיָּה". מִשְׁמֵשׁ תָּמִים הָיָה לוֹ, שְׁהָיָה אִישׁ עֵינֵי וְאֶבְיוֹן, אוֹלָם מְרַב אֶהְבַּתוֹ לַתּוֹרָה, שִׁמְשׁוֹ שְׂלֵא עַל־מִנְתָּ לְקַבֵּל פֶּרֶם. חֵייו שֶׁל הַמְשַׁמֵּשׁ הָיוּ קְצָרִים וְרַעִים, וְכֹאֲשֶׁר נָטָה לְמוֹת בָּא רַבּוֹ לְבַקְרוֹ וְלִזְמַר עִמּוֹ וְדוּי. בְּרֵאוֹתוֹ אֶת הָרֵב עוֹמֵד לְמִרְאֵשׁוֹתָיו, פָּרַץ בְּכִי מִרְ אָמַר: "מוֹרִי וְרַבִּי, אֲבַקֵּשׁ מִמֶּךָ לְשִׁים עֵינֶיךָ עַל בְּנֵי הַקֶּטַן רַפְּאֵל, שְׁעוֹמֵד לְהַפֵּךְ לְיְהוָה אֲמָלֵל, בְּעַד זֹאת שְׁזַכִּיתִי לְשִׁמְשׁ אֶת כְּבוֹד מַעְלָתוֹ בְּאֲמוֹנָה". נִחְמוּ הָרֵב בְּדָבָרִים רַבִּים, וְהַבְּטִיחוֹ כִּי יִלְמַד עִמּוֹ בְּעֵצְמוֹ וְיִאֲלַפְנוּ בֵּינָה. לְאַחַר כְּלוּת יָמֵי הָאֲבָל, קִים ה"שְׂאֵגַת אֲרִיָּה" אֶת־הַבְּטָחָתוֹ, הַכְּנִים אֶת רַפְּאֵל הַקֶּטַן אֶל־בֵּיתוֹ, גָּדְלוֹ עַל־בְּרָכָיו, וְהַחֲלִי מְלָמְדוֹ תוֹרָה לְפִי בַחוּ. הַיֶּלֶד עָשָׂה חֵיל בְּלִמּוּדָיו, וְהַתְּגַלָּה בְּכַעַל כְּשֶׁרוֹן נִפְלָא, עַד שֶׁבְּגִיל תְּשַׁע כָּבָר הָיָה בְּקִי בְּכִמְהָ סִגְיֹת הַשִּׁים וְהַפְּלִיא אֶת־לִב רַבָּיו. אוֹלָם הַשְּׂמִיחָה לֹא נִמְשְׁכָה זִמְנָן רַב, שֶׁכֵּן לְפִתְעַ אָרַע אֶסוֹן כָּבֵד. בְּיוֹם מוֹרְהִימִים, נֶעְלַם הַיֶּלֶד מִבֵּית הָרֵב וְעַקְבוֹתָיו לֹא נִודְעוּ. הָרֵב שָׁקַע בְּאַבְל כָּבֵד, וְכֵנִי הַקְּהֵלָה נִחְלַצוּ בְּלֵם לְחַפְּשׁוֹ. יָמִים רַבִּים בָּלְשׁוּ וְחָקְרוּ בְּדָבָר, עַד שֶׁאֲחַד מִבְּנֵי הָעִיר הֶצְלִיחַ לְנַלּוֹת אֶת־הַתַּעֲלֻמוֹהָ. בְּעֵנְוָה שְׁלִיחֵי עַמִּד מְנוֹר נּוֹצְרֵי מְסַתוּרִי, וְבוֹ שְׁהָה הַיֶּלֶד, לְאַחַר שֶׁחָטַף בְּיַד הַכְּמָרִים הַנוֹצְרִיִּים שֶׁלְטָשׁוּ עֵינֵיהֶם עַל הַיֶּלֶד הַיְהוּדִי הַפְּלֵאי. כְּשֶׁהוֹבֵא הַדְּבָר לְיַד עֵתוֹ שֶׁל ה"שְׂאֵגַת אֲרִיָּה", חוֹרוּ פְּנֵי וְקָרַע אֶת־בְּגָדָיו מְרַב צַעַר. לְאַחַר כְּכִי סוֹעַר וַתְּפִלָּה יוֹקְדָת, שָׁקַע בְּשֵׁנָה עִמָּקָה, וְכִשְׁהַתְּעוֹרֵר בְּקֵשׁ לְזִמְנָן לְפָנָיו אֶת הַחַיִּט הַיְהוּדִי. הָיָה זֶה יְהוּדִי קְלִידְעַת שֶׁהַתְּפַרְנֵס מִתְּפִירָתוֹ בְּגָדִים לְנוֹצְרִיִּים, וְכֵלֶם רְנָנוּ אַחֲרָיו וְאָמְרוּ, כִּי קָפָה שְׁלִשְׁרָצִים תְּלוּיָה לּוֹ מְאַחְזָרוּ. הַיֵּטֵב הַתְּפֵאל הַחַיִּט לְפִשְׁר הַהַזְמָנָה אֶל־הָרֵב, וְכִשְׁנִכְנֵס אֵלָיו, סַפֵּר לוֹ ה"שְׂאֵגַת אֲרִיָּה" אֶת סִפּוּרוֹ שֶׁל הַיֶּלֶד הַיְהוּסֵם הַמְּסַפֵּר, אֲשֶׁר אָבִיו קָבַל מִמֶּנּוּ הַבְּטָחָה כִּי יְגַדֵּלְנוּ בְּבֵיתוֹ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה, וְעַתָּה הוּא כְּלוֹא בְּמַנְזֵר שֶׁמְחוּץ לְעִיר. ב"חֲלוּמֵי רֵאוֹתִי", כִּד סַפֵּר הָרֵב, "כִּי הַיֶּלֶד אֵינּוּ יֵשֵׁן בְּשַׁעוֹת הַלַּיְלָה, וְהוּא הוֹגֵה בַּתּוֹרָה בְּעַל־יְפָה גַם בְּיֻשְׁבוֹ בְּמַנְזֵר, וּמְקוֹמוֹ הַקְּבוּעַ הוּא לֵיד הַחֲלוֹן, אֲשֶׁר מְשִׁמָּל לְפִתַּח הַיְצִיאָה שְׁלִי־הַמְּנוֹר". הַחַיִּט, שֶׁהַכִּיר הַיֵּטֵב אֶת־הַמְּנוֹר בּוֹ הָיָה מְבַקֵּר לְעֵתִים לְדָגֵל מְלָאכְתּוֹ, הַתְּפֵאל לְשַׁמֵּעַ אֶת הַתַּאוֹר הַמְּדַיֵּק מִפִּי הָרֵב שְׂלֵא בְּקֵר בְּמַנְזֵר מְעוּלָם, וְכֹאֲשֶׁר הָרֵב שָׂאֲלוֹ אִם הוּא מְאֵמֵן בּוֹ, הַשִּׁיב: "בְּאֲמוֹנָה שְׂלְמָה אֵי מְאֵמֵן, וּמוֹכַר אֵי לְבַצַּע לְמַעַן הָרֵב כְּלִידְבָר שִׁיבַקֵּשׁ, אִף פְּדִי מִסִּירוֹת נַפְשִׁי". וְכַכֵּן, בְּקֵשׁ הָרֵב, "מְבַקֵּשׁ אֵי מִמֶּךָ לְהַפְּנֵם בְּלַיְלָה אֶל הַנֶּן הַמְּקִיף אֶת־הַמְּנוֹר, וְגַם בְּאִירֹרֵאִים אֶל־הַחֲלוֹן. שֵׁם תְּמַצֵּא אֶת הַנְּעַר יוֹשֵׁב וְנּוֹכַח, וּמְסַר לוֹ בְּלַחַשׁ אֶת שְׁלִיחוֹתִי כִּי יִלְךְ אַחֲרָיִךְ בְּחַשָּׁא. אֶתָּה תּוֹבִיל אוֹתוֹ לְעִירָה פְּלוֹנִית, שֵׁם מְתוֹנָר חוֹכֵר יְהוּדִי בְּשֵׁם ר' יוֹדֵל, וְהוּא יִסַּע בְּמַהֲרֹת אֶת־הַנְּעַר לְיִשְׁבָּה פְּלוֹנִית". ה"שְׂאֵגַת אֲרִיָּה" עָצַר לְרַגְעַ אֶת־דְּבָרָיו, וְהוֹסִיף: "וְאִם יְסַר הַיֶּלֶד לִלְךָ עִמָּךְ, שֶׁכֵּן יְהֻשַׁד בְּךָ שְׂמָא גַם אֶתָּה בָּא לְחַטְפוֹ, אָמַר לוֹ כִּי סָמֵן בְּיָדֶךָ לְמַסַּר לוֹ, בְּשֵׁם שִׁיּוֹסֵף הַצִּדִיק מְסַר עִם אֶחָיו סָמֵן לְאָבִיו, וְהַכִּיר לוֹ אֶת־הַעֲנָן הַאֲחֵרוֹן אוֹתוֹ לְמַדוֹ טֶרֶם חָטַף וְנִמְכָּר. וְכַכֵּן, מְסַר לִילְדֵךְ אֶת הַעֲנָן שֶׁל שְׁעוֹת לְעוֹלָם חוֹזֵר, וְהוּא חֶבְרָתוֹ יְבִין מִיד אֶת־הַרְמֵז, שֶׁכֵּן זֶהוּ הַעֲנָן הַאֲחֵרוֹן בּוֹ עָסִקְנוּ טֶרֶם נֶעְלַם מִבֵּיתִי". וְבִטְרַם כֵּם הַחַיִּט לְצַאת לְשְׁלִיחוֹתוֹ, הַבְּטִיחוֹ ה"שְׂאֵגַת אֲרִיָּה", כִּי בְּשִׁכְר מְעֶשֶׂה הַהֶצְלָה שְׂלוֹ, וְיִזְכֵּה לְהַקְּבֵר בְּסִמּוּד לּוֹ, בְּתַנָּאי שְׂלֵא יְגֵלָה אֶת־הַהַבְּטָחָה עַד שִׁתְּגַעֵשׁ שְׁעוֹתוֹ לְהַפְּטֵר מוֹרְהֵעוּלָם.

שְׁלִיחוֹתוֹ שֶׁל הַחַיִּט הֶצְלִיחָה לְמַעֲלָה מְהַמְשַׁעַר, חָצַר הַמְּנוֹר הַיְהוּה רִיקָה וְהוּא הֶצְלִיחַ לְהוֹצִיא אֶת־הַנְּעַר בְּנִקֵּל מִבְּיַד שְׂמָא־דְּהוּ יָחוּשׁ בְּדָבָר, וְהַבְּרִיחוֹ בְּמַהֲרֹת אֶל הַמוֹכְסֵן הַיְהוּדִי. לְמַחְרָת, קָמָה מְהוּמָה גְּדוּלָה בְּמַנְזֵר, כֹּאֲשֶׁר הַתְּגַלָּה כִּי הַיֶּלֶד הַיְהוּדִי נֶעְלַם, אוֹלָם הַחַפְּשִׁים שֶׁנְּעַרְכוּ בְּעִיר, לְרַבּוֹת בְּבֵיתוֹ שֶׁל הָרֵב, הֶעֱלוּ חֵרֶם, עַד שֶׁהַכְּמָרִים הִתְיַאֲשׁוּ מְלָאכְתּוֹ. עָבְרוּ יָמִים רַבִּים, בְּהֵם קָבַל ה"שְׂאֵגַת אֲרִיָּה" יְדִיעוֹת תְּמִידִין כְּסָדְרָן עַל שְׁלוֹם הַנְּעַר, שֶׁבִּינְתַים עָלָה וְנִתְעַלָּה בַּתּוֹרָה, עַד שֶׁהַתְּקַבֵּל לְרַב בְּאֶחַת הַקְּהֵלוֹת הַמְּפָרְסָמוֹת, וְהַחֲלִיף מְכַתְּבֵי הַלְכָה עַסְדִּבּוֹ זֶה. ה"שְׂאֵגַת אֲרִיָּה" הָאֲרִיף יָמִים, וְנִפְטַר בְּט"ו בְּתַמוּז תַּקמ"ה. בְּהִיּוֹתוֹ כֵּן תְּשַׁעִים שְׁנָה. הוּא נִקְבַר בְּעִיר מִץ שֶׁבְּצַרְפַּת, בְּהַ כֵּהן בְּעַשְׂרִים הַשָּׁנִים הַאֲחֵרוֹנוֹת לַחַיּוֹ. לִימֵינוּ נִקְבַר לְיָמִים אָחַד מְחֻשׁוֹבֵי הַרְבָּנִים שֶׁבְּמִקְרַע בְּעִיר וְנִפְטַר בְּהַ, אִף הַמְּקוֹם לְשִׁמְאָלוֹ נוֹתַר פְּנוּי. עֶשְׂרִים וְחֲמֵשׁ שְׁנָה עָבְרוּ מִפְּטִירַתוֹ שֶׁל ה"שְׂאֵגַת אֲרִיָּה", וְכַאֲחַד מִימֵי הַמִּישִׁי שֶׁל שְׁנַת תַּק"ע, לְפָנֵינוּ עָרַב, חַשׁ מִיְדַעְנֵנוּ הַחַיִּט כִּי קָצוּ קָרַב. הוּא מְהֵר לְזִמְנָן לְפָנָיו אֶת טוֹבֵי הָעִיר וְסַפֵּר לְהֵם אֶת הַמְּאָרַע כְּלוֹ, וְדַרַשׁ מֵהֶם לְהַקְּבֵר לְצַד שְׂמָאֲלוֹ שֶׁל ה"שְׂאֵגַת אֲרִיָּה". מוֹכַר, כִּי הַסִּפּוּר לֹא הַתְּקַבֵּל עַל־לְבָבָם, וְהֵם גָּמְרוּ אֲמַר כִּי בִּינְתוֹ שֶׁל הַחַיִּט הָזָקן הַסְּתַתְּרָה לְעַת זְקֻנָתוֹ וְהוּא בְּדָה אֶת־הַעֲנָן מְלָבוֹ, וְכֹשֶׁרָאָה זֹאת, לְחַשׁ הַחַיִּט בְּכַחוּתוֹ הַאֲחֵרוֹנִים: "מַעִיד אֵי עַלִי שְׁמִים וְאַרְץ, כִּי אָמַת בְּפִי", וּמִיד לְאַחַר כֵּן פָּרְחָה נִשְׁמָתוֹ. קְבוּרָתוֹ הַתַּאֲחָרָה עַד צְהָרֵי יוֹם שְׁשִׁי עָרַב שְׁבַת, וְכֹאֲשֶׁר הֶגְיעוּ הַמְּכַרְבִּים אֶל בֵּית הָעֵלְמִין שֶׁבְּמִץ, הַחֲלוֹ לְרַדֵּת גֶּשְׁמֵי זַעַף וְהַשְּׁמִים הַתְּקָדְרוּ בְּעֵבִים שְׁחָרִים, עַד שְׁהָיָה נְרָאָה כִּי הַלַּיְלָה יֵרַד. הַשְּׁעֵה דְחָקָה, שֶׁכֵּן הַשְּׁבַת מְשִׁמְשֵׁת לְכוֹא, וּמְרַב חֲפּוֹן קְבֻרָתוֹ בְּנֵי הַחֲבָרָה קְדִישָׁא בְּמְקוֹם הָרֵאוּשׁוֹן שְׁהוֹדְמָן לְפָנֵיהֶם, בְּלִי לְדַעַת כִּי קְבֻרָתוֹ לְשִׁמְאָלוֹ שֶׁל ה"שְׂאֵגַת אֲרִיָּה". הַבְּקֵר אוֹר, וְהָעִיר בְּלָה הַיְהוּה כְּפָרְקָהָ, אוֹלָם כֹּאֲשֶׁר נִודְעוּ דְּבָרָיו הַאֲחֵרוֹנִים שֶׁל הַמְּנוֹחַ, הַכּוֹ בְּלָם בְּתַדְּהֵמָה, וְהִבְיַנו כִּי מוֹרְהֵשִׁים סִיעוּ עַד ה"שְׂאֵגַת אֲרִיָּה" לְעַמֵּד בְּהַבְּטָחָתוֹ.

אֶת הַסִּפּוּר הַנִּפְלָא, שִׁמְעַ רַבִּי יַעֲקֹב מְזֹא"ה רַבֵּה שְׁלִי־מוֹסְקָבָה, מְהוֹמְנָת שְׂלוֹ מְרַת רֵאֶשֶׁה שְׂדֵלְהָ אוֹתוֹ מְלָדְתוֹ, בְּיַחוּד לְאַחַר שְׁהִתִּיתֶם בְּגִיל אַרְבַּע, וְהוּא הֶעֱלָה אוֹתוֹ בְּזְכוּרוֹתָיו לְדוֹרוֹת. ♦

משבח

באשר נגש יהודה ליוסף, אמר לו: "ואל-יחר אפך בעבדך". מדוע? "פי כמוך בפרעה", שהרי מלך צריך לשלט בעצמו ולא לבוא לידי פעם, פי בל-פעם מביא לידי טעות, ובגלל זה תרד מגדלתך.

מטעם

ולא-יכל יוסף להתאפק (מ"ה, א)

בטעמי קרא ואולא, בדברי האור החיים' הקדוש, שיוסף לא עזר פה להמתין עד שיצא כל הנצבים עליו, וקרא בקול גדול להוציא כל איש מעליו, ולכן תבת ויקרא בוקף גדול, כי הוא בעצמו הודקח וקרא קף בקול גדול שיצאו. (זה השער)

ועשר אתנת נשאת (מ"ה, ב)

תבת נשאת בתלשא ימיו המפסיק, לרמוז לדברי המדרש שיוסף שלח לאביו זהב רב להגדיל כבודו, ולכן התבות בר לחם ומזון נפרדות. (פנחת יהודה)

ובני יהודה ער ואונן (מ"ו, ב)

התבות ער ואונן בטעמי דרנא תביר, מפני שאמרו חז"ל על עונם שנהשב בעובד עבודה זרה שדינו כסקילה, ודרנא תביר מרמזים לסקילה, שבה זורקים את-הגדון מראש הבית למטה. (מן המעין)

ויתן להם יוסף לחם בפסוסים (מ"ז, י)

התבות יוסף לחם פסוסים ומטעמות בטעמי קרא ואולא, ולכאורה היה צריך להסמיק את התבות להם יוסף יחד, ותבת לחם בנפרד, אלא שרמז יש כאן שיוסף הוסיף ויתן לחם לבאים אליו, יותר מאשר בקשו, ומתפרשות התבות יוסף לחם, כמו יוסף לחם, ובדרך צחות, שמפנין שבכלם בקשו יוסף, לחם! השתקע קף שמו... (המסולאים 122)

מדגש

על תבת מזון ששלח יוסף לאביו, מפרש רש"י: לפתו, מלה זו השתבשה היום למרבה הצער, ומשתמשים בה כתיגום לשם 'קומפוט' שמוצאה מצרפתית, ובאורה תבשיל של פרות התיגום, אותו אוכלים בסיום הסעודה, אוכלם הבאור האמתי של לפתו, הוא דבר המלפת את-הפת, והוא משמש לכתיבתבשיל או מאכל שבא באמצע הסעודה, ולא בסופה. השבש בבאור המלה מביא גם לשבש בהלכה, שכן על לפתו אמרו חז"ל במסכת ברכות, שאין צריך לברך על דבר המלפת את-הפת, כי הפת היא עקר והלפתו טפל לה, אוכלם על קומפוט יש לברך, שהרי אין הוא מעקר הסעודה. את מאכל הגור הנאכל בסעודה, מכנים בשם 'לפיתה' מטעם זה, ואת הפרות הנאכלים בסוף הסעודה מכנים בשם 'לפד' - על-משקל המלה הארמית לפדא, המזכרת בפי חז"ל כמאכל תאנים.

ממלה

בעיר אחת הסמוכה לברוד, פרצה מחלוקת בין פרנסי הקהל, ובשרא שאינם באים אל-עמק שוה, החליטו לפנות אל רבי אפרים זלמן מרגליות רבה של-ברוד, ולתתרון אצלו. פנו אליו הפרנסים ובקשו ממנו לשבת בדינם, אוכלם הוא השש לכבודו של הרב שלהם, ואמר להם: "מדוע באתם אלי? והרי מקרא מפורש הוא בפרשת ויש, שעליכם לטעון את-טענותיכם בפני רבכם אשר בעירכם ולא אצלי". תמהו השומעים לפשר הדברים, ורבי אפרים זלמן המשיך ואמר בחידו: "הרי יוסף אמר לאחיו טענו בעירכם" - טענו את טענותיכם בעיר שכם!...

ספר רבי ישעיה הלוי הורביץ מצפת בעל "עדן ציון", כי אביו רבי אשר יחזקאל היה נוכח פעם בבית רבה הנערץ של-צפת, רבי שמואל הלר, באשר אחד מתלמידיו-החכמים שבעיר, שהיה פעסן וקצרות-רוח, התנפח עם הרב, ומפנין שלא שלט בעצמו התפרץ בלפיו במלים מעליבות. הוא היה בטוח, כי הרב יענה לו בחדות וישיב לו מנה אחת אפים, אוכלם לפליתאו לא פעם רבי שמואל כלל, ותחת זאת חבק את-הראש כדי להרגיע את-רוחו, והתחנן לפניו: "אנא מר, שמר על-בריאותך והרגע, כי הפעם מביא לידי חלי". כך המשיך לשדלו בדברי פיוס, עד שעלה גידו להניח את-דעתו. לאחר תקופה, פגש רבי אשר יחזקאל את-הראש, ושאלו מתוך סקרנות: "האם השנה, קבלת מהרב את התמיכה הקבועה לכבוד חג הפסח, למרות פגיעתך בו?" חנף הלה ואמר: "לא רק שקבלתי ממנו, אלא שעוד הגדיל ונתן לי הרבה יותר ממה שהיה רגיל לשלח אלי..."

גילדותו של רבי חיים מגריסק, הציק לו ילד אחד מחבריו עד שהביאו לידי פעם, והוא מהר לשוב לביתו. בהפנסו, ראה אביו ה"בית הלוי" מגריסק כי הוא שרוי בסערת-רוח, ומיד נטל את-ציציותיו והחל לספר אותן זו אחר זו. וכאשר הגיע לחוט האחרון, שרתה על הילד מנוחת הנפש וכעסו שכוך, עד שלקמים התבטא, שפלימי חיי לא הגיע לידי שלוח ומנוחה עמקה כזו.

ה"אהבת ישראל" מויוזניץ היה מושל ברוחו ונזהר שלא לבעס בכל-מצב שהוא, חתנו העיד עליו, שמעולם לא ראהו בועס חוץ משלש פעמים, ושלשתן היו בענינים שבקדשה. פעם אחר משמשו להביא לו ארוחת בקר, ורק בצ'הרי היום נזפר הלה מכה. מרב בושה, נכנס המשמש אליו בפיק ברפים ובחשש, אוכלם הרבי קבלו בחיוד ואמר לו ברגע: "מך-הסתם שכחת מכה..."

גבאי הצדקה הנודע, רבי דוד ליב שורץ, נקלע פעם לתנה מפארת שערך עשיר מפלג, בה הפניו לראוה את עשרו הגדול והכין בעבור אורחיו את מיטב המעדנים והתענוגות. בדרך החל להתרים את-היושבים לצדקה, אוכלם דעתו של בעל-השמחה לא היתה נוחה מכה, שכן ראה בקך הפרעה למנוחת הסועדים, ועל-אף תחננויו של רבי דוד ליב, לא חדל מלנער בו ולדרש ממנו לעזב את-המקום. לשוא נסו הסועדים להניח את-דעתו של בעל-השמחה, אוכלם הוא עמד על-ישלו במעשה קמצא ובר-קמצא בחרבו ירושלים, וכעסו הלה וגבר עד שלא שלט ברוחו, והחל לדחף את רבי דוד ליב החוצה. נסתרות דרכי שמים, אירעוד נביא ולא-אתנו ידע עד-מה, אוכלם לזוג שנשא באתו ערב נולדו שני ילדים, אחד תרשאלם ואחד סומא, ולאחר שנים ספורות התפרדה החבילה. מכל הארוע המפאר, נותרה תמונה בה נראה בעל-צדקה נשוא פנים כשידו מושטת לצדקה, לידו עומד בעל-הבית שפעסו העבירו על-דעתו, והדלת פתוחה לרוחה.

אחד מבניו של רבי דוד בהר"ן, היה הקדוש רבי נחום ויפסיש הי"ד, שנהרג על-קדושה השם בידי ערבי צמא-דם. הוא התישב במושבה הקטנה 'מאיר שפיה' הסמוכה לזכרון-יעקב, ופעל שם רבות לקרב את-ישוביה לאבינו שבשמים, והתפרנס מעבוד אדמותיה של ארץ-הקדש. פעם אליו אחד העולים החדשים מפולין, שעסק בפרנסות שונות ולא הצליח, וספר לרבי נחום כי גידו רשיון להדברת שועלים ומכרסמים והוא מבקש להציע לו את-שרותיו להשבחת שדותיו. רבי נחום קבלו בסבר פנים יפות, האכילו והשקדו ואף אכסנו בביתו, אוכלם האיש לא היה זהיר במלאכתו. את פדווי הסם הניח בתוך העשב הסמוך לאחוזתו של רבי נחום, ובבקר השכם, פשהשורים החורשים שלו יצאו לרעות בשדה, אכלו את העשב המרעל ובזמן קצר מתו כלם. הנוק ממות השורים הגיע לכדי שלשים לירות, שהוו אז סכום עתק, ובנוסף לכך היה הדבר בתקופת החרישה והזריעה, אוכלם למרות זאת לא פעם רבי נחום ולא התרגז על העולה המספר, ואדרבה, השתדל שלא יתגלה הדבר לממשלה התרפית, כדי שלא יענישוהו על חסר זהירותו.

סבלנותו של רבי שלמה מזויל היתה להפליא, ומעולם לא הגיע לידי פעם. פעם נכנס אליו אדם אחד, ובקש לאכל. "יש לנו לחם וצנצנת של-מרקחת, והרי הם לפניך פאות נפשך", אמר הרבי, אוכלם האיש לא היה שבע רצון. ברב חצפתו אמר: "את אלו תותיר לעצמך, אני רוצה לחם וביצים, אבל לחם טרי!" שלח הרבי לקנות בעבורו את-מבקשו, אוכלם לאחר שהובא הלחם לפניו, ענה האיש את-בניו ואמר: "לא, זה לא לחם בשבילי, אני רוצה לחם משבח!" שוב שלח הרבי לקנות לחם אחר, וגם זה לא מצא חן בעיני האיש. רק בפעם השלישית התרצה האיש למראה הלחם שהובא, והוא הסב לשלחן לארוחה משביעה, סעד את-לבו בלחם ובביצים, קנח בכוס קפה, ובמובן שלא שלם מאומה, שכן ביתו של הרבי היה הפקר לכל. לאחר שברך, נותר האיש עומד על-מקומו, בממתין לבר-מה. "מה תבקש?" תמה הרבי, והאיש אמר: "אמרת שיש לך צנצנת של-מרקחת, היכן היא?" "נכון, יכול אתה לקחת ממנה פמה שתרצה", אמר הרבי. "אני רוצה הכל" אמר האיש, והרבי העניק לו את הצנצנת בלה, בלי שמץ של-פעס והקפדה.

"ויגש אליו יהודה" - באשר אדם נגש תחלה אליהבורא בתפלה והודיה עליהעבר, בלשון 'יהודה' הפעם אודה אתה/ "ויאמר בי אדני" - ואז הוא מבקש את-בקשתו עליהעתידי, אז בודאי יקבל הקב"ה את-בקשתו וישמע את-תפלתו. (רבי מרדכי מנדבורנא)

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

פרשת ויגש

נושא השבוע: מעביר על מדותיו

מבית שבת טיש

מתוך הספר "מדות טיש" שיצא לאור בעזרת השם על-ידי פרשות השבוע

משבה

מאמר פתיחה

מדגש מהות המדה

אחת המדות החשובות שעליהן צריך האדם לעמל כל-ימיו, היא היותו מעביר על מדותיו, וכבאורו של רש"י הקדוש: "שאינו מדקדק למדו מדה למציערים אותו, ומניח מדותיו והולך לו", דהיינו מותר בשעה שאחרים מציערים אותו, מקבל יסוריו באהבה ואינו עומד על-שלו. ומי שנוהג במדה נפלאה זו, רוכש לעצמו מתנה יקרה וחשובה, שהרי כבר הבטיחונו חז"ל שהמעביר על מדותיו זוכה ומעבירים ממונו כל-פשעיו, ומי פסיל ולא ירצה לזכות לכפרה הפועילה יותר מכל-דבר?! וכפי שכתב החיד"א שפמדה זו "היא מרגלית שאי-אפשר להאריץ את חשיבותה ומעלתה, ואת היותה רפואה גדולה לכל-דבר". וכן מוסר רבי אברהם גלנטי בשם מורו הרמ"ק: "שהיה אומר, שכלל החשובות שבעולם, המעלה שבכללן למרק החטאות והזדונות והפשעים, היא סבילת העלבונות והחרופים, והוא מעלה יותר מכל מלקיות וסגופי תעניות שבעולם". הרמב"ם ביסודי התורה פותב, כי כאשר יהודי מעביר על מדותיו ונוהג לפני משורת הדין, הריהו מקדש שם שמים ומקום את המצוה של 'ונקדשתי בתוך בני ישראל'. ובכך אמרו צדיקים, שמצנות 'ונקדשתי' אינה רק למות על קדוש השם, אלא צריך לקדש שם שמים עוד בחיים, ואף הוסיפו שלחיות על קדוש השם, קשה יותר מאשר למות על קדוש השם... וכן מפרש ה"שפת אמת", שמי שמתנהג לפני משורת הדין ומעביר על מדותיו, הרי שורת הדין מתקיימת, שגם עמו יתנהגו לפני משורת הדין מדה כנגד מדה, ואז הופך הדבר להיות אצלו בגדר שורת הדין ולא לפני מונה.

הנהגתו האצילה של יוסף הצדיק, בהיותו מעביר על מדותיו לאחיו באופן הנעלה מבינת אנוש, מפעימה ומחייבת, שהרי שנותיו המבחרות והיקרות נאבדו לריק במצרים, ולמרות זאת לא נטר לאחיו שנאה ומחל להם בלב שלם. על-הפסוק בפרשתנו: "ויגשק לכל אחיו ויבן עליהם", כותב הש"ס"ה הקדוש: "ראה פמה צריך האדם למחל ולהעביר על מדותיו, פי הם חטאו נגד יוסף, ואילו יוסף בכה ונשק אותם". ולא להנם נקרא בתאר 'יוסף הצדיק', כפי שאמר רבי ישראל שפירא מבלוז'וב, מפני שמדתו של הצדיק היא היותו יסוד העולם שאין בו חטא, ומפנין שאמר חז"ל, שכל המעביר על מדותיו מעבירים ממונו כל-פשעיו, והרי יוסף העביר על מדותיו ומחל לאחיו בלב שלם, לכן זכה לכה שהעבירו ממונו את כל פשעיו, ומפילא זכה להיות 'יוסף הצדיק'.

את המדה הנפלאה הזו של העברה על המדות, ירש יוסף מאביו יעקב אבינו, שהעביר על מדותיו בשעה שלבן נפגש עמו אחר שרדף אחריו, ולא זו בלבד שספג בשקט את העלבונות של חותנו הרמאי, אף בקש לעשות לגימה כדי לקרב את לבבו, כפי שכותב הנצי"ב מוולוז'ין בספרו 'העמק דבר', ואף יותר מכה. למד את בניו באותה שעה את המדה החשובה של מעביר על מדותיו. שהרי נאמר בתורה "ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים", וכי אחים היו לו? אלא שהפנה לבניו, כפי שפרש רש"י, ולא פנה אליהם בתור אב המצוה עליהם לעשות כבקשתו, אלא גם בלי גזרת אב בקש מהם להתנהג באהבה גם עם-אלו שגורמים להם רעה, ולהיות מן הנותנים ומן המעבירים על מדותיהם. ואף מאמו רחל ירש יוסף הצדיק תכונה זו, שהרי היא מסרה את הסמנים לאחותה לאה, והעבירה בגבורת נפש על מדותיה, ומעשה אבות סמן לפניו. וכן היה רבי שלמה מאיל מסביר את פשר המעשה שמספרים חז"ל במסכת תענית, על רבי אליעזר שיצד לפני התבה ואמר כ"ד ברכות ולא נענה, יד רבי עקיבא אחריו ואמר אבינו מלכנו וירדו גשמים. והיו התלמידים מרננים מדיע התקבלה תפלתו של רבי עקיבא יותר משל רבי אליעזר, עד שיצאה בת קול ואמרה: "לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו". והמה הרבי, אם רבי עקיבא היה מעביר על מדותיו, מפני מה אפוא אינו גדול יותר? שהרי אין לה מדה גדולה מאו? אלא שרבי עקיבא היה בוגר, והיתה לו אפוא גיעה ועבודה רבה כדי לשרש ולעקר מלבו את מדותיו הרעות שירש מאבותיו, כי טבע הנו קרוב להיות נוטה לאביו, וזה עקר תכלית עבודת האדם להפוך השן לאור, ולכן התקבלה תפלתו של רבי עקיבא, ונענה כשרד לפני התבה. והקדימו בבאור זה, בעל הפרוש "עץ יוסף" על-המדרש. ואילו רבי ישראל סלנטר באר, שרבי אליעזר הלך בדרך בית שמאי שהיה מתלמידיהם, ורבי עקיבא בדרך בית הלל, ושתי דרכים יש בעבודת השם. מדת הדין בדרך בית שמאי, ומדת הרחמים של בית הלל, וכיון שבמדת הדין לא היה אותו דור ראוי לגשמים, לא נענה רבי אליעזר. עד שבא רבי עקיבא שהלך בדרך הרחמים ונהג במדת מעביר על מדותיו, וכמדה נגד מדה התנהגו עמו מן השמים כן וזכה אותו הדור לגשמים בזכותו.

רבי משה מרדכי בידין מן מלכות התבטא פעם ואמר על-עצמו: "על הרבה גדרים בעבודת השם ותרתי, ובלבד שלא להתבלט ולא לפגוע חלילה באילת, אפלו במשהו", וכאשר בא אליו אחד מחסידיו, וספר לו שיש בלבו על-חברו שפגע בו קשות ומרר את-חיי, הודיעו ואמר: "איני מסגל להבין, כיצד מסגל יהודי לצבור עולות על-חברו, לשמור טינה בלבו ולא להיות מעביר על מדותיו"? ונאים לו הדברים שאמר: "יכול אדם להיות לבוש בפזמקאות לבנות, לחגור את עצמו באבנט רחב, להתעטף בטלית עד למעלה מראשו ולצעק בתפלה בקול-קולות, ואולם אם יש בו מידת האכזריות ואינו מעביר על מדותיו, אזי אין צריך בדיקה אחריו, וכל מעשיו אינם אלא אחיזת עינים..."

אחד הנבלים חרף חכם אחד, ולא ענהו.
שאלוהו: "מדוע כי יקלל לא תענהו?" והשיב:
"לא אבוא במלחמה, אשר המנצח בו מנצח..."

(רבנו מנחם המאיר)

נמשל

למה הדבר דומה

אך אם חשב, כי מזלו שפר עליו לעמת חברו, הרי שאף הוא התבדה קשות. הצרות החלו מיד כשסיים לחצות את הגשר, ובאו בצורות בזה אחר זה. הדרך היתה משבשת באבני נגף, והנסיעה מפרכת ומשברת עצמות. מדי פעם נאלץ לרדת מעגלתו, ולסייע לסוסו הפחוש לחלץ את העגלה התקועה בין האבנים. והנה סוף סוף הגיע אל העיר הגדולה, אולם לאכזבתו גלה כי הגיע עוד בטרם פתיחת היריד. לשוא עמד כל אותו יום, כשהוא מציג את מרפלתו לעוברים ושבים, אך אין קונה. היום הלך והעריב, האויר הלך ונעשה קריר, ומידענו ארו בעצב את סחורתו, והחל לתור אחר אכסניה מוזלת ללינת לילה. השעות עברו עליו בנדודי שנה, שכן דאגותיו ותלאותיו הטרידו את מנוחתו, והמתין בקצרות עד שיאור היום. אך אויה, צרה רודפת צרה. באישון לילה, חדרו גנבים שפלים אל חצר האכסניה, ונטלו עמו את העגלה עם כל הסחורה שבה. התברר, כי הללו עקבו אחריו במשך היום, והבינו מיד כי רוכל עני הוא וחסר נסיון, והוא נפל לידיהם כפרי בשל.

יצא הרוכל מהאכסניה חפוי ראש, ויצא למסע רגלי ארוך ומפרך לביתו בלי פרוטה לפרטה. והנה הוא נכנס אל העירה, ולנגד עיניו הוא רואה את חברו הרוכל הראשון. הלה הביט בו בעינים נדהמות, והבין מיד כי גם לחברו ארע אסון כבד, ושניהם פרצו בבכי מר וקורע לבבות. "יודע אתה משהו", אמר הרוכל השני לחברו הטוב, "בתחלה, כאשר ראיתי את אסונך הכבד, כאשר כל הסחורה שלך נפלה אל הנהר ועגלתך אף היא כמעט וגלשה הפימה, התנחמתי בלבי כי אני ברי מזל לעמתי, שכן אני נצלת מנפילה זו. אולם עכשו אני מבין, שבפעם אני הפסדתי הרבה יותר מן. שכן אתה הפסדת את הסחורה מיד עם תחלת הדרך, ובה הסתמנו צרותיך. אולם אני סבלתי שבעתים, שכן גם נחלתי יסורים רבים בדרך, סחבתי את עגלתי הכבדה כמעט לכל אורך הדרך, עמדת יום שלם לשוא כדי למכור את סחורתי, ולבסוף הפסדתי לא רק את הסחורה כלה, אלא גם את עגלתי וסוסי החייד".

הנמשל

במשל נפלא זה, השתמשו בעלי המוסר, כמובא בספר "כצאת השמש בגברתו", כדי להמשיל את ההבדל בין מי מעביר על מדותיו וכולם פיו בשעת מריבה, לעמת מי שאינו שולט על עצמו והוא מתפרץ ומגיב למי שפוגע בכבודו. המעביר על מדותיו, דומה לאותו רוכל ראשון שנסחסו מפנו צער ויגון. וכאשר מתנפל עליו עורפנים ומגדפו, הוא שותק ומקבל יסוריו באהבה, שומע חרפתו ואינו משיב. וכשרואה אותו מגדף פי לשוא הוא משחית את פחו עליו, הוא זונח אותו ומניחו לנפשו. אולם מי שמבקש להגן על כבודו ומשיב למחרפו כגמולו, נכנס עמו לדין ודברים, והלה מוסיף ומגדפו יותר ויותר, עד שהוא מרים עליו ידו. ונמצא שהוא יוצא מכה וחבול בשן ועין, עד שאינו בו מתם מפרך רגל ועד ראש, פצע וחבורה ומכה טרפה. ובכך למדונו חז"ל כלל זה ואמרו במסכת סנהדרין: "טובה דשמע ואדיש, חלפה בשתא מאה", ובאר רש"י: "השתקו - הלכו להם בשתיקתו מאה רעות..."

חברים טובים היו השנים, וחלקו יחד את ענייתם ומזלם הביש. לא היתה כמעט מלאכה שהשנים לא נסו לשלח בה יד, אך העלו חרס בידם. מחסר בררה, הפכו השנים לרוכלים המחזרים על הפתחים, עם מעט מיני סדקית וסחורות שונות, ובקשי היו מרויחים את לחמם הדחוק. יום אחד, החליטו השנים לצאת לדרך, אל העיר הגדולה שבפמחוז הסמוך, בה עתיד להתקיים יריד גדול. בעלי נסיון היו אומרים, כי אפשר להרויח שם רוח נאה, ושני הרוכלים הדלפונים החליטו לנסות שם את מזלם, שכן לפי חשובם, ריוחו בשבוע היריד, יותר מאשר בשנה תמימה של רוכלות מעיפת ומרבת תלאות. אמרו השנים ועשו. בהעדר מזמנים בידיהם, משכנו השנים את כל החפצים הקרי הערה המעטים שנותרו בביתם, ועם הכסף שקבלו בהקפה, רכשו סחורות שונות שלהן קוו כי יהיה בקוש ביריד המסחרי, והתכוננו לצאת ליריד.

השנים היו אומנם חברים משבעים, אך מעולם לא היו שותפים במסחרם, ואף הפעם היתה השקעתם עצמאית. כל אחד רכש מגון סחורות כפי ראות עיניו, שלם מכיסו הוא, והטעין את הכבדה כלה על עגלתו הרעועה. אך אם חשבו הרוכלים, כי מזלם הביש ינתר מאחוריהם בעירה הנדחת, הרי שעתידים שניהם להתבדות, אולם בל נקדים את המאחר. תחלת הדרך היתה נראית בטוחה ומצלחת, והשנים נסעו זה לצד זה, כשעל שפתותיהם שיר וזמר, ובלבם תקווה כמוסה להצלחה מכלגת עד כדי הרחבה ועשר. מוג האויר היה נאה, הדרך היתה ישרה וסלולה, והסוסים עשו את דרכם בניחוחתא ובשפי, אין פגע ואין צנחה. והנה יצאו השנים את תחומי מחוז מגוריהם, והגיעו אל הנהר הגדול המפריד בינם לבין המחוז הסמוך, בו שוכנת עיר המסחר הגדולה. הנהר היה רחב ומימיו שוצפים וגועשים, ומעליו נמתח גשר רחב ואיתן, שהיה מיעד למעבר עגלות והולכי רגל. בלי לחשב פעמים, הדחירו שני הרוכלים את סוסיהם לכוון הגשר, והללו עלו עליו, כשהם מושכים אחריהם את העגלה הטעונה. וכאן קרה דבר מצער.

מסתבר, כי הסוס הראשון דהר מהר מדי בעלתו אל הגשר, וכתוצאה מכך התהפכה העגלה הראשונה על פיה. כפשע היה בין נפילת העגלה כלה על רוכבה אל תוך מימי הנהר הסוערים, אך בחסדי שמים הצליח העגלון לרסן את הסוס ברגע האחרון, והצליח לעצר בעד העגלה לבל תשטט מהגשר. אולם אם את נפשו הציל הרוכל המסכן, הרי שאות רכשו אבד בבת אחת. מתוך העגלה שננטה על צדה, נשטטו במהירות כל החבילות הרבות שהיו צרוורות בה, וכלו צללו כעופרת במים אדירים. ברגע הפך הרוכל לאביון של ממש, לאחר שכל הסחורה הרבה אותה קנה בהקפה, ירדה לטמיון, והוא נותר בעירם ובחסר כל.

מאחוריו, במרחק מה, עמד הרוכל השני וצפה בעינים פעורות באסון המתרחש לנגד עיניו. הכל התרחש במהירות אדירה, ובטרם הספיק להתעשת, כבר ראה את חברו עומד ובוהה בפועות שנוצרו בנהר שלמרגלותיו, עדים אלמים להפסד העצום ששקע בפצולות. מתוך רגשי השתתפות בצער, נפרד הרוכל מרעהו ששב על עקבותיו בפחיתות, והוא עבר את הגשר בשלום.

מְרָגֵל

הַלְכוּת וְהַלְיוּת

• אֶת־עַצְמוֹ לְהִיּוֹת נוֹתֵן גּוֹן לְשׁוֹט הַלְשׁוֹנוֹת, וְלֹא יִקְפִּיד.
(המאירי)

• עַל־יְדֵי מִדַּת הַהֲתַרְנוּת, בְּנִקְל זִפְהָ לְשִׁמִּירַת הַלְשׁוֹן מִדְּבַרִּים אֲסוּרִים. כִּי בְּלֹא זֶה, יִצְטָרֵךְ תְּמִיד לְהִתְגַּבֵּר עַל־יִצְרוֹ, שֶׁלֹּא לְלַכֵּת וּלְסַפֵּר לְאַחֵרִים מִה שֶׁהִיא בֵּינוֹ וּבֵין פְּלוּנִי, וְעַלֹּל לְהַפְשִׁיל בְּלִשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוֹת. (שמירת הלשון)

• אָמַר הַקָּב"ה: הֲוֵי דוֹמָה לִי, מִה אֲנִי מְשַׁלֵּם טוֹבָה תַּחַת רַעָה, אֲף אַתָּה הֲוֵי מְשַׁלֵּם טוֹבָה תַּחַת רַעָה, שֶׁנֶּאֱמַר "מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֵוֹן וְעִבֵּר עַל־פְּשָׁע". (שמות רבה)

• מִי שֶׁהוּא גִסְרוּתָן וְאִינוֹ סוֹבֵל וּמוֹחֵל לְמַכְעִסָיו, אֲלֵא נָקָם יִנְקָם, כְּמוֹכֵן יִקְטָרְגוּ עֲלָיו הַמַּלְאָכִים וְיִתְבַּעוּ שִׁישְׁלִמוּ לוֹ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, וְיֹאמְרוּ: "אָדָם זֶה יִסּוּדוֹ עָפָר וְאָפָר טָפָה סְרוּחָה, אִינוֹ רוּצָה לְמוֹחֵל לְמַכְעִסָיו? שׁוּרַת הַדִּין שֶׁלֹּא יִמְחֹלוּ לוֹ עַל־עוֹנוֹתָיו". (השל"ה הקדוש)

• כָּל הַמְּבַקֵּשׁ נִקְמָה מֵאוֹתָם שֶׁעָשׂוּ לוֹ רַעָה, וְנִתְקַמָּה בְּקִשְׁתּוֹ וְנִעֲנָשׁוּ. כְּשִׁיעֲשֶׂה הוּא אוֹ זֶרְעוֹ דָּבָר כְּיֹצֵא בּוֹ, יִעֲנָשׁוּ. וְאִם לֹא הָיָה מְבַקֵּשׁ, לֹא הָיָה נִעֲשֶׂה בְּעַבּוֹר זֶה.
(ספר חסידים)

• לְעוֹלָם יִגְמַל אָדָם חֶסֶד, אֶפְלוֹ עִם מִי שֶׁהָרַע לוֹ. וְלֹא יִהְיֶה נוֹקֵם וְנוֹטֵר, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא־תִקֵּם וְלֹא־תִטֹּר". וְהוּוֹ דְרָכָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים. (מדרש לעולם)

• אָמַר הַחֶכֶם: יַעֲוֹלָם לֹא חֲרַפְנִי אָדָם יוֹתֵר מִפְּעַם אַחַת, שֶׁכֵּן כְּבֹד בְּפַעַם הָרֵאשׁוֹנָה אֲנִי סוֹבֵל חֲרַפְתּוֹ, וְאֵין לֹא יְחַרְפְּנִי שְׁנִיתָ... (ראשית חכמה)

• חֶכֶם אֶחָד צִוָּה לְבָנוֹ וְאָמַר לוֹ: סִבֵּל דְּבַר אֶחָד, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִשְׁמַע דְּבָרִים רְבִים. וְכֵן אָמַר לוֹ: לֹא תוֹכֵל לְהִלָּחֵם עִם נֶבֶל כְּמוֹ שֶׁתַּחְרִישׁ וְתִשְׁתַּק, וּבָזָה תִּכְנִיעֶהוּ וְתִשָּׁב צוֹר חֲרָבוֹ. (מעלות המידות)

• שֶׁאֵלוֹ פְּעַם חֶכֶם אֶחָד: בְּמָה יְכוֹל הָאָדָם לְהִתְנַקֵּם מִשׁוֹנְאָיו? וְנִעֲנוּ: בְּכָה שִׁיִּסִּיף מַעֲלָה יְתָרָה בְּעַצְמוֹ... (מבחר הפנינים)

• מִחַל לְמִי שֶׁחָטָא לָהּ, תֵּן לְמִי שֶׁמְנַע מִפּוֹה, הַתְּחַבֵּר לְמִי שֶׁנִּפְרַד מִפּוֹה. (שם)

• מִי שֶׁמְרָגֵל אֶת־עַצְמוֹ לְהִיּוֹת וְתָרַן וּמַעֲבִיר עַל־מִדּוֹתָיו, זוֹכָה עַל־יְדֵי כָּה שֶׁבְּמִשְׁוֶה הַזְּמָן הוּא מוֹתֵר עַל תַּעֲנוּגָיו הָעוֹלָם הַזֶּה וְרִצּוֹנוֹת הַגּוּף, וְהוּא מֵאֲפָשֵׁר לְאוֹר הָאֲמוּנָה שֶׁבְּנַפְשׁוֹ לְבַקֵּעַ. (רבי יחזקאל לוויןש"ן)

• אָסוּר לְאָדָם לְהִיּוֹת אֲכָזְרִי וְלֹא יִתְפַּיֵּס, אֲלֵא יֵהָא נוֹחַ לְרִצּוֹת וְקָשָׁה לְכַעַס. וּבְשַׁעָה שֶׁמְבַקֵּשׁ מִפְּנֵי הַחוּטָא לְמוֹחֵל, מוֹחֵל בְּלֵב שְׁלֵם וּבִנְפֶשׁ חֲפִצָּה. וְאֶפְלוֹ הַצָּר לוֹ וְחָטָא הַרְבֵּה, לֹא יִקֵּם וְלֹא יִטֹּר. וְהוּוֹ דְרָכָם שֶׁל זָרַע יִשְׂרָאֵל וְלָבָם הַנְּכוּן. אֲבָל הָעַפּוֹ"ם עַרְלִי־לֵב אִינוּ כֵּן, אֲלֵא "וְעִבְרַתֶּם שְׁמֶרֶה נִצַּח", וְכֵן הוּא אוֹמֵר עַל־הַגְּבַעוּנִים לְפִי שֶׁלֹּא מְחֹלוּ וְלֹא נִתְפַּיְסוּ "וְהַגְּבַעוּנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַקָּה". (הרמב"ם בהלכות תשובה)

• וּמִנַּיִן שֶׁאֵם לֹא מְחַל לוֹ, לְמִי שֶׁצָּעְרוּ וּבָא לְפָיְסוֹ, שֶׁהוּא נִקְרָא אֲכָזְרִי? שֶׁנֶּאֱמַר "וְיִתְפַּלֵּל אֲבָרְהָם אֶל־הַאֱלֹהִים וְיִרְפָּא אֱלֹהִים אֶת־אֲבִימֶלֶךְ". (מסכת בבא קמא)

• הַתְּפָאָרוֹ בְּסִבְלָנוּת, כִּי הִיא הַגְּבוּרָה הַיְשָׁרָה וְהַנְּצַחֵן הָאֲמוּתִי. כִּי בְּבִקְשֶׁךָ הַנְּקָמָה, שֶׁמָּא לֹא תִשְׁיַגְוֶה וְתַחֲלוּ לְבַבְּכֶם בְּתוֹחֶלֶת מְשֻׁכָּה, וְשֶׁמָּא תוֹסִיפוּ עַל־בְּשִׁיתְכֶם חֲרָפָה כְּגוֹלֵל אָבִן עֲלָיו תְּשׁוּבוּ, וְאִם תִּשְׁיַגְוֶה הִנֵּה חֲטָאתֶם לַה', וְדַעוּ אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶתְכֶם מִזֶּה: שֶׁנֶּאֱמַר, יֵב נוֹקֵם, בְּלִבּוֹ הַשֶּׁכֶל, טְרוּד שְׁנָה, בְּלִבּוֹ פְּעֵלָה, גְלוּי מוֹמִים, אֲבָדוֹן הַנְּפֶשׁ, קִנְיָה אוֹכְלֵת, חֲרָטָה. וְאֵלוֹ כְּאֲשֶׁר תִּכְרִיו מִמַּעֲלַת הַסִּבְלָנוּת וְהִיָּיתֶם קְדוּשִׁים בְּעֵינֵי אוֹיְבֵיכֶם וְהִתְקַדְּשִׁיתֶם, יִתְחַרְטוּ מִזִּיקֵיכֶם וְיִטִּיבוּ לָבָם אִם הֵם אֲנָשִׁי לְבָב, וְאִם הֵם אֲנָשִׁי בְּלִיעַל יְכָאבוּ וְיִצַר לָבָם עַל אֲשֶׁר לֹא תִתְבַּא עִמָּהֶם לְעִשׂוֹת כְּמוֹהֶם, וְתִמְלֹכוּ עֲלֵיהֶם בְּכֶתֶר הַמוֹסָר. (אגרת המוסר לרמב"ם)

• שְׂרִשֵׁי מִצְוֹת "לֹא־תִקֵּם וְלֹא־תִטֹּר", הוּא שְׂיַדַע הָאָדָם וְיִתֵּן אֶל־לִבּוֹ, כִּי כָּל אֲשֶׁר יִקְרָהוּ מִטוֹב וְעַד־רַע, הִיא סִבָּה שֶׁבָּאָה אֵלָיו מֵאֵת ה', וְלֹא יִהְיֶה דְבַר בְּלִתֵּי רִצּוֹנוֹ יְתָרָה. עַל־כֵּן כְּשִׁיִּצְעֶרְהוּ אוֹ יְכָאִיבְהוּ אָדָם, יִדַע בְּנַפְשׁוֹ כִּי עוֹנוֹתָיו גָּרְמוּ וְה' גָּזַר עֲלָיו כֵּן. וְלֹא יִשִּׁית מַחֲשָׁבוֹתָיו לְנִקְמָה מִפְּנֵי, כִּי הוּא אִינוֹ סַבֵּת רַעְתּוֹ, כִּי עוֹנוֹ הוּא הַמְּסַבֵּב. וְכֵמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ הַנִּיחֹו לוֹ וְיִקְלַל כִּי אָמַר לוֹ ה', תִּלְקָה הַעֲנֵן בְּחֶטְאוֹ וְלֹא בְּשִׁמְעִי בְּוַגְרָא. (ספר החינוך)

• הוּוֹ לְמוֹד לְקַבֵּל אֶת־הַצָּעַר, וְהוּוֹ מוֹחֵל עַל־עֲלּוּבָה. (אבות דרבי נתן)

• אִם אָדָם מְקַלְלֵהוּ, אוֹמֵר: שְׁלוֹם עֲלֵיךְ. אָדָם מְרִיב עִמוֹ - שׁוֹתֵק. וְעוֹד אִם רְבוּ שְׁנַיִם - הוּא מְשַׁפִּיל רִחוּוֹ, וְהוֹלֵךְ אֲצֵלָם וּמְרַצְהוּ עַל־זֶה וְכֵן לָזָה. (מסכת כלה רבתי)

• לְעוֹלָם יֵהָא אָדָם מוֹ-הַעֲלוּבִים וְאִינָם עוֹלְבִים, וְיִרְגִּיל

פְּרָשַׁת וַיִּגַּשׁ | תִּשְׁעִי

לַעֲלוֹי נִשְׁמַת חֲמוֹתִי, פְּדִילָה דְלִיָּה בַת עֲזוֹ ע"ה

אָסוּר לְקַרֵּא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוֹמֵר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיוֹן

פְּרָשַׁת עֵינַי חֲמוֹת

יוֹסֵף לְאָוֶר ע"ה בֵּית יִפְכָּסֶת שְׁכוֹנַת ע"ין חֲמוֹת - אֲבִשְׁרַת צִיּוֹן

לְרִפּוּאֵת כָּל חוֹלֵי ע"י וּבִכְלָלִם צִיּוֹן בֶּן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרָשַׁת וַיִּגַּשׁ – לְחוֹשׁ אֶת צַעַר הַחֲרָבָן

"וַיִּפֹּל עַל צְוָאֵרִי בְּנֵימָן אָחִיו וַיִּבְרָךְ" (בראשית מה, יד)

אולם יוסף ובנימין הרגישו אחרת... כאשר ראו ברוח קודשם את החורבנות, שעתידים להתרגש על מקדש ה' בעתיד הכל כך רחוק - הם לא היו יכולים לשמוח ולא לחוש כל תחושה אחרת מלבד תחושת כאב נוראה ועמוקה, אשר הביאה אותם לידי בכי בדמעות שלישי!

ועתה מה נאמר ומה נדבר? אם כל כך הצטערו השבטים הקדושים שנים רבות לפני החורבן, בשעה בה לא אירעו המאורעות המצערים הללו, וברגעים שהיו יכולים להיות השמחים ביותר בחייהם - כלום אין זה ראוי ומתבקש, שאנו נחוש לכל הפחות שמץ מן השמץ מאותה תחושת כאב?

האם אין זה מתבקש שבימינו אנו, כאשר כבר אירעו לצערנו אותם מאורעות נוראים, לא נחוש לפחות מקצת מן המקצת מאותו הצער של יוסף ובנימין?

בוודאי, צריכים אנו לזכור כי דווקא בשעת שמחה, דווקא בשעה, שבה אנו כביכול מרוכזים בטובה שה' אלקינו הרעיף עלינו - צריכים אנו להעלות את ירושלים על ראש שמחתנו, לנצל את רגעי השמחה המרוממים להתפלל לבורא העולם, כי יבנה את בית המקדש בקרוב ואור חדש על ציון תאיר.

יהי רצון שנזכה לראות כולנו, במהרה בימנו, בבניין בית מקדשנו ותפארתינו ונזכה לגאולה השלמה. אמן.

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א

חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

פירש רש"י הקדוש על הפסוק - "ויפל על צְוָאֵרִי בְּנֵימָן אָחִיו וַיִּבְרָךְ" (בראשית מה, יד) - **בכה על שני בתי מקדשות, שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב.**

"וַיִּבְרָךְ עַל צְוָאֵרִי" (בראשית מה, יד) - **על משכן שילה, שעתידי להיות בחלקו של יוסף וסופו להחרב.**

אילו אנו היינו רואים את יוסף נופל על צווארו של בנימין אחיו הצעיר והאהוב, ואת בנימין הנופל על צווארו - היינו משוכנעים ללא צל צלו של ספק, כי השניים מתרגשים עד בלי גבול מהפגישה המחודשת, לאחר שנים מרובות, שבהן לא ראו אחד את השני ודמעות של שמחה זולגות מעיניהם מחמת המעמד!

אולם חז"ל מלמדים אותנו, כי הסיבה היחידה לבכיים של שני הצדיקים הללו, של יוסף ובנימין הייתה רוחנית ביסודה, באשר הם כאבו כבר עתה, כאלף וחמש מאות שנים לפני מועד התרחשותם של מאורעות החורבן - את הכאב והצער, שיהיו לקב"ה כתוצאה מחורבנות אלו...

והרי זה נורא! הלא אין לשער ואין לתאר את גודל שמחתם העצומה של בנימין ויוסף, כאשר סוף כל סוף התאפשרה הפגישה ביניהם, פגישה שהם ייחלו לה כל כך הרבה שנים.

אילו היינו אנו במקומם ובמעמדם - סביר להניח כי מאומה לא היה יכול להעיב על שמחתנו ולהאפיל עליה...

העלון מוקדש להצלחת

יחזק אריאל בן טובה
יניב בן גילה
שמואל אימן בן אסתר זרי
משפ' שטרית
מאיר ישראל בן רחל ברכה -
ליאור יהושע סומך וב"ב
יהודה אריה בן רחל ברכה
ענת בת רחל ברכה
רחל ברכה בת פדילה דליה
נעם יצחק בן רחל ברכה
יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע
נטלי בת יונית
קסירר אפרים וב"ב
י.מ.י.ש כדורי
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה נינט
עמית בת טובה
גית בת גילה
נתנאל בן ג'ניה
אילן בן ג'וליאט
אסף בן סופיה
מיטל בת מלכה

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי
אילנה בת רוחמה
סיון בת אסתר
דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

הגה"צ אליעזר ברלנד בן עטיא שליט"א
מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא
ימנה ניצירי בת סטה - בריאות ואריכות ימים
מרדכי ניצירי בן פרחה - בריאות ואריכות ימים
מאיה בת עדי
גילה בת אקבאל - בריאות ואריכות ימים
אסתר בת סוליקה
מזל בת חנה
יהודית אסתר פראדל בת חיה - בריאות ואריכות ימים
נעם יצחק בן רחל ברכה
אקבאל בת נושפארין
תמר פורטונה בת מיסה רפאל משה בן רחל
מוריה בת רחל ברכה
יהודה אריה בן רחל ברכה
שלו בן מזל פחימה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה
מישא אסתר בת זהרה
ענת בת רחל ברכה
רינת רחל בת עפרה
רחל ברכה בת פדילה דליה
רונית בת סבריה
יצחק בן חנום
כל עם ישראל

07/01/2017		ט' טבת תשע"ז	
פרשת ויגש			
הפטרה: "ויהי דבר" - יחזקאל ל"ז			
ר"ת	יציאה	כניסה	י"ם
18:00	17:28	16:16	
17:55	17:25	16:32	ת"א
17:55	17:24	16:32	חיפה
17:55	17:28	16:36	ב"ש

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה	העלון מוקדש לעילוי נשמת מרים בת שרה ע"ה	רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי	זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניצירי בן ימנה וגלית בת מסודי
---	--	--	---

שואל ומשיב בהלכה – אולמות ומסעדות - חלק ה

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

בעל מסעדה או אולם, האם חייב להטביל את הכלים וכן מה הדין של כלים הבלועים מבישולי גויים?

שאלה: **?**

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

תשובה: **!**

כלים [תוצרת חוץ] שבאולמות, אם הבעלים ישראל אין להשתמש בכלים ללא טבילה. **מקורות:** ספר חוט שני להגר"נ קרליץ ח"א (ענינים עמוד רכ).

קנה כלי אכילה בשותפות עם הגוי, פטור מן הטבילה. ולכן בעלי אולמות, שיש להם טורח גדול בהטבלת הכלים, רשאים לעשות קניין שותפות עם הגוי, ואין לסמוך על היתר זה לכתחילה. **הערות:** האיסור והיתר הארוך (כלל נט סצ"ה) כתב, שאין חובה לטבול כלי שבעלותו שותף גם גוי, כיוון שאף אם יטבול אותו לא תועיל הטבילה, מפני שתמיד תישאר לגוי שייכות בכלי. וכן פסק הרמ"א (יו"ד שם סי"א). ואם חזר הישראל וקנה חלק הגוי - וכעת כולו של הישראל, חייב בטבילה כ"כ הש"ך (ס"ק כו). והקשה הבית מאיר (סק"ג) על סיבת היתר זה שלכאורה עלינו לאסור את השימוש בכלי, כיוון שאי אפשר להכשירו כנדרש. ובספר ערוך השלחן (אות נג) כתב שסיבת הפטור היא, כיוון שכלי בשותפות אינו דומה לכלי מדין, ולכן אין צורך להטבילו. והגרש"ז אוירבך במעדני ארץ (שביעית סימן טז אות י) תירץ וכתב, שכל איסור השימוש בכלי אינו אלא מדרבנן, כדי שלא ישכח לטבולו, אך כאשר טבילתו לא תועיל - לא גזרו חכמים, וממילא מותר להשתמש בו לכתחילה. ובשו"ת מלמד להועיל ח"ב (סימן מז) מי שעושה כן, אין רוח חכמים נוחה הימנו, ובוודאי ת"ח לא יתן עצה כזו להיפטר ממצווה זו על ידי הערמה. ומה שכתב שענין זה הוא "הערמה", ראה בשו"ת שואל ומשיב ח"ה (חיו"ד סימן עא) שהערמה בדרבנן מותר. ואולי הטעם, שאין רוח חכמים נוחה לעניין זה, היות שהגוי השותף לא משתמש בכלי כלל, אלא הישראל בלבד. אולם נראה, שאם בעל המקום מבהיר לגוי, שאם רצונו לקחת כלי לביתו הרשות בידו, אפשר לסמוך על היתר זה. והראש"ל הגר"ע יוסף זצ"ל בספרו הליכות עולם ח"ז (דף רסב) כתב, במקום שיש טירחה מרובה להטבילים, יקנה במתנה לגוי וישאילם ממנו. ראה עוד מה שנכתב בעניין זה בהלכות טבילת כלים.

באולמות שהכלים בלועים מבישולי גויים, חובה מן הדין להכשיר כדין כל הכלים, לפני התחלת השימוש בהם. אולם אם המשגיח היה מדליק את האש בלבד בכל פעם [כגון בכשרות רגילה], אין צורך להכשיר את הכלים. **הערות:** אף שלדעת מרן השו"ע כל עוד אין היהודי השותף בבישול עצמו, הווי בישול גויים ואסור. מכל מקום, יש לנו כאן ספק ספיקא להתיר, שמא הלכה כדעת הרמ"א ודי בהדלקת האש, ושמא הלכה כאותם ראשונים, שאין הכלים נאסרו כאשר האוכל היה כשר, ורק הבישול נעשה על ידי גויים.

מְדָה כְּנֶגְד מְדָה

להלן סיפור מופלא, המעובד מתוך 'דרך סלולה- לגרמ"י גולדברג' המראה בעליל כי מדה כנגד מדה לא בטלה מן העולם ואף אם נראה לאדם כי עושה מעשים אשר לא יעשו, ואינו נתפס, ידע, כי לבסוף יש מי שמשגיח מלמעלה, ועתיד הוא לשלם על כל מעשיו אף הכמוסים ביותר, אשר אין איש יודע על קיומם.

מעשה בבעל בית מלון יהודי, איש רע מעללים ל"ע, שהיה כה צר עין, עד שגם במאכלים של הסוסים עינו הייתה צרה. כשהיו האורחים הבאים למלון מניחים להם אוכל לפני בעלי החיים, היה גונב את המאכלים הללו והיה גורם צער רב לבעלי החיים. כך נהג שנים ולא נתפס במעשיו הנפשעים.

אולם לא לעולם חוסן. באחד הימים נפל האיש למשכב במחלה קשה. ועל אף שדרש ברופאים רבים מומחים ככל שיהיו, הללו הרימו את ידיהם בייאוש ולא הצליחו לאבחן את המחלה המוזרה, שפקדה את מיודעו, ולפיכך גם לא ידעו לתת תרופה למחלתו. אך המבקרים את בעל המלון שמו לב בתופעה משונה מאד: **מבשרו של החולה עלה ריח מבאיש של נבלת בהמה, והמבקרים נאלצו לסתום את אפם, שלא יקיאו מחמת הסירחון הנורא.**

מצב זה נמשך תקופה ארוכה, עד שהסיפור המוזר הגיע גם לאוזנו של המרא דאתרא והלה הגיע לבקר את החולה. בהגיעו, ביקש להוציא את כל הנוכחים, וכאשר היו לבדם, שאל הרב את בעל המלון: **האם יש לו הסבר לתופעת הריח הנורא, שעולה ממנו.**

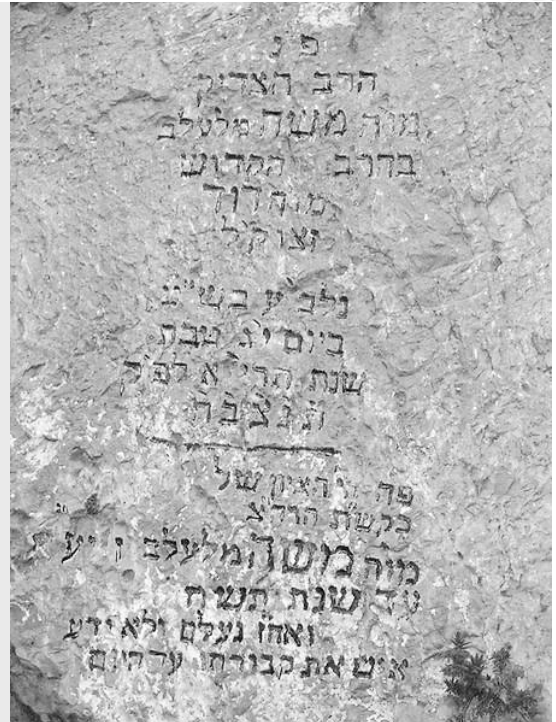
היהודי החולה פרץ בבכי נסער, הודה וסיפר על כל מעלליו שגנב מאכלים של הסוסים. "בטוחני", הוסיף החולה, "כי את הייסורים הללו, שאני סובל עתה, מביא עליי הקב"ה, מדה כנגד מדה על שגנבתי את מאכלם של הסוסים. וגרמתי צער גדול לבעלי החיים הללו, כי לא היה להם מה לאכול".

המופלא בכל המעשה הזה, שכאשר הגיע יומו של האיש ההוא להיפטר מהעולם, החל הלה לצעוק בזעקות שבר, לתדהמת אנשי ביתו: **"הרחיקו מעליי את כל הסוסים המצערים אותי..."** בני הבית כמובן השיבו לו בתמיהה: "על איזה סוסים אתה מדבר? הרי אין כאן סוסים!".

אך הוא בשלו, ממשיך לצעוק בקול ניחר: **"וכי אינכם רואים, שהבית כולו מלא סוסים, והם נושכים אותי ובוועטים בי?! חוסו נא עליי והוציאו ממני את הסוסים הללו..."** הכל ראו בזה במוחש את יד השי"ת, המעניש את הפושעים מדה כנגד מדה... ויהי הדבר לחרדת אלוקים.

מנויים	הקדשת העלון	לשאלות בהלכה
לקבלת העלון הנם ב-email מידי שבוע, שלח את כתובתך אל: PnineEH@gmail.com	ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלת חיי הגון, חזרה בתשובה וכו' - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 א ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805	לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144
2/4	פניני עין חמד פרשת ויגש ט' טבת תשע"ז גיליון 619	

האדמו"ר הרב משה בידרמן זצ"ל - נולד בשנת ה'תקל"ז (1777) בלעלוב. עוד בילדותו ניכרו בו גיוני קדושה. כשהיה בן שמונה למד כבר ראשונים ואחרונים עם אביו. משמלאו לו 11 שנים נהג אביו במשך שנתיים תמימות, עד היכנסו למצוות לקשור את עיניו במטפחת, בכל עת שרצה לצאת לחוצה, כדי שלא יזון עיניו במראות הרחוב. כשמלאו לו י"ג שנים ונכנס בעול מצוות אמר לו: "מכאן והלאה אינך זקוק עוד למטפחת, הייתה לך מקודם נשמת עילוי, ואני רציתי להמשיך לך נשמת 'יהודי טוב', והיום זכית לך, אני לא זכיתי לנסוע לארץ ישראל, ואתה סע לארץ הקודש והחש את קץ הישועה".

לאחר נישואיו פתח לעצמו חנות לממכר מלח, וכך הסתיר את גדלותו ועבודתו בקודש, הרבה לצאת ליער ושם התפלל ועבד את בוראו בדבקות ובהתלהבות. ברכותיו התקיימו במילואן. **מלומד בניסים. בעל רוח-הקודש. ידע מתי ייפטר מן העולם.** משנת ה'תר"ג (1842) ועד ה'תר"י (1849) כיהן כרב בעיירה פשדבורז'. בשנת ה'תר"י החליט לעלות סופית לארץ ישראל ובשנת ה'תרי"א ר"ח חשוון הגיע לעכו. לאחר ביקור קצר בטבריה המשיך לירושלים. שימש כאדמו"ר השני בשושלת אדמו"רי חסידות לעלוב, עמד בראשה משנת ה'תקע"ד ועד לפטירתו בשנת ה'תרי"א. נפטר ב-י"ג בטבת ה'תרי"א (1850). חי כ-74 שנים. ציונו בהר-הזיתים בירושלים.

אביו: האדמו"ר ר' דוד. **אמו:** מרת חנה. **אשתו:** מרת רבקה רחל (בת ה'יהודי הקדוש). **מרבותיו:** אביו- ר' דוד, ר' יעקב יצחק הלוי הורוביץ (ה'חוצה מלובלין), **מתלמידיו:** ר' שלמה הכהן רבינוביץ מראדומסק. **ילדיו:** ר' אלעזר מנחם מנדל (ממלא מקום אביו בירושלים), ר' יצחק דוד, ר' שלמה יחיאל, ובתו מרת גולדא אסתר. **חתניו:** ר' יצחק מנחם מוואלברום (ממלא מקומו בפולין) ור' פנחס משטקשין.

מעשה ברוכל אחד, שהיה מתפרנס למחייתו ממכירת גרוטאות וצעצועים זעירים והיה מאנשי שלומו של רבינו, שבא לפניו ושקו על שכמו ולא אמר דבר. פנה אליו הרבי בחיור ואמר: "אולי תעזוב אחת ולתמיד את הרוכלות ותהפוך לסוחר?", לא הבין היהודי, במה מדובר, ואיך יהפוך לסוחר, אם יד ושם אין לו במסחר, ואף את שמו הפרטי אינו יודע לחתום. אבל, הרבי לא הרפה ממנו ויעץ לו לשתף את פלוני מכרו בעסק החדש, שיפתח, והלה ידריכו בעצה נכונה בצעדי הראשונים. שוב לא הררה היהודי הרבה, הפשיל שקו מעל שכמו והורידו לארץ בנוכחות הרבי כהוכחה, שאכן חדל מלהיות רוכל, ועוד בטרם הספיק לחשוב רגע על עתידו, שמע את הרבי פוקד עליו לנסוע לעיר מסוימת, ולהשתתף עם פלוני בעסק מסחרי.

הרוכל הלך לאותה העיר, התאכסן באכסניה רגילה, **ועוד ביום הראשון התייצב לפניו יהודי, שהציג עצמו כסוחר, המבקש לשתף אותו בעסק מכניס רווחים.** לא עמדה לו בינתו ליהודי ביש המזל, והוא משך בכתפיו, "מסחר? מה לי ולמסחר. אינני סוחר, ואין לי אף פרוטה לפורטה, איזו שותפות תצמח מדלפון כמוני", ימים ארוכים כשנים הסתובב לו הרוכל היהודי באפס מעשה, חיפש לשווא את עושרו בנרות והעלה בידו חרס, מאוכזב ואכול מפח נפש חזר לעירו, ופנה ישר לבית רבינו שקידם פניו בשאלה: "מה חדש אתך?", "מאומה".

"הייתכן? כלום נסעת לעיר, שצוית לך ומסחר עשית? ובשותפות נכנסת?" עמד היהודי וגולל לפני הרבי את כל קורותיו, בימי שהותו בעיר וסיפר לו גם על פגישתו עם הסוחר באכסניה, שהציע לו שותפות. "נו", המשיך הרבי ושאלו, "ושלום נתת לפחות לאותו סוחר?" - "לאו", באותו רגע נאנק הרבי ר' משהלי מכאב וצער, ואנחה כבדה השוברת חצי גופו של אדם נפלטה מפיו: "וי וי" ייבב חרישית ואל היהודי פנה ממורמר ואמר: "חבל, חבל מאד, כמה שעות יגעתי וכמה כוחות השקעתי כדי להביא לידי כך, שאליהו הנביא יבוא אליך לעשות אתך שותפות בעסק פורח ומצליח, והנה כשהוא כבר בא אליך, דחית אותו בשתי ידיים, ואפילו שלום לא נתת לו. מה אומלל הנך!".

כשהגיע רבנו לאיסטנבול בדרכו לארץ ישראל, ביקש ממלוויו, שבבואם לעיר לא יגלו את זהותו, אלא יישאר בבחינת יהודי פשוט. נכנסו להתארח בבית יהודי כשר ותמים, המארח היה חד עין והבחין ברבנו ובהליכותיו בקודש שאינו יהודי פשוט, הפציר במשמי רבנו, שיגלו לו מיהו האיש, בלית ברירה גילו לו, שזה הרבי ר' משה מלעלוב. בשמוע זאת האיש נפל לרגלי רבנו והתחנן לפניו: "בן אחד יש לי יפה תואר, אך אילם הוא ולא מצאנו מזור לנפשו, יחוס נא הרבי ויתפלל בעדו!". ניסה רבנו להתחמק: "מה אתה רוצה ממני, הרי כמוני כמוך!", אך המארח לא הרפה. אמר לו רבינו: "**בעוד כמה ימים נמשיך בדרכנו, שלושה ימים לאחר שנפליג בדרכנו, תן לבנך פרוסת לחם ותאמר לו: ברוך נא ילדי ברכת 'המוציא'. הרבי מלעלוב היה פה וגזר עליך לברך.. והוא כבר ידבר...** כך עשה וכן היה. (פרי קודש היולדים)

ביום ל' תשרי תרי"א עגנה הספינה בחופי עכו, שש וששמח ירד רבינו לאדמת ארץ הקודש, ובנימה מסתורית פנה לשובבים ואמר: "**יום לשנה... יום לשנה... יום לשנה...** איש לא ירד לעומק כוונתו... חלפו הימים, ובאותו יום מר ונמהר, שבו הגיעה שעת הפרידה של רבינו לעולם שכולו טוב. נפרד הרבי מבניו ותלמידיו הבטיח להם, כי יעמוד לימין צאצאיו וכל תומך בהם בכל עת, והבטיח, כי במקרה של עצירת גשמים, אם יחכו עד יום ההילולא שלו ירדו גשמי ברכה בשפע. כשכילה לדבר, עלה בסערה השמימה ביום י"ג טבת שנת ה'תרי"א, **כשמלאו בדיוק ארבעה ושבעים יום לעלייתו לא"י כמספר שנות חייו - יום לשנה...** אז הובנו למפרע דברי רבינו.

בניו הצדיקים מיררו בבכי, משך שעה ארוכה הרכין רבי אלעזר מנדל ראשו לארץ, התקרב לגופת אביו, ולפתע הרים ראשו ופנה לאחיו הבכור באמרו: "**עכשיו גילה לי אבא, שרצונו שיהיה מקום מנוחתו ליד קבר זכריה הנביא.**" עוד הם מדברים נכנס חכם ספרדי וסיפר להם, כי זה זמן רב שהקבר הפנוי בד' אמותיו של קבר זכריה הנביא קנוי לו בקניין מלא. **אלא שלפני שעה קלה נרדם בביתו, ובחלומו נגלה אליו אביהם וביקש ממנו לוותר למענו על המקום, והוא מוכן ומזומן לעשות רצון קודשו של הצדיק.** עוד באותו יום הובא הרבי למנוחת עולמים בד' אמות של קבר זכריה הנביא אשר בשיפולי הר הזיתים.

מה קרה בשבת האחרונה עם ספר התורה בשטיבל?"

הגבאי, שהופתע מהשאלה, השיב, כי מכיוון שהוא היה מחוץ לשכונה, לפיכך השאיר הודעה שיוציאו את הספר לפני התפילה וכו', ואין לו מושג, מה בסיכומו של עניין קרה בשבת.

המרא דאתרא ביקש מהגבאי לברר את העניין, ואז נודע שהוציאו ספר אחר, לא זה שקוראים בו בקביעות. לשאלת הגבאי מדוע ביקש הרב ממנו לברר זאת, סיפר המרא דאתרא על שיחת הטלפון המדהימה, שקיבל מהגבאי הראשי של קהילת 'שומרי החומות' בניו יורק.

ספר התורה, בו קוראים בקביעות בשטיבל של קהילת 'שומרי החומות' בירושלים, שהיא סניף של הקהילה הגדולה בניו יורק, נתרם על ידי ראש הקהל של הקהילה בניו יורק, שנפטר חודשים ספורים לפני כן.

בצוואתו כתב התורם, כי מבקש הוא שבמשך כל השנה הראשונה לפטירתו, יקראו אך ורק בספר זה. ואכן, כך נוהגים ב'שומרי החומות' ברמות ד', ומדי שבת מוציאים את הספר הזה וקוראים בו בשטיבל.

אולם, כפי שראינו באותה שבת, הוציאו בטעות ספר אחר וקראו בו. והנה, כבר במוצאי אותה שבת, כך סיפר הגבאי הראשי בניו יורק לגאון הרב מנחם פוקס, התגלה אליו התורם בחלום, ושאלני: 'מה קרה לספר התורה שתרמתי בירושלים, האם מצאו בו פסול?'

הנפטר לא המתין עד ליום ראשון או שני, אלא כבר מיד במוצאי השבת התגלה לגבאי ותבע ממנו את קיום הצוואה, שהותיר אחריו בעניין ספר התורה.

מה ניתן להסיק ממעשה זה? על האדם לדעת כי כל קיום מצווה, גדולה כקטנה בעולמינו, עתיד הוא לקבל שכר עבורה. ואם כבר האדם התבקש לעולם שכולו טוב, הרי זקוק הוא לכל מעשה טוב, שנעשה בעולם הזה בעבורו, שכן 'בַּמַּתִּים חוֹפְשֵׁי' ולכן תבע הנפטר את חובו.

ואם אלו הם פני הדברים, הרי שעלינו להתאמץ עד מאוד כדי לאסוף 'צידה' לדרך הארוכה. שכן לו יצויר, שאדם יוצא לטיול במדבר ללא אפשרות לרכוש בדרך אוכל או שתיה, הרי שהיה מצטייד בכמות גדולה פי כמה וכמה מצרכיו, שהרי אין אפשרות לרכוש בדרך. הרי שכאשר האדם ייתבקש לעולם שכולו טוב, הרי שצריך להכין צידה רבה עבורו, שכן אין מי מאיתנו יודע, כמה יזדקק ויצטרך..."

לעיתים נדמה לו לאדם, כי יחיה לעד ולעולמי עולמים. ואף כאשר יודע הוא כי במוקדם או במאוחר יתבקש לבית-דין של מעלה כדי שידונו אותו על מעשיו, עדיין אינו מפְּנִים את הצורך לאסוף מצוות ולקיים מעשים טובים רבים ככל האפשר.

המעשה המופלא התרחש בקהילת 'שומרי החומות' בשכונת רמות ד' בירושלים, ואנשי המעשה הם בנו של הגר"י יוספי, והגבאי הראשי של בית הכנסת 'שומרי החומות' בשכונה זו.

בשבת קודש מתקיימים שני מניינים ב'שומרי החומות', לבד מהמניין המרכזי המתקיים בבית הכנסת הגדול המלא עד אפס מקום בלעה"ר, מתקיים מניין נוסף בשטיבל הסמוך, ולשם כך מוציאים ספר תורה מההיכל המרכזי, ומעבירים אותו לשטיבל.

בערב שבת אחד, ניגש הגבאי אל בנו של הרב יוספי, ובקשתו בפיו: "היות שבשבת הקרובה אאלץ להעדר מהשכונה, וכיוון שהינך מגיע לבית המדרש בשעה מוקדמת, ולומד את הדף היומי. לפיכך אבקשך להוציא כבר אז את ספר התורה, שבו קוראים בשטיבל, כדי שלא יצטרכו אחר כך להיכנס במהלך התפילה כדי להוציאו מבית הכנסת המרכזי, ובכך לא תופרע התפילה".

לאחר שקיבל את הסכמתו של בן הרב יוספי, נתן לו את המפתח של היכל בית-הכנסת, וביקשו בכל לשון של בקשה לזכור את העניין.

ואכן, כהרגלו מדי בוקר, הגיע בנו של הרב יוספי לבית המדרש בשעה מוקדמת לשיעור הקבוע בדף היומי, הוציא ספר התורה מהיכלו, והתכונן להעבירו לשטיבל, שבו מתפללים במקביל.

בדרך פוגש אותו אחד הגבאים ולאחר הצצה קצרה בספר התורה אותו הוא מחזיק, מעיר לו, כי בטעות הוציא ספר תורה אחר ולא את אותו ספר, שבו רגילים לקרוא מדי שבת בשבתו.

עתה דנו השניים בשאלה, האם להחזיר את ספר התורה שבידו ולהביא את ספר התורה האחר או שכיוון שכבר הוציא את הספר, ישאירוהו לקריאה בשטיבל. לאחר דקות ארוכות החליטו לא להחזיר את הספר, ואכן במניין השני קראו באותו הספר שהוציאו.

באמצע השבוע מתקשר רבה של קהילת 'שומרי החומות', הגאון רבי מנחם מנדל פוקס לגבאי הראשי, ושואל: "אמור לי,

ברכת הצלחה

אנו תושבי מבשרת ציון וכל קוראי העלון מברכים את מורנו ורבינו הרה"ג אליהו חיים פנחסי שליט"א על התמודדותו לכהן כרב מקומי ביישוב "מבשרת ציון"

כדי שיוכל להגדיל תורה ולהאדירה ולהמשיך בזיכוי הרבים ביתר שאת. יהי רצון שזכות התורה והרבים תעמוד בעדו אמן.

הרב שבתי בן אסתר יא אטון זצ"ל
מאיר מורד בן שושנה ז"ל
גאולה בת טובה ע"ה
עמירם בן דבורה ז"ל
הרב עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל
דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל
דב בן מזל ז"ל
יוסף בן מרים נוסרת ז"ל
סוליקה בת עישה ע"ה
רחל רפאת בת השמת ע"ה
סלים בן פרוחה ז"ל
יעקב בן אסתר ז"ל
לטיף בן פרוחה ז"ל
מאיר בן נעמי ז"ל
זילפה בת רנדה ע"ה
אביבה לושי ע"ה
עפאת בת השמת ע"ה
כל נשמות עם ישראל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
אביבה בת איירן ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל
יוסף בן סעדה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה
מישא אסתר בת זרה ע"ה
אברהם בן דינה ז"ל

לע"נ
תנצב"ה

הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל
הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל
שמואל בן רבקה ז"ל
משה בן רוזה ז"ל
אביחי בן אסתר ז"ל
נעימה בת גורג'יה ע"ה
דוד בר חסיבה ז"ל
מסעוד בן יקוט ז"ל
שמעון בן שמחה ז"ל
ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל
אורה בת נעימה ע"ה
שרה בת מורברי רחל ע"ה
גורג'יה בת נעימה ע"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל
הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל
אסתר בת בלה ע"ה
נעמי בת כותן ע"ה
מרים בת בלה ע"ה
צדיק חכם בן חזלה ז"ל
שני בת אסתר ע"ה
מסודי בת חביבה ע"ה
יונה בן סעדה ז"ל
ברכה בת מרדכי ע"ה
יפה בת רבקה ע"ה
שרה בת מורברי רחל ע"ה
אלון בן סעדה ז"ל

אגעדאנק

על פרשת השבוע

פרשת ויגש תשע"ז

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: gagedank@gmail.com

ויגש אליו יהודה (מד, יח)

תוך היינו באמצעות הדבר, שיאמר לו קושיא שצריכה ישוב ויהרהר חבירו בו אחר פטירתו ממנו לישבה, והיינו מתוך דבר הלכה דייקא וזכרה. (ע"פ כתב סופר) ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי וני הוא משל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם: וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אלהם וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם: (מה, כו כז) מדוע כאשר אמרו לו "עוד יוסף חי" לא האמינם, ורק העגלות ששלח יוסף להביאו החיו את רוחו?

בספר חזון ישעיהו פרש זאת בדרך משל: היה יהודי בפולין שבנו נמשך להשכלה. יום אחד הודיע לאביו כי החליט לנסוע לברלין ללמוד באוניברסיטה המקומית. אביו הצטער צער רב, ונסה להניא את בנו מכוונתו. הוא תאר בפניו את הסכנות הרוחניות שיאלץ להתמודד עמהן, ומי יודע אם יעלה הדבר בידו. אך הבן היה נחוש בדעתו וכל ההצטרות של האב עלו בתוהו. כדי לשכך את צערו ולהפיג את חששותיו, הבטיחו הבן כי ימשיך לשמור על התורה והמצוות, ולא תפגע רוחניותו במאומה.

זמן קצר לאחר שהגיע הבן לברלין כבר ניכרו בו אותות המקום. אט אט זנח את דרך אבותיו עד אשר טמע לגמרי במקומו החדש. גילח את זקנו, קצץ את פאותיו ועטה עליו מראה שיתאים לסביבה הנכרית. יום אחד קבל האב מכתב מבנו ובו הודיעו כי בכונתו לבקר לפני חג הפסח. שמח האב שמחה גדולה. בסתר ליבו צפה לפגוש את בנו פעם אל פנים כדי לתת על קנקנו ולהיווכח במו עיניו האם נשתמרה צורתו היהודית.

מה עשה הבן? לקראת שובו לבית אביו החל לגדל את זקנו ופאותיו, וכשהגיע מועד הנסיעה כבר השיב לעצמו את מראהו היהודי משכבר הימים. כשראה האב את מראה בנו, שמח בליבו על כך שגם בסביבתו החדשה הוא מקפיד על מראה יהודי.

- "והאם אתה מקפיד גם על אורח חיים יהודי?"

- "בוודאי, אבא. אם אני מתהלך ברחובות ברלין בלבוש יהודי, מגודל זקן ופאות, אפשר ללמוד מכך על אורח חיי?"

נחה דעתו של האב, ולאחר חג הפסח נפרד מבנו בלב שלום. כך חזר הדבר על עצמו מידי שנה בשנה. לקראת חג הפסח היה בנו מגדל זקן ופאות, ועם מראהו היהודי היה שב לבית אביו לעשות את הפסח, ולאחריו היה שב לברלין. לימים הוא נשא אשה נכרית וניתק את עצמו לגמרי מעברו.

יום אחד קבל הבן מכתב מאביו: "כל שנה אתה בא לבקר אותי, הפעם אני רוצה לבקר אותך בביתך". התחמק הבן בתואנות שונות. חש האב שמשוה לא כשורה. מה עשה? עלה על הרכבת הראשונה לברלין, ובהפתעה גמורה הופיע בבית בנו. כשפתחה בעלת הבית הגוייה את הדלת. היה בטוח כי זו המשרתת. "היכן בעל הבית?" שאל. כשהופיע בנו למולו חשכו עיניו, והוא נפל מתעלף ארצה.

הנמשל: יעקב אבינו לא ידע משלום בנו וחשש לחייו. ועוד יותר חשש למצבו הרוחני, אמרו לו בניו: "עוד יוסף חי", אך הוא מאן להאמין להם. גם כשהשמיעו בפניו "את כל דברי יוסף" - "סימן מסר להם במה היה עוסק כשפרש ממנו, בפרשת עגלה ערופה" - עדיין נתקשה יעקב להאמין להם. אולי כל אלו סימנים שנועדו לכסות על האמת. אבל כאשר ראה את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, אמר: אם יוסף מוכן שאבוא אני לראותו - אות הוא כי שלום לו, ונשאר בדרגתו הרוחנית, ורק אז "ותחי רוח יעקב".

ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו לדרך (מה, כג)

וברשי", מטוב מצרים - מצינו בגמרא ששלח לו יין שדעת זקנים נוחה הימנו. בענין זה מסופר: הגאון רבי אייזל חריף זצ"ל, רבה של סלונים, דרש בשבת הגדול ושבת תשובה מערכת נפלאות שמקצתן נאספו בספריו "עמק יהושע", "עצת יהושע", "שפת הנחל", אבי הנחל" ועוד. דרשות שהפעימו את הלומדים.

פעם, לאחר הדרשה, פנה אליו חצוף אחד: "תמהני רבי. המשנה אומרת (קנים פ"ג מ"ו) שזקני תורה, כל זמן שמזקינים דעתם מתישבת עליהם, שנאמר: "בישישים חכמה, וארך ימים תבונה" (איוב יב, יב). ובשנים הקודמות היו דרשותיו של מר משוננות יותר. היכצידי?!"

"אה, הסיבה פשוטה", ענה הגאון על אתר. "שהרי באותה משנה נאמר, שזקני עמי הארץ כל זמן שמזקינים דעתם מטרפת עליהם. אין פלא בכך שמשנה לשנה אתם מביינים פחות ופחות את הדרשה"...

ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו לדרך (מה, כג)

ברשי". שלח לו יין שדעת זקנים נוחה הימנו. ומדרש אגדה גריסין של פול (מ"ה, כ"ג), עיין בספר מטפחת ספרים לדודי זקני הגאון ר' יעקב עמדן ז"ל [ח"ב אות ל"ה] וזה לשונו, "ל דבר נאה כי רמז לו יוסף כזה שלא יירא מדרת מצרימה ולא יתעכב בארץ כנען, כי אלקים חשבה לטובה שעל ידי כן ינוכה החצי מת"ל שנים שנגזר עליהם גלות, זה ששלח לו יין ישן גימטריאית"ל, שדעת זקנים נוחה הימנו אברהם ושרה זקנים,

המפרשים עומדים על כך שיהודה הקדים לומר שלא יחר אפו של יוסף קודם דבריו, וכשמתבוננים בכל אריכות דבריו לא מוצאים אלא חזרה וסיפור השלשלות הדברים, ומה רצה יהודה בכל דבריו?

והנה לכשנתבונן במצבו של יהודה באותו הזמן, נראה שהיה במצב קשה עד למאוד, שהרי הוא ערב את הנער בעולם הזה ובעולם הבא, וכפי הנראה להם, הרי כעת נתפס בנימין, והם בעצמם התחייבו שמי שיתפס אצלו הגביע, שוב ימות. והאיך יוושעו מצרה זו.

מבאר בזה ב'שפת אמת', שיהודה לימדנו כאן יסוד גדול לכל מי שנמצא בצר ובמצוק, במצב של 'הסתרת פנים'. שהעצה היחידה במצב כזה, הוא, להעמיק בהכרתו ולברר בנפשו ובכל מצב, חמור כמה שיהיה, יש את רצון השי"ת, ממש בכל מה שקורה בכל רגע ורגע. וכל הצער הוא רק חיצוני, אבל בפנימיות מוסתר הטוב, ועל ידי זה יצא מיגון ואנחה לפדות ולרווח והצלחה.

ודבר זה נרמז כאן בפסוק, שהנה, יהודה הוא מלשון 'הודאה', והשם 'יהודה' מרמז על כל איש מישראל, ולכן נקראו 'יהודים' על שם שמודין השי"ת על כל דבר קטן וגדול, שידועין שהכל ממנו ית'. ורק ע"י שמודים על כל דבר, ע"י יכולין ליגש ולהתפלל על כל מצב שהוא. וזהו 'ויגש אליו' - להשי"ת. 'יהודה' - דהיינו בבחינת הודאה להשי"ת על אף ההסתרת פנים, ומה אמר ומה ביקש? הוא לא חידש כלום! הוא רק חזר על כל השתשלות העניינים, אבל בהכרה גמורה שהכל לטובה ולברכה ולקבל את רצון השי"ת בשמחה. ואז אכן זכה ל'ולא יכול להתאפק יוסף' שנתגלה כל ההסתר וראו את הטוב בגילוי השלם.

על פי יסוד זה של השפ"א אפשר לבאר בפסוק בתהילים (צב, יד) "שתולים בית ה' בחצרות אלקינו יפריחו". דהנה ידוע ששם הוי"ה מורה על רחמים, ושם אלוקים מורה על דינים. כשנרצה להמשיל דבר פנימי מול דבר חיצוני, יש לנו שתי דוגמאות: א. כל צמח ופרח גלוי יש לו שורש שתול ומוטמן באדמה. ב. בית הוא מקום סגור ומכוסה מפני הרואה, ואילו חצר הוא דבר גלוי וחשוף לעין כל.

בא דוד המלך ואומר לנו בתהילים 'שתולים' - דבר מוסתר כשתיל. 'בבית' דבר מוסתר כמו בית - הוי"ה. שהרחמים הם מוסתרים כשתיל וכבית. וזה במצב של 'בחצרות' - כשנראה לעין כל חצר גלוי 'אלוקינו' - מצב של דינים, 'יפריחו' גם כשהדינים הם פורחים ונראים לעין כל. גם במצב שנראה כאילו מידת הדין שולטת בחצר וכפרח, גם אז מוטמן בזה כמו שתיל וכמו בית - שם הוי"ה שמרמז על רחמים וחסדים.

ועל זה מקדים דוד המלך ואומר "להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות" שגם במצב של 'לילה' יש להתבונן באמונה המוחלטת בהק"ה, וע"י יתהפך לרחמים.

וכמו שאמר להם יוסף ועתה אל תעצבו וכו' כי למחיה שלחני וגו' שהכל היה לטובה.

בספה"ק קדושת לוי כתב לתרץ שיהודה רצה לעורר את נקודת הרחמנות אצל יוסף לפי דברי חז"ל שדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב. ומובן שכשמדדים עם מתורגמנים ומליצים א"א לעורר את נקודת הרחמנות, שכן שפת הלב מובנת רק כאשר הדברים יוצאים מן הלב אל הלב, ויהודה אכן לא חידש כלום וזלת מה שדיבר אליו בצורה ישירה ובלתי אמצעית.

"בית הלוי" תירץ, במהלך דומה, שיהודה חשש שהמליץ בינותם אמר ליוסף דברים לא נכונים משגם, שהרי לא מובן מדוע יש לחושדם כמרגלים ורצה לדבר ישירות בכדי שיוסף יבין.

ושני נביאים מתנבאים בסגנון אחד, שלכן אמר "ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני", דהיינו באופן בלתי אמצעי, וזהו ג"כ כוונת אומרנו "כי כמוך כפרעה", כהתנצלות שמדבר אילוי בלתי אמצעי, ואיך יבין יוסף? אלא שוודאי כמו שפרעה שהוא מלך חייב לדעת את כל השפות כך גם יוסף מוכרח שידוע לשון הקודש ובוודאי יבין את דבריו הנעמרים בלשה"ק.

אל תרגזו בדרך (מה, כד)

בספר החיים מביא הלצה נאה, למה לא אמר יעקב כשהלכו למצרים אל תרגזו, אל תעסקו בדבר הלכה. כי אם אין קמח אין תורה, שדאגת הפרנסה מבטלת עסק והרהור התורה, וכשהלכו למצרים בשביל חסרון קמח ומחי' ידע אביהם שלא יעסקו בדבר הלכה, אבל כשנשארו בחזרתם ממצרים בר ולחם וכל טוב הוצרך יוסף לזרום שלא יעסקו בדבר הלכה.

ובמה שכתב רש"י, שלא תעסקו בדבר הלכה וירגזו עליכם הדרך. נ"ל לפרש, דאמרו חז"ל [ברכות לא.א] אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך וזכרהו, כי כל הדרכים בחזקת סכנה ותורה מגינה ומצילה, אלא נגד זה יש לחוש פן תגוף באבן רגלו וירגז עליו הדרך, לכן טוב שידבר בדבר הלכה עם חבירו בשעת פטירתו ממנו, והוא, חבירו שאינו הולך בדרך, מעיין בו ויוכור על ידו בדבר הלכה זו, ויהיה לו להולך זכות תורה בדרך ע"י מה שחבירו לומד כעת על ידו. ונ"ל שלכן אמרו מתוך דבר הלכה,

שכך אמרו חז"ל [ב"ר מ"ד, כ"א] אברהם בירר לו מלכות כדי להציל לזרעו מדינה של גיהנום:

וגריס ידוע שהוא חצי הפול ונקרא פול המצרי, הוא גזירת נפילה וירידה למצרים שנחלק לחצאין כמו שכתב בפרקי דר' אליעזר שלא ישבו במצרים רק רט"ו שנה, לכן החוב על ישראל לתת מחצית השקל כמו שכתבתי בס"ד בברכות הווי [פלא ח' סימן ו]. וראה כמה מדויקים השמות שקראו לו בחכמה גדולה עקת נפש שהוא עקא ודאי לנפש, אך יש בו נחמה ג"כ על כן קראוהו גם חלוקת נפש, נפש גימטריא ת"ל שנחלק ע"פ זה עכ"ל:

לכולם נתן לאיש חלפות שמלות ולבנימן נתן שלש מאות כסף וחמש חלפת שמלת (מה, כב)

"אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק יכשל בו זרעו? דאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף יותר משאר אחיו נתגלגל הדבר ויודו אבותינו למצרים! אמר רבי בנימין בן יפת: רמז רמז לו שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות, שנאמר ומרדכי יצא... בלבוש מלכות" (מגילה טז, א).

לכאורה יש להבין מה תשובה היא זו "שעתיד בן לצאת ממנו", סוף סוף השאלה במקומה עומדת: כיצד מילתה יוסף יתנוחח את בנימין ונתן לו חמש חלפיות בה בשעה שנתן ליתר האחים רק חלפיה אחת?

הגאון מוילנא זצ"ל מבאר, שהחליפה שנתן יוסף לכל אחד מן האחים היתה יקרה פי חמשה מהחליפה של בנימין. לפי זה, חמש החלפיות שנתן יוסף לבנימין היו שוות ערך לחלפה האחת שנתן לכל אחד מהאחים, רק הגמרא שאלה למה שינה אצלו וענתה שרצה לרמוז לו על חמשה לבושי מלכות.

דברי הגאון מדויקים פלאי פלאות בפסוק: כי הנה החלפיות שנתן יוסף לכל האחים כתובות בכתב מלא: "חלפיות", ואילו החלפיות שנתן לבנימין כתובות בכתב חסר - "חלפת". מוכח מכאן שהחלפיות של בנימין היו חסרות בהשוואה לחלפיות של בנימין. אלא שעדיין יש להבין מה בנוגע לשלש מאות כסף שנתן יוסף רק לבנימין? הרי שוב מפלה הוא אותו ביחס לשאר האחים?

הבית הלוי זצ"ל הביא את ישוב בנו שבאר, כי גם בכך לא היתה אפליה, שכן שוויו של עבד הוא שלשים כסף, כמבואר בתורה בפרשת משפטים. והנה חז"ל אמרו (גיטין מד, א) כי המוכר עבדו לגוי - קנסוהו שיפדנו מן הקונה עד פי עשרה מדמיו, וזאת משום שהפיקעו מקיים המצוות.

נמצא איפא שכל אחד מן האחים, שהשתתף במכירת יוסף, מחויב היה לתת ליוסף שלש מאות שקלים, פי עשרה מדמיו. יוסף ויתר לכל אחד מן האחים על תשלום הכסף, אבל בנימין לא היה זקוק ליותר שכן הוא לא השתתף במכירה, ולא התחייב בתשלום זה. לכן נתן יוסף לבנימין שלש מאות כסף, כדי להשוות אותו עם כל אחד מהאחים שזכה ליותר ע"ש שלש מאות שקלים.

האדמו"ר בעל האמרי אמת זצ"ל אומר, שהיות ויוסף השתתף בחתונתו של כל אחד מהאחים ורק בחתונה של בנימין לא השתתף - לכן נתן לו את הכסף בתור מתנה לחתונה.

הבית ישראל אומר, שאפליה פסולה רק אם מבחינים בה, אבל את הכסף יכול היה יוסף להניח בכיסו של בנימין מבלי ששאר האחים יבחינו בכך... (יחי ראובן) וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם (מה, כז)

פרש"ש שנתן לו סימנים במה היה עוסק כשפירש ממנו, פרשת עגלה ערופה. יש להבין למה מסר יוסף דוקא סימן זה, וילא נקט סימנים אחרים?

ואפשר לפרש עפ"י מעשה שהיה בולטא בזמן הגר"א (יש אומרים שהיה זה עם המהר"ל בפראג), באשה עגונה שעזבה בעלה אחר נישואיה, ונעלם מביתו. ולאחר שנים רבות בא אדם ואמר שהוא הבעל שנעל, ונתן סימנים ברורים היכן היתה החתונה ומה היה וכו'. ואמרו זה להגר"א. אמר להם שבשבת יביאווהו לבית הכנסת ושם יאמרו לו שישב במקומו הקבוע שישב פעם. ועשו כדבריו, ולא ידע האיש היכן מקומו. כך נודע שהינו בן-בליעל שרצה לרמות ולשקר. ואמר הגר"א שכל הסימנים שנתן הרמאי אינם ראייה כי יתכן שפגש פעם את הבעל האמיתי ומפיו נודע לו הכל. אבל על דבר שבקדושה, הכין המקום בבית הכנסת, לא נתן דעתו שצריך לברר אצל הבעל, כי הרשע לא יחשוב בעניני קדושה מטבעו.

וזה ששלח יוסף ליעקב סימן מובהק כי יוסף הוא לא רמאי. כי מי שרמאי לא היה נתן את דעתו לברר על תלמודו, היכן למד ובאיזה עניין. ויותר מזה רצה יוסף להראות ליעקב, שבכל השנים עדיין הוא בצדקו, שהרי זכר לשלוח סימן מתלמודו שלמד עם יעקב, ואילו היה רשע לא היתה דעתו על סימנים אלו. (דרכי מוסר)

ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו: בניו ובני בניו ונשות בניו וכל זרעו הביא אתו מצרימה (מו, ו-1)

בניו ובני וגו' אחז שרצה במסומן יעקב וכל זרעו, לא היה צריך לומר פעם ב' בניו ובני וגו': עוד צריך לדעת למה הפסיק בין בניו ובני לבין בנותיו ובנות בניו וכל זרעו בתיבת אתו, ולא הספיק במה שאמר לבסוף הביא אתו מצרימה:

אכן כוונת הכתוב הוא שבא להודיע כי יש הפרש בין בני יעקב בירידתם למצרים, כי יש מהם שבאו ברצונם לקבל גזירת מלך בלב שלם, ויש מהם שהיו שוככים להתעכב מרדת לכור הברזל (מ"א ח נא), וציינים הכתוב מי ומי ההולכים לפרוע שטר חוב הגלות מרצונם, ואמר בניו ובני בניו אתו, פירוש אלו לא הוצרך להביאם הוא אלא הם מעצמם באו אתו בדומה לו, ואח"כ סדר אותם שלא באו מרצונם עד שהוצרך יעקב להורידם בעל כרחם, והוא אומרו בנותיו ובנות בניו וכל זרעו, פירוש בני בניו אלו הביא אתו מצרימה, פירוש הוא הביאם, לא לרצונם באו:

וראיתי לתת לב לדבריהם ז"ל (שמו"ר א ח) שאמרו שכל זמן שאחד מיורדי מצרים קיים לא התחיל השעבוד, דכתיב (שמות א ו) וימת יוסף וגו' וכל הדור ההוא, פירוש שירדו מצרים אז התחיל השעבוד, כי אולי שיהיה להם לתשלום קבלת גזירת מלך ברצון, פקע מהם השעבוד, כי סמא דיסורי קבולי ט, והעד הנאמן לזה ג"כ יוכבד וסרח בת אשר היו מיורדי מצרים (ב"ר צד ט) ובימיהם היה השעבוד, והטעם הוא לצד

שהביאם יעקב ולא מרצונם, ועיין בדברי הזוהר (שמות קצח) בפירוש פסוק אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה':

ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייו: ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חייו ולא השיגו את ימי שני חייו אבתי בימי מגוריהם: (מו, ח ט)

הגאון בעל שאגת אריה נתקבל לעת זקנה, והוא כבן שבעים לרב בעיר מץ. הגיע רבי אריה ליב למץ בשבוע של פרשת "ויגש", ובבואו אל העיר גונב אליו שמועה שיש בין בעלי הבתים שאין דעתם נוחה ממנו, והם מרננים על מיינו זה של רב 'בא ימימ' שכבר הוא ברגלו האחת בעולם האמת.

ביום השבת בעמדו לדורש בבית הכנסת את דרשתו הראשונה, פתח רבי אריה ליב ואמר: בפרשת השבוע אנו מוצאים שבשעה שבא יעקב אבינו למצרים, שאלו פרעה: "כמה ימי שני חייו?", ועל כך השיב לו יעקב: "ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חייו", והלא בעצם הדבר מוקשה: ראשית, מה עניין היה לו לפרעה לדעת בן כמה הוא? שנית, מפני מה השיב לו יעקב על שאלה שלא נשאל כלל? הלא על שאלתו של פרעה "כמה ימי שני חייו" היה לו להשיב: "ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה" ודי בכך, מה ראה להוסיף ולומר "מעט ורעים היו ימי שני חייו"?

אלא, משראה פרעה שעם בואו של יעקב למצרים נתברכה הארץ, הנילוס עלה והרעב פסק, היה חושש שמא אין עושר זה שמור לו לאורך ימים, ויעקב זקן, לפיכך שאל למספר שנות חייו. אך יעקב ירד לסוף כוונתה של השאלה, ולפיכך השיב "ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה, מעט ורעים היו ימי שני חייו" אני נראה זקן מכפי שאני באמת, בסך הכל אני בן מאה ושלושים שנה, ומעט הוא, "ולא השיגו את ימי שני חייו אבותי" שהאריכו ימים ממני והיו ימי חייהם מאה ושמונים שנה, ומה שמראה פני זקנים כל כך, זהו משום ש"רעים היו ימי שני חייו" וקפצה עלי הזקנה בלא עת.

והוא הדבר, הוסיף רבי אריה לייב וסיים לגבי עצמי, אין אני זקן כפי שאני נראה בעיניכם, הזקנה קפצה עלי מחמת החיים הקשים שידעתי, שסבלתי דחקות ורדיפות ומחלוקות אין קץ, אבל מבטיח אני לכם שאם ירצה השם עוד אוסיף ואשב על כס הרבנות למעלה מעשרים שנה... וכך היה שהיה שם עוד עשרים שנה.

מאוצרות המגידים

"ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו" (מה, א)

איתא במדרש (ב"ר צג, ד) לא זו יהודה מהשיב ליוסף עד שעמד על ליבו. והיינו שבדבריו עורר יהודה ביוסף את האהבה והגעגועים לאביו, עד כדי כך - שלא יכול יוסף להתאפק, ונתמלאה סאת האהבה הגדולה לבית אביו, ובקברו להטה התהבת אש להתודע אל אחיו ברגע זה ולצעוק "אני יוסף" ואינו יכול כבר לעמוד בכוחותיו הטבעיים להמשיך ולהתנכר אל אחיו, נו... שיעקב אני יוסף, לא! עדיין אינו צועק! ומדוע? מפני שהמצרים הנצבים עליו ישמעו, ויתביישו אחיו בדבר, ואינו רוצה לגרום לאחיו בושה מפני המצרים.

והנה כאשר מתבוננים אנו במעשה זה, הרי שזה נורא נוראות! מצד אחד יוסף אינו מסוגל עוד לסבול ולשאת את יסורי האהבה והגעגועים לבית אביו, ומשתוקק הוא בתכלית התשוקה להתודע אל אחיו, וידוע מש"כ בספרים הקדושים, כי אילו היה יוסף מתאפק עוד מעט קט, לא היתה נגזרת גזירת עשרה חודשי מלכות, ועם כל זאת "לא יכול יוסף להתאפק", אכן ברגע שרואה שאם יתגלה עתה לאחיו לעיני המצרים, יגרום להם שיתביישו, אזר יוסף חלציו, ונתגבר בגבורת ארי, ונתעלה בכוחות על טבעיים, ומתאפק מלהתגלות לפניהם עד שיצאו כל הנצבים עליו.

והרי יש לנו לדעת שלא היה זה בית הסוהר וכדו' אשר מיד כשמקבלים פקודה לצאת יוצאים, אלא בבית המלכות עסקין ששם נוהגים חוקי יוגינו המלכות, ובודאי היו יוצאים כל אחד ואחד בנחת ובלאט, מתוך קידה והשתחוויה לעבר המלך, ואילו יוסף היה וממתין עד שיצאו כולם, וכל זאת לאחר שכבר הוגדשה סאת האהבה בליבו ואינו יכול להתאפק, ואעפ"כ יושב הוא ומתאמן בשארית כוחותיו מלגלה עדיין, וכ"ז למה? כדי שלא לבייש את אחיו! בפני מי? בפני כמה ערביים!

והרי דברים אלו נוקבים ויורדים חדרי בטן, עד היכן יש להיזהר בכבוד האדם... יוסף הכניס עצמו לסכנה - שלא לבייש את אחיו!

ולא רק זאת שכבש את געגועיו לאביו, אלא עוד הכניס עצמו לסכנה גדולה כדי שלא לבייש את אחיו. השתלשלות הדברים כך היתה: יוסף העלה את חמתם, ואמר להם למה לא ערבתם ליוסף אחיכם כמו שערכתם לבנימין (ב"ר צג, ח) ויהודה עמד על ליבו של יוסף והצליח לעורר את געגועיו לאביו, ומפני כך רצה יוסף להתגלות בפניהם כי לא יכל עוד להתאפק, אבל הוא לא רצה לביישם בפני המצרים, ולכן צוה לכל הנצבים לצאת, ובאותה שעה יכלו אחיו להרוג אותו, שהרי לא ידעו עוד שהוא יוסף אחיהם.

וכך איתא במדרש (צג, ט) ר' חמא בר חנינא אמר, אילו בעטו בו אחד מהם מיד היה מת. ולמה הכניס עצמו לסכנה? הרי אומר משום שנוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו, וכך איתא להדיא בתנחומא (פרק ה) למה אמר יוסף הוציאנו כל איש מעלי, אמר יוסף מוטב שאהרג ולא אבייש את אחי בפני המצרים.

הנה למדנו עוצם כוחותיו של מיוסף, שאף לאחר שלא יכול היה יוסף להתאפק מלצעוק "אני יוסף", מפני עוצם האהבה האמיתית לאביו, עם כל זה עוצר עצמו בכוחות על טבעיים כדי שלא לבייש את אחיו, וקורא "הוצאו כל איש מעלי". ולא עוד, אלא שמכניס עצמו בסכנה, כמו שאמרו במדרש אילו בעטו בו אחד מהם מיד היה מת. ויש לתמוה לכו' וכי כיצד עשה זאת, והרי כמו ידיו היה יכול להחריב את עתיד האומה שיחסר ממניין השטים, ושלא יתגלגל יעקב למצרים וכו' וכו'.

אלא שזהו מיסודות תורתנו הק', ומכח האמת הנצחית שאינה סחר מכר! שאין בונין את עם ישראל על חורבן זולתו! גם אם מדובר בבניין עולם מול בזיון רגעי בפני מצרים שפלים! וכך אומר יוסף בליבו, "מוטב שאהרג ולא אבייש את אחי בפני המצרים" כלומר: עדיף שאהרג, ואף שעל ידי כך יחסר ממניין השטים, ועתיד האומה תלוי בזה, העיקר שלא לבייש את אחי בפני המצרים, מפני שדבר זה ידע יוסף בבירור,

שאם עתיד עם ישראל תלוי בזה שייביש את אחיו הרי שלא תצמח שום טובה מכן, מאחר ועם ישראל אינו קם על דריסת אחרים...

ולכאורה, יוסף היה יכול לעשות חשבון עצמו, הלא הבא להרץ השכם להרגו, ואחיו רוצים להרגו, וא"כ אע"פ שהוא לא יהרוג אותם, אבל לכל הפחות יכול לביישם בפני המצרים כדי להינצל מהם.

ובאמת הקשו האחרונים כעין זה על מעשה תמר ויהודה, איך למדו חז"ל ממעשה תמר שנח לו לאדם להפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים, שאילו לא היה יהודה מודה שממנו הרתה, נמצא שהוא רודף, וניתן להצילו אפי' בנפש, וא"כ מדוע זה חששה תמר מלספר שמיחודה הרתה כדי שלא תלבין פניו, והיה יוצא שהיא ושני עובריה נשרפים?

נח"ל לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש

אלא כמו שביאר רבי לייב זצ"ל, שלא אמרו בגמרא חייב אדם להפיל עצמו בכבשן האש ואל ילבין פני חבירו, אלא "נח לו לאדם", כלומר: אין הכי נמי אם היו באים להישאל אם מותר להלבין פני חבירו בכדי להינצל ממיחה, יתכן והיו פוסקים שמותר להלבין, אלא שחז"ל גילו לנו בזאת, שיותר קל ויותר נח להפיל את עצמו לכבשן האש מאשר להלבין פני חבירו ברבים.

והמשיל בזה משל, למה הדבר דומה, לאדם שחטא לפני המלך, ונתן לו המלך עונש שיעבור בכבשן האש, אבל נתן בידו לבחור אם לעבור בכבשן גדול או בכבשן קטן, ומי פתי יעבור בכבשן האש הגדול כשיכול לעבור בכבשן האש הקטן! כך, אמר אדמו"ר זצ"ל, הלבנת פני חבירו ברבים הוא כבשן גדול עד מאוד, ומי פתי ילך וילבין פני חבירו שהוא כבשן אש גדול, אל מול כבשן האש הקטן של האש בעוה"ז!

וזהו שאמרו חז"ל "מכאן אמרו נח לו לאדם", ומהו הלשון מכאן. אלא שנממעה זה של תמר למדו לא שזה פסק הלכה, אלא אפי' שהוא רודף, ולכאורה היה מותר להרוג את יהודה, אלא שפשוט יותר וקל יותר להפיל עצמו לכבשן האש מאשר להלבין פני חבירו.

וזהו גם שלמד יוסף, אע"פ שעל פי דין יכול היה יוסף להלבין פני אחיו כדי להינצל מהם, אבל יותר נח היה לו להסתכן שיהרגוהו, ובלבד שלא ילבין פניהם בפני המצרים, ואם תאמר: עם ישראל מה היא עליו, את עם ישראל אין בונים על חשבון הזולת!

ידוע הסיפור עם הרבי ר' העשיל, שהתארס עם בת נגיד גדול, וכשהגיע לשבת של עליה לתורה, דאגו שיהיה לו בית שישיהו בו סמוך לבית המחנות, וביום שישו הביט מהחלון, וראה שבבית מחותנו הכינו עיסה גדולה כדי לעשות ממנה איטריות, והניחה להתייבש כדי שיוכלו אח"כ לחתכה לפרוסות דקות, כדרך שעושים אטריות. וראה שתרנגולת עלתה על העיסה שהטווחה וניקרה מהעיסה, וכשראתה זאת הכלה, ניגשה אל התרנגולת וזרקה אותה בחמת זעם ותיקחה אותה לכותל.

וכיון שראה רבי העשיל מעשה זה, אמר בליבו, וכי אני אתחתן עם אחת שיש בליבה אכזריות כה רבה, לא! זה בלתי אפשרי, אבל לבזותה ברבים עוד ממש בשבת של עליה לתורה, גם זה בלתי אפשרי.

הכך בדעתו ואמר, א"כ עדיף שהם ישלחו אותי, ובלבד שלא אפגע בה, ומה עשה הלך לבית הכנסת וראה שיש שם ציבור לומדים, ועשה עצמו כאילו הוא רוצה לגנוב את הכסף שיש בקופה של צדקה, ומשראו זאת יושבי בית המדרש, צעקו בקול גדול, תפסוהו! גנב הוא! ומיד תפרסם בעיר שחטפו גנב בבית הכנסת שרצה לגנוב מהקופה של צדקה, וכשתפסו אותו התיברו שזהו החתן של הנגיד, שבשבת הזאת יש לו עליה לתורה, ואם כן צריך להציל את הנגיד שלא יפול בפך עם חתן גנב, ותיכף הלכו וסיפרו לו זאת המעשה, וכמוכן שביטלו את השידוך, כרצון הרבי ר' העשיל.

לאחר מכן שאלו אביו מה קרה כאן? הרי יודע אני שאינך גנב, וא"כ למה העלילו עליך עליה כזאת, עמד רבי העשיל וסיפר לאביו את מה שראה, שהכלה זרקה בחמת זעם ובאכזריות מרובה את התרנגולת מעל הבצק של האטריות, ואם כן אין הכלה הזאת ראויה להתחתן עמה, אבל לא רציתי לבזותה אמרתי בליבי, שעדיף שהם יבטלו את השידוך מאשר שאני אבטלו ועי"ז אפגע בנגדה הזאת ותבטיש מחמתני. והרי זה נורא ואיום לראות ולהתבונן מהו כוחה של הלבנת פנים, וכך אנשי התורה במידותיהם הטובות מתנהגים בעת המבחן.

ויאמר יוסף... אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נהלו מפניו (מה, ג)

מדוע לא הכירו האחים את יוסף עד עכשיו?

אומר על זה בספר 'שלמה חדשה', שכדי ליישב קושיא זו, עלינו להתבונן במאורע המסופר בספר מלכים אודות המפגש של יהורם בן אחאב עם אלישע הנביא.

היה זה כאשר יהורם מלך ישראל, שהיה רשע, אם כי במידה פחותה מאביו, ביקש לצאת במלחמה נגד מישע מלך מואב אשר מרד בו, אולם מאחר וחשש לצאת לקרב לבדו, פנה אל יהושפט, מלך יהודה שהיה צדיק, וביקש ממנו לחבור אליו. יהושפט נענה לקריאה ושניהם יצאו למלחמה, אולם בדרכם כלו לפתע המים. חשש כרסם בליבו של יהורם. "יתכן כי ה' רוצה להמית את כולנו" - הבין - "הלא אין אפשרות להתקיים ללא מים!"

מלך יהודה, שהיה שותף לדאגותיו, נענה ואמר לעומתו: "וכי אנו יכולים לדעת בדיוק מה רצון ה'? הלא יש נביא בישראל, הבה ונלך אליו!"

וכן הלכו שניהם אל אלישע הנביא.

מיד בראותו את יהורם, קרא אליו אלישע: "מדוע הנך בא אלי? לך אל נביאי אביך ואמך, אשר הרגה את נביאי ה'! ואחר הוסיף: 'חי ה'... אשר עמדתי לפניו כי לולי פני יהושפט מלך יהודה... אם אביט אליך ואם אראך' (מלכים ב' ג, יד). כלומר: אלמלא יהושפט מלך יהודה בא עמך, לא הייתי מביט כלל לכונןך."

ונשאלת השאלה מדוע כופל הנביא את דבריו ואומר: "אם אביט אליך ואם אראך?"

התשובה לכך נמצאת בגמרא האומרת (מגילה כח, א) "אסור להסתכל בצלם דמות אדם רשע", וה"מגן אברהם" (סוף סימן ר"כ"ה בשלחן ערוך) פוסק להלכה שאסור להסתכל בפני אדם רשע, כשכוונתו היא שאסור להביט בעיניו של אדם רשע, אולם אין איסור בראיה בעלמא.

זהו שאמר אלישע ליהורם: "אם אביט אליך", לא אביט בך שכן רשע הנך, ואפילו "אם אראך" בראיה בעלמא לא הייתי רואה אותך אלמלא יהושפט.

על המהרי"ל דיסקין, העלילו פעם המשכילים עלילת שוא, שכביכול שלח ידו בכסף שהופקד אצלו, והתלוננו במשטרה שהוא גנב. כתוצאה מתלונה זו הושלך הרב לכלא ונשקפה סכנה לחייו.

השתדלנים מקרב הציבור החרדי השיגו עבורו את העורך דין הגדול ביותר ברוסיה שהיה יהודי מומר. עורך הדין בא אל הרב לכלא לדבר עמו אודות קו ההגנה שיינקוט במשפטו. בעת הפגישה, ישב המהרי"ל כשפניו כלפי מטה, בלי להביט בפני העורך דין, וכך ענה לשאלותיו.

בסוף הפגישה שאל העורך דין: "כבוד הרב, מדוע אינך מסתכל עלי?" והרב ענה בפשטות: "כי אסור להסתכל בפני אדם רשע!"

הגיע המשפט. התביעה הציגה את כתב האישום, ואז נעמד עורך דינו של המהרי"ל ואמר כך: "כבוד השופט! ברצוני לתאר לך מיהו הנאשם. הוא הרי יודע היטב שחיינו תלויים בו, ואף על פי כן בפגישתו עמי לא הסתכל עלי, כי על פי צווי תורתו אסור לו להסתכל בפני אדם רשע. אמור לי אתה, כבוד השופט, היתכן שאדם כזה הוא גנב?" ואכן השופט קבל את הטענה וזיכה את המהרי"ל מכל אשמה.

סיפור דומה ארע עם ה"חפץ חיים" זצ"ל:

בעת מלחמת העולם הראשונה העלילו על תלמידו ישיבתו כי הוא מרגל ובקשו לגזור עליו גזר דין מוות. בא ה"חפץ חיים" להעיד עליו עדות אופי, שחבור טוב הוא ואינו מרגל.

לפני שנעמד ה"חפץ חיים" להעיד, אמר עורך הדין של הבחור כי ברצונו להקדים ולספר סיפור על ה"חפץ חיים", שידע השופט במי מדובר:

פעם כשהיה בתחנת הרכבת גנב לו מישוה את המעיל, והוא רץ אחרי הגנב וצעק לעברו: "אני מוחל לך, אני מוחל לך, שלא תיכשל, חלילה, בעוון גניבה!..." ניתן להבין מכאן, איפוא, כמה צדיק הוא אדם זה!

"ואתה מאמין לסיפור הזה, הא?!" שאל השופט את עורך הדין.

"אינני יודע אם להאמין או לא להאמין", ענה העורך דין, "אך זה ברור שעלי ועליך לא מספרים סיפור כזה..."

מעתה יבואר מה שהקשנו אודות האחים אשר לא הכירו את יוסף, סבורים היו שמדובר במושל מצרי, רשע מרשע, אשר כבר הספיקו לטעום את "נחת זרועו" בצרות הצרות שהביא עליהם, ומשום כך הם נמנעו מלהביט בפניו.

אמנם ראייה בעלמא מותרת במקרה כזה, אך מאחר ופרצופו של יוסף השתנה בגלל הזקן שגידל, הם התקשו לזהות אותו בראיה כזו, ורק כאשר אמר להם "אני יוסף" הם הביטו בו וזיהו אותו.

החיסון הנצרך

בגמרא (בבא בתרא טז ע"א) אמרו: "ברא הקדוש ברוך הוא יצר הרע, ברא לו תורה תבלין, וכתב המוח"ל ("מסילת ישרים" פרק ה), שפשוט הדבר, שאם הבורא יתברך, בורא האדם ויצריו, העיד שזו תרופתם היחידה, לא תועיל שום תרופה אחרת. נוסף ואומר, שככל שהאדם נחשף לנסיונות רבים יותר, חייב הוא להגדיל במקביל את מינון החיסון. מובן מאליו שלא שעות הלימוד הנחוצות כתבלין מול היצר הרע כשנמצאים בישיבה, כשעות הלימוד הנצרכות ב"בין הזמנים" -

ולמעשה, כל הלימוד ב'זמן', הוא כחיסון לקרא 'בין הזמנים'. כפי שמצינו שיעקב אבינו, לפני הליכתו לחוץ, לבית לבן הארמי שהיה 'מרכבה לטטרא אחרא' (וזהו ח"א קלו, א) וביקש לעקור את הכל, נטמן י"ד שנה בבית עבר ולמד בהתמדה עצומה (רש"י בראשית כח, יא) כדי להתחסן כנגדו.

אך השאלה: הלא בלאו הכי היה "ישב אהלים" (בראשית כה, כז), אהלי תורה (תנחומא שמות א), ומה הוצרך לחיזוק זה. והתשובה, שביסוף זמן' צריכה ההתמדה להקריע שחקים. כיעקב אבינו, שבאותו י"ד שנה לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה. הלא כל כן תורה מכיר את אורת סוף הזמן. קדחתנות ההכנה הרוחנית לקראת הנסיונות הצפויים.

ולפיכך בנין מדוע, כשידע יעקב אבינו למצרים המקולקלת מכל הארצות (רש"י ויקרא יח, ג), שגם הם היו מרכבה לטטרא אחרא (ציוני בשלח ד"ה ויקח. רקנאטי מקץ ד"ה וירכב), אזי: "זאת יהודה שלח לפניו אל יוסף, להורות לפניו גושיה" (בראשית מו, כח), לתקן לו בית תלמוד שמשש תצא הוראה (רש"י), ובכח התורה יתמודדו עם טומאת מצרים.

וזו, למעשה, החובה העיקרית של כל אדם מישראל, ובחידו של כל אב בישראל. שהרי כל אב דואג לילדיו, מבקש לדאוג לעתידם. להצילם מסכנות החיים האורבות להם ולתת בידם את הכלים להצלחה.

מקבלים זימון מ"טיפת חלב" לתת לילד חיסון, ומזולזלים, מתעלמים. מה נאמר? הזנחה פושעת. ואם הילד ידבק בנגיף, חלילה, ויחלה בפוליו, שיתוק ילדים, ויתנהל כל חייו על קביים כשרגליו משותקות ומעוותות? הרי אין קץ לאשמת ההורים!

והלא ידוע שיש ארצות, שלפני שנוסעים אליהן מקבלים חיסון כנגד המגפות המשתוללות בהן. מלריה, טיפוס, קדחת הנילוס ושאר מרעין בישין -

וכאן, המגפה משתוללת, והנגיפים תוקפים ללא הרף, ואם ההורים לא יחסנו, והולאי שהילדים לא יפלו חללים במערכה, אבל לבטח יזקוק, כמה יתבעו ההורים!

וידועים דברי ה"חודשי הרי"ם" זצ"ל: עולם הפוך ראיתי. בגמרא (נדה טז ע"ב) אמרו, שלפני הולדתו של האדם נגזר עליו האם יהיה עשיר או עני, ואילו אם יהיה צדיק או רשע לא נגזר, כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. וההורים דואגים כל כך להקנות לבנם מקצוע שישבט את פרנסתו, בעוד שיש נקצבה ממרום ואין מעצור בידו להושיע ברב או במעט. ואילו להצלחתו בתורה ולחוסן יראת השמים, שזה אך ורק ביד האדם, אינם דואגים כל כך! ונספר -

הרידב"ז - הגאון רבי רפאל יעקב דוד בן זאב זצ"ל, מחבר הפרוש הנודע על התלמוד הירושלמי, שביהן כרבה של סלוצק, עלה לעת זקנותו לארץ ישראל והתיישב בעיר הקודש צפת. יום הזכרון של אביו חל בעיצומו של החורף. התפלל לפני העמוד ערבית ושחריית, וכשהגיעו ראשוני המתפללים לתפילת מנחה כבר מצאוהו ליד עמוד התפילה.

לפתע שמעוהו מתיפח. הבינו שהציפורו הכרוונת.

נגש אליו אחד המתפללים, ביקש להרגיע סערת רוחו: "רבינו, אבלות ישנה היא. אביו זכה לאריכות ימים מעבר לגבורות שמונים, ונפטר לפני יובל שנים!"

הפנה אליו הרידב"ז את עיניו הדומעות, ואמר: "אספר לך מדוע אני בוכה -

איני אדם צעיר, וסובל אני מהקור. הן באת מבחוץ, הקור עז והגשמים צולפים. חשבת, הן 'הכל בידי שמים חוץ מצינים - פחים [קור וחום (רש"י)], שנאמר (משלי כב, ה): צנים

יכולים, בלי בנימין. התערב יהודה ואמר: "אנכי אעברנו מידי תבקשנו, אם לא הביאתיו אליך והצגתי לפניך וחסאתי לך כל הימים" (בראשית מג, ט).

לא מובן -

הלא עמדו להכנס ללוע הארי. להתיצב בפני המשנה למלך העוין, שהתגלגל עליהם בעלילת שוא, והכח והממשלה בידו -

ואיך מתחייב יהודה בדבר שאינו בידו ובכוחו, איך ערב הוא לכך?!

ועובדה, שערב, והתחייב. וכשהתרגשה על בנימין עלילת הגניבה הציע את עצמו, כעבד תחתיו, ובסופו של דבר החזירו כהתחייבותו -

אדם שמוכן להתחייב ולערוב אף לדברים שמעבר ליכולתו ולכוחותיו, הוא שיכול ומסוגל לפתוח ישיבה..."

אח, "הוא - היה אומר", לא אמר אלא מה שהיה בעצמו!

וכידוע, יום אחד פגש ב"נתיבות שלום" מסלונים זצ"ל, שעסק באותם ימים בבנין ישיבת "בית אברהם". פנה אליו הרבי מסלונים, אז כיהן כראש הישיבה, ושאלו: "פונזביזער רב, יש לי שאלה. האם מותר לנו ליטול הלוואות ענק, כשאיננו יודעים מהיכן נחזיר. לבנות בנין, להעסיק פועלים, להתחייב לקבלן, כשאיננו יודעים האם יהיה לנו לשלם" -

מצא את מי לשאול. הלא כך בנה הרב מפוניבז את הישיבה!

ענהו: "למדתי אצל ה"חפץ חיים" זצ"ל, ואין לי ספק שאילו הייתי שואלו היה עונה בשלילה! אין זה בגדר חובת ההשתדלות, ותהא זו מצוה הבאה בעברה!"

נתכרמו פני הרבי מסלונים: "אם כן, למה זה אנוכי! גם לסבול בעולם הזה, וגם לקבל מלקות לעולם הבא?!"

אורו פני הרב מפוניבז, וקרא: "אבער וויא זיס וועל'ן זיין די קלעפ!" אבל כמה מתקוות תהייה מלקות אלו!...

העזתי, ושאלתי: "ובאמת, איך התחייב יהודה?!"

ושבו, לא על יהודה שאלתי, על הרב עצמו התכוונתי...

חיך את חיכו המאיר: "וואס איז מיט אייך היינט? מה ארע לכם היום, קודם שכחתם רמב"ם, ועכשיו גמרא?!" -

וצייט מהגמרא והר"ן (נדדים נ ע"א): פעם הוצרכו תלמידי רבי עקיבא למעות, הלכו אצת מטרונתא, ללוות ממנה. אמרה להם: "איני מאמינה שתפרעו במועדי". אמר לה רבי עקיבא: "במי את חפצה כערב?" אמרה לו: "מי שאמר והיה העולם, והים הגדול".

כשהגיע זמן הפרעון, חלה רבי עקיבא ולא יכול היה לבוא.

הלכה לשפת הים, ואמרה: "רבונו של עולם, היום חלה רבי עקיבא עבדך, והוא העמידך ערב לי" -

מה עשה הקדוש ברוך הוא, באותו היום נשתטית בת הקיסר, ונטלה תיבה מלאה כסף וזהב והטילה לים, וציפה ובאה לאותו מקום. נטלה אותה, ומצאה בה ממון רב. כשנתרפא רבי עקיבא בא ואמר: "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שחליתי באותו זמן. עכשיו, הרי כל ממוןך בידי".

ספרה לו כל אותו מעשה והביאתו לבית גניזה ונתנה לו מתנות גדולות, והחזירה מה שנתן לה הים יתר על החוב.

אז אנו הערבים? הקדוש ברוך הוא ערב, ולו הכסף ולו הזהב!

ונספר -

חובות רבים נטל בשעתו, להחזקת מוסדות התורה והחינוך שהקים בפוניבז. משדחקו בו הנושים ונטל הלוואה גדולה מהבנק. משהגיע מועד הפרעון ולא היה בידו לפרוע, הזהירו הנוטריין הנכרי שאם לא ישלם מיד יגיש קובלנא פלילית. עלול היה להגרם חילול שם שמים והרב צפוי היה למאסר ולקנס, וכסף אין.

עודו היה מאין יבוא עזרו, ויהודי התפק בדת. ביקש להיוועץ ברב. סיפר שהוא מתפרנס כשמש בית הכנסת בעיירה סמוכה. בנה היגר לארצות הברית והתגייס לצבא, ונפל חלל במלחמת העולם הראשונה. עתה התבשר שהצבא האמריקאי זיכהו בפצויים בסכום נכבד, אך פוחד הוא שמה יודע הדבר בעיירה ויקצצו ממשכורתו העומה. לכן חשב להפקיד את הכסף ביד הרב, ואין הוא מתנגד שהרב ישתמש בו כראות עיניו, בתנאי שיחזירו לידיו בכל עת שיבקש.

והיה זה - במדויק! - הסכום אותו חייב היה לבנק!

חלפה תקופה, והיהודי הגיע לבקש את כספו. היה זה באחד מימי חול המועד, בהם רוב העסקים היהודיים נעולים ואין לרב סיכוי ללוות מהם כספים.

מה עושים?

קודם את פני האיש בשמחה, ואמר: "בראש ובראשונה, יטול מר ידיו ונסב לסעודה. הן מדרך רחוקה בא, יניחו לקיים בו מצוה!" ענה הלה ונטל ידיו יחד עם הרב. כך זכה הרב בשחות של שעה קלה. אבל הארוחה הגיעה לקצה, ומנין יחזיר את ההלוואה.

חג היום. ומצוה בשמחה. שטלו ימים אחורונים. והחלו כבר עבר כ"ב שנים ועדיין לא כמענה בכל מילה. כשהגיע לתיבות "ומכל טוב לעולם אל יחסרנו" נקש הדור העירוני בדלת והביא המחאה כספית שהגיעה היום עבור הישיבה, בסכום ההלוואה... (והגדת)

בדרך הדרוש

אדם כמה ימי חייו יכול ללמוד שליש משנותיו מקרא שליש משנותיו משנה ושליש משנותיו גמרא. נמצא לפי זה יעקב כשראה שאין יוסף אתו וסבור שהוא מת נמצא נתבטל הבטחה אחת והיה ירא לנפשו שמה נתבטל הבטחה השניה גם כן ולא ידע כמה ימי חייו ולא היה יכול לצוות את בניו שלא יתעסקו בדבר הלכה כי מוכרחים המה ללמוד בכל יום הלכה כנ"ל, אמנם יוסף היה ידע בעצמו שהוא חי ולא נתבטל הבטחה שניה וידע שיש לו יעקב לחיות כמה שנים וממילא לא נתבטל הבטחה ראשונה גם כן ובודאי לא ימות אחד מבניו בחייו ויוכלו ללמוד הלכה כשיבואו לביתם ודו"ק:

אדם כמה ימי חייו יכול ללמוד שליש משנותיו מקרא שליש משנותיו משנה ושליש משנותיו גמרא. נמצא לפי זה יעקב כשראה שאין יוסף אתו וסבור שהוא מת נמצא נתבטל הבטחה אחת והיה ירא לנפשו שמה נתבטל הבטחה השניה גם כן ולא ידע כמה ימי חייו ולא היה יכול לצוות את בניו שלא יתעסקו בדבר הלכה כי מוכרחים המה ללמוד בכל יום הלכה כנ"ל, אמנם יוסף היה ידע בעצמו שהוא חי ולא נתבטל הבטחה שניה וידע שיש לו יעקב לחיות כמה שנים וממילא לא נתבטל הבטחה ראשונה גם כן ובודאי לא ימות אחד מבניו בחייו ויוכלו ללמוד הלכה כשיבואו לביתם ודו"ק:

אל תרגו בדרך (מה, כד)

יש לתרץ על פי מה דאיתא גדול תלמוד תורה יותר מביכוד

אב ואם שהרי יעקב נענש על הכ"ב שנים שהיה בבית לבן וכי ועל הי"ד שנים שהיה בבית עבר שלמד תורה לא נענש. והנה

קדושת לוי

אל תרגו בדרך (מה, כד)

יש לתרץ על פי מה דאיתא גדול תלמוד תורה יותר מביכוד

אב ואם שהרי יעקב נענש על הכ"ב שנים שהיה בבית לבן וכי ועל הי"ד שנים שהיה בבית עבר שלמד תורה לא נענש. והנה

אדם כמה ימי חייו יכול ללמוד שליש משנותיו מקרא שליש משנותיו משנה ושליש משנותיו גמרא. נמצא לפי זה יעקב כשראה שאין יוסף אתו וסבור שהוא מת נמצא נתבטל הבטחה אחת והיה ירא לנפשו שמה נתבטל הבטחה השניה גם כן ולא ידע כמה ימי חייו ולא היה יכול לצוות את בניו שלא יתעסקו בדבר הלכה כי מוכרחים המה ללמוד בכל יום הלכה כנ"ל, אמנם יוסף היה ידע בעצמו שהוא חי ולא נתבטל הבטחה שניה וידע שיש לו יעקב לחיות כמה שנים וממילא לא נתבטל הבטחה ראשונה גם כן ובודאי לא ימות אחד מבניו בחייו ויוכלו ללמוד הלכה כשיבואו לביתם ודו"ק:

אל תרגו בדרך (מה, כד)

יש לתרץ על פי מה דאיתא גדול תלמוד תורה יותר מביכוד

אב ואם שהרי יעקב נענש על הכ"ב שנים שהיה בבית לבן וכי ועל הי"ד שנים שהיה בבית עבר שלמד תורה לא נענש. והנה

קדושת לוי

אל תרגו בדרך (מה, כד)

יש לתרץ על פי מה דאיתא גדול תלמוד תורה יותר מביכוד

פחים בדרך עקש, שומר נפשו ירחק מהם (כתובות ל ע"א). עלי לשמור על בריאותי. אכנס מנין בביתי, ואתפלל בו לפני העמוד. אצא בכך ידי חובתי.

לבסוף החלטתי, שמחובת הכרת הטוב לאבי, עלי ללכת לבית הכנסת בקור ובגשם, כדי להתפלל בו לפני העמוד. ומדוע, מפני מעשה שהיה.

הורי עניים היו, אבל לא חסכו כל מאמץ לחינוכי. מטרני אבי למלמד הטוב ביותר בסלוצק, רבי חיים סנדר, שהיה גובה רובל לחודש כשכר לימוד. סכום גדול, במושגי אותם ימים.

אבי התפרנס מבניית תנורים. באותו חורף היה מחסור בלבנים, ופרנסתו שבתה. לא יכול היה לשלם למלמד. עברו חודשיים ושלושה, והמלמד נתן בידי מכתב: אם מחר לא אביא את הכסף, לא יוכל עוד ללמדני. אבי קרא את המכתב, ועולמו חשך עליו.

עבר על אבי לבית הכנסת, ושמע עשיר מתלונן. הוא ארס את בנו ושכר קבלנים שיבנו עבורו בית. הבתים בסלוצק היו עשויים עץ, אבל עבור התנור צריכים לבנים, ויש בהם מחסור. והקור עז, לא אפשר להכניס זוג צערי לבית בלי תנור. התנור שמש הן להסקה, והן לבישול ואפייה. "אני מוכל לשלם ששה רובלים עבור לבנים לתנור!" הצהיר העשיר.

ניגש אליו אבי: "עשינו עסק. תן ששה רובלים, ומחר בבוקר הלבנים אצלך!"

באיזה אושר שב הביתה ובשר לאימי! נטל יתד ופטיש, קילף את הטיח והרס את התנור הגדול בסרקלין דירתנו, חילץ לבנה אחר לבנה בלב מתרונן. כל הלילה עבר בקדחתנו, ובבוקר מסר לידי את ששת הרובלים במלואם: "אמור למלמד, שלושה עבור שלושת החודשים האחרונים, ושלושה עבור שלושת החודשים הבאים!"

אותו חורף היה קר ביותר. סופת שלג עזת ופורה נורא. התכסנו בבגדים והתעטפנו בשמיכות ורעדנו מתזוית, והכל כדי שהבן יקבל את החינוך הטוב ביותר -

ואם הקור העז של החורף הסלוצקאי לא הרתיע את אבי כדי להיטיב עימי -

איך ירתיענו הקור הצפתי מלכת לבית הכנסת לעילוי נשמת אבי!

הלא תבין אפוא, שכאשר הגיתי במסירות נפשם של הורי, גאו רגשותי ונבנו דמעותי!" (והגדת)

"ואת יהודה שלח לפניו"

יום אחד שאלני הרב מפוניבז זצ"ל: "רבי יעקב, מי היה השבט שהקדיש עצמו לתורה?" איזו שאלה, "זיל קרי בי רב הוא" (סנהדרין לג ע"ב): "שבט לוי, וירו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל (דברים לג, ז), כמו שכתב הרמב"ם (סוף הלכות שמיטה ויובל). או יששכר, ככתוב (דברי הימים א יב, לג) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים, לדעת מה יעשה ישראל", כמבואר בגמרא (יומא כו ע"א).

והמשקל ושאל: "אז מדוע שלח יעקב אבינו את יהודה "להורת לפניו גשנה" (בראשית מז, כח), ליסד ישיבה (רש"י). למה לא שלח את לוי או יששכר?"

נו, באמת, "התשובה כתובה שם בגמרא", אמרתי, "הגמרא אומרת: לא מציונו תלמיד חכם שמורה הוראות, אלא מלוי או יששכר. ושאלו: ואולי גם מיהודה, ככתוב: "יהודה מחוקקי" (תהלים ס, ט, קח, ט). וענו: אסוקי שמעתא אלבא דהלכתא קאמינא. "יהודה מחוקקי" הוא לפלפול בעלמא, ולוי ויששכר דינים ומורי הוראות. ובישיבות עוסקים בפלפול הסוגיות, ולא בחתירה להלכה הפסוקה..."

הרב חיך את חיכו המתוק, ואמר: "איהר האט זיך פערזעהן א רמב"ם", שכחתם רמב"ם מפורש - אח, איזו תוכחה זו היתה. לשכוח רמב"ם, איך אפשר!

איזה רמב"ם?

הגמרא (יומא כח ע"ב) אומרת: אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה, שנאמר: "ואברהם זקן" (בראשית כד, א) [ואין זקן אלא שקנה חכמה (קדושין לב ע"ב)]. יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה, שנאמר: "ויהי כי זקן יצחק" (בראשית כז, א). יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה, שנאמר: "ועיני ישראל כבדו, מזקן" (בראשית מז, ז). ממימה של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם, היו במצרים ישיבה עמהם, שנאמר: אספה לי שבעים איש מזקני ישראל" (במדבר יא, טז).

וכתב הרמב"ם (הלכות עבודה זרה פ"א ה"א): "היה [אברהם אבינו] מהלך וקורא ומקבץ העם... עד שנתקבצו אליו אלפים ורובות ושתל בלבם העיקר הגדול הזה [האמונה בה'] וחזיר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו ולמדו, ויצחק הודיעו ליעקב ומינהו ללמד לכל הנלוים אליו, ויעקב אבינו לימד בניו כולם והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך השם".

הרי שלוי היה ראש הישיבה, ומדוע שלח את יהודה ליסדה?

אכן, שאלה!

אבל לרב מפוניבז היתה על כך תשובה: "אסביר לכם מדוע נבחר יהודה -

כשיוסף התגולל על האחרים ואשימם כמרגלים, אסר את שמעון ודרש שוירידו אליו את בנימין, התקומם יעקב אבינו: "אותי שכלתם, יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו - לא ירד בני עמכם". הכביד הרעב, ויעקב אבינו מבקש שירדו להביא אוכל. אמרו: איננו

וישלה את אחיו ויכלו ויאמר אלהם אל תרגו בדרך (מה, כד)

רש"י, והוא מדברי הגמרא, "אל תרגו בדרך, אל תתעסקו בדבר הלכה, ומתוך כך טועה אתכם את הדרך רק מהרו ועלו אל אבי". ומקשים העולם מדוע לא הזהיר יעקב גם כן אותם כשהלכו למצרים שלא יתעסקו בדבר הלכה הא יעקב גם כן היה רוצה שיבואו מהר.

תירץ בספ"ק קדושת לוי, וזה"ק: ועוד קשה האך יכול יוסף לצוותם שלא יתעסקו בדבר הלכה הלא איתא בגמרא (קידושין ל) לעולם ישליש אדם שנותו שליש במקרא שליש במשנה שליש בגמרא, ופריך בגמרא ומי ידע כמה חיי, לא צריכא אלא ליומי. נמצא מוכרח אדם ללמוד בכל יום הלכה. ונראה לבאר על פי ב' הקדמות א. כי סימן זה היה מסור בידו של יעקב כשלא ימות אחד מבניו בחייו אינו רואה פני גיהנם. והקדמה ב, על פי מאמר חכמינו ז"ל שמוכרחים היו האבות שיחיו בכלליות ת"ק שנים כימי השמים על הארץ. והנה ידוע שבאם היה יודע

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיניהם

פרשת ויגש

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאוצרות אמונים

ב. "אלון" - עליו להיות חסון ואיתן [כפשוטו הפתוב (מלכים ב' כד טו): "אילי הארץ"], ולא לפל ברוחו גם אם יקלעו עסקיו למשבר זמני.

ג. "חלאל" - מפתח ההצלחה תלוי בבטחוננו ובניחולו האלוהי שיעצור את מעשה ידיו.

ערוך: יהושע מערכת ז' אות ד'

לקרא קריאת שמע כיעקב

י'יפל על צואריו ויגד על צואריו עוד" (מו כט)

"אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמר רבותינו שהיה קורא את שמע" (רש"י).

על פי דברי רש"י באר המהרש"א (חלק א, יומא יט ב) את מאמר חז"ל (שם): "הקורא את שמע ומרמז בעיניו ומקורץ בשפתותיו ומראה באצבעו - עליו הפתוב אומר (ישעיה מו כב): 'ולא אתי קראת יעקב'; פחיתותו של אדם זה נובעת מקף שלא למד מקריאת שמע של יעקב אבינו. שאף בשעה הגדולה שזכה לקראת את בנו לאחר שנות רחוקו כה רבות, בכל זאת לא הסיח דעת מקריאת שמע כמלוא ניהו."

יוסף ואביו לא קראו את שמע יחדו

על דברי רש"י האמורים תמה רבי חיים הלוי מבריסק: אם פגישתם של יוסף ואביו התרחשה בזמן שחל עליהם חיוב קריאת שמע, מדוע לא קרא יוסף את שמע באותה שעה, ואם חל החיוב קודם לכן, מפני מה המתיין יעקב עד עתה?

ובאר: אכן, חיוב קריאת שמע לא התחדש על יעקב בשעה זו, אלא כיון שעד לפגישתו עם יוסף היה עסוק במצות ה' י'יזח למצרים (כפי שאנו דורשים בהגדה של פסח: י'יזח מצרימה - אנוס על פי הדבור) על כן נמנע מלקרוא כדון "העוסק במצוה - פטור מן המצוה" (ספה כו א). רק עתה כשפגש את יוסף וסר ממונו חיוב עשיית המצוה, חלה עליו מיד חובת קריאת שמע, ועל כן מהר לקרוא.

הגש"פ מבית לוי, י'יזח מצרימה'

ברוך מחיה המתים

"אמונת הפעם אחרי ראותי את פניו" (מו לו)

את משמעות לשונו של יעקב: "אמונת הפעם" באר רבי אברהם אבא הרצל מגיד מיישרים דפ' שבון על פי ההלכה שגפסקה בשלחן ערוך (אורח חיים כה א): "הרואה את חברו לאחר... י"ב חדש מברך: 'מחיה מתים' והוא שחביבי עליו הרבה ושמתם בראיתו."

יש להניח כי עתה כאשר ראה יעקב את יוסף בנו לאחר עשרים ושתיים שנה שלא נפגשו, בודאי ברך 'מחיה המתים', ולפיכך אמר: "אמונת הפעם", כי אחר שהתחזקתי באמצעות ברכתו זו באמונה בתחיית המתים, שוב אין לי לחשש מן המות.

יחלת אברהם'

הגדולה שבכל ההבטחות

"אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה" (מו ד)

ידועים הם דברי ה'יבית הלוי' בפרשתנו כי הבטחת: "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה", הנה הגדולה שבכל ההבטחות שהבטחו ליעקב, ומשמעותה: שפאן ועד עולם לא יתפרסם שמו של הקדוש ברוך הוא באמצעות נס היוצא מגדר הטבע, אלא בנסים הנעשים למען תשועת ישראל; ככל שיגדל פבודם של ישראל מחמת נסים אלו כך יגדל פבוד שמו ותפלה, ומאידך, ככל שיהיו ישראל במצב של שפלות, כך פבודו יתברך יהיה נסתר ונעלם.

בכך פרש בספר 'מנחת אהרן' את גסח תפלת 'בימי מתתי' והנאמרת בימי החנכה: 'ולך עשית' עם גדול וקדוש בעולמך, ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה" - בכך ש'לעמך ישראל עשית תשועה גדולה" - 'ולך עשית' עם גדול וקדוש בעולמך, התקדש שמך בעולם.

סוד הנהגתו של יעקב אבינו

"ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך; ויאמר יעקב אל פרעה... (מז ח-ט)

שמו של 'יעקב' הנו בגימטריה מאה שמונים ושתיים כחשבון הגימטריה של פעמים אמן. כמו כן, סכום הגימטריה של ראשי התבות: "פרעה אל יעקב" וכן: "יעקב אל פרעה" הם בגימטריה של 'אמן'.

נתו לפרש על פי עגדה זאת פ'יך רמז כי בשאלת: "כמה ימי שני חייך" בקש פרעה להבין מעקב את סוד הנהגתו המיוחדת בעולם הזה שבאמצעותה הגיע לדרגתו הגבוהה בעבודת ה', ועל כך השיב לו יעקב כי הקפיד כל ימיו ליחד את שמות ה' ו'אדנו', כיחוד הנעשה באמצעות מצות עניית אמן ששמו רומז עליה.

קאור ושמי'

התפלה - מפתח ההצלחה

"ויבני זבולן סוד ואלון ויחלאל" (מו יח)

בדרך רמז דרש האדמו"ר רבי יהושע העשיל ממונטטריי': זבולון היה סוחר, פתוב: "שמח זבולן בצאתך" (דברים לג יח), ושמות בניו רומזים לשלושה פ'ילים הכרחיים לסוחר המבקש להצליח במסחרו:

א. "סוד" - אותיות 'סוד', על הסוחר לכלכל מעשיו בסוד וכן ומשקל.

תשובה משרת את מדת הדין

"ויאמר אבינו שבו שברו לנו מעט אכל" (מד כה)

רמז נפלא על מעלתו של השב בתשובה למד החיד"א מפסוק זה:

"ויאמר אבינו - אבינו שבשמים קורא לנו ואומר: "שבנו מדרכים הרעים, ובאת "שברו" - תשברו, "לנו" - בגימטריה שם 'א-להים' הרומז למדת הדין: תשברו את מדת הדין המתוקה עליכם. כדי לזכות לך אינכם חייבים להתענות ולהסתגר, אלא די בכך שתסתפקו ב' מעט אכל" - תתירו אפלו על מאכל אחד הערב לחכם ותחשב לכם התברורתכם כאלו הקרבנים קרבו, ואז תקבל תשובתכם באהבה."

חזרי בטרן ויגש שני אות כ'

תשובה מתוך שמחה

"ועתה אל תעצבו" (מה ה)

בפודש (כ"ר כ"ו) דרשו חז"ל: "אין ועתה" אלא תשובה. על פי זה אפשר לבאר את דברי של יוסף: "ועתה" - בעת הזאת כש'גשיות החרטה בודאי פובשים את לבכם, אגא מכם: "אל תעצבו" - אל תפלו מתוך כך לעצבות שהיא ממפריעי התשובה, אלא עשו תשובה מתוך שמחה, וכך ישמח ה' בכם וימבל תשובתכם לרצון.

אמרי בוד'

זכות קריאת שמע

"כה אמר בנך יוסף שמני אלקים לאדון לכל מצרים" (מה ט)

דרש רבי יוסף חיים מפנוד:

כך שלח יוסף לומר לאביו: זכות "כה" - כ"ה האותיות שבפסוק: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" אשר "אמר בנך יוסף" בכל יום ויום, היא שעמדה לי לנצח את קלפות מצרים ופרעה עד ש: "שמני אלקים לאדון לכל מצרים."

פ'ו ה'גדע' סוטה מב א

סגלת אמירת תהלים בכל יום

"והגדתם לאביו את כל פבודי במצרים" (מה יא)

סופי התבות: "את כל פבודי במצרים" - הם: 'תלים', מקאן שכל המקפיד על אמירת תהלים בכל יום יזכה לשבת תחת פסא הקבוד.

דבנו אפרים'

יוסף התפלל על קצור סבל אביו

"וישלח את אחיו וילכו ויאמר אלהם אל תרגזו בדרך" (מה כד)

יש לתמה על סדר לשון הפתוב: "ולכו" ואחר כך: "ויאמר אלהם" - אם כבר הלכו מפניו, כיצד יכול היה לומר להם?

לאור קשירה זו באר השפתי פתו: לאחר שהלכו אחי יוסף מפניו נשא תפלה לפני ה' שהדרך תתקצר לפניו כדי שימהרו לומר לאביו כי עודו חי וכי הוא מלך במצרים, וכך יתמעט הצער שאפף את אביו מעת שומכר לישמעאלים ועד לאותו היום.

"העוד לא שבכה חמתו לנצח, עכ מזה עשה ככה ומה חרי..."
(מתוך סליחות לעשרה בטבת)

אמן. עונים ונגאליים.

לגאולה קרובה ונאמר אמן

"חסיד אחד התענה בכדי שייתגלה לו סוד אריכות הגלות, ונתגלה לו בחלום פ'יברים האלה: 'איד תבא הגאולה והעולם אינם משגחים לענות אמן על ברכות הגאולה' [ברכת 'המחזיר שכיתו לציון' לפי שהקהל פותחים מיד ב'מודים דרבנו' וברכת 'ופרוש עלינו לפי שהקהל פותחים מיד באמירת 'ושמרו']"

ועתה בעוונותינו הרבים גם אחר ברכת 'מחיה המתים' אינם נוהרים לענות אמן ומתחילים תכף הקדשה, והם ג' אמנים גדולים מאד אשר בהם תלוי הגאולה, על כן כל אחד יהיה נוהר בזה מאד..."
(דרר משה ליום יא)

זכרות עמו הברית

נאמן לפניך זכרות עמו הברית

המשך תפלת: 'ויברך דוד' - זכרות עמו הברית נדפס בסדורים רבים כפסקה נפרדת. אמנם כבר תמהו רבים על התלוקה, שהרי סיים הקטע הקודם ותחלת קטע זה הנם פסוקי אחד נחמיה (ט ו): "ומצאת את לבו נאמן לפניך זכרות עמו הברית..."

ההסבר הרווח הוא, כי שרשה של ברית זה הנו במנהג קדום שגופו בקהלות ישראל לפני מאות בשנים, כי עוד שהיתה ברית מילה בבית הכנסת, היו החזן והקהל קוראים יחדו בגנינה מ'זכרות' עד 'במים עזים', פסוק בפסוק לסרוגין (אוצר מנחה: שירוי' ע-י: יד: וראת מ"א נאט שיער על מנהג זה), וכפי שהביא בעל 'תורה תמימה' בספרו 'תוספת ברכה' (פר' ושב):

"כשהיה ברית מילה לאחד מכאי בית התפלה, היה החזן עם משורריו מנגינים זכרות עמו הברית, ומי שעבר אז לפני התבה היה במקומו פסוקים בהגיעו לזכרות עמו הברית והלך מן העמוד והניח מקומו להתנף. ואחרי ששר החזן את הפסוקים האחרים הפתאומים עם הפסק זכרות עמו הברית הלך מן העמוד ושב לפני המקומו להתפלל על הסדר... וזכרות המים נקבע סדר גס זה לגס תמיד".

מדת הנאמנות קודמת לכל

בירושלמי (ברכות ט ו) דרשו מן הפסוק זכרות עמו הברית עד כמה גדולה היתה אהבתו ונאמנותו של אברהם אבינו לבורא ויבורא: "אברהם אבינו עשה יצר הרע - טוב, דכתיב: 'ומצאת את לבו נאמן לפניך', ובכשר זה זכה שהקדוש ברוך הוא קרת עמו את הברית ואת הסוד."

נאמנות זו המתבטאת בשרעב על כחות הגוף לקדוש ברוך הוא, היא המפתח לכל הברכות שזכו להם אברהם אבינו ובניו אחריו. לפיכך, אף לאחר שבחר הקדוש ברוך הוא באברהם, הוציאו מאור פסוקים ושם את שמו אברהם, עדן לא היה ראוי לכריתת ברית, ורק כאשר גלה את מדת הנאמנות האמורה, פרט עמו ה' ברית.

וכך דרש זאת הרב הקדוש מרופשיץ: "ומצאת את לבו נאמן לפניך, בזכות ש: זכרות עמו הברית: בעת שהצדיק נותר תכיר ברית עם היצר הרע, יכול הוא לעבד את השם ויתברך בלא מניעות, אם מפתחו ה' לזכרו ולשנותו, מבטיוו הצדיק שריחם דבריו בעת שתזדמן לו סעודת מצוה, לכשיסיים את הש"ס... ואם מסיחו לומר של הוללות, יבטיחו הצדיק שיעשה פדבריו בעת שיזכה להשיא תום או ותומה... על נאמנות שזכו, שבה מעבד אדם גם את יצרו הרע לעבד את ה', אמרו חכמים שבבבכה זכה אברהם ללכת בהבטחות הטובות (לקוטי מרומי' הפסרת תרומה).

ברוך שומר הבטחתו לישראל

על גסח הפסוק: 'ותקם את דבריו כי צדיק אתה' תמהו המפרשים: וכי רק צדיק חייב לקיים את דבריו, והלא גם אדם פשוט חייב לקיים את הבטחתו. וקל וחומר בן בנו של קל וחומר, מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא?

פרש זאת הר"מ מקאצק בדרך צחות ואמר: שונה היא קיום הבטחה של הקדוש ברוך הוא מקיום הבטחה של בן תמותה; הנה מקיים את הבטחתו 'לצאת ידי חובה', אולם הקדוש ברוך הוא מקימה בבריתו 'כי צדיק אתה': יכול הוא לקימה במדת הדיו, ויכל באהבתו אותנו בחר לקימה בדרך צדקות, בחסד ובאהבה, ועל כך אנו משבחים ומפארים את מלכנו (אמת מקאצק אות תב).

באפן נוסף באר זאת רבי אליעזר דוד גרינוולד בספרו 'קרן לוד' (מועדים ב, עמ' תתנה): הבטחתו של הקדוש ברוך הוא לאברהם היתה על דעת שצאצאיו יחשבו בגדר 'ועד', כאשר ימישכו ללכת בדרך - דרך האמונה, אולם כבר במצרים ירדו בני ישראל ממצרים, על כן יכול היה הקדוש ברוך הוא שלא לקיים הבטחה זו. לפיכך בצדקתו נתן להבטחתו 'קיים' (ועל את גודל). 'ותקם אתו ומפתים בפרעה' - הביא על המצרים את עשרת המכות שהשרישו את אמונת ה' בקרב בני ישראל, עד שהתעלו בדרךם ושוב נקראו 'ירועי של אברהם', ואילו א חסדו של ה' עלינו, לא היתה הבטחת הקדוש ברוך הוא מתממשת חלילה.

ענין זה תמה הרב הקדוש בעל 'חדושי הרי"ם' על המשך הפסוקים: 'והים בקעת לפניכם' - הלאו מצוי צדיקים נוספים שנקרע בפניהם הים, כרבי פינחס בן אייר (הלוי זא) ועוד, ומהו השבב בכך שנקבע הים בפני ישראל?

יש: אכן ראוי כל צדיק אמת שיעשה לו גס שפחה, אך כאן אנו משבחים את הקדוש ברוך הוא שבקע את הים 'לפניהם' (לשון רבים) - בין רבבות אלפי ישראל שעמדו על שפת הים, בודאי היו כאלו שהיו ראויים לגס גדול שפחה, ובכל זאת פעל הקדוש ברוך הוא ברב רחמי לרומם את מדרגתם הרבנית עד שהיו ראויים לגס זה, כדי שגדלו מטביעה בים, ועל כך אנו מודים ומהילים (סדור 'שפת אמת', לקוטי' היתה).

סגלת הזכרת שמות האמות

סגלה נפלאה הובאה בצעטיל טמן של הרב הקדוש רבי אלימלך מליזענסקי: "כשתחיל להתעורר בו (מלב האדם) מדה רעה חס ושלום... אמר תכף ומיד בזה הלשון ובכל כחו: 'הנגעני החתי האמרי והפריז והיבסי והגורש' ויגאל".

בדרך צחות הביאו המפרשים רמז לסגלה זו: הנה תבאר שאברהם אבינו נקרא 'נאמן' משום שהצליח לשעבד את היצר הרע שגברו עליו. ובעודת ה', אלא שלמען בניו אחריו בקש הקדוש ברוך הוא עצו וסגלה שתסייע את בניו להכניע את יצר הרע, ובשכרו נאמנותו קבל הקדוש ברוך הוא את תפלתו: "הנגעני החתי האמרי והפריז והיבסי והגורש" - לתת לירועי - פסוק זה נתן לירועי כדי שצאצאיו יגאלו מהרהורים רעים (פניו וזקאל ע"ס התפלה).

מנן שמימי

השעה היתה שבע בערב. הרב צ. התרוח במושבו בטיסת אל על העושה את דרכה מניו יורק לארץ הקודש, הביט בארבע מאות וחמשים הנוסעים שמלאו את המושבים סביבו, רבם ככלם בעלי פרוצפים יהודיים, ונאנח אנתח רוחה. קשה היה לו להשתחרר מהחיה המדהימה שחיה אף לפני שעות ספורות. בטיסה הזו הוא רגוע: היה לו מנן בעצרת ה'.

מיום פטירתה של אמו עליה השלום, חזשים מספר קדם לאותו מעשה, הרב צ. יהודי חסידי שהקדיש את חיו לקרוב רחוקים לתורה ולמצוותיה, הקפיד על אמירת קדיש במנן בשלוש תפלות היום. אל היה הדבר קל בעיניכם, שפן עקב תפקידו המיוחד נאלץ הרב צ. לשהות בקהלות גדוהות ברחבי ארצות הברית, עבדו שרמה לו לא פגע להתאמץ קשות להשיג מנן יהודים שיענו אמן וישעו הקדיש שאמר לעלוי נשמת אמו.

במשך עשרת החזשים שלחפו מיום פטירת אמו עמד הרב צ. בגבורה באתגר, ובסיעתא דשמיא זכה גם להצלחה. אולם שום דבר לא היה דומה לאתגר שצפה לו בטיסה 46 של חברת ג'ט בלו מממל התעופה אורנלנדו שפפורזדה, לממל התעופה 'מנד' במדינת ניו יורק.

ככלל סיוותיו התכווה בחזשים האחרונים, טרם הזמנת הטיסה ישב הרב צ. לתכנן היטב את זמן נסיעתו ומסלולו, כדי שיהיה בידי זמן להתפלל במנן ולומר קדיש. גם הפעם, לפי לוח הזמנים המתכנן עמדו לרשותו שעתים תמימות מרע הנחיתה בניו יורק ועד למועד צאת טיסת ההמשה. הוא סכם עם אחיו המתגורר בניו יורק כי ימתין לו במועד המתכנן מחוץ לטדה התעופה, ישע אותו בתפלת מננה בבית כנסת סמוך, ויחזירו מיד לשדה התעופה.

הרב צ. חשב על הכל מראש, אולם רבות מחשבות בלב איש... דקות ספורות לאחר שהחל המטוס לנוע לכיון מסלול ההמראה, נשמע לפתע קולו של הרב צ. הרב צ. המודיע מבעד למערכת הברירה כי לעבר הרב, עקב תנאי מזג אויר גרועים נאלצת ההמראה להתעכב למשך תשעים דקות תמימות.

כצפוי הגיבו כל הנוסעים במרמור. לאף אחד מהם לא היה זמן מיותר... אולם הרב צ' הרגיש שהשמים נופלים עליו. בעצרת החזשים האחרונים הוא לא התמיץ ולו קדיש אחד, האם הפעם יאלץ להפגע מאמירת קדיש?

הרב צ. חשב על הכל מראש, אולם רבות מחשבות בלב איש... דקות ספורות לאחר שהחל המטוס לנוע לכיון מסלול ההמראה, נשמע לפתע קולו של הרב צ. הרב צ. המודיע מבעד למערכת הברירה כי לעבר הרב, עקב תנאי מזג אויר גרועים נאלצת ההמראה להתעכב למשך תשעים דקות תמימות.

כצפוי הגיבו כל הנוסעים במרמור. לאף אחד מהם לא היה זמן מיותר... אולם הרב צ' הרגיש שהשמים נופלים עליו. בעצרת החזשים האחרונים הוא לא התמיץ ולו קדיש אחד, האם הפעם יאלץ להפגע מאמירת קדיש?

הרב צ. חשב על הכל מראש, אולם רבות מחשבות בלב איש... דקות ספורות לאחר שהחל המטוס לנוע לכיון מסלול ההמראה, נשמע לפתע קולו של הרב צ. הרב צ. המודיע מבעד למערכת הברירה כי לעבר הרב, עקב תנאי מזג אויר גרועים נאלצת ההמראה להתעכב למשך תשעים דקות תמימות.

כצפוי הגיבו כל הנוסעים במרמור. לאף אחד מהם לא היה זמן מיותר... אולם הרב צ' הרגיש שהשמים נופלים עליו. בעצרת החזשים האחרונים הוא לא התמיץ ולו קדיש אחד, האם הפעם יאלץ להפגע מאמירת קדיש?

הרב צ. חשב על הכל מראש, אולם רבות מחשבות בלב איש... דקות ספורות לאחר שהחל המטוס לנוע לכיון מסלול ההמראה, נשמע לפתע קולו של הרב צ. הרב צ. המודיע מבעד למערכת הברירה כי לעבר הרב, עקב תנאי מזג אויר גרועים נאלצת ההמראה להתעכב למשך תשעים דקות תמימות.

כצפוי הגיבו כל הנוסעים במרמור. לאף אחד מהם לא היה זמן מיותר... אולם הרב צ' הרגיש שהשמים נופלים עליו. בעצרת החזשים האחרונים הוא לא התמיץ ולו קדיש אחד, האם הפעם יאלץ להפגע מאמירת קדיש?

הרב צ. חשב על הכל מראש, אולם רבות מחשבות בלב איש... דקות ספורות לאחר שהחל המטוס לנוע לכיון מסלול ההמראה, נשמע לפתע קולו של הרב צ. הרב צ. המודיע מבעד למערכת הברירה כי לעבר הרב, עקב תנאי מזג אויר גרועים נאלצת ההמראה להתעכב למשך תשעים דקות תמימות.

כצפוי הגיבו כל הנוסעים במרמור. לאף אחד מהם לא היה זמן מיותר... אולם הרב צ' הרגיש שהשמים נופלים עליו. בעצרת החזשים האחרונים הוא לא התמיץ ולו קדיש אחד, האם הפעם יאלץ להפגע מאמירת קדיש?

הרב צ. חשב על הכל מראש, אולם רבות מחשבות בלב איש... דקות ספורות לאחר שהחל המטוס לנוע לכיון מסלול ההמראה, נשמע לפתע קולו של הרב צ. הרב צ. המודיע מבעד למערכת הברירה כי לעבר הרב, עקב תנאי מזג אויר גרועים נאלצת ההמראה להתעכב למשך תשעים דקות תמימות.

כצפוי הגיבו כל הנוסעים במרמור. לאף אחד מהם לא היה זמן מיותר... אולם הרב צ' הרגיש שהשמים נופלים עליו. בעצרת החזשים האחרונים הוא לא התמיץ ולו קדיש אחד, האם הפעם יאלץ להפגע מאמירת קדיש?

הרב צ. חשב על הכל מראש, אולם רבות מחשבות בלב איש... דקות ספורות לאחר שהחל המטוס לנוע לכיון מסלול ההמראה, נשמע לפתע קולו של הרב צ. הרב צ. המודיע מבעד למערכת הברירה כי לעבר הרב, עקב תנאי מזג אויר גרועים נאלצת ההמראה להתעכב למשך תשעים דקות תמימות.

כצפוי הגיבו כל הנוסעים במרמור. לאף אחד מהם לא היה זמן מיותר... אולם הרב צ' הרגיש שהשמים נופלים עליו. בעצרת החזשים האחרונים הוא לא התמיץ ולו קדיש אחד, האם הפעם יאלץ להפגע מאמירת קדיש?

הרב צ. חשב על הכל מראש, אולם רבות מחשבות בלב איש... דקות ספורות לאחר שהחל המטוס לנוע לכיון מסלול ההמראה, נשמע לפתע קולו של הרב צ. הרב צ. המודיע מבעד למערכת הברירה כי לעבר הרב, עקב תנאי מזג אויר גרועים נאלצת ההמראה להתעכב למשך תשעים דקות תמימות.

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש ט טבת תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 4:15 תל-אביב: 4:29 חיפה: 4:18 מוצאי שבת: ירושלים: 5:31 תל-אביב: 5:32 חיפה: 5:30 ר"ת: 6:08

פרשת ויגש

איסור הלבנת פנים

מופץ השבוע
"בריאות ורפואה" – 97

אם מוכיח הזולת, יוכיחנו בצנעה, שלא להלבין פניו ברבים!

נלמד מהפסוק: "ולא יכל יוסף להתאפק לכל הניצבים עליו" ... (פרק מה-א)

וכתב רש"י: "לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעים שאחיו מתביישים בהוודעו להם". יתר על כן מובא במדרש: אמר רב שמואל בר נחמן, לסכנה גדולה ירד יוסף, שאם הרגוהו אחיו, אין בריה בעולם מכירו. ולמה אמר "הוציאו כל איש מעלי"? אלא כך אמר יוסף בלבו: מוטב שאהרג ולא אבייש את אחי בפני המצרים. (תנחומא)

כתב רבי יהודה החסיד ז"ל (בספר חסידים - נד): "איזוהי רציחה שאינה ניכרת לעינים, והעונש גדול מאוד והעבירה קלה וחמורה היא למעלה? הוא הבושה - המבייש פני חברו ברבים או מצערו בפני מי שמתבייש ומצטער, שאילו היה הורגו היה מקבל מיתה, כדי שלא יהיה מתבייש".

מבאר המהר"ל מפראג זצ"ל (בחינושי אגדות סוטה י): מדוע נח לו לאדם להפיל עצמו לכבשן האש מאשר להלבין פני חברו ברבים? משום שאף כי כבשן האש הוא כליון גמור ואינו דומה להריגה וסקילה שאינם כליון גמור שנשאר דבר ממנו, אבל כבשן האש כל עצמות האדם נפסדים, מכל מקום אין הפסד גדול כל כך כמו ההפסד של מי שמלבין צלם האדם.

וכל כך למה? משום שהמלבין פני חברו, הרי הצלם של האדם שהוא דבר אלוקי נבדל ככתוב "כי בצלם אלוקים עשה את האדם", הוא מקבל הפסד, והפסד זה אינו טבעי ושלא כמו בכבשן האש שמפסיד אמנם את גוף האדם ועצמותיו, אך אינו פועל בצלם אלוקים. ואילו המלבין פני חברו מפסיד ומבטל צלם אלוקים. ומפני זה עונשו חמור כל כך שאין לו חלק לעולם הבא, שהוא גם כן אינו טבעי גשמי.

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל מתריע (בספרו דרש משה) על הנוהג הנפסד שאנשים נקבצים בפרהסייה ועושים ליצנות מאדם מסויים ברבים, ואומרים שכונתם לטובה להראות לעם איך שמעשה רע מגונה הוא, ומלבד שהוא טעות גמור וכו' ואף אם היה איזושהי תועלת, מי התיר להם לשפוך דמו של חברו, שהלבנת פנים הוא כשופך דם, בשביל איזה תועלת קטנה, והתורה אומרת הוכח תוכיח ולא תשא עליו חטא...

"זו שפיכות דמים"...

בחור חתן, הגיע לפני הגר"ש אלישיב זצ"ל ושאלתו בפיו: "עוד יומיים אני צריך להתחתן, והנה אמי הגיעה אתמול לבית הכלה כנהוג אצלנו, וגילתה שהסיגנון שלה הוא לגמרי אחר משלנו, וטוענת שעלי לעזוב מיד את השידוך הזה, כי לא יהיה לי טוב עם הבית הזה.

השיב לו הגר"ש: "אתה צריך לדעת שלעזוב שידוך זה שפיכות דמים, ובמיוחד עתה שכבר הכלה עשתה את כל ההכנות הנדרשות לחתונה, איזו הלבנת פנים ואיזה בזיון גדול יהיה לה... ומה שאתה אומר בשם אמך. "אתה" הוא החתן ו"אתה" צריך להחליט, ולא מענין אותך מה שאחרים אומרים לך..."

שאל שוב החתן: "ומה אעשה עם טענת אמי שאומרת שלא יהיה לי טוב"..." השיב הגר"ש: "על זה היה אפשר לדון קודם האירוסין, אבל במצב של היום זה שפיכות דמים". והפטיר הגר"ש: "אני לא אומר לך מה לעשות... רק אתה רוצה שאני אעזור לך לבטל את השידוך... בזה אני לא יכול לעזור לך..." עפ"י משנת הגר"ש

הלבנת פנים דוחה הפטרה...

פעם אירע בבית הכנסת בשבת, שילד "בר-מצוה" עלה לתורה. אך את ההפטרה קרא מאוד בלחש. שאלו את הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א האם יצאו ידי חובה?

השיב על כך רבי חיים: אלמלא איסור הלבנת פנים של הילד, היה מצווה שיקראו שוב את ההפטרה. אבל עתה יצאו בדיעבד ידי חובה אף שרובם לא שמעו, אך מכיון שהיה מנין של אנשים ששמעו, יצאו ידי חובה.

והוסיף רבי חיים לספר: "פעם אירע שילד קרא את ההפטרה ולא שמעו כלום, וגם אז לא יצאו, אבל משום הלבנת פנים - פני הילד ואביו שתקתי. כי חמורה הלבנת פנים כרציחה וזה נדחה מפניה. ואולי באופן זה יש ענין לשמוע במקום אחר. עפ"י דרך שיחה

עלון "איש לרעהו" פרשת ויגש הוקדש לעילוי נשמת

הרב החסיד ר' יעקב קאפל עבי בן ר' מרדכי ז"ל
שיום היאהרצייט חל בעשרה בטבת ומנוחתו כבוד בהר הזיתים ירושלים עיה"ק תובב"א

ת . נ . צ . ב . ה .

חתנו, משפחת ר' מרדכי מנדל וינה-אוסטריה

חתנו, משפחת ר' יוסף בנימין הכהן בני ברק-ישראל

חתנו, משפחת ר' נתן אפטרגוט אנטוורפן-בלגיה

מעלה נשגבה שלא לנטור למרעים לו, ואף להשיב טובה תחת רעה !

נלמד מהפסוק: "ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי... כי למוחיה שלחני אלקים" (פרק מה-ה)

נמצאנו למדים מעלתו המופלאה והנשגבה של יוסף הצדיק, אשר לא די שמחל לאחיו שהשליכוהו לבור נחשים ועקרבים ואחר כך מכרוהו לעבד, אלא אדרבה, עוד ניחמם ועודד את רוחם ודיבר על ליבם כי מעשיהם גרמו לו ולהם טובה גדולה! ובזה הבהיר להם כי זכאים הם ולכן גלגל הקב"ה זכות על ידם.

ידועים דברי חז"ל על מעלתו הנשגבה של המעביר על מדותיו ש"מעבירין לו על כל פשעיו". לאור זאת כותב החפץ חיים בספרו (שמירת הלשון ח"א שער התבונה פ"ח) את הדברים הבאים:

"כשיתבונן האדם במעשיו תמיד וידע כי גם הוא לא ינקה ביום הדין מהעונש הנורא, בוודאי יהיה מקבל על עצמו ברוב שמחה מדה זו להיות סבלן ומעביר על מדותיו תמיד, תמורת עונשין הקשים וכו'. כי אפילו אם לא היו מוחלין לו בשביל זה על עבירה אחת בשלימות אלא רק להקל עונשו, גם כן כדאי הוא לו.

"וכל שכן אם מוחלים לו בשלימות עבירה אחת, ועל אחת כמה וכמה בזה שידוע לנו שמוחלין לו עבור זה על כל עבירות שיש לו, ואפילו לאותן הנקראים בשם "פשע". רק שיזהר מכאן ולהבא שלא לעשותם. וכמו שאמרו חז"ל כל המעביר על מדותיו... למי נושא עוון למי שעובר על פשע".

ותמה הגה"צ רבי יהודה לייב חסמן זצ"ל (בספרו אור יהל - ח"ב): היאך אפשר להבין "סגולה" זו, שיתרפא אדם מכל פשעיו רק על ידי זה שעובר על מדותיו? והרי פשעים הם עוד יותר חמורים מחטאים כנודע.

ואולם, אם בכל זאת חז"ל מעידים שסגולה זו בדוקה ואמיתית היא, הרי שיש לפנינו עצה נפלאה להסיר חרון אף ה' מעלינו על ידי זה שנעביר על מדותינו. והסברא להבין זאת, משום שהמעביר על מדותיו הריהו שפל בעיניו ומכיר מגרעותיו וחטאיו וממילא קרוב הוא לשוב בתשובה.

כשהתאונן פעם פלוני, בסערת רוחו, בפני הגר"י זילברשטיין שליט"א, על מפגע חמור ששכינו פגע בו, "הרגיע" אותו רבי יצחק בדבריו המאלפים של הספר ברית עולם (שנתחבר ע"י תלמיד הרמח"ל ז"ל) בפירושו על הפסוק "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו, וחדלת מעזוב לו, עזוב תעזוב עמו" (שמות כג-ה)

את לשון הפסוק תירגם אונקלוס כך: "ארית חזי חמרא דסנאך רביע תחות טוענה ותתמנע מלמשבק לה, משבק תשבוק מה דבליבך עלוהי ותפרק עמה".

ומפרש הברית עולם: נזכר העזר בלשון עזיבה, שהרי נזדמן לו ממנו יתברך הפגע הזה דרך נסיון, לראות אם יעזוב את שנאת חברו, למען אהבת בוראו... ואם הוא עושה כך (שמבליג ומתגבר על יצרו) מה שכרו? שכרו הוא שגם השל"ת עוזב כל הטענות שיש לו כנגדו מפני עוונותיו, כי אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, וכשם שהוא עוזב כל הטענות שיש לו בלבו כנגד חברו, כך השל"ת עוזב כל הטענות שיש לו כנגדו, ומתכפרים לו כל עוונותיו.

הזויתור ושכרו...

שנים רבות היה הרה"ק רבי יעקב זצ"ל (אביו של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין זצ"ל) חשוך בנים רח"ל. הוא שימש כש"ץ בבית המדרש בימים הנוראים.

פעם אחת, בליל יום כיפור, האריך בתפלת הלחש של מעריב מעט יותר מהרגלו, והדבר עורר את כעסו של אחד העשירים שהיה מנכבדי הקהילה. וכאשר פסע רבי יעקב ב"עושה שלום", ניגש אליו העשיר וסטר לו על לחיו לעיני כל והוסיף לגעור בו על ש"הטריח" את הציבור הקדוש להמתין לו.

מתפללי בית הכנסת שנזדעזעו מהמעשה רצו למחות באותו רשע, אך רבי יעקב השתיקם, וכאילו לא אירע דבר שב לעמוד ופתח בניעימה את הפיוט "יעלה תחנונינו מערב". וכך גם לאחר סיום התפלה לא התייחס כלל לאותו מעשה אלא בירך את המתפללים בברכת היום, וחזר לביתו.

לאחר זמן-מה דפק על דלתו אחד מעשירי העיר וביקש בתחנונים "לקנות" ממנו את זכות הבזיונות שנחל זה היום ברבים, אך רבי יעקב השיב בפטות "איני יודע מה אתה סח... הרי "בתוך כדי דיבור" מחלתי וסלחתי לאיש שפגע בי, בלב שלם ובנפש חפיצה. אין לי עליו כל טינה והקפדה בלבי ח"ו".

בלילה ההוא חזה רבי יעקב בחלמו שבשכר שהעביר על מדותיו יזכה להוליד בן שיאיר את עיני ישראל בתורה. ואכן התממש החלום ולתקופת השנה נולד לו בנו רבי אהרן הגדול זצ"ל שהאיר את העולם בקדושתו.

באר הפרשה - מסעי

"טוב לי הבזיון"...

פעם חתם הגאון רבי עקיבא סופר זצ"ל (אב"ד פרשבורג) יחד עם הגרי"ז סולובייצ'יק זצ"ל על מכתב המתנגד לתנועה פשרנית מסויימת. ראש התנועה שהיה אדם מפורסם ומכובד להמון העם, חש עצמו נפגע, והחליט לצאת בפומבי נגד הגר"ע סופר בשצף קצף, וכינהו בכינוי גנאי ובגידופים שאי אפשר להעלותו על הכתב.

תלמידיו רצו להביע את מחאתם ולהשיב לו מנה אחת אפיים, אך הוא ביקש מתלמידיו לא להגיב כלל בנימוק "כי טוב לי הבזיון לכפרת עוונותי".

הגר"ע סופר המשיך ואמר: "כתוב בשמואל (טז-י) שכאשר קילל שמעי בן גירא את המלך דוד, אמר אבישי בן צרויה: "למה יקלל הכלב המת הזה את אדוני המלך... ויאמר המלך... וכי ה' אמר לו קלל את דוד"... ופירש הרד"ק: "ה' העיר את רוחו לבזות אותי, לעונש עוונותי".

והפסיר הגר"ע סופר: "אם המלך דוד, משיח ה', לא נתן שיגנו ויענישו את מי שקיללו, כי זה מהש"ת, בוודאי גם אני צריך לחשוב שמה שביזו אותי, זה לכפרת עוונותי, ולכן אינני רוצה שיגיבו לכבודי".

במחיצתם

סגולה נפלאה לבנים...

מעשה באיש חסד גדול, איש ציבור ידוע, שנכנס למעונו של הגריא"ל שטיינמן שליט"א, בענין סכסוך שהיה לו עם אחד מאנשי משרדו ואמר שבדעתו לפטרו. הגריא"ל הרהר מעט ופניו אליו:

"הרי אתה נשוי כבר כמה שנים ועדיין לא נפקדת בבנים. הרי לפניך הזדמנות: תוותר לו ואל תפטר אותו, ובזכות הויתור תזכה לבן". כמובן שהלה הסכים, ולשנה הבאה הזמין את הגריא"ל לשמש כסנדק לבנו הנולד למזל טוב.

הרבה פעמים השיב הגריא"ל לשואלים, שבזכות הויתור יזכו לבנים הגונים, והביא ראיה מרחל אמנו ע"ה שזכתה בעבור הויתור לאחותה, כפי שנאמר "ויזכור אלוקים את רחל ויפתח את רחמה" - זכר לה שויתרה ללאה, ונתן לה בנים על אף שמטיבעה הייתה עקרה ולא היתה מסוגלת ללדת כלל. וכן שרה אמנו ע"ה ביקשה לזכות בעבור מה שהכניסה צרתה לביתה.

להסיר מדת הכעס ולנהוג בנחת עם הזולת!

נלמד מהפסוק: "ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך" (פרק מד-יח)

נשאלת השאלה: לשם מה הוצרך יהודה לבקש "ואל יחר אפך"? אלא מפרש הכלי יקר משום שכך טבעו של כעס, שמביא לידי טעות. לכך הקדים יהודה לבקש מיוסף שלא יכעס, כדי שיכנסו דבריו הנוכחים וטענותיו ההגיוניות באוזניו. שכן אם יכעס, יגרום על ידי כך שלא יבין ולא יקבל טענותיו, אף אם טובים ונוכחים הם ולא יוכל לשפוט בצדק.

הרמב"ם (בפ"ב מדעות ה"ג) כתב שאף שבכל המדות יש לילך בדרך האמצעית, אבל הכעס מדה רעה היא עד למאד וראוי לאדם שיתרחק ממנה עד הקצה האחר וילמד עצמו שלא יכעוס ואפילו על דבר שראוי לכעוס עליו. ואם רצה להטיל אימה על בניו ובני ביתו, או על הציבור, אם הוא פרנס, ורצה לכעוס עליהם כדי שיחזרו למוטב, יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי לייסרם ותהיה דעתו מיושבת בינו לבין עצמו כאדם שהוא מדמה כעס בשעת כעסו והוא אינו כועס...

מסופר בגמרא (נדרים כב.) שכאשר עלה עולא לארץ ישראל ליווהו שני יהודים מהמקום חוזאי. לפתע קם אחד על חברו והרגו. כשהגיע עולא לארץ ישראל והציע ספק הלכתי לפני רבי יוחנן בנוגע למעשה זה, תמה רבי יוחנן: אך יתכן שבארץ ישראל יגבר כל כך כעסו של אדם עד שיהרוג לרעהו? אמר לו עולא: המעשה אירע בתחום של חוץ לארץ, ועדיין לא הגענו לתחום של ארץ ישראל.

כותב על כך הגאון **רבי יהונתן אייבשיץ** זצ"ל (בספרו **יערות דבש** ח"א - דרוש עד): רואים מגמרא זו, כי לב לרגוז ולכעוס, מיוחד הוא למקום כזה שהוא חוץ לארץ ולא לארץ ישראל. ומדוע? משום שבמקום של קדושה אין רגוז וכעס, ורק במקום ששורה שם הטומאה שם שייך רגוז.

וכמו שנאמר על פמליא של מעלה: כולם אהובים כולם ברורים, אין ביניהם שנאה ותחרות, כן למטה במקום קדוש אין כעס. הוא שאמרו חז"ל: "לב רגז בבבל כתיב", כי שם אין קדושה כל כך, ולכן השיבו עולא: "האי שעתא לא קעברו הירדן". ופירש הר"ן, כי הרבה קדושות לא נתקדשו במקום זה, ולפי מיעוט הקדושה, מתרבה הכעס.

אמרו חז"ל (תענית ד): "כל תלמיד חכם שאינו קשה כברזל אינו תלמיד חכם... ואפילו הכי מיבעי ליה לאיניש למילף נפשיה בניחותא שנאמר "והסר כעס מלבך".

ביאר כ"ק האדמו"ר מגור **בעל האמרי אמת** בדרך צחות: "אפילו הכי" - אפילו שכך הוא דרך התלמידי חכמים [לרתוח בתורתם ולהיות קשים] - "מבעי ליה לאיניש למילף נפשיה בניחותא" - צריך אדם ללמד עצמו לא לכעוס, אף אם בעקבות זה לא יקרא תלמיד חכם...

"דברים ברומז של עולם"...

בסוף ימיו של הגאון **רבי משה שמואל שפירא** זצ"ל (ראש ישיבת באר יעקב), שהיה אז זקן מופלג, אירע פעם שנאלץ לנסוע נסיעה ארוכה לצורך גדול, נסיעה שבועית אינה קלה לאדם זקן וחלש בגילו.

והנה כששב לביתו בשעה מאוחרת בלילה, נכנס לפתע יהודי שהיה ידוע כאיש מסכן... הוא החל להטריד את רבי משה שמואל בכל מיני שאלות שונות ומשונות בדברים של מה בכך, ורבי משה שמואל עונה לו בסבלנות אין קץ על כל שאלה ושאלה, בלי להראות כל סימן של כעס.

לא יכלו בני הבית להבליג על ההטרדה וביקשו לזרוק את האיש מהבית. ביטל רבי משה שמואל את מחשבתם באומר:

"בשבילנו הם אומנם דברים בטלים ומיותרים, אבל בעיניו הרי הם דברים העומדים ברומז של עולם"...

ישורון - יח

נקיון כפיים

שלא להשתמש ולהנות מממון שאינו שלך!

נלמד מהפסוק: "וילקט יוסף את כל הכסף" (פרק מז-יב)

וכתב הרמב"ן: "שהיה [יוסף] איש אמונים שהביא את כל הכסף בית פרעה ולא עשה לעצמו אוצרות כסף... אבל נתן למלך הבוטח בו כל הכסף. וקנה לו האדמה... ומצא בזה גם חן בעיני העם, כי ה' הוא המצליח את יראיו".

על הפסוק "איש אמונות רב ברכות" (משלי כח) דרשו חז"ל: כל מי שהוא נאמן, הקב"ה מביא ברכות על ידיו. ומי שאינו נאמן, עליו נאמר "ואף להעשיר לא ינקה" (מד"ר שמות נא-א). כיוצא בזה נאמר: ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה" (משלי י) ופירש החפץ חיים: אם רכושו בא מיגיע כפיו, כפי שבירכו ה', ולא מגזל ומרמה" היא תעשיר". "ולא יוסיף עצה עצב" - שמקבל נחת רוח מעושרו ולא עצב וצרות מעושרו.

אמרו חז"ל בגמרא (תענית ז): אין הגשמים נעצרים אלא בעון גזל שנאמר "על כפיים כסה אור" מאי תקנתיה? ירבה בתפלה! שנאמר "ויצו עליה במפגיע".

ולכאורה תמוה: אם מוכתם הוא בעון גזל מה תועיל לו תפלתו, הלא תפלתו אינה נענית כפי שאמרו חז"ל (במדרש): מנין שכל מי שהגזל בידו תפלתו עכורה? שנאמר (ישעיה א) "ובפרישכם כפיים אעלים עיני מכם גם כי תרבו תפלה איני שומע". מפני מה? ש"ידכם דמים מלאו"!

אלא כוונת חז"ל על תקנת הציבור, שהציבור ירבה בתפלה. שכן בעון גזל של יחידים סובל כל הציבור. ותקנתו לכך היא שירבה בתפלה, שלא יסבול בעון הגזלן.

"מי גרם שיגנוב?"

פעם באו אנשים אל הגאון **רבי חיים סולובייצ'יק** זצ"ל בטענה כי הגבאי של בית מדרשם נעשה "גנב", ועל כן רוצים לפטרו מגבאותו...

שאל אותם רבי חיים: "האם הגבאי היה גנב קודם שמינווהו? והשיבו כי קודם לכן, לא היה גנב.

אמר להם רבי חיים: אם כן, מה תרויחו כשתמנו גבאי חדש, הרי הראשון נעשה גנב רק אצלכם, ואם כן, אם תמני אחר, גם הוא יעשה "גנב"...

עובדות לבית בריסק

נקיון כפיים...

בעת שנזקק **הגרי"ש אלישיב** זצ"ל לקנות מנעלים חדשים, נהגה הרבנית ע"ה לשלוח את אחד הנכדים לחנות הנעלים, כדי שיביא משם זוג או שניים, והגרי"ש ימדוד בבית.

פעם נשלח נכד על ידה וכששב עם הנעלים נדהם לראות את הסבתא טורחת לשטוח מגבת גדולה על הריצפה... לתמיהתו הסבירה בפשטות: "יתכן ונצטרך להחזיר את הנעלים הללו לחנות. אינני רוצה שכאשר הסבא ימדוד את הנעלים הם יתלכלכו מהריצפה... רצוני להחזירם לחנות נקיות בדיוק כפי שלקחתי אותם"...

משוש דו"ד

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו - סיפורים בני זמננו

עזרו נא! התעוררו נא! / הרב נפתלי וינברג

ידידים יקרים!

המאמר הבא נכתב בעקבות מכתב שהגיע למערכת, מן תורה וותיק.

במכתב הוא מתנה את צערו, במילים פשוטות וישירות.

כאשר סיימתי לקרוא את הדברים לא ידעתי מה עלי לעשות:

לצעוק מכאב?

לזעוק מכעס?

או שמא בכלל... לצחוק על המצב המטופש בו אנו נמצאים!

מה שברור שהשכינה מאוד כאובה ממה שהוא מתאר, שהרי 'ע-מ-ו' אנכי בצרה' כתיב, והיא חולקת בעצמה את הצער עם כל יהודי.

אז מה ומי יכולים לשנות את המצב?

רבותי, לא נסתכל ימינה ולא נפזול שמאלה. מי שצריך, ויכול, וחייב לתקן את המצב זה אני ואתה! לא 'הם' - אלא 'אנחנו!' נוכל לתקנו אם נתעורר מהאדישות והעצלנות. (בזאת תבחנו אם לאחר קריאת המאמר תתקשרו למכון אהבת אמת 02-5671812)

* * *

נפתח תחילה במכתב:

"לכבוד המערכת החשובה.

"ראיתי שבסוף העלון ישנה שורה בה מתבקשים קוראים לשלוח סיפורים אישיים - אז הנה הסיפור שלי.

בשונה משאר הסיפורים שמגיעים, ואשר מתארים מאורעות משמחים ומרניני לב, הפעם מתייחס הכותב למשהו הפוך. לא היינו מצטטים אותו אלמלא סברנו שיש בכוח הציבור לשנות את המצב לטובה. הלוואי שיהיה לנו חלק בזה והיה זה שכרנו. כעת נשוב ללשון המכתב:

"אני כאדם קרוב לחמישים שנה, קורא את הסיפור של הרב וינברג על הג'ינג'י ופשוט בא לי לבכות. מזה כשלושים שנה שאני לומד במקום חשוב, וזוכה לשמוע בכל יום פעמים רבות את המילה הכל כך פוגעת "פרענק" או לחילופין "תימני"..."

"אני שומע זאת גם מאנשים נכבדים ומלמדים. במשך שנים ארוכות זה שבר אותי והפריע לי בעלייה הרוחנית - בראותי אנשים נכבדים מתבטאים כך עשרות פעמים... אני חושב שזה ביטוי הרבה יותר חמור מג'ינג'י שאודותיו עוד ניתן להתווכח: הרי יש אנשים שאוהבים את הצבע הזה! ואחרים סתם מתכוונים לצחוק.

"אז אם הג'ינג'י נפגע מזה - שלא בצדק. במקרה שלנו תחושת הפגיעה צודקת. כי כשאומרים לאדם - עם כל הגעשמהק - "יא פרענק", הרי באים להמעט מערכו ומערך כל משפחתו, לומר שהוא והם סוג ב'!

"ביותר כואב לראות שילדים קטנים למדו את הנוהג הזה מהורים חשובים, עד כדי כך שילד קטן יכול לכנות אותי המבוגר בכינוי זה!

"רבותי, אלפים סובלים מפגיעה זו, ושלא יספרו לכם

סיפורים שלא נפגעים מזה - די בכך שכוונת הפוגע לפגוע... לדאבוננו השתרשת כזו תאוה להשתמש בכינוי הזה - ומי יודע אם לא זה מה שמעכב את הגאולה - - -"

[הערת המערכת: כדאי לדעת, אגב, כי מקורו של כינוי זה אינו מצדיק כל כך את העלבון ממנו. בזמן שארץ ישראל הייתה בשליטת המנדט הבריטי היו ארצות המזרח בשליטת המנדט הצרפתי. צרפת בלועזית-פראנק ומי שעלה אז, מארצות המזרח כונה צרפתי-פרענקי (וכך גם היה שם המטבע פראנק). ואגב: בדיוק בימי החנוכה למדו רבים את ההלכה בשו"ע (תרע"ה-ה) שאדם המחזיק בידו מנורה, לא יצא ידי חובה. מוסיף הפר"ח (שם): בחנוכיות הנוהגות בערי 'פראנקיה' (צרפת או ספרד) בתבנית וכו' כן יוצא ידי חובה].

* * *

ואם תאמר: מה אפשר לעשות? או: מה מוטל עלינו לעשות?

הנה תוכנית פעולה בשלושה שלבים:

(א) ראש לכל יש להקפיד לדבר בבית בלשון נקיה. שיהיה ברור: קשה לדרוש מילד ששומע בבית כינוי גנאי להימנע מכך!

(ב) לקבוע לימוד יומי בחוברת 'אדני הבית', ולהפנים ברצינות את תכניו.

(ג) לפעול ללא שום ויתורים ופשרות שבמוסדות החינוך של ילדיכם ישלבו את חוברות הלימוד בעניינים שבין אדם לחברו, בתוך וחלק קבוע ממערכת הלימודים, ולא דבר שניתן לוותר או לסרב בו. כשתז"ל קבעו ש"דרך ארץ קדמה לתורה" ובפרט שהדור ירוד בתחום שבין אדם לחברו, הרי שזה דבר שצריך ללמוד מכיתה א'. בל נשכח שהמוסדות מעוניינים לרצות את ציבור ההורים היקר, וכאשר תגיע דרישה זו מצד ההורים אין מוסד שיסרב לכך.

כאשר רבבות ילדי ישראל ילמדו את הנושאים הללו בקביעות, כל אחד מהם יחשוב פעמיים לפני שתמלט מפיו מילת גנאי על יהודי, ובזמן קצר כל החברה תשתנה לגמרי.

אלה שלושת הדברים שיש לעשות, אבל דבר אחד אל תעשו:

אל תתעלמו מכאבם של יהודים רבים, אל תתנו לעצמכם מנוח עד שבכוחות משותפים נצליח לחולל מהפכה ברוכה בעניינים שבין אדם לחברו!

מי שמחפש זכויות יש זכויות, יש כאן הרבה מה לתקן.

הכנסת החוברות למוסדות הלימוד, זה רק התחלה.

נא לכתוב מכתבים למקבלי החלטות במערכת החינוכית כדוגמת שר החינוך נפתלי בנט, ואף לנציגי הציבור החרדי בממשלה, ר' מאיר פרוש, ר' משה גפני, ר' אריה דרעי, ר' אורי מקלב, ר' ישראל אייכלר, ור' מנחם מוזס. המטרה היא שכל מוסד יסודי בנים או בנות, דתי ואפילו שלא דתיים חייבים ללמוד את הנושא במערכת.

יהודים יקרים, אנא התעוררו, אל תתעלמו מאחריות, עלינו לפעול בנחישות עד להצלחה ובע"ה נראה נחת.

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

באיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 186 | שנה ד' | פרשת ויגש | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

קנין פרעה בכל מצרים

"ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה" (ויגש מז, כ)

משמע שקנה את הכל לרכושו הפרטי של פרעה ולא לרכוש המדינה, וקנין גוי בקרקע הוא רק עם שטר על רמב"ם הל' זכיה ומתנה פ"א הי"ז, ואת הבע"ח י"ל שקנה בחליפין שמועיל בגוי כמש"כ התוס' בקידושין ג' א'. והנה משמע שע"פ דין הכל הי' שייך לפרעה.

ויל"ע איך יוסף קנה את הכל לפרעה הרי אין שליחות לנכרי, ואע"פ שהאוכל הי' שייך לפרעה, מ"מ בלי דין של זכי' ושליחות א"א לקנות דהקנין לא מתייחס לבעל הממונ?

ולדעת המשאת בנימין הובא בקצוה"ח ריש סימן קפ"ח שנכרי נעשה שליח לנכרי א"ש, ויתכן שפרעה עשה חוק שכל הקרקעות שייכים לו ואז הכל נעשה שלו מדינא דמלכותא.

אין בלבי שנאה

"ועיני אחי בנימין" (ויגש מז) פרש"י השווה את כולם יחד, כשם שאין בלבי שנאה על בנימין אחי שהרי לא היה במכירתו, כך אין בלבי שנאה עליכם.

רואים מזה את דרגתו הגבוהה של יוסף, דאע"פ שאחיו מכרוהו ובסיבתם עבר הרבה צרות, בכל זאת הוא אמה, שאין לו שום שנאה עליהם בלבו והם שווים אצלו [וראה באור החיים הק' שביאר שאפילו בשעת המכירה הרגיש כאח גמור עיי"ש]. והנה ידוע גדלותו של יוסף במה שלא חטא עם פוטיפרע, ולכאורה זה דבר לא פחות גדול ממה שלא חטא בעריות.

ועל כרחק צ"ל, כיון שהחטא של עריות יותר גדול, אז להמנע מן החטא הוא דבר גדול יותר.

בית המקדש נמשל לצואר

"ויפל על צוארי בנימין אחיו" (ויגש מז, יד) פרש"י על ב' מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב. ועיין שפ"ח. משמע שכיון שבכה ב' בכיות נפרדות, לכן נחשב שיש לו ב' צוארים.

ולמה בית-המקדש נקרא צוואר?

מפרש רבנו בחיי, כי הצואר בגובה גוף האדם, והמשיל בו ביהמ"ק שהוא בגובה ההר. ברע"ב, כתוב: כמגדל דוד צוארך.

עוד י"ל, כי כתוב: ובין כתפיו שכן. ומפסוק זה חיפשו את המקום הראוי לקבוע את ביהמ"ק (זבחים נד).

עוד י"ל, בצואר יש את הסימנים ובלעדם אי אפשר לחיות. כך ביהמ"ק זהו החיות של כלל ישראל, ואף שאפשר לחיות בלי המקדש, אבל באמת זה חשוב כמו חיים ממש.

מותר לשרוף דבר עבירה

שם, פרש"י זהו שנאמר: וירא את העגלות אשר שלח יוסף, ולא נאמר: אשר שלח פרעה. ולפי פשוטו, למה כתוב: אשר שלח יוסף?

"ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורת לפניו גשנה ויבאו

ארצה גשן" (ויגש מז, כח) ופרש"י "ומדרש אגדה להורות לפניו

לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה"

שח לנו ח"א שליט"א תלמיד ותיק וממקורבי רבנו שליט"א:

"נוכחתי מאות פעמים בשעות קבלת קהל אצל רבנו ותמיד ראיתי

שרבנו עונה בשלות הנפש ואינו מרים את קולו מלבד ב' פעמים

שראיתי שהרים את קולו בתקיפות עצומה."

פ"א הגיע אדם לרבנו שליט"א בטענה על ישיבה שבנתה בנין

בסמוך לביתו והוא רוצה להגיש נגדה תלונה, ובא להתייעץ האם

וכיצד לעשות זאת. רבנו בתקיפות עצומה אמר לו "כיצד אתה

מעיז לפגוע חס ושלום בישיבה!"

ומקרה נוסף היה שא' הציע לפתוח ישיבה לבחורים מסוימים שלא

כדרך המסורה בישיבות, ורבנו צעק בקול גדול "הקב"ה לא רוצה

את זה והיא לא תצלח!" עד שכמעט גירשו מביתו.

ובמדרש [צד, ג] יש מאן דאמר שאותן עגלות ששלח פרעה לשאת אותו, היתה ע"ז חקוקה עליהם, עמד יהודה ושרפן, למוד הוא השבט להיות שורף עבודת כוכבים.

חזינו, דאף שפרעה רק "השאיל" את העגלות לשאת את אביהם ואח"כ להחזיר לו, מ"מ הותר לו לשרוף, כמו שרחל גנבה את התרפים.

והנה אם היה יכול לאבד רק את צורת חקיקת הע"ז שעל העגלה, למה שרף כולה? וצ"ל שהיה בעצם העגלה צורת ע"ז וכולה נאסרה.

היה לו סיבה לכך

"אלכה ואראנו בטרם אמות" (ויגש מה, כח) צ"ב, בודאי לא יוכל לראותו לאחר שימות?

משמע, שיעקב רצה לרדת למצרים ואח"כ לחזור (וכ"כ הספורנו) וא"כ, למה ירד עם כל משפחתו ורכושו? (כתב האוה"ח להלן שרק לאחר שה' אמר לו לרדת, אז לקחו את הכל).

והנה, הרי יעקב לא עושה דברים בלא סיבה. ועל כרחק היה היה לו סיבה שרצה לרדת לראות את יוסף טרם מיתתו. וכ"מ להלן שאמר לו ה' אל תירא מרדה מצרימה. ופרש"י, לפי שהיה מיצר על שנוקק לצאת לחו"ל.

והנה אם זהו צער עבורו שלא לרדת, מי מכריחו לרדת לפני שאמר לו ה'. ועל כרחק שהיה לו סיבה לרדת ויש להאריך בזה.

חלק מכבוד אב

"ויזבח זבחים לאלוקי אביו יצחק" (ויגש מז, א) פרש"י, חייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו (עיין מש"כ לעיל כח, יג).

ועדיין צ"ב למה תלה בהם ולא כתוב רק: ויזבח לה'. ומשמע שזה חלק מכבוד אב, שיזכיר שזה "השם" שאביו עבד לו.

הניחומים על הירידה למצרים, כדי שיהיו "עם" ויקבלו ה"עם" את התורה
"אל תירא מרדה מצרימה" (ויגש מז, ג) פרש"י לפי שהיה מיצר על שנוקק לצאת לחו"ל. והנה כשיעקב הלך אל לבן לא כתוב שהיה מיצר על זה שיוצא לחו"ל.

עיין פרקי דר"א (פרק לט) והיה מהרהר בלבו ואמר: איך אעזוב ארץ אבותי וארץ מולדתי ואת אר"י ששכינתו של הקב"ה בתוכה, ואלך אל ארץ טמאה לתוך העבדים בני חם בארץ שאין יראת שמים ביניהם ... צ"ב, שגם מעשה ארץ כנען היו מקולקלין (פר' אחרי יח, ג) וברש"י שהיו מקולקלין מכל האומות. (ועיין לעיל יב, ה).

וצ"ב, במה ניחמו שאמר לו, לגוי גדול אשימך? אלא בכדי שיזכו אברהם יצחק ויעקב לתורה, צריך עם, ולא יחידים, לכן צריך גוי גדול שיקבלו התורה תכלית הבריאה.

ה' מבטיח יותר השגחה פרטית

"אנכי ארד עמך מצרימה" (ויגש מז, ד) הנה הקב"ה משיגח על כל אחד. בדורות הראשונים היו מוחזקים שמלאכים מלוים כל אדם, ולפני בית הכסא אמרו התכבדו מכובדים כמ"ש בשו"ע סי' ג'.

וצ"ל, שהקב"ה הבטיח ליעקב מדרגה יותר גבוהה של השגחה-פרטית, דכביכול השכינה עצמה תרד למצרים.

סילוק השכינה

"אמותה הפעם" (ויגש מז, ל) פרש"י, פשוטו, כתרגומו. ומדרשו, סבור הייתי למות ב' מיתות לעוה"ז ולעוה"ב שנסתלקה ממני שכינה. והנה המיתה בעוה"ז היא כדפירשנו לעיל (מה, כז) שאצל יעקב אבינו לחיות בלי השראת השכינה, הרי זה כמיתה. ולמות בעוה"ב, היינו, אם ח"ו לא יזכה להיות שם.

והנה, מיתה, זה לחלוטין. משמע שיעקב חשש שאיבד את כל העוה"ב, מזה שנאבד יוסף בחטאיו. (ועי' מה שהבאנו בענין זה במק"א (כאיל תערוג וישלח תשע"ד) שיחת רבנו על ש"י עולמות)

נתרם ע"י אחד ממקורבי רבנו שליט"א

לרפואתו של מרן

רבנו אהרן יהודה לייב בן גיטל פייגא לרפוש"ש

בתושח"י

"כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים" (ויגש מד, לב) בשנת תשנ"ג הקים מרן הגראמ"מ שך זצ"ל ועמו מרן הגרש"ז אויערבאך והגר"ש אלישיב זצ"ל, את ארגון "לב לאחים". וכתבו מכתבים לעורר את האברכים לקבוע שעות לימוד עם מתחזקים ועוד. מיני אז שנחלש מרן הגראמ"מ שך זצ"ל, נושא יבדלח"ט מרן רבנו שליט"א את עול הארגון "לב לאחים" ברוח ובגשם, ולמעלה מעשרים שנה שהוא נושא אותם על לבו כאשר ישא האומן את היונק. בשנים הראשונות טרח רבנו והלך מעיר לעיר ומישוב לישוב בכינוסים של אברכים ע"מ לעורר אותם בענין זה. וכן מידי שנה בשנה אחר הפסח עומד רבנו בראש הכינוס המרכזי (אשר רבנו קורא לזה הכנסיה הגדולה של דורנו) לחזק את העוסקים במלאכת הקודש. והנה להביא את דברי רבנו בענינים אלו והדרכות שנתן להם נצרך לספר גדול, והנה כבר יצא בשנת תשס"ג חיבור נכבד בשם 'מפקודיך אתבונן' ובו שיחות רבות של רבנו שליט"א שנאמרו בכינוסים אלו, ומאז כבר נכפל בכמות השיחות. נביא כאן רק כמה ענינים קצרים וחשובים.

זכות הצלת היהודים

במוצש"ק שמיני תשנ"ז נערך כנס מיוחד של לב לאחים כדי לעודד ולחזק את פרויקט אימוץ תלמידים בכנס זה, ולאחר מכן בביתו נשא רבנו שליט"א דברים:

ידוע לכל אחד ואחד מה שאמרו חז"ל (ספרי כי תצא כג, ט) גדול המחטיאו יותר מן ההורגו ובאותה מידה גם המציל את הנפש גדול הרבה יותר על כל פנים לא פחות בהצלת הגוף. כל אותם אברכים העוסקים בענין זה המלמדים את התלמידים הנצרכים לכך עוסקים בהצלת נפשות.

לכן אין צורך להאריך כיון שכל אחד יודע עד מה גדול העניין של הצלת נפשות, לו היה אדם טובע ח"ו בנהר והיו קוראים לעזרה מי לא היה להצילו, כל שכן כאשר מדובר בהצלת נפשות רוחנית כל רגע ורגע, אפילו זמן מועט שאברך מקדיש ומתעסק עם הילדים הללו הזועקים לעזרה עוסק בהצלת נפשות ממש, הקב"ה בוודאי יעזור לכולכם שתצליחו ותזכו באמת להוציא יקר מזולל, וכלל ישראל יתברך בעוד ילדים שיהיו עובדי ד' כרצון הקב"ה ותתברכו כולכם בכל טוב.

כפי תהיה

המשך הדברים נאמרו לבני החבורה בבית רבנו שליט"א: חז"ל אומרים במסכת ב"מ דף פה ע"א: כל המלמד את בן עם הארץ תורה אפילו הקב"ה גוזר גזירה מבטלה בשבילו שנאמר ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה, ופרש"י יקר מזולל ת"ח מעם הארץ.

ומבאר המהרש"א: כי גודל מעלתו היא משום שלפי גזירתו לא יהיה בן עם הארץ בעל תורה דכל המוליד בדומה הוא מוליך, אבל הלומד עמו ומבטל טבעו וגזירתו, וזוכה גם כן שהקב"ה מבטל גזירתו בשבילו כמו שנאמר 'כפי תהיה' ופירש רש"י בספר ירמיה שאני גוזר גזירה ואתה מבטלה ע"ש.

ולדאבוננו ישנם כאלה שהוריהם רחוקים מאד מהיהדות, וזו הצלה גדולה להציל את הילדים, אלא שזה לא דבר פשוט להציל ילד כזה, ואם הצליח להצילו אומרים עליו חז"ל שהוא מתעלה עד כדי כך שזוכה להיות כפי כפיו של הקב"ה, והנה חז"ל אומרים במקום אחר צדיק גוזר והקב"ה מקיים, אם כן מה היא המעלה המיוחדת במלמד בן עם הארץ תורה הרי כל צדיק הוא כך, שהרי בוודאי לא מדובר כאן באדם רשע שבא ללמד את בן עם הארץ תורה שכן מי שהוא מחלל שבת, אף אם ילמד את בן חברו תורה לא יזכה להיות כפי תהיה, ועל כרחך מדובר בצדיק והרי צדיק גוזר והקב"ה מקיים ממילא למה הוא זקוק אפוא לזה שילמד את בן חברו תורה?

התירוץ הוא: שמדובר כאן בדרגות שונות, אין זה דבר פשוט כל כך לזכות להגיע לדרגה של הקב"ה גוזר גזירה והוא מבטלה, אף אם הוא בדרגה של צדיק גוזר והקב"ה מקיים כדי לזכות להיות בדרגה שהקב"ה גוזר גזירה והוא מבטלה, צריך להשיג דרגה מיוחדת ומדרגות מדרגות שונות קיימות.

הגמרא מביאה שם מעשה שאיקלע רבי לאתר' דר' טרפון אמר להו יש לו בן לאותו צדיק שהיה מקפח את בניו [רבי בא למקומו של רבי טרפון ושאל האם נשאר בן לרבי טרפון שהיה רגיל לומר אקפח את בני בשעה שהיה נשבע] אמרו לו בן אין לו בן בת יש לו, וכד אתיוהו לקמיה הביאוהו לפני רבי אמר ליה אי הדרת בך יהבנא לך ברתא [אם תחזור בתשובה אתן לך את בת] הדר ביה וכו' שואלת הגמרא על כך ולמה ליה כולי האי? ופרש"י למה ליה כולי האי לחזור על בני אחרים לשאול אם יש לו בן, ומתרתת הגמרא דאמר רב יהודה אמר רב "כל המלמד את בן חברו תורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה".

לכאורה לא מובנת מה השאלה למה ליה כולי האי, למה שלא יעשה זאת כדי להציל נפש מישראל להחזירה למקור וכי דבר קטן הוא זה.

האמת היא כי אמנם בזמננו אין מבקשים מאברך ללמוד עם ילד אלא רק שעה אחת בשבוע, אבל מה עשה רבנו הקדוש הוא לקח ילד שהיה

שקוע בטומאה ועשה ממנו תלמיד חכם לא מוזכר ששכר מלמד בעבורו, אלא הוא עצמו למד עמו א"ב חומש תנ"ך מקרא משנה וגמרא עד שעשה ממנו תנא, וזאת כבר קושיא למה לי כולי האי כל כך הרבה עמל וטרח בשבילו למה זה היה נחוץ על כך?

משיבה הגמרא **כי מעלתו גדולה מאד עד שזוכה ויושב בישיבה של מעלה**.

על כל פנים אנו רואים מה היו עושים פעם כיצד היו לוקחים ילד שאין בו מאומה ועושים ממנו תנא, זוהי אכן דרגה גבוהה. בעל השדי חמד כותב שבתקופה מסוימת הייתה באחת העיירות ברוסיה בערות גדולה, וכל היהודים שם היו עמי ארצות גדולים מאד, בקושי רב הוא הצליח לאסוף מספר ילדים ולמד עמם א"ב חומש וכו'.

אחד מן הילדים הגיע לדרגה של לימוד גמרא, ואז שלח השדי חמד מכתב למרן הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור שכיון שהוא כה טרח והצליח להביא את הילד למצב בו הוא כבר יודע ללמוד גמרא והיות שבעיירה זו אין מקום שיוכל ללמוד שם לכן הוא מבקש שמרן הגאון רבי יצחק אלחנן יראה להכניסו לישיבה כדי שיוכל ללמוד.

בעל השדי חמד שהיה גאון גדול כל כך ישב עם ילד יהודי ולמד אתו תורה עד שיוכל ללמוד גמרא, זו לא עבודה פשוטה כלל ומן הסתם הייתה זו עבודה שנמשכה שנים, ובכל זאת הוא הקדיש מזמנו היקר להיות מלמד דרדקי עד שהצליח להגיע לדרגה של לימוד גמרא.

אנו רואים אפוא עד כמה גדולה היא המצווה הזו עד שתלמיד חכם בסדר גודל של השדי חמד מצא לנכון ללמוד עם ילדים א"ב וכל מה שצריך והרי זה דומה לקושיית הגמרא ולמה לי כולי האי.

בדומה לזה מביא הגמרא שם מעשה בברי' דר' אלעזר ב"ר שמעון שלמדוהו תורה עד שהיה לתנא ע"ש באורך ומבואר ברש"י שהיו מחזרין לשאול אם יש להם בן ולא שבאו לבקש מהם שילמדו עם הילדים.

צריך לזיזה ולשאול שאלה

בכינוס אברכים למען לב לאחים בקרית ספר מוצש"ק ויצא תשנ"ט פתח רבינו בדברים: הרבנים כבר דברו ואין מה להוסיף ומי שיש לו שאלה במה שנוגע לו לרוחניות צריך לשאול, ועכ"פ עצם הדבר לזכות את הרבים זה ענין גדול מאד, וכל אחד אחראי במדה מסוימת כיון שאפשר להציל, וכמו שאחד טובע בנהר ויש מי שיודע להציל בודאי שמחוייב להציל, וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, וכיון דגדול המחטיאו יותר מן ההורגו א"כ כמו שהמציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, כך הוא הדבר וכל שכן הוא, שאם אחד מציל נפש אחת מישראל שלא תטמע שלא יטבע בים של הפקרות רח"ל טמיעה נוראה זוהי זכות גדולה מאד.

אמנם צריך לזיזה שלא תהיינה לו הפרעות, ואם יש לו ספיקות לגבי הרוחניות שלו צריך לשאול שאלה, אבל עצם הדבר זוהי זכות גדולה מאד אם יכול להשפיע להציל אפי' נפש אחת מישראל וכל זה ידוע לכל.

לא לוותר על ילדה אחת

הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א - משגיח דשיבת "אורחות תורה", סיפר בכינוס לב לאחים, (ניסן תשס"ג): בשנה שעברה נפתח בירושלים, בית ספר לילדי קירוב, והייתה מלחמה גדולה עם בתי ספר ממלכתיים שלא רצו לותר על התלמידים וממש הוציאו אותם מבית הספר שלנו.

'לב לאחים' בעידודו של מרן שליט"א לקחו את הפרויקט לידיים, ובאמצעות פעולות שכנוע מאסיביות הצליחו בס"ד להעביר את כל הכיתה! למעט אחת בלבד! מבית ספר ממלכתי לבית ספר הקרוב יותר לחיי הדת.

בסיום הפעולה המוצלחת עלו הפעילים ובראשם הרב אורי זוהר לבשר בשורה משמחת זו למרן שליט"א, אך לפליאתם - לאחר ששמע את

והביא שם בשם רבנו שליט"א שטען דמ"מ לפני אמירת תיבת ברוך עדיין אין כאן הפסק וכשמתחיל ההפסק והוא מתחייב לברך, אז כבר חסר לו תיבת ברוך ואין הברכה עולה לו לברכת על מצות לדעת רש"י והוי ברכה לבטלה, ולכן צריך לומר בשכמל"ו. (שומר אמת קמא תנינא או"ח סכ"ה)

כשמעביר על תפילין של ראש מפני תפילין של יד אם עובר איסור דאין מעבירין על המצוות.

בשו"ע או"ח ס' כ"ה ס"ו "אם פגע בשל ראש תחילה, צריך להעביר על אותו מצוה ויניח של יד תחילה ואח"כ של ראש".

וביאר המ"ב (ס"ק כ"ג) דכיון דכתיב בקרא מפורש דיד קודם דבתחלה כתיב וקשרתם והדר לטוטפות, לפיכך אין משגיחין על העברת המצוה ע"כ.

ויל"ע אם עובר על האיסור דאין מעבירין עה"מ דיל"ל כיון שכך הוא הדין כמו"ש המ"ב הנ"ל לא מקרי העברה עה"מ, ובביאור"ל בס"א ד"ה שלא בסוה"ד כתב בזה"ל "וכן לענין תפילין יש להזהר לכתחילה להיות מונח הש"י קצת למעלה ולא בשוה ממש, כדי שלא לפגוע בתוך הכיס בהשל ראש ברישא בכדי שלא יעבור על הדין דאין מעבירין" עכ"ל.

ומפשטות לשון המ"ב משמע דאם באמת הניחם זה אצל זה, פגע קודם בתפילין של ראש, והרי צריך להניחו מידו כהשו"ע בס"ו עובר על הדין דאין מעבירין.

והשתא יש להקשות דהנה אדם זה שהוציא התפילין ש"ר קודם התפילין ש"י, אמאי אמרינן ל"י דיעביר עה"מ כנ"ל והא ע"י שיעביר עה"מ עובר בזה איסור דאורי' לפי"מ שביארנו דעת התוס', וכן פוסק המ"ב בס"א בביאור"ל ד"ה שלא דאיסור דאין מעבירין עה"מ הוי דאורייתא, ואע"פ שהסביר לן המ"ב בס"ק כ"ג דהדין להניח כסדר יד ואח"כ ראש דוחה להדין דאין מעבירין עה"מ, מ"מ ד"ז תמוה טובא דכיון דאין מעבירין עה"מ הוי איסור דאורי', א"כ הי' לנו לומר לאדם זה שהוציא בטעות ש"ר תחילה דיניח לגמרי התפילין מידי ואלא יניחם כעת כלל, ורק בעוד שעה יניח תפילין דלכאור' בכה"ג אינו עובר על האיסור דאין מעבירין עה"מ וכמו"ש המ"ב בס"ק ג' דבאין דעתו לקיים כעת המצוה אין האיסור דאין מעבירין עה"מ יעויי"ש.

אלא דבאמת אי"ז דומה כ"כ למ"ש המ"ב שם, דהמ"ב שם דיבר בלא הי' בדעתו כלל לקיים המצוה מעיקרא, אבל הכא הא נטל התפילין ע"ד להניחם אלא שכעת מניחם מידו, ויתכן דבכה"ג מקרי שמעביר עה"מ, ואם נאמר כן א"ש פי' דאי"ז עצה לומר לו שיניח התפילין מידי ויניחם רק בעוד שעה כי גם באופן זה יעבור איסור.

אלא דלפ"ז יצא לנו חידוש גדול להלכה דאדם שלקח תפילין ע"ד להניחם, ולבסוף נמלך בדעתו להניחם רק בעוד שעה, עובר על האיסור דאין מעבירין עה"מ וצ"ע.

ושאלתי להגרא"ל שטיינמן שליט"א קושיא זו, והי' פשיטא ל"י כהסברא הנ"ל דכיון שהדין אומר שמחוייב להעביר עה"מ כמו"ש המ"ב ס"ק כ"ג המובא לעיל אין בזה משום איסור דאין מעבירין עה"מ, אבל צ"ע מלשון הביאור"ל וכנ"ל ואולי הלשון לאו דוקא וצ"ע. (קו' גבורת יעקב עמ' קט"ז)

עדיפות יציאה מהבית עם טלית ותפילין על אמן ואיש"ר

כתוב במשנ"ב סי' כ"ה סק"ח בשם הזה"ק שטוב שאדם יצא מביתו מעוטף בטלית ותפילין לילך לביהכ"ס.

ויש שדנו אם מי שיצא ויתעטף בציצית וילבש תפילין יאחר מלהיות מעשרה הראשונים, וכן לא ישמע קדיש ויחסר לו עניית אמן ואיש"ר, האם יותר כדאי שלא יצא מעוטף בטו"ת כדי שלא יפסיד הנ"ל או דזה עדיף. ובסברא הי' נראה דעניית אמן ואיש"ר זה מדינא דגמרא משא"כ לצאת מעוטף בטו"ת לא נזכר בגמ', אז יש להעדיף עשרה ראשונים וכן עניית איש"ר (צדיק כתרמר יפרח)

הנחת טלית ותפילין בבית כנסת

לאחר הסליחות מניח רבנו טלית ותפילין במקומו בביהכ"נ. כמדומה שאמר שמאחר שכל רגע יש מצוה להיות בביהכ"נ (כמבואר ברמב"ם פי"א מתפילה ה"ט) כמ"ש אשרי יושבי ביתך, לא כדאי לצאת להניחן בחדר חיצון.

להפסיק בלשון הקודש

כ' המשנ"ב (סכ"ה סק"ט) דמה שאסור להפסיק בדיבור בין תפשי"י לתפשי"ה, הוא אפי' בלשון הקודש. ס"ק כ"ט, וכ"כ עוד בהקדמה לסי' ס"ו.

ושמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א שיש להתבונן דמה היה סד"א לחלק ביניהם, ועיין שעה"צ ס"ק כ"ח.

ברכה אחת

רבנו שליט"א נוהג לברך רק ברכה אחת על מצות תפילין וכדעת הגר"א. אמנם ציין רבנו שכך נוהג ע"פ מנהג אביו הי"ד, אבל אחרים ודאי דינהגו לברך ב' ברכות וכדברי הרמ"א. [באם אין להם מנהג אבות לברך ברכה אחת].

ברוך שם כבוד

ברמ"א סימן כ"ה סעיף ה' פסק לברך על תש"ר על מצות תפילין, וטוב לומר תמיד אחר הברכה השניה בשכמל"ו,

ועיין משנה ברורה (ס"ק כ"א) דס"ל להלכה כדעת ר"ת, רק לרווחא דמילתא להוציא עצמינו מידי כל פקפוק נוהגין לומר בשכמל"ו.

וקצת קשה דהא לכתחילה לא מברכין ע"ד לומר אח"כ בשכמל"ו, אלא ע"כ דמה שאנו מברכים, כי ס"ל לעיקר ההלכה לברך גם על תש"ר וא"כ למה אומרים בשכמל"ו וי"ל.

והנה על האומר ברכה לבטלה כתוב בשו"ע סימן ר"ו סעיף ו' שיאמר בשכמל"ו.

ויל"ע אם אמירת בשכמל"ו להציל מברכה לבטלה, מועיל רק תכ"ז, או גם לאחר תכ"ז. [א"ה ועי' בס' שמעה תפילתי עמוד שכ"ב בשם מרן הגר"ח וראה בהערות שם, ועי' חיי אדם כלל ה' סעי' א', ובאשל אברהם מבוטאטש סכ"ה סק"ו].

אמירת בשכמל"ו

הנה מבואר במנחות (ל"ו ע"א) לא סח מברך א', סח מברך שתיים. ודעת רש"י דאם לא שח אז ברכת להניח חלה על שתיהן, ואם שח דאז אין ברכת להניח פוטרת את תפילין ש"ה, צריך לברך על ראש ברכת על מצות תפילין, ור"ת ס"ל דאם שח מברך שתיים על תפילין ש"ה, ואם לא שח מברך רק א' על תפילין ש"ה.

והמחבר פסק כרש"י, והרמ"א פסק כר"ת לברך שתיים על יד להניח ועל של ראש על מצות אף דלא שח, ומ"מ כתב ברמ"א דיאמר ברוך שכמל"ו כדי לחוש לדעת רש"י דברכת על מצות הוי לבטלה, ובספר שומר אמת (ח"א סימן כ"ה אות ד') הקשה הא כיון דלרש"י הוי ברכת על מצות לבטלה א"כ הרי הוא בגדר שח, ובשח הרי צריך לברך על מצות על תפילין של ראש, וא"כ כיון שנוהגין אנו כדעת ר"ת לברך גם על מצות, הרי גם לרש"י מחוייבין אנו מדינא לברך ברכת על מצות כדן שח, וא"כ למה צריך לומר בשכמל"ו.

מכתבים הערות והוספות

גליון 184 וישב תשע"ו | אודות הערת רבנו שליט"א כיצד סיכן יוסף נפשו על כיבוד אב ציינו לדברי הספר חסידים (או' שמ"א) 'ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה (בראשית כ"ה ל"ב) למה לו לכתוב ויאמר עשו וכו' לא היה לו לכתוב אלא וימכור את בכורתו ליעקב ולמה כתיב מה שחשב עשו?

אלא שלא תתמה למה נתן הקדוש ברוך הוא ממשלה לבני עשו לומר שתדיר בשביל אביו הלך למקום סכנה במקום החיות כדי לצוד ציד להביא אל אביו וממנו למד יוסף כשאמר לו יעקב לכה ואשלחך אליהם (שם ל"ז י"ג) והלא היה יודע ששוואים אותו אלא אמר יוסף עשו הולך תדיר למקום סכנה כדי לצוד ציד להביא לאביו ואבי שלחני לראות את שלום אחי ואת שלום הצאן שהוא חיות של אבי ובני ביתו ולא אלך? כל זה נכתב להודיע לישראל איך לטרוח כדי להביא פרנסה לאביהם, ואיך יהיו זהירים לעשות מצות אביהם.

עולם הישיבות

ישיבת בית מדרש עליון

אחת בחוץ לארץ ואחת בארץ ישראל, זכות התורה של חוץ לארץ ושל ארץ ישראל זה דבר גדול מאד. הקב"ה יעזור שבזכות זה יזכה לכל ... וכל הישיבות ימשיכו להוסיף תורה ויראת ה'

לימין הישיבה

לאחר פטירת הגאון הגדול ר' דן כינס רבנו שליט"א אסיפה ביתו עם מרנן הגר"ג אדלשטיין הגר"י שינר והגר"ד פוברסקי שליט"א וקראו לעמוד לימין הישיבה הקדושה ברוח ובגשם, ובפרט לקרובים לראש הישיבה הגר"ד שסייעו להקמת הישיבה שיעזרו להחזקת הישיבה לשנה שנתים הקרובות עד שיצליחו להקים בסיס חזק לישיבה,

ישיבת בית מדרש גבוה בארץ ישראל

רבנו שליט"א הגיע כמה וכמה פעמים לישיבה לכנס לזכרו של רבו מרן הגר"א קוטלר זצ"ל ובשנת תשס"ד ונשא דברים לזכרו - את הדברים במילואם הבאנו בגליון פר' תולדות תשע"ו. ונביא כאן קטע אחד

רבי אהרן העמיד את אמריקה

רבי אהרן אכן זכה לכך שהעמיד את אמריקה 'אוועק געשטעלט אמריקה' כי לפני זה אפשר לומר שהיה בבחינת תוהו ובוהו' והוא העמיד אותה וזהו זכותו שאין לשער ועד היום כשמדברים מאמריקה יודעים כולם כי הוא זה שהעמיד את אמריקה, וזה לא סוד וזה הדבר הכי גדול שיש אנשים שיכולים להעמיד עולמות 'אוועק שטעלן וועלטן'.

לעסוק בבנין היחידים שיעמידו את הכלל

וממילא זה הדבר שמוכרחים שיהיה בכלל ישראל תלמידי חכמים שהם אנשים גדולים, וזה מה שצריך לראות בכל הישיבות שבו בד עם העסק בחינוך הרבים שזה חשוב מאד וחלילה לעזוב את זה.

צריך ג"כ לשים דגש מיוחד לבנות את היחידים כדי שיצמחו אלו הגדולי ישראל שהם יוכלו לבצר ולהעמיד תורה להעמיד יראת שמים שזה התכלית של הבריאה, וזה העיקר וצריך להעריך דבר זה באופן מיוחד ואף שזכינו עכשיו שנתרבו ברוך ד' לומדי תורה בישראל כן ירבו אבל צריך לראות לגדל אנשים כאלה שהם יהיו הגדולים שיוכלו להעמיד את כלל ישראל כמו שצריך בתורה ויראת שמים והקב"ה יעזור באמת בכל הישיבות שיזכו לזה. וזוה נוכל לזכות לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

בשבועות הקרובים אנו עומדים לכתוב אי"ה אודות הישיבות: באר יעקב, בית מתתיהו, בית שמואל, בית שמעיה, בני ראם, ברית יעקב, בעלזא.

מי שיש בידו ענינים מרבנו שליט"א הקשורים לישיבות אלו אנא יפנו אלינו בהקדם.

לפני שש שנים (נאמר תשס"ה) נקראתי לביתו של רבנו שליט"א ונשאלתי על ידו האם אתם בארגון לב לאחים יכולים לארגן מבצע אדיר של רישום ילדים לבתי ספר תורניים שבהם מחנכים לשמירת תורה ומצוות. על מנת להבין את כוונת הדברים שאלתי מה נשתנה? הרי עובדים כל הזמן מפעילים אברכים ועשרות עסקנים ועסקניות פועלים ברחבי הארץ.

נענית שעתה היא שעת הכושר לפנות לאלפי בתים ולהציע לילדיהם חינוך יהודי. שאלתי ומה יהיה אם ההורים של אותם ילדים? ונענית בעקבות הילדים יבואו גם ההורים והשיב לב אבות על בנים פשוטו כמשמעו, וצורת המפתח בצורת ילד.

[המפתח השני הוא הדרך לקרב ע"י לימוד גמרא וכבר הבאנו את הדברים בגליון שבועות תשע"ו]

הישיבה הוקמה באלול תשנ"ח ע"י הגאון הגדול רבי דן אונגריר זצ"ל ויבדלח"ט בנו הגאון רבי ירחמיאל שליט"א

בהקמת הישיבה

כשהוקמה הישיבה בארץ ישראל זה היה בסמוך ממש לתקופה של הקמת ישיבת ארחות תורה, ובא רה"י הגר"י לדבר על כך עם רבנו, ואמר לו רבנו שאין לו עדיפות להיות בארחות תורה יותר מבית מדרש עליון, ואם רוצה שהוא יהיה אחראי על בית מדרש עליון, והגרמ"ל יהיה אחראי על ארחות תורה זה בסדר גמור מבחינתו. ובסוף הדברים בירך ששני הישיבות יצליחו ולא יהיה אחד על חשבון השני.

ואכן אף על פי שבאותה שנה הוקמה גם הישיבה הגדולה 'אורחות תורה' פרי רוחו ורצונו של מרן שליט"א, לא נגעה מלכות התורה בחברתה, והמליץ מרן שליט"א לכל השואלים בדבר הישיבה 'בית מדרש עליון' בכל פה כמקום שמגדליו בו תורה בטירתה.

בכ"ח סיון תשס"ח דיבר רבנו בישיבה ואמר : אין להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד, כל ד"א חדש זה הד"א, אין ד"א מסוימים, צריכים מאוד לשמוח שיש עוד ד"א של הלכה, מקוים שכאן ומכל הישיבות יצאו הרבה תלמידי חכמים, אשר בדורינו לפני הרבה שנים הרבה ניספו רח"ל עקה"ש, ועכשיו אנו צריכים למלאות את החסר וכו'.
הקב"ה יעזור לגאולה אנו מתקרבם מאוד לגאולה, והקב"ה יעזור שנזכה לזה.

בהנחת אבן הפינה

כשבא ראש ישיבת בית מדרש עליון הגאון רבי ירחמיאל אונגריר שליט"א להזמין את רבינו למעמד הנחת אבן הפינה לישיבה הקדושה, התבטא רבינו אתם מכינים בית מדרש למשיח!

וכשחגגו רבני ותלמידי הישיבה הק' "בית מדרש עליון" בב"ב את מעמד הנחת אבן הפינה לבית מדרש החדש. וזכו שבא רבינו למעמד והניח אבן הפינה, וכבר השתתף רבינו בעבר כמה פעמים באירועים שונים בישיבה, כמו שביקש מרבינו מייסד הישיבה הגאון הגדול רבי דן אונגריר זצ"ל. ונשא דברים ומתו"ל: ברוך השם שזוכים להקים בית המדרש חדש. כתוב בחז"ל (מגילה כט, א) שכל הבתי מדרשים שבחוץ לארץ יהיו בארץ ישראל, וכאן זה כבר בארץ ישראל.

ואנו מקוים בקרוב אי"ה הגאולה במהרה בימינו אמן סלה.

הגאון ר' דן אונגריר זצ"ל

מתוך דברים שאמר רבנו בהלויית הגאון הגדול ר' דן אונגריר זצ"ל שהיה ראש הישיבה בחו"ל ובארץ ישראל.
(חשון תשע"ב) ידוע שזכות התורה הכי גדולה, והיות שהיו לו שתי ישיבות

>>> המשך מענין בפרשה

דבריהם - פרץ בבכי מה, לחרדת העומדים עליו אמר בכאב: אמנם ההצלחה היא ב"ה מרובה, אך ליבי נחמץ על הילדה הבודדת הזו? מדוע ויתרתם על אותה בת יחידה? אולי בכל זאת ניתן עדיין לפעול גם אצל הוריה במטרה להצילה? ולא נרגע שעד שהובטח לו שינסו שוב לפעול בנושא.

מפתח ללבבות

סח מנכ"ל לב לאחים רא"ס שליט"א: שתי מפתחות טובות יש לי בבית גנזי בשנות עיסוקי בנושא של תנועת התשובה, קיבלתי דעת תורה ברורה על שתי מפתחות שהם המפתחות הטובים ביותר לקרב יהודים לאבינו שבשמים.

טנא מלא ברכה

להעוסקים במלאכת הקודש בהוצאת ספרי מרן רבנו שליט"א לרגל הוצאת הספר החדש
אילת השחר עמ"ס יבמות - נדרים
שיצא לאור עם הוספות מרובות ובהוצאה מתוקנת.
יזכו עוד רבות בשנים להמשיך ולהוציא מספרי רבנו שליט"א על יתר המסכתות שבש"ס ושאר הענינים.

בשל נכונות של מספר אברכים ליטול על עצמם את העול הכבד של גיוס המשאבים למען המשך הדפסת הגליון והפצתו, ובזכות היענות יפה של רבים מקוראי הגליון, הגליון אי"ה ממשיך לצאת במהדורה מודפסת. עם זאת, בכדי שנוכל להמשיך בזה יותר מתקופה קצרה אנו עדיין זקוקים לעזרת הציבור העלות לשנה הקרובה הוא סכום גדול של רבבות שקלים, ועדיין לא הגיעו למחצית הסכום.

מי שמעוניין להנציח תאריכים מסוימים במהלך השנה רצוי שיפנה כעת, כדי שנדע שאנו יכולים לעמוד במשימה. ניתן לתרום בפניה למוקד המגבית בטל' 072-2164440, בפניה לדוא"ל המערכת, או בכרטיס אשראי בעמדות נדרים פלוס בבתי הכנסת ברחבי הארץ.

סיפורים נפלאים פרשת ויגש

"ונפשו קשורה בנפשו" (מד, ל)

לכשנתבונן בין נבין, אין לימוד התורה רק ערובה בפני היצר הרע, כי אם צורך קיומי, האדם חייב להיות קשור למשהו רוחני ואם אין לו קשר למשהו רוחני, ייצור לו איזו תזה (תיאוריה), איזו גישה חילונית למהדרין, אך הוא יקדש אותה.

תובנה זו תוכל להסביר הכיצד רצו בני ישראל אחרי עבודה זרה שידעו שאין בה ממש, כי היות ועזבו את ה' הרגישו תלושים והיה להם צורך קיומי להתחבר לעבודה זרה.

לפני כיוכל שנים היה בחור בישיבת פוניבז' שלא מצא את סיפוקו בלימוד התורה, את עולמו מצא בתנועת נוער דתית בפעילות ובהדרכה, הישיבה דרשה התמסרות מלאה ללימוד הבחור סירב ומצא את עצמו מחוץ לכתליה.

הוא נרשם לישיבה אחרת אבל גם בהיותו שם המשיך בפעילות באותה תנועת נוער דתית והגיע לעימות עם הנהלת הישיבה, שאף היא דרשה ממנו במפגיע לעזוב את כל הקשרים החיצוניים ולהתעסק בלימוד התורה בלבד.

חברו שחשש לגורלו אם יסולק גם מהישיבה הזאת, נועץ במרן החזון איש זה"ה וביקש את רשותו להביא אליו את הבחור כדי שהחזו"א ישוחח עמו.

הרשות נתנה והחבר שכנע את הבחור להגיע לפגישה עם החזו"א, האיר לו החזון איש פנים ושאלו מה לומדים עתה בישיבה, בקושי ידע הלה באיזו מסכת עוסקים בישיבה שכן ראשו ורובו היה באותה תנועת נוער ובזמן הנותר שנשאר היה עסוק במלחמה עם הנהלת הישיבה.

החזון איש התייחס לכך בסלחנות והחל חוזר בפניו במתיקות עצומה על דברי הגמרא ושיטת התוספות, והיו הדברים מאירים ושמיחים.

לפתע הפתיעם החזו"א בשאלה עצומה על דברי התוספות הם ניסו ליישבה אך ללא הצלחה, חייך החזו"א ואמר: לא נורא חזרו לישיבה תחשבו בעניין שאלו את רבותיכם ועיינו בספרים ושובו אלי כשתשובה בפיכם.

נפרד מהם החזו"א בברכת הצלחה והם פנו לישיבה, מיד כאשר הגיעו, סב החבר על עקביו הוא חזר אל החזו"א ושאלו בתמיהה הרי לא הבאתיו כדי לדבר בלימוד, ענה החזון איש במשפט מכונן, אי אפשר לקחת עוגן מהאדם בלי לתת לו משהו חילופי.

אם מוצא הוא את עולמו בתנועת הנוער וינתקוהו ממנה, גם אם ישמע ויציית, יקבל ויסכים, יפול לדכדוך ולשיממון, לא זו הדרך. יש לנתב את הלהט שלו לעשות, לנתב את האש לעשותה אש של מזבח, "ונפשו קשורה בנפשו" - קשורה בנפשו הכיצד, אם יקנה טעם בלימוד אם הלימוד יאתגר אותו יוכל אכן לוותר על פעילותו שם מתוך הבנה והסכמה, מיותר לציין שהעצה הועילה וכיום מכהן אותו בחור כראש ישיבה.

בישיבת חדרה קיבלו אז בחורים מכל היישובים כשרבים מהם אף תפילין לא הניחו, שאל מרן הגה"צ רבי מאיר חדש את הגה"צ רבי יענקל'ה גלינסקי זצ"ל: איך כביסה מלוכלכת יוצאת כה נקייה, אמר להם: כאן מכבסים בדמעות וביזע, כאשר האדם מכתת עצמו לטובת תלמידיו כאשר אינו נותן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו כאשר תלמידיו הם בניו והצלחתם היא משאת

נפשו כאשר מכתת הוא עצמו עבורם זוכה שתהא השלהבת עולה מאליה ומקרינה גם לסביבותיה.

המשגיח רבי אליהו לופיאן זצ"ל, בעל לב אליהו, היה מספר שהכיר יהודי חופשי שהיה חדור אהבה עזה לתורה ולומדיה, כשהתעניין אצלו מאין צמחה לו אהבה שכזו ומה מקורה, גילה היהודי את מקור הדברים וזה סיפורו. בצעירותו נסע לראדין על מנת להתקבל כתלמיד בישיבתו של החפץ חיים, את הבחינה עבר בקלות והנהלת הישיבה מצאה בו כלי מוכשר בידיעת התורה, אלא שבסופו של דבר לא נתקבל לישיבה מצאו בו דעות נפסדות והוא קיבל צו ופקודה לעזוב את הישיבה ללא שהות.

"כבר איחרתי את הרכבת האחרונה היוצאת מראדין, אנא, ירשוני לעשות את הלילה בישיבה ומחר אעזוב את העיר", התחנן הבחור. "אין לך מקום בישיבה", באה התשובה.

"אבל היכן אליו הלילה?" שאל הבחור את החפץ חיים, כאן התגלתה מידת אהבת ישראל של גאון ישראל האיש החפץ חיים, "בדירתי יש עליית גג, תוכל לשכב שם ללינת לילה" אמר. והוא, החפץ חיים בעצמו, הכין לאורחו מיטה נוחה והלה נשכב ונרדם.

ויהי בחצי הלילה והדלת נפתחה בלאט ומתוך החשיכה מבחין האורח כי החפץ חיים שהיה זקן בא בימים נכנס אל החדר לבדוק את מידת הקור בחדר, משהרגיש כי האוויר קריר, פשט את מעילו בו היה עטוף וכיסה את הבחור הישן.

סיים האיש בקול נרגש וחנוק מדמעות את סיפורו לרבי אליהו ואמר: המעיל ההוא - מחמם אותי עד היום הזה.

ונפשו קשורה בנפשו... (הרב משה פוליאס - מן המים שתייתהו)

"אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו" (מה, ג)

נאמר בבראשית רבה (צג, י): "אבא כהן ברדלא אמר: אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה. יוסף קטן של שבטים היה ולא היו יכולים לעמד בתוכחתו, לכשיבוא הקב"ה ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא, שנאמר (תהלים נ) "אוכיחך ואערכה לעיניך", על אחת כמה וכמה". את כל יהודי ויהודי, אומר רבי שלום שבדרון זצ"ל, יוכיח הקב"ה לפי מה שהוא. שואלים לפעמים בחור: "מדוע אינך לומד?" והוא עונה: "אין לי סבלנות לשבת הרבה זמן וללמד". - "ומדוע לכל הפחות אינך לומד דף יומי?" - "כי אין לי ראש ללמוד גמרא"... נכון, לא יתבעו אותו על שאינו במדרגת רבי עקיבא איגר, אך גם מיודענו זה, בשעה שיש בידו ספר מתח, הרי הוא מסוגל לשבת ולקרוא בו מספר שעות ברציפות. הכיצד?... ובאשר לתשובה שאין לו "ראש" - איך, אם כן, הוא יודע ומבין את כל המערך הפיננסי של המט"ח ברחבי העולם? איך הוא מסוגל לנתח ערכן של מניות בכל השווקים? איך יכול להיות שלדברים אלו יש לו ראש?...! אכן, כל אחד לפי מה שהוא... רעיון נפלא נוסף בעניין זה אמר רבי שלום זצ"ל. פעם אחת הוא בא אל ישיבת סלבודקא, אל הגאון רבי אייזיק שר זצ"ל. פנה אליו ר' אייזיק ושאל: "ר' שלום, רצונך לראות את בית הקברות?...". התפלל רבי שלום: "בית הקברות הרי רחוק

סיפורים נפלאים פרשת ויגש

הפסח. שמח האב שמחה גדולה. בסתר לבו צפה לפגוש את בנו פנים אל פנים כדי לתהות על קנקנו ולהיווכח במו עיניו האם נשתמרה צורתו היהודית. מה עשה הבן? לקראת שובו לבית אביו החל לגדל את זקנו ופאותיו, וכשהגיע מועד הנסיעה כבר השיב לעצמו את מראהו היהודי משכבר הימים. כשראה האב את מראה בנו, שמח בלבו על כך שגם בסביבתו החדשה הוא מקפיד על מראה יהודי. "והאם אתה מקפיד גם על אורח חיים יהודי?" - "בוודאי, אבא. אם אני מתהלך ברחובות ברלין בלבוש יהודי - מגודל זקן ופאות, אפשר ללמוד מכך על אורח חיי..." נחה דעתו של האב, ולאחר חג הפסח נפרד מבנו בלב שלם. כך חזר הדבר על עצמו מדי שנה בשנה. לקראת חג הפסח היה בנו מגדל זקן ופאות, ועם מראהו היהודי היה שב לבית אביו לעשות את הפסח, ולאחריו היה שב לברלין. לימים הוא נשא אשה נכרית וניתק את עצמו לגמרי מעברו. יום אחד קיבל הבן מכתב מאביו: "כל שנה אתה בא לבקר אותי, הפעם אני רוצה לבקר אותך בביתך". התחמק הבן בתואנות שונות. חש האב שמשוהו לא כשורה. מה עשה? עלה על הרכבת הראשונה לברלין, ובהפתעה גמורה הופיע בבית בנו. כשפתחה בעלת הבית הגויה את הדלת. היה בטוח כי זו המשרתת. "היכן בעל הבית?" שאל. כשהופיע בנו למולו חשכו עיניו, והוא נפל מתעלף ארצה. הנמשל: יעקב אבינו לא ידע משלום בנו וחשש לחייו. ועוד יותר חשש למצבו הרוחני, אמרו לו בניו: "עוד יוסף חי", אך הוא מיאן להאמין להם. גם כשהשמיעו בפניו "את כל דברי יוסף" "סימן מסר להם במה - היה עוסק כשפרש ממנו, בפרשת עגלה ערופה" עדיין נתקשה יעקב - להאמין להם. אולי כל אלו סימנים שנועדו לכסות על האמת. אבל כאשר ראה את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, אמר: אם יוסף מוכן שאבוא אני לראותו אותה הוא כי שלום לו, ונשאר בדרגתו - הרוחנית, ורק אז "ותחי רוח יעקב". (ומתוק האור)

"וילקט יוסף את כל הכסף" (מז, יב)

וּכְתַב הַרְמֵבֵן: "שהיה (יוסף) איש אמונים שהביא את כל הכסף בית פרעה ולא עשה לעצמו אוצרות כסף..." מסופר על הגאון רבי אליהו לוינזון מקרטינגא זצ"ל, כי למרות גדלותו בתורה, לא קיבל על עצמו עול רבנות ופנה למסחר. הוא ניהל את בנק פינברג בקובנה. בנאמנותו במשא ומתן עם הבריות קידש שם שמים בישראל ובעמים. פעם אירע שאחד מלקוחות הבנק פשט את הרגל וגרם לבנק הפסד בסכום העולה על מאה אלף רובל. למרות חוסר אשמתו, ראה רבי אליהו את עצמו אחראי בעקיפין לדבר והחליט (אף לפני משורת הדין) לשלם לבנק את מלוא הנזק. הוא התפטר מהבנק והתחיל בעסקים קטנים, ובמשך שנים אחדות שילם לבנק את כל הפסדו עד הפרוטה האחרונה. מעשה אצילי זה עשה לו כנפים ועיתוני רוסיה וגרמניה פרסמוהו כסמל היושר והאחריות. הודות לכך רכש לו אמון רב והצליח בס"ד מאוד בעסקיו שהביאוהו לעשירות מופלגת ורבים מתלמידי החכמים של אותו דור התקיימו על חשבונו על ידי מתן הקצבה חודשית קבועה.

כאן, איך אפשר לראותו מחלון הישיבה?" אמר רבי אייזיק שר: "רק ניגש לחלון ומיד תראה..." ניגשו לחלון, וראו אדם עובר ברחוב: "אתה רואה?" אמר ר' אייזיק, "הנה כאן קבור ראש ישיבה!" - "הכיצד?" שאל רבי שלום. - "פשוט, האדם שהולך ברחוב הוא פרופסור גדול. עוד בהיותו נער רך בשנים נוכחו הוריו לדעת שהוא בעל כשרון גדול ואמרו: חבל "לקבור" אותו בישיבה, ושלחו אותו לבית ספר למחוננים ואחר כך לאוניברסיטה, ויצא פרופסור. אבל באמת כאן קבור ראש ישיבה! אם היה לומד באחת הישיבות הטובות, היה יוצא ראש ישיבה..." בעוד הם מדברים, והנה מגיח אדם נוסף. הצביע עליו רבי אייזיק שר ואמר: "הנה כאן קבור משגיח", ומיד הסביר: "הבחור הזה נולד בעל רגש גדול, ומיד כשגדל שלחוהו הוריו ללמוד מוסיקה... אבל יכול היה לצאת ממנו משגיח"..." אכן, אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה, כשיבוא הקב"ה ויוכיח כל אחד לפי מה שהוא!

"ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים

מטוב מצרים" (מה, כג)

פירש רש"י ששלח לו "יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו". רבי יונתן אייבשיץ, כשהיה ילד, אמר לו אביו פעם בערב שבת, בני, קח את הבקבוק ולך וקנה יין לקדוש. אמר לו הנער, תן לי כסף. אמר לו אביו, לקנות בכסף יכול כל אדם, הראה נא אות ומופת וקנה יין בלא מחיר. לאחר קבלת שבת, כששב אביו מבית הכנסת, הציג הנער על השולחן בקבוק ריק. אמר לו אביו, וכי אפשר לקדש כשאין יין, השיב לו בנו, לקדש על יין יכול כל אדם מן השוק, ואתה הראה נא אות ומופת וקדש בלא יין...

"ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל

ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם: וידברו

אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא

את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי

רוח יעקב אביהם" (מה, כו-כז)

מדוע כאשר אמרו לו "עוד יוסף חי" לא האמינם, ורק העגלות ששלח יוסף להביאו החיו את רוחו? בספר חזון ישעיהו פירש זאת בדרך משל: היה יהודי בפולין שבנו נמשך להשכלה. יום אחד הודיע לאביו כי החליט לנסוע לברלין ללמוד באוניברסיטה המקומית. אביו הצטער צער רב, וניסה להניא את בנו מכוונתו. הוא תיאר בפניו את הסכנות הרוחניות שייאלץ להתמודד עמהן, ומי יודע אם יעלה הדבר בידו. אך הבן היה נחוש בדעתו וכל ההפצרות של האב עלו בתוהו. כדי לשכך את צערו ולהפיג את חששותיו, הבטיחו הבן כי ימשיך לשמור על התורה והמצוות, ולא תיפגע רוחניותו במאומה. זמן קצר לאחר שהגיע הבן לברלין כבר ניכרו בו אותות המקום. אט אט זנח את דרך אבותיו עד אשר נטמע לגמרי במקומו החדש. גילח את זקנו, קיצץ את פאותיו ועטה עליו מראה שיתאים לסביבה הנכרית. יום אחד קיבל האב מכתב מבנו ובו הודיעו כי בכוונתו לבקר לפני חג

ליקוטים נפלאים פרשת ויגש

"ויגש אליו יהודה" (מד, יח)

על הפסוק "ויגש אליו יהודה" אומרים חז"ל כי יהודה היה מוכן להילחם ביוסף, כדי להציל את בנימין. יהודה מסר את נפשו (אפילו רק) בעבור ילד אחד, והדבר מלמדנו שיש למסור את הנפש בעבור חינוך יהודי של ילד אחד, שיתנהג כפי שראוי ליהודי לנהוג. (ליקוטי שיחות)

מניס מאה אויבים (שהרי מאה גיבורים מניסים עשרה אלפים), ואדם פשוט מניס עשרים, כמו שנתבאר. ומעתה, החשבון נפלא ומאיר: כאן היו אחד עשר שבטים, עשרה שאינם גיבורי צבא, ויהודה שהוא גיבור צבא. נמצא שיהודה רודף מאה, ועשרת אחיו כל אחד רודף עשרים, נמצאו כולם יחד מניסים שלוש מאות. לכן הביא יוסף שלוש מאות גיבורים, ועמו יחדיו הרי הם שלוש מאות ואחד ואין השבטים יכולים להניסם, ויש להם לירא! כפתור ופרח! (גנא דפלפלי)

"ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני" (מד, יח)

על דרך הצחות, אמר יהודה ליוסף: יקום אותו העבד שרדף אחרינו וילחש לך באזנך, שהרי מי כמוהו יודע שכל דבריך עלילות המה שאין להן שחר. (מעשה ה')

"אדוני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח" (מד, יט)

מה בעצם טען כאן יהודה? מפרש בספר 'נחמד ונעים' - 'זכרון ישראל', שהרי יוסף טען שגנבו ממנו את הגביע אשר בו הוא מנחש ויודע כל דבר. על זה אמר לו יהודה: "אתה שאלת אותנו אם יש לנו אב או אח. אם אכן הגביע עוזר לך לדעת הכל, מדוע שאלת? אלא ודאי הגביע הוא סתם גביע, אם כן קבל מאתנו תשלום והנח לנו ללכת לדרכנו".

"ויאמר בי אדוני... " (מד, יח)

דרש רבי חנוך צבי הכהן, רבה של בנדין: ניגש יהודה אל יוסף בגודל אהבה ואומר לו "בי אדוני", כאומר: הלא אתה ממש בי, בתוכי, שנינו כאיש אחד וכה נתעוררה אהבה בלבו של יוסף, "כמים הפנים לפנים", עד שהתוודע אל אחיו...

"ונאמר אל אדוני לא יוכל הנער לעזוב את אביו ועזב את אביו ומת" (מד, כב)

הקשה האבן עזרא, מדוע לא מנו חז"ל את הפסוק הלזה בין הפסוקים שאין להם הכרע, שהרי אינו מפורש כאן מי ימות בשעה שיעזוב בנימין את אביו, האם בנימין ימות או אביו יעקב. ואפשר לומר דלא קשה כלל, שבאמת כשתדייק אין כאן אפילו שום ספק על מי כיוון הפסוק, דבוודאי כיוונו גם השבטים וגם יעקב אבינו לומר על בנימין, דהיינו שאם יעזוב את בנימין את אביו ומת בנימין, שהרי אם הייתה כוונתו לומר שיעקב ימות על ידי זה בביתו מרוב הצער, איך באמת הרהיב יוסף הצדיק עוז לקרוא לבנימין, אף על פי כן, ולא חשש שמא ימות יעקב אביו מרוב צער.

"ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה" (מד, יח)

אפשר לבאר ענין דברי יוסף, דהנה יוסף היה רק בדבר אחד גדול מפרעה, דהיינו "בחכמת הנבואה", כי הרי ראינו שפרעה לא ידע פתרון החלומות אף שהי' בקי בחכמת האצטגנינות, שהרי לא שרתה עליו רוח אלוקים, ואי לזה אמר פרעה "הנמצא כזה איש אשר רוח אלוקים בו", דהיינו שיש בו חכמת הנבואה שהי' מתפעל מזה מאחר שלו לא הייתה חכמה אלוקית זו בנמצא. והנה איתא במס' פסחים (דף ס"ו) דכל הכועס, אם נביא הוא נבואתו מסתלקת. ממילא אתי שפיר שאמר יהודה כאן ליוסף, "ואל יחר אפך בעבדך" להיות שרוי בכעס, "כי כמוך כפרעה", שאז תיפול ממדרגת הנבואה, ולא תהי' רק כפרעה בלבד, מבלי שום גדולה ומעלה עליו... (אגרא דכלה)

ועל כרחק צריך לומר שכוונתם הייתה שבנימין ימות, דהיינו על אם הדרך, ולזה שפיר מובן למה לא חשש יוסף לכלל זה, שהרי יעקב היה מבאר בפירוש סיבת סירובו לשלוח את בנימין על אם הדרך למצרים, שזה מחמת מפני שאחיו מת בדרך, ואולי גם לו יקרה אסון, וזאת היה נאה ליעקב לומר משום שחשב שמת יוסף, אולם יוסף בעצמו שידע שיוסף הצדיק לא מת, על כן לא חשש לקרוא לו על אף כל החששות של יעקב... (פורת יוסף)

"ויגש אליו יהודה" (מד, יח)

מובא בליקוט שמעוני (רמז קנ): "נכנסו לתוכחות, אמר יהודה אשלוף חרבי ואחריב חורבנות, אמר לו יוסף הלך החבל אחר הדלי, התחיל יהודה כועס שלא הבין החידה, שיגר יוסף לפרעה שישלח לו שלוש מאות גיבורים". ויש ליתן טעם, מדוע ביקש יוסף להטיל מוראו דווקא בשלוש מאות? ונראה לבאר בדרך פלפול: דהנה איתא בפרשת בחוקותי (ויקרא כו, ח): "ורדפו מכם חמישה מאה, ומאה מכם רבבה ירדופו ונפלו אויביכם לפניכם לחרב". והקשה רש"י, דאין החשבון עולה יפה, דאם חמישה מניסים מאה נמצא שהאחד מניס עשרים, וא"כ מאה מניסים אלפיים ולא רבבה. ויעוין בשפתי חכמים שביאר, שתחילת הפסוק עוסק באדם החלש שבך, היינו אנשים שאינם גיבורי צבא והם ניסו חמישה מאה, אבל סוף הפסוק בגיבורי צבא מדבר שיניסו מהם מאה רבבה. נמצאנו למדים שגיבור אחד

"כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמור אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים" (מד, לב)

"אני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה בשני עולמות" (רש"י). וצריך עיון כי לכאורה הרי לא ערב יהודה בעד יעקב רק על עולם הבא ולא על העולם הזה, וכמו שכתוב (מג, ט) "וחטאתי לך כל הימים" ופירש"י שהכוונה על הימים הבאים בעולם הבא, ולמה אם כן הזכיר כאן שערב יהודה עצמו בעד ב' העולמות.

ליקוטים נפלאים פרשת ויגש

כך שהיו בטוחים של מעשיהם עפ"י רוח הקודש ומן השמים מסכימים.

והנה, הם רואים את יוסף בגדלותו ובהתגשמות חלומותיו! זו תוכחה שאין לעמוד בפניה, כי בעצם הם רואים שאין לסמוך על רוח הקודש! ולא על הסכמה מן השמים! מדוע?

הגמרא (מכות דף י') קובעת כלל: בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. לפי טעותו וחטאו, משום שהוא בעל הבחירה והוא הקובע לפי בחירתו את הדרך בה ילך ואין מעכבין אותו מן השמים.

באותו רגע בו האחים גילו את האמת, הם עשו חשבון נפש והבינו שנקודה חבויה של קנאה ושנאה קיננה בנפשם בדקי דקות והיא זו שקלקלה את השורה והטעתה את השכל לדון בטעות ובדרך שהם רצו לילך בה הוליכו אותם מן השמים.

והתורה לא בשמים היא! והאמת מארץ תצמח, מלב האדם עצמו, שימצא את לבבו נכון לפני ה', טהור מכל מידה רעה שעלולה להטעותו.

מסיים הגאון את דבריו: "ומעתה מה נענה אנחנו? אנו איננו מסתמכים על רוח הקודש ולא על הסכמה מן השמים. כולנו מופעלים ממידות ורצונות. נחפשה דרכינו ונחקורה, מה הלימוד שיש לנו כערכנו מפרשה זו".

"ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו"

(מה, ג)

כל המפרשים עומדים על פשר דברי יוסף בשאלו העוד אבי חי, הרי כבר שאלם על כך. עוד יש לדייק שהיה הכתוב צריך לומר שנבהלו ממנו, ומהו נבהלו מפניו? מבאר בספר "ילקוט הלוי" עפ"י דברי חז"ל שזיו איקונין של יוסף היה דומה ליעקב אבינו. וזה שאמר יוסף לאחיו, 'אני יוסף' והרי פני דומים לאבי, ואם אין אתם משימים לבכם לכך, אולי הסיבה היא מפני שאבי כבר אינו בחיים, ואם כן תאמרו לי נא 'העוד אבי חי'. והשבטים, כעת אכן שמו לבם לכך שהוא דומה לאביהם ונתביישו מכך שלא שמו לבם לכך עד עתה וזהו שאמר הכתוב, 'ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו'. (ילקוט האורים)

"וישבת בארץ גושן והיית קרוב אלי" (מה, י)

הרי יוסף לא היה גר בגושן, אם כן מהו 'והיית קרוב אלי'. אלא שבפרשת וישב כשהיה יוסף עם אחיו ביחד, היה מה שהיה ונגרם פירוד לבבות, לכן בכדי להיות קרוב לאחיו, ישב רחוק מהם... כמו שאומרים 'ניפגש ביום טוב ובחתונות ואז נהיה מאוד קרובים ואהובים'. כמו שאמר שלמה המלך 'הוקר רגליך מבית רעך'. (בשם רבי מאיר מפרמישלאן)

א לוס שבת

ואפשר לומר, שכשיהודה דיבר עם יעקב עצמו לערוב לפניו לא הזכיר כלל מענייני העולם הזה, כי ידע בנפשו היטב שהעולם הזה אינו חשוב כלל אצל יעקב ולא יהיה נחשב אצלו לעירבון מאומה, ולכך לא התחייב לו רק העולם הבא, אבל כאן לפני המלך "הגוי" הזה, הרי אם יאמר ויספר לו אודות עירבון עולם הבא, לא יבין במה מדובר, ויהיה לשחוק בעיניו, על כן הוסיף להזכיר גם העולם הזה. (שו"ת איתן האזרחי)

"ולא עמד איש אתו בהתוודע יוסף אל אחיו" (מה, א)

לאחר שאמר יוסף הוציאו כל איש מעלי, מובן שלא עמד איש אתו, מדוע אם כן נכפל ונאמר "ולא עמד איש אתו". אלא באה התורה לומר לא עמד איש אתו, רוצה לומר "איש" - בשר ודם לא עמד, אך עמד מישהו אחר מעל יוסף להצילו, הוא המלאך גבריאל הנקרא "איש", המלווה אותו בכל הדרך, וכדברי חכמינו ז"ל במדרש שהאחים ביקשו להורגו, ובא מלאך גבריאל ופיזר אותם בארבע פינות הבית. (מרגלית יקרה)

"אני יוסף" (מה, ג)

כשאומרים לאדם "אתה אשם!" זו לא תוכחה. תוכחה זה מלשון הוכחה. להוכיח. לומר לשני את האמת. כשיוסף אומר להם מתוך בכי "אני יוסף!" הייתה כאן תוכחה נוראה: 22 שנים הם חיו בטעות ובדמיונות כיצד יוסף נראה, מה יוסף עושה. הם חיפשו אותו במקומות הנחותים ביותר במצרים, בשווקים. כי הם גזרו עליו מוות ולא העלו בדעתם שכל מה שקורה להם זה יוסף.

לעתיד לבוא יבוא הקב"ה ויוכיח לכל אחד לפי "מה שהוא". וכאשר יתברר לאדם שחיייו היו מושגתים על טעויות ודמיונות, אין לך בושה גדולה מזו.

באותן פעולות שהן לא בדיוק שיא הכשרות ואדם עוטר אותן במעטפה צדקנית "לשם שמים", שם צריך האדם לשאול את עצמו האם פעולות אלו יעמדו במבחן "אני יוסף" = מבחן יום התוכחה.

"אני יוסף" (מה, ג)

יוסף פורץ בבכי "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו". אומר אבא כהן ברדלא במדרש: "אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה: בלעם חכם של גויים לא יכול לעמוד בתוכחתה של אתונו. יוסף קטנן של שבטים היה ולא היו יכולים לעמוד בתוכחתו. לכשיבוא הקב"ה ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא על אחת כמה וכמה".

ולכאורה: מה הוכיח יוסף את אחיו? הרי אדרבה, הוא מסביר להם שלא כדאי להם להתעצב על המכירה, "כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם". אז ממה הם נבהלו האחים?

מיישב זאת הגאון רבי אייזיק שר זצ"ל בדברים נוקבים: האחים היו בטוחים שכל מעשיהם אמת וצדק, ולא עוד אלא ששיתפו את הקב"ה וצירפו אותו למנינם בפוסקם את דינו של יוסף.

גיליון מס' 210 | פרשת ויגש
תשע"ז שנה ד'

גליון זה נודב לזכות

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה

רבי אהרן יהודה ליב בן גיטל פיגא לרפו"ש

והן קל כביר לא ימאס תפילת רבים

דברי שי"ה

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

דבר העורך

"יחד נמות ובגן עדנות נישן עד לזמן יבוא הקץ ואזי נקיץ"
היה זה השבוע בסמוך לביתי בבני ברק בשבת קודש פר'
מקץ נפטרה אשה מבוגרת, ולמחרת ביום ראשון מיד
שבני משפחתה חזרו מהלויה נתבשרו על פטירת בעלה
אחריה, רבים נבהלו מהעובדה שבעל מסתלק מיד לאחר
רעייתו ובסמיכות כזו, נזכרנו שהיה מעשה דומה לפני
כמה שנים שהסתלק לבית עולמו יהודי חשוב ויקר
תושב בני ברק, לא חלפו עשרים וארבע שעות ואשתו
נפטרה אחריו עמו לבית עולמה.

תושבי העיר הלכו ברחובה של עיר ושפשפו עיניים כלא
מאמינים למודעות - שבר על שבר הושברנו, מקרה יוצא
דופן.

היו מקרים כאלו מעולם. אף הייתה הסתלקות באותו
יום ממש - כמו זוג הצדיקים למשפחת לידר בירושלים,
ועוד, והייתה גם רעייתו של אחד מגאוני ירושלים זצ"ל
רבי זרח ברורמן זכר צדיק וקדוש לברכה שאשתו יצאה
למרפסת הבית בעת הלויה וקראה לעבר מיטת בעלה
הגאון: "אל תשאיר אותי לבד זמן רב" וליום השלישי
נפטרה גם היא. והדברים יודעים ליודעים. ע"כ.

המקרה סופר בזמנו למרן הגרא"ל שטיינמן: הסתלקות
סמוכה של זוג חרדים לדבר ה', ופלוגי מהנוכחים שאל:
האם יש בכך יתרון ומעלה?

מרן הגיב כי האבות הקדושים לא נפטרו יחד עם
האמהות, כמפורש בשרה אמנו וברחל אמנו וכו' וכן
גדולי העולם. הביא מרן עוד בדרך אגב בשם אדמו"ר
גדול אחד כי נשים צדקניות הן נפטרות קודם לבעליהן
והטעם כתוב בשם הרוקח כדי שהיא לא תישאר בביזיון
שאם נשארת לבד זה ביזיון לה משא"כ כאשר הבעל
נשאר לבד הביזיון הוא פחות. הוסיף מרן הגרא"ל לספר
בדרך אגב כי הגאון רבי משה סולביצ'יק זצ"ל נפטר בל"ד
בעומר ואשתו ע"ה נפטרה אחריו בחמש שנים רק
שנפטרה באותו יום ממש.

העובדה הובאה קמיה מרן הגר"ח קניבסקי ונשאל האם
בכלל אפשר למצוא מקור של מעלה למיתה משותפת
וקרובה זו לזו. מרן קם ממקומו הוציא ספר ישן מאחד
מתקופת הראשונים, עניני הספר הוא על כללי דקדוק
"ספר מתורגמן" ובעת ששלח ידו לארון אמר כי כמדומה
שבתחילת הספר או בסופו, המחבר כותב על כך בשיר
שמשורר. הוא פתח בתחילת הספר שם לא מצא (הדפים
היו תלושים כי מרן שליט"א תלש בספרים מסוימים את
ראש הספר כיון שהיו מהם שהודפסו בבתי דפוס שבין
העובדים היו מעט מקולקלים שדחקו לראש הספר או
בהקדמה כמה הבלים שונים, גם בדפוס הנוכחי חסר
תחילת הספר) מרן הגר"ח דפדף לסוף הספר וחייך
בהנאה כי מצא את מבוקשו בשיר שכתב הודאה ובקשה
"הלל לקל מלך נאמן אבינו אב הרחמן" לקראת סוף
השיר הוא מבקש מהקב"ה "שהיא לא תהיה אלמנה ואני
לא אהי' אלמן יחד נמות ובגן עדנות אישן" היינו, שיש
לכך משמעות מסוימת עד שאחד מהדור ההוא של
הראשונים - המחבר ספר מתורגמן - ביקש על קץ
מהקב"ה בקשה מיוחדת למות יחד עם אשתו.

בכרכת סבת שנים
בכרכת סבת שנים (ב"ב)

פשט על הפרשה

"ועיב את אביו ומת" (מד, כב)

לכא' כיון שהוא פקו"נ למה לא הביאו ליוסף א' מן השוק ויאמרו
שהוא אחיהם. וי"ל כיון שראו שהוא חכם חששו ירצה לברר כגון
שישאל לו שאלות מהבית ואז יתברר שאינו אחיהם ויהרגם כולם.

"ולא יכל יוסף להתאפק וגו'" (מז, א)

מכל הפרשה נראה שיוסף רצה שייבנו שהוא יוסף וכנ"ל, ובאמת היו
יכולין להבין ממה שראו שרק עליהם העליל וגם שואל על אביהם ועל
אחיהם הקטן ורוצה רק שייבאוהו וגם מה שהחזיק בבינין ורצה
שישאר אצלו וגם שישבו הבכור בכבודו וגו' מכ"ז היו יכולין להבין
שהרי ידעו שיוסף נמכר למצרים, אלא שמן השמים לא רצו שייבנו עד
שיגלה עצמו, ויוסף לא רצה בעצמו לגלות מטעמים שהיו לו אבל רצה
שמעצמם יבינו שהוא יוסף אך כשלא הבינו והוא לא הי' יכול להתאפק
יותר הי' מוכרח לגלות להם וצ"ע.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ה

בתחילת השבוע התקיים בבית הכנסת 'לדרמן' הסמוך לביתו של רבינו
שליט"א, מעמד התפילה של ארגון הצדקה 'קופת העיר בני ברק' על תורמי
הקופה ביום זאת הנוכה, את המעמד פיארו גדולי הדור שליט"א וראשי
ישיבות ורבנים ואדמו"רים חשובים, לקראת סוף המעמד הופיע בהדרו רבינו
שליט"א, כשכל הנוכחים קמים על רגליהם והוא התיישב במרכו.

באירוע זה קרה דבר מאוד מעניין. אחרי כמה רגעים מאז הגיע, כיבד המנחה
את רבינו שליט"א וביקש ממנו כי יאמר פרק תהילים עבור תורמי הקופה, כמו
שעשו לפניו הרבה מהרבנים, להפתעתו הרבה רבנו שליט"א אמר בקול נהרץ:
אותי מכבדים? לא מצאתם מישהו אחר?! ולא הסכים.

כשיצא רבינו הלך לביתו, ושם פנימה נשאל על כך, למה התנגד לאמירת פרק
תהילים בקול, וענה: לא איש דברים אנוכי, ואיני נושא דברים לא בתורה ואף
לא בתפילה... וכאן הוסיף וסיפר על הנהגת רבו מרן החזון איש זצ"ל, ממנו
למד אורחות חיים אלו:

מרן זל"ה, מעולם לא אבה לשאת דברים בפומבי, הוא היה שתקן וביישן.
פעמים רבות ביקשו ממנו לשאת דברים אבל תמיד סירב, מלבד שני פעמים
בשנה בהם נשא דברים קצרים: היה זה בעת יום הזכרון לאביו זצ"ל ולאמו
ע"ה, אז היה נעמד בבית המדרש שלו אחר שחרית, ואומר לקהל חידוש
הלכתי שנחחדש לו לעילוי נשמתם, וזה היה הדרשות היחידות שלו.

גם אני - הוסיף רבינו 'נוהג ביום היא' צ של החזון איש ושל אבא מרן בעל
הקהילות יעקב לומר חידוש הלכתי ברבים בבית הכנסת, לעילוי נשמתם.

נוסיף מעשה נפלא, סיפר רבי דוד פרנקל זצ"ל ששמע מהחזו"א כי בצעירותו
הפציר בו הגאון ר' חיים עוזר זצ"ל שימסור שיעורים בישיבת רמיילעס
בויזנא. היה קשה לו לסרב, ומסר שיעור בסוגיא אחת. וסיים החזו"א: "נו, ב"ה
שלא מצא השיעור חן בעיני השומעים, והייתי פטור מלהיות ראש ישיבה..."

כס"ד, אור לה סבת תשע"ז

כאשר רבינו מרן רבי אהרן יהודה ליב בן גיטל פיגא שליט"א שכל הדור
צדיקים לו, שרוי כמנצב קשה, וזקוקים את לרחמי שמים טרובים, וכבר אמרו
חז"ל בת"ח שחלה, צריך שיחלה עצמו עליו שנאמר ואני בחלותם לכושי שק
וגו, ועליו להרבות בתפילה ותחנונים לרפואתו השלמה, ולהוסיף חיובק
בלימוד התורה.

וכפירו ראי לחוק הלימוד ברציפות בתחילת הסדר, ולקבוע זמן ללימוד
התורה בימי שישי ושבת קודש.

והקב"ה יחוס עליו ועל שארית פלישת ישראל ויקבל תפילתו ברחמים.

אוריאל אהרן פרידמן

הלכות כיבוד אב ואם ורבו זקן

סיפר רבינו שליט"א דשאלו את החזו"א במה זכה להיות מרן החזו"א, והשיב בזכות כיבוד הורים, והביא רבינו שליט"א את הירושלמי בקדושין סוף פ' ראשון [כב:]: אהא דתנן כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין את ימיו ונוחל את הארץ, ומפרש הירושלמי אמר רבי יוסי בי רבי בון מי שיחד לו מצוה ולא עבר עליה מימיו, מה אית לך, אמר רבי מר עוקבן כגון כיבוד אב ואם, [ויעו' בקה"ע הא דתנן כל העושה מצוה היינו במי שיחד לו מצוה אחת לעשותה תמיד ולא עבר עליה מימיו, ובאיזו מצוה אמרו, כגון כיבוד או"א שהיא מצוה חמורה אבל בשאר מצוות לא].

- א. כשאמו היתה אצלנו הי' עולה כל יום ומדבר עמה חצי שעה או יותר.
- ב. אאמ"ר ז"ל הגיש לי איזה מאכל ואמר לי מרן שאסור לקבלו (מבואר ב"ר"ד סי' ר"מ סכ"ה).
- ג. הקפיד על בן שלא אמר בברכהמ"ז ברשות אבי מורי (עי' בה"ט א"ח סי' קפ"ז סוף סק"א).
- ד. לענין כיבוד או"א מקרי עושה מעשה עמך אם לא שעובר על איסורים מפורסמים דאל"כ אין אדם צדיק כו' (ר"א וולף ז"ל, ועי' פ"ת י"ד סי' ר"מ סקט"ו).
- ה. שאלתי אם צריך לקום לפני חכם באמצע פסוק ראשון של ק"ש והשיב שחייב (עי' רמ"א א"ח סי' ל"ח סוף ס"ח ועי' בברכי יוסף איש סי' רמ"ד שהאר"ך בזה, ועי' ירו' בכורים פ"ג ה"ג, ועי' בשלמת חיים השלם סי' ס"א).
- שמעתי מרבינו שליט"א דבדידה הוה עובדא דהמשגיח הגר"א דושניצר נכנס בשעה שהיה בפסוק ראשון של ק"ש, ושאל לאחמ"כ למרן ז"ל והשיב דצריך לעשות הידור. [א"ה אולי הטעם דאין חיוב בקימה ממש מפני שמבטל הכוונה]. והוסיף רבינו דהרגישו כשהיה נכנס המשגיח הגר"א ז"ל לביהמ"ש, [א"ה שהיה מקפיד שלא יעמדו מפניו ואם נתעכב באמירת ברכו של תפילת מעריב, היה נכנס בפסוק ראשון של קר"ש].
- ו. נכנס אדם הנראה כחכם אם צריך לעמוד בפניו והשיב בבדיחותא שיש רוב וחזקה לפטור (ועי' בשלמת חיים השלם מסי' תצ"ג - תצ"ז ובמ"ת י"ד סי' רמ"ד אות ד').
- ויעו' באגרות וכתבים דרך אמונה באגרות הגר"ש סי' ל"ו דרבינו שליט"א שאל כן למרן זצ"ל ספק אם צריך לקום מפני שיבה, אם ספיקו לחומרא או לקולא. והשיב מרן זצ"ל למה יגרע מצות עשה זו ממצות עשה אחרת, (אם כי ניתן למחילה, עיין יורה דעה סי' רמ"ד) ע"כ. וכן שאלתי לרבינו שליט"א היאך הדין בספק אם הגיע לשיבה [גיל שבעים] והשיב רבינו אם נראה כזקן ראוי לעמוד.
- ז. אמרתי לו בגמרא משמע גבי הא דפר"ך ארבא ואי הרב שמחל מחול אמאי הקפיד, משמע דאם אפשר למחול יכול לתלות דמסתמא מחל, דאל"ה שפיר קפיד שהם לא ידעו שמחל, ודחה הראי' ולא הסכים (איני זוכר הדיחוי ועי' בחזו"א אה"ע סי' קמ"ח בהערות לקדושין ל"ב ב').
- ח. לכל הנכדים שקוראים שמריהו לא קוראים בשמם (כי הוא שם אביו וחשש לשם פלאי עי' י"ד סי' ר"מ ס"ב).
- ושאלתי לרבינו היאך קרא לבנו אברהם ישע"י ע"ש מרן החזו"א, ולכאן' צירוף ב' השמות הי' פלאי [באותם ימים], והשיב רבינו דפלאי פירושו שם משונה, וכיון דכל שם בפנ"ע אינו משונה אינו בגדר שם פלאי.

הלכות תלמוד תורה

- א. ח"א אמר לי בשמו שהרוצה להצליח בלימודו יזהר מהדברים הצריכים נטילה באמצע הלימוד (וכ"ה באגרותיו ח"א סי' ד' ועי' א"ח סי' ד' ס"ח ועי' בקונטרס הזכרון ח"ב סי' ח').
- וגם ליזהר שלא להוציא שקר מפיו בשום אופן (ועי' באמונה ובטחון פ"ד סי' ז"ג).
- וגם שמעתי בשמו שאמר ליזהר לומר היה"ר שקודם הלימוד (עי' א"ח סי' ק"י ס"ח).
- ב. שמעתי משמו שיעץ שמלבד שיעורי העיון ראוי ג"כ ללמוד קצת במהירות כדי לקנות הרבה ידיעות (עי' סוכה כ"ט ריש ע"א, ובמע"ר סי' ס' ובכתר ראש סי' מ"ט נ"ד נ"ה, ועי' בהקדמת לבוש מרדכי על ב"ק שהאר"ך בזה).
- ג. שמעתי משמו שראוי לנער עד הבר מצוה לידע את הש"ס ואח"כ יוכל ללמוד בעיון (ועי' שבת ס"ג א').
- ד. שמעתי שהי' מיעץ כשא' מצליח בלמודו במקום א' לא לשנות מקומו כמש"כ הגר"ח מולוזין (בכתר ראש סי' נ"ג).
- ה. אין למנוע מלקבוע עם מישהו עסק כיששכר עם זבולון בגלל שיקח משכרו בעוה"ב (וכ"כ בכתר ראש סי' ס"ד, וכ"ה באגרות מרן ח"א סי' מ"ו מ"ז מ"ח מ"ט, ועי' רמ"א י"ד סי' רמ"ו ס"א).
- ו. שמעתי משמו שגדר דברים בטלים שאם שח איזה עשרה מינוט צריך שיצטער בכך ויאמר כבר בטלתי הרבה וצריך לילך ללמוד (עי' רמב"ם פ"ב מדעות ה"ד, ורמ"א י"ד סי' רמ"ו סכ"ה ובכתר ראש סי' ע' ובמ"ב סי' קנ"ו סק"ד ומש"כ בס' ארחות יושר סוף סי' ב' בשם הגר"א).
- ז. שמעתי שנשאל אם אנו יכולים ללמוד ממ"ש בגמ' אהדר לי' בבדיחותא וכה"ג או דדוקא הם יכלו להתנהג כך אבל אנו אין בכחו להדמות להם, והשיב כל מה שנאמר בגמ' הוא בשבילנו ללמוד מזה (ומ"מ לאו כללא הוא עי' באגרותיו ח"א סי' קצ"ג וע"ע באמונה ובטחון פ"ג סי' ט"ו).
- ח. ר"ד שמידל נ"י שמע בשם מרן שאם רואה בספר שמביא מספר אחר או מגמ' מפורשת אין צריך לומר בשם אמרו, דהוי כשמש שמביא לו את הגמ' (ועי' נזיר נ"ו ב' ועי' ירושלמי שבת פ"א ה"ב ותנחומא במדבר סי' כ"ד).
- ט. אם אשה רוצה לפעמים ללמוד תורה באקראי מותר ללמדה סוגיא א' או ב' ואין זה בכלל ללמוד תורה לנשים (עי' סוטה כ' א' ובלקוטי הלכות שם, ועי' ירו' סוטה פ"ג ה"ד ו"ל).
- י. על לימוד הנסתר שמעתי בשמו שא"א אלא ע"י גילוי אליהו או איש מפי איש (וכ"כ רמ"ג).
- יא. שמעתי שהיה מזרז ללמוד במו"ש ובר"ח כדי שיהא סימן טוב לכל השבוע והחדש (עי' רמ"א י"ד סי' קע"ט ס"ב).
- יב. לא הקפיד כלל ללמוד בליל תקופת טבת (שקורין ניט"ל) [ואמר הטעם שאין לומדים משום שהתינוקות לא הלכו אז לבית רבם שנת"יראו שהגויים שהם שיכורים ביום אידם, וכן אי' בטעמי המנהגים ליקוטים סי' י"ט בשם לקוטי הפרדס וע"ש עוד טעמים].

(מלאכת שמואל ובו הובא קטעים חדשים שלא פורסמו מקונטרס הזכרונות, דינים ומנהגים ממרן החזו"א איש זי"ע מרשימות רבינו מרן שליט"א)

[כל הצייונים שבסוגריים העגולות הם ממרן רבינו שליט"א, הקטעים המודגשים הם כפי ששמעו המחבר מרבינו בע"פ]

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות וש"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק